AVREA METHODVS CORRIGENDI REGVLARES;

IN QVA, PRÆTER VNIVERSAM

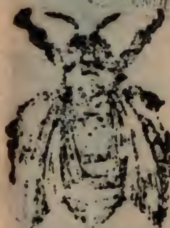
PRACTICAM CRIMINALEM OMNIBVS REGVLARIBVS accommodatam,

AGITVR DE FRATERNA, PATERNA, ET Iudiciali correctione, ac de multiplici Denunciatione ita nouo, atq; vtili ordine, vt cuiuis curam aliorum gerenti rectè subseruiat.

Capuc[illegible] [illegible]

Authore R. P. F. OCTAVIANO SPATHARIO DE INCISA ORDINIS MIN. REGVL. Obseruantiæ Prouinciæ Thusciæ.

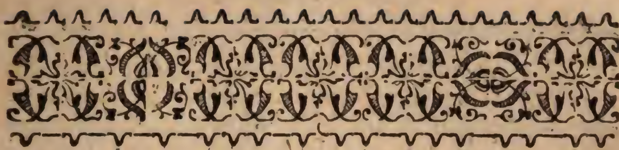
ACCEDIT HAVD INCONVENIENTER Tractatus D. FRANC. GHISILERII DE IVDICE REGVLARIVM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ, Sumptibus Petri Henningij, sub signo Cuniculi, Anno M. DC. XXIII.

REVERENDISSIMO.
RELIGIOSISSIMOQVE IN CHRIsto Patri ac Domino,

D. CHRISTOPHORO PILCMANNO,

PRAEMONSTRATENSIS ORDINIS, IN Celeberrimo Steinfeldensi Monasterio, Abbati vigilantißimo, Domino & Patrono multis modis colendißimo.

ON possum equidem illos probare, Reuerendiss. Præsul, qui laudabilem morem istum antiquitùs receptissimum, vt quisque Doctorum Virorum scripta, quæ typis mandare, ac in publicum exire velit, alijs nuncupet, quos amore & obseruantia quadam singulari prosequitur aut reueretur, tanquam parum liberalem repræhendunt ac criminantur.

Cum enim mortalibus reliquis aliquod Doctrinæ opus dedicare ac inscribere humanitatis, obseruantiæ, & amicitiæ signum est per illustre, tum illis præcipue, qui alijs præsunt, ijsque Sapientia quadam, singulari Doctrinâ, ac Virtute prælucent, huiusmodi, Ingeniorum monumenta offerri par est, partim quoniam ita nos eis plurimum debere testamur, partim ad alacrius Philosophandum recteque

gubernandum allicimus;atqui diuinus ille , vt eum veteres appellauêre , Platorum demum Remp. optimè habituram palam pronunciauit, cũ aut Principes circa Philosophiam,aut Philosophi circa Imperium versarentur:Vt hunc libellum qui inscribitur:*Aurea Methodus corrigendi Regulares* nuper à R. P. F. Octauiano Spathario de Incisa Ordinis Min. Regul. obseruantiæ Prouinciæ Thusciæ compositum,& nũc primũ in Germania à me,correctius typis mãdatum, & Characterum diuersitate locupletatum R. D. V. inscriberem, illa præcipuè vt id facerẽ, me causa impulit; quod illum ad munus tuum ritè decenterq; tibi obeundum aliquid subsidij & emolumenti afferre posse omninò mihi persuaserim:Quid multis? opus est ad subditi alicuius gubernationem Correctione aliqua fraterna,fraternè introducit Prælatum suos corripientem; Eget alius paterna,paternè castigantẽ repræsentat;Est iterum alius apud quem fraterna paternaue Correctio parum proficit,hunc demum Iudici sistit,depressos:item erigit, elatis modum imponit,Criminosos in ordinem redigit,innocuos tuetur, exorbitantes cohibet,Ita vt vere *Aurea Methodus* dicta,auream illam & optatam pacem & stabilire, & si qua parte deperdita est, restituere Religiosos inter apprimè valeat.

Nunc vt priuata mentis meæ contestatio in publicum honoris,Doctrinæ,ac virtutis tuæ testimonium palam erumpat,& nominis tui Claritas,& meæ volũtatis studium tanto latiùs publicè innotescat,Præsentem memoratum libellum Nomini tuo, Reuerend. Præsul,iam iam ex Officina mea in lucem prodeuntem inscribo,dedico, Consecro, augeat ille numerũ, quæso,illorum quos in tutelam &patrocinium tuum suscepisti,vtq; Monasterij vestri Communis Biblio-

theca

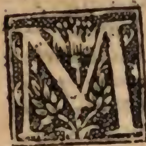
theca ſucceſſiue per RR.PP.FF.augeri cœpta, in poſterum præclaris Ingeniorum monumentis indies magis magiſq; augeis bonis,inquam,poſſit authorib. me ipſum totum vnà cum hoc libello, induſtriamq; meam humiliter offero.

Quod ſupereſt,R. Præſul, Oro & obſecro, R. D. V.vt hoc qualecunque monumentum, ac munuſculum potius chartaceum, gratitudinis & reuerentiæ erga te meæ æqui boniq; conſulas, eodemque animo quo tibi à me offertur,accipias, deniq; inter Clientes tuos perpetuo me R. D. V. Commendatum habeas: Interim,DEVM O.M.toto pectore oro vt R. D. V. pium Zelum protegat,augeat,fœlix ſanctumq; regimen ad Religioſæ ſuæ familiæ augmentum, ad fidei tutelam,Eccleſiæq; Catholicæ ornamentum diutiſſimè nobis conſeruet. Coloniæ ex Officina mea 2. die Auguſt. S. Stephano Pontificis & Martyris Sacro. Anno 1623.

Reuerend.D. V. paratiſſ.Cliens.

PETRVS HENNINGIVS,
Ciuis Colonienſ.& Bibliopola.

SANCTISSIMO, AC BEATISSIMO PATRI PAVLO QVINTO PONTIFICI MAXIMO.

Ethodum Auream corrigendi Regulares (vt prò virili occurram inconuenientibus in meà præsertim Religione(quæ manu tetigi, oculis vsurpaui) exorbitantibus) à me rudi mineruà concinnatam multis rationibus, quarum qualibet satis superque sufficientissima est, Sanctitati Tuæ prius dicatam, quam natam plane fateor.

Primo enim si Deo Opt. Max. intima omnia vota, externa preces quæcunque cuncta summa sacrificia iure debentur, nemine quantumuis perditæ sectæ penitus refragante: Beatitudini Tuæ summo in Terris illius Vicario cuncta non dicari studia à catholico, & Religioso viro, sine summo scelere non posse, par est sentire. Deinde quid clarius, magnificentius quid, quid tutius, quam sub totius Reipublicæ Christianæ Principe summo in sacris militare? nullas namque humanas dignitates, magnitudinem animi nullam, nullam humanam eruditionem cum dignitate Pontificia, in qua constitutus es, cum solio, in quo sedes, cum dogmatibus, quibus praes, cum rebus, quas administras, componi vlla ex parte posse nullatenus ambigo.

Tertio, cum à viginti fere annis, antequam summum in terris constitutum Christi tribunal scanderes, & postquam tam sublimem ascendisti Apostolicum thronum. me iugiter, ac perseueranter Sãctitati Tuæ deuinctum, & dicatum (quamuis indignissimum, & humillimum seruum) sim professus, vti meæ testantur Theses in vrbe, & orbe visa, ac more maiorum in publicis generalibus comitijs magno sub Tuo Nomine discussæ: hac vnica semel nacta eminentissima nuncupatione, vel ad modicum priuari omnino nefas duxi, & in æternum ducam.

Denique Sanctitatis Tuæ sacratissimos pedes deuotissimè exosculandi oretenus facultate (olim ex Tua summa clementia libentissime concessa) nunc, & iam pridem seuere mihi vetita, id officij hac arrepta

trepta dedicandi præfatum opusculum ansa, per hanc dedicatoriam epistolam, omni deuotione ac pietate, genibus humillime flexis expleturus venio, illum imitatus (quisquisnam fuerit) qui à Romano antiquo Senatu, ministrorum iniuria sæpius repulsus Lauri fasciculum in plenum Patrum consessum apte, ac opportune proiecit, cum eo alligato motto: Non possum vri, & tacere: ita ego cum vndique vrar, illud saltem non taceam, quod hic mihi liceat, & opusculi finem attingat: nempe, quod si purgatissimum Consilium Tuum Christianorum Principum animos in diuersa trahentes concinnè vnit: si summa Tua prudentia infinitas pœnè hæreticorum sectas valide comprimit, si animi tui magnitudo Christianæ fidei hostes infestius insultantes acrius prosternit, atque (vt spero) funditus euertet, vti magnifica Tua præseferunt in omni genere præludia, resonant in orbe apparatus: quanto facilius (modo velle dignetur) probitas illa Tua summa Franciscanam Matrem meam Religionem Sanctæ Apostolicæ Sedi perpetuo, & indiuisibiliter deuotam, & addictam, in diuersa nunc certe raptatam, tumultuarseque hinc inde, susq; deq; reuolutam, & inuersam, vel oculorum vnico nutu, amorose vniet, suauiter pacabit, amicabiliter componet, ac sancte seruabit? Nam (vt cætera omittam) quantum, quamq; perniciose obsit cuicumq; Reipublicæ, maxime vero Religiosæ, multiplicitas, nouitas varietas, inconstantia legum, & statutorum, non facile dictu, sed probe nouit Sanctitas Tua: In ea vero tempora nunc incidimus (flens, & vero ardenti zelo æstuans dico) vt nullus sit Prælatus, qui non audeat multiplicare leges, nouas condere, veteres maiorum summo spiritu, ac maturitate, & prudentia summa conditas euertere, pugnantia statuere, & hoc inconsultis Ordinis, vel Prouinciarum Patribus de iure consulendis: in eo certè, Sanctissime Pater, nunc statu versamur, vt ignoremus hodie, quid cras obseruaturi simus: Veritas hæc palpabilis non potuit ingredi ad Thronum Apostolicum Tuum, pugnis enim, & calcibus ministrorum, vel curiæ, vel Religionis, impetita corruit in plateis, quod si semel tortorum scopulos euasa, vel quasi Laurus in igne aduersantium obstrepens, vel male mulctata peruenerit ad Sanctitatis Tuæ prudentissimas aures, cuius pectus absolutissimum, ac tutissimum legum scrinium, cuius dicta oracula, non Pithia, non Delphica, sed plane diuina; firmissime teneo, quod Sanctitas tua statim depressis opem feret: elatis modum imponet; criminosos in ordinem rediget: innocuos in gradu suo statuet: efferuescentes iuuenes cohibebit: neglectos seniores Patres promouebit: ignaros, & ineruditos de medio tollet, doctiores, & rerum gerendarum expertos magis extollet: &

(quod caput est) hypocritas perdet, relaxatos euertet: extrema hæc vitantes, & via regia gradientes, ac solide obseruantes, confirmabit, consolidabit, ac perpetuò constabiliet vt sic optatam restituat pacem, annumq; illud Aureum longo tempore inuisum, diutiusq; desideratum deniq; plene referat: quod si ad id meum hoc oblatum Sanctissimæ Celsitudini Tuæ opusculum aliquid præstare nequiuit, illud supplex, sanctissimisq; tuis pedibus prouolutus etiam atq; etiam humillimè deprecor, vt reputare dignetur cum antiquis, inter præclara non assecuta pulchrum esse, atq; honorificum: voluisse. Cæterum imperet ipse, vt Christi summus Vicarius, quia venti, & mare obediet statim, & magna fiet vbiq; tranquillitas: in qua tranquillitate, ac temporali æternaq; serenitate, felicissimè Sanctitatem Tuam conseruet, qui omnia potest, cuius vicem geris.

Venetijs Cal. Iulij M. DC. XX.

Sanctitatis Tuæ

Subditus humillimus, addictissimusque seruus,

F. Octauianus Spatharius de Incisa
Ordinis Min. obser.

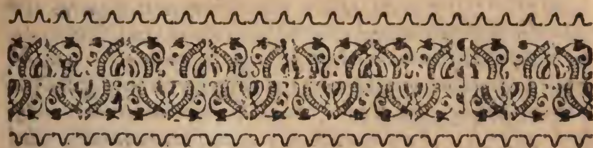
Die 25. Iulij 1619.

PErlegi ex Mandato R. Patris Inquisitoris Codicem, inscriptum, Aurea Methodus de modo Corrigendi Regulares, Auctore Adm. R. P. F. Octauiano Spathario de incisa Ord. Min. Regularis Obseruantię: quem iure optimo typis mandari posse censeo, ad communem studiosorum, & maxime Regularium vtilitatem, vt qui nihil contineat contra Fidem Catholicam, bonos mores, aut iura Principium.

De Ant. Naldus Fauentius Cler. Reg.

Iuxta suprascriptam approbationem typis conceditur, &c.

F. Ioan. Dom. Vignutius de Rauena
Sac. Theolog. Mag. Generalis
Inquisit. &c.

INDEX TRACTATVVM, ET CAPITVM.

DE IVDICE COMPETENTI REGVLArium. Tract. I.

 De Mo-

De modo corrigendi paternè ex munere, Tract. II.

De correctione iudiciali ex munere. Tract. III.

12 An

4 Quæ-

De Reis. Tract. IX.

De Reis. Tract. IX.

De Reorum defenſionibus. Tract. X.
Pars II.

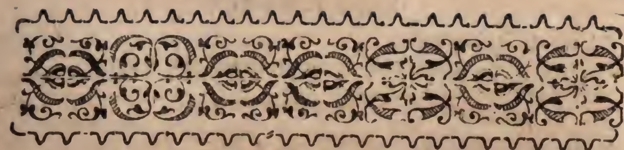
De Reorum damnatione. Tract. X. Pars III.

De appellationibus. Tract. X.
Pars IV.

Finis Indicis Tractatuum, & Capitum.

INDEX

INDEX RERVM OMNIVM notabilium.

NVMERVS PRIMVS TRACTATVM, 2. paginam, 3. numerum indicant.

Abſolutio.

Accuſatio.

Appellatio, & appellare.

Iusta

Apoſtata, & apoſtaſia.

Canonica purgatio.

Carcer.

A Præ-

Complices,& eorum pœnæ.

Confessio,& dictum rei.

Correptio paterna, & fraterna.

Adhi-

Crimen, & delictum, &c.

Anti-

Denunciatio, & denunciare.

Notabilium.

Defensio rei.

Errores aliorum.

Iustam

Notabilium.

Episcopus.

Excommunicatio, & suspensio.

Expulsio ab ordine, & expulsus.

Fama, & infamia.

Fama honor.

Fuga rei.

Habitus receptio & fidei professio.

Indicium.

Inquisitio, & inquirere iudicialiter.

Iudicium summarium.

Notabilium.

Iuramentum.

Iudex.

Quando

Pœna.

Pœna talionis.

Processus.

Prælati.

Nullo

Non

Prælatus localis.

An com-

Regula.

Regulares.

Reus, & rei citatio.

Rei interrogatio.

Notabilium.

Rei damnatio.

Rei absolutio.

Sententia.

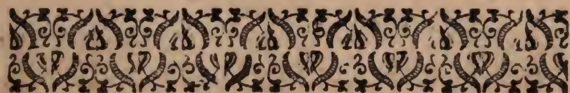
Qua

Non

26

Bene

Finis Indicis Rerum Notabilium.

AVREA METHODVS DE MODO CORRIGENDI REGVLARES,

Tam Paternè, quàm Iudicialiter.

AVTHORE R. P. F. OCTAVIANO SPATHARIO DE INCISA ORDINIS Minorum Regularis Obseruantiæ.

PRÆFATIO.

SVMMARIVM.

1 *Finis Regularis instituti specialis Dei cultus, & proximorum salus.*

2 *Ad præfatum finem consequendum necessarij sunt Iudices ordinarij.*

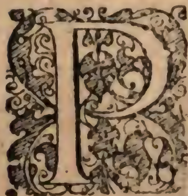
3 *Prælati regulares duplici funguntur munere: Patrum, & Iudicum.*

4 *In vtroque modo dupliciter procedere possunt, vel ex munere, vel ad instantiam partis.*

5 *Regulares Prælati non tenentur ad apices iuris, sed solum ad essentialia.*

6 *Nec essentialia prætermittenda, nec apices nimis rigorosè peruestigandi.*

7 *Diuisio totius operis in decem Tractatus principales.*

1 OLITICI Regiminis Ecclesiastici finis præcipuus est, religiosos viros sub certis legibus, ac statutis in àliqua Religione degentes, ad cultum Dei specialiorem, & eminentiorem Dei gloriam dirigere;& secundo loco in proximorum salutem : ea sanèratione, vt religiosi viri vita, doctrina, & exemplo cæteros in sæculo degentes in viam salutis dirigant;quæ præstari nequeunt, nisi priùs in Religione qualibet plenè constituta,& firmata pace, àtque iustitia; quæ conseruari nequit, nisi eradicatis, & funditus euulsis contentionibus, partialitatibus, discordijs, oppressionibus, &(vno verbo)omnibus iniustitijs. Hæc autem euelli non possunt, nisi per aliquos auctoritatem,& potestatem habentes.

2 Hinc necessarium fuit in qualibet Religione bene instituta Iudices, ac Rectores ordinarios constituere, qui auctoritate ordinaria, & ordinaria potestate cæteros possent in officio continere.

3 Id autem ex antiqua, receptissimaque Sanctorum Patrum traditione dupliciter explere possunt,& solent, vel tamquam Patres,vel tamquam Iudices: primo modo visitando,& corrigendo paterne ; secundò mul-

mulctando, ac puniendo more Iudicum, iudicialiterque procedendo.

Et vtroque modo, siue vt Patres, siue vt 4
iudices corrigant, possunt duplici via procedere, idest, ex munere corrigendo, vel ad instantiam partis excitantis, & mouentis Prælatum ad paternam correctionem, seu iudicialem per denunciationem, siue per accusationem seruato in essentialibus iuris ordine. In essentialibus inquam;

Regulares enim, ex constitutione Boni- 5
facij Octaui, ad apices iuris non tenentur pro maiori eorum quiete, ad plenius extirpandas discordiarum radices, ac tranquillius Deo inseruiendum, beatiusque in hac vita viuendum, cæterosque salutarius iuuandum: sed solum ad essentialia:

Quibus obseruandis, cum plerosque re- 6
gulares iudices grauiter errare viderim, in alterum delabentes extremum, videlicet vel essentialia prætermittendo contra ius, & fas; vel nimis rigorosè, ac subtiliter apices, ac rimulas iuris insequendo, in maximum Regularis obseruantiæ, ac religiosæ tranquillitatis detrimentum: his occurrere decreui Dei zelo, & Religiosi candoris in qualibet Religione conseruandi amore ductus, ardentique desiderio impulsus.

Nam etsi maiores plenius, & accuratius 7
hæc tradiderint, quæ suppono lectoribus

viſa,& nota,veruntamen cum illa Euangelica vetula minuta quædam veluti ſupplementa, Deo(vt ſpero)non ingrata, & Religioſis pergrata in tantorum virorum doctrinæ Gazophilacium reconderetentabo, ſequentia breuiter,ac dilucidè pertractans.

Primò de Iudice competenti; *Secundò* de Eius modo corrigendi Paternè ex munere; *Tertiò* de Modo corrigendi Iuridicè item ex munere ; *Quartò* de Fraterna Actoris correctione ; *Quintò* de Multiplici denunciatione ; *Sextò* de Accuſatione ; *Septimò* de Teſtibus, & eorum probationibus; *Octauò* de Indicijs , & eorum probationibus; *Nonò* de Reorum agitationibus quibuſcunque ; *Decimò* de vltimo Definitiuo termino cuiuſcunque proceſſus , cum ſuis adiunctis.

DE IVDICE COMPETENTI REgularium. Tractatus Primus.

An Regulares Prælati ſint ordinarij Iudices ſuorum ſubditorum. CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Diuiſio Tractatus in duo.*
Regulares omnes ſunt exempti, tum à foro Eccleſiaſtico Epiſcoporum, tum à foro ſæculari. ibid.
2 *Prælati Regulares ſunt ordinarij Regularium Iudices.*
3 *Regulares ſunt exempti ab omni foro non regulari, delinquentes etiam in loco non exempto.*

4 *Nedum*

4 *Nedum persona, sed etiam loca Regularium sunt exempta à quocunque foro non Regulari.*
5 *Quo in casu Regulares foro Ecclesiastico subijciantur, ex Concilio Tridentino.*
6 *Bonifacius octauus statuit Regulares non teneri ad apices, sed solum ad essentialia Iuris.*

RIMVS Tractatus duo principaliter dabit; *primò* quisnam sit competens Iudex; *secundò* quomodo sit ei ex munere procedendum; quo ad primum; 1

Quidquid sit de iure communi, & antiquo, certum est, quòd Regulares omnes modo sunt exempti, nedum à foro Sæculari, sed etiam ab Episcoporum, & ordinariorum iurisdictione per priuilegia ipsis competentia, vel per immediatam concessionem vnicuique Regularium ordinum factam à Summis Pontificibus, vel per communicationem priuilegiorum alijs Regularibus concessorum. Quare, cum ita sint exempti ab vtroque præfato foro, veruntamen debent habere certos iudices ordinarios.

Certum est consequenter, quòd tales Iudices 2
ordinarij ordinariam iurisdictionem habentes erunt ipsimet Regulares Prælati, qui *iuxta quamdam Glos. 5. sing. in cap. primo de reb. eccl. non alienan.* habent iurisdictionem quasi Episcopalem.

Nec obstat, quòd Innocentius quartus ratione 3
delicti contracti in loco non exempto subiecerit Regulares foro Episcoporum; nam Clemens quartus, qui fuit post ipsum *in cap. recolentes de priuil. lib. 6.* exemit Fratres Minores, ne etiam ratione delicti vbilibet contracti conueniri possint coram laicorum ordinarijs, decernens irritum, & inane quidquid secus factum, vel attenta-

tum fuerit, *vt habetur in Monumentis Ordinis in prima impreß. fol. 142. concl. 142.*

4 Quòd etiam confirmauit, & ampliauit Sixtus quartus, districte prohibens, nè locorum ordinarij aliquam iurisdictionem, aut superioritatem in personas, & loca Fratrum prædictorum sibi vendicare præsumant: & ne quisquam absque Sedis Apostolicæ speciali commissione, vel authoritate contra personas, domos, & loca dicti Ordinis, vtpotè prorsus exempta, censuras aliquas, vel sententias specialiter, vel generaliter promulgare audeat, *vt habetur in eodem libro in prima impres. fol. 60. & fol. 144. concl. 147. quòd etiam latè habetur in Marimagno Carmelitarum in secunda impres. fol. 101. concl. 384. & fol. 187. & in secunda impres. fol. 239. concl. 570. & in Marimagno Prædicatorum in prima impres. fol. 24. & in secunda impres. fol. 108. sic habetur in Marimagno Augustiniensium*: & idem fecit Nicolaus quartus, & Benedictus quintus reuocans constitutionem Innocentij quarti. Et Collector priuilegiorum Mendicantium innumera refert Summorum Pontificum priuilegia hanc doctrinam confirmantia.

5 Neque obstat Concil. Trident. *sess. 7. cap. 7. de reformat.* vbi videtur innouare constitutionem Innocentij quarti; nam loquitur apertè de regularibus, qui degunt extra claustra: & solum in causis ciuilibus mercedum, & miserabilium personarum, in quibus coram ordinarijs, tamquam Sedis Apostolicæ delegatis, conueniri possunt. Cæterum in causis criminalibus degentes intra, vel extra claustra nullatenus possunt conueniri, nisi quando cum populi scandalo deliquerint modo inferius exponendo. Hinc Clemens

mens Papa octauus *anno* 1592. *Pontificatus sui anno primo, die decimaquinta May* confirmauit Priuilegium Innocentij octaui Ordini Cistercienſium concessum, quo cauetur, ne personæ regulares dicti Ordinis vi sitentur nisi à suo Generali, aut ab alijs personis Regularibus ad id ab Ordine deputatis, vt inferius patebit latius.

Soli itaque Prælati regulares (quicquid tamen sit de Legatis à latere) sunt ordinarij Iudices suorum religiosorum; adeo quòd Bonifacius octauus voluerit (sicut in prefatione tactum est) quòd Prælati Ordinis Minorum ad correctiones, & punitiones Fratrum eiusdem Ordinis delinquẽtium infligendas, ad quos spectare (inquit ipse) eadem noscuntur (rimulis, & apicibus Iuris postpositis) liberè procedere valeant secundum consuetudinem approbatam, & generalia Statuta ipsius Ordinis facta, & facienda. Ac insuper voluit non licere prædictis Fratribus ab eisdem correctionibus, & punitionibus aliquatenus appellare, præuia tamen in hoc matúra deliberatione, ac maturitate debita seruata. 6

An Regulares aliqui virtute aliquorum Priuilegiorum sint exempti à iurisdictione suorum Prælatorum. CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Prælati Regulares possunt corrigere quoscunque sui Ordinis subditos, & ad ordinem reuocare, etiam quòd sint cuiuscunque Prælati, vel Principis seruitio mancipati.*

2 *Latius ostenditur idem quod supra.*

INNOCENTIVS quartus, & latius, & clarius Clemens quartus *in prædic. lib. in prima impres. fol.* 29. *& in secunda fol.* 113. *concl.* 42. *&* 45. *Et iterum in prima impres. fol.* 57. *& in secunda fol.* 141.

*concl.*114.ſtatuit,quòd Generales,& Prouinciales Miniſtri,& eorum Vicarij, omnes, & ſingulos Fratres Minores,de quibus etiam authoritate Sedis Apoſtolicæ, vel Legatorum ipſius Archiepiſcopis,vel Epiſcopis, & alijs quibuſcunq; prouiſum fuerit, corrigere poſſint,ac etiam,non obſtante contradictione aliqua , eos ad ordinem ſuum reuocare.

2 Et quod neque per litteras eiuſdem Sedis, ac Legatorum ipſius aliquos de fratribus prædictis teneantur Prælati Ordinis Archiepiſcopis, & Epiſcopis,aut alijs perſonis in ſocios deputare, niſi dictæ litteræ de indulto huiuſmodi, & ordinatione expreſſam facerent mentionem,ac aliàs id honeſtati Ordinis,ac ſaluti illorum,viderint expedire.

3 Idem habetur in Marimagno Carmelit. *in ſecund. impreſ. fol. 85. concluſ. 467. & in Marimagno Prædicat. in ſecund. impreſ. fol. 237. concluſ. 552.* Clariſſima igitur, atque ampliſſima eſt poteſtas, & iuriſdictio ordinaria Prælatorum regularium in ſibi ſubditos;ita vt Nicolaus quintus, *vt in eod. lib. in prima impreſ. fol. 155. & in ſecund. fol. 202. concl.* 499. conceſſit Miniſtro Generali pro tempore exiſtenti,quòd omnes,& ſingulos fratres,ſiue in monaſterijs Monialium, ſiue in alijs domibus,Conuentibus,Eremitorijs, & locis dicti Ordinis commorantes, etiam ab obedientia,viſitatione, & correctione dicti Miniſtri per ſpecialia Sedis indulta,ſe exemptos eſſe præter Regulæ,& Statutorum dicti Ordinis formã prætendentes, nõ obſtãtibus quibuſcũq; priuilegijs,exemptionibus,indultis, & litteris Apoſtolicis eis, & eorũ Monaſterijs, ſiue domibus ſiue Conuentibus, & locis

locis præfatis, & Eremitorijs per Sedem Apostolicam in genere, vel in specie concessis, de quibus in his litteris habenda esset specialis mentio, iuxta constitutiones, & regularia instituta antiqua dicti ordinis corrigere, visitare, punire, & emendare, ac in criminibus maioribus, siue grauioribus, si res ipsa exegerit (cum moderatione tamen) torturæ subijcere possit, & valeat. *Ita in Monum. ord. in secund. impres. fol.* 47. *conclus.* 250. & Innocentius octauus, *vt hab. in eod. lib. in prima impres. fol.* 76. *concl.* 164. concessit Vicario Generali Ordinis Prædic. de Obseruantia Prouinciæ Hispaniæ, quòd correctio suorum fratrum pertineat ad præsidentes eiusdem congregationis, non obstantibus quibuscunque priuilegijs, indultis, & litteris Apostolicis, Scholasticis, ac Vniuersitati Salmantinæ, ac quibuscunque Vniuersitatibus per Sedem Apostolicam concessis, &c. Circa quam concessionem aduertit Collector compendij mendicantium *tit. correctio fratrum* §. 14. quod seruit etiam pro prælatis Ordinis Minorum virtute communicationis priuilegiorum. Et vlterius aduertit Corduba super compendium loco citato, quòd Pius secundus declarat, & concedit, quòd Minister Generalis habet liberam authoritatem, & iurisdictionem super fratres existentes in quibuscunque Vniuersitatibus, non obstantibus priuilegijs authoritate Apostolica concessis cum grauibus censuris in contrafacientes, aut resistentes quomodolibet. Amplissima igitur est, & latissima Prælatorum Regularium Iurisdictio.

Quinam sint Regularium Prælati, & Iudices competentes. CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Iudices Regularium sunt duplices: Ordinarij, & Delegati.*
2 *Et illi, vel ex electione, vel ex institutione.*
3 *Qui, & quot sint.*
4 *Ordinarij ex institutione.*
5 *Iudices delegati duplices, vel ad singularem causam, & subdelegare nequeunt.*
6 *Vel ad vniuersitatem causarum, & subdelegare possunt.*

1 PRAELATI porrò, atque Iudices competentes in omni approbata Religione sunt in duplici differentia, Ordinarij, & Delegati.

2 Ordinarij iterum dupliciter instituuntur *secundum Innocent. & Hostiensem extra de officio iud. Ordi. c. cum ab eccles. & D. Antonium 3. p. ca. 9. c. 5. §. 1. & Siluest. verb. iudex.* vel enim sunt ab vniuersitate electi, & à superiore habentem authoritatem confirmati; vel præfatorum vicem æquiualenti authoritate omnimoda tenentes, ex institutione maiorum superiorum, respectiuè ad id façultatem habentes.

3 Et ordinarie in omni approbata Religione sunt Prælati Generales, & Prouinciales, & locales etiam, quocunque appellentur nomine: apud nos verò Minores obseruantes sunt Reuerendissimi Patres, Generalis, & Commissarius Generalis, iuxta Bullam vnionis in sua familia respectiue electus; deinde Prouinciales Ministri, & vltimo loco Guardiani, qui sunt locales Prælati, seu Præsidentes locorum.

4 Et vlterius Iudices ordinarij quoque sunt omnes illi, qui præfatorum locum tenent, quando illi, quorum vices gerunt, ex officio quomodocunque ceciderint: nam succedentes eo casu non propriè delegati possunt dici, sed instituti ordinariorum

nariorum loco; vt quando per conſtitutiones generales in loco decedentium in officio ſuccedũt, vel quando à Superiori Prælato inſtituuntur, ſicut Vicarij Prouinciarum per Prælatos Generales, aut Protectorem, aut Papã priuatis iam Prouincialibus Miniſtris, & ſimiliter Vicarij Generales, & Præſides locorum, ita inſtituti à ſuis ſuperioribus, reſpectiuè, & ſic de ſimilibus.

Iudices verò delegati ſunt illi, quibus à Iudice 5
ordinario quocunque cauſa cognoſcenda, & decidenda committitur, *vt extra de offic. & potest. iud. deleg.* & tales ſunt omnes inſtituti à prædictis Prælatis ordinarijs : & hi etiam ſunt in duplici differentia: nam, vel ſunt ad vnicum conuentum, vel ad vnicam cauſam delegati, & ſic non poſſunt alios delegare, niſi id ſpeciali, & expreſſa in ſcriptis authoritate ſit illis conceſſum.

Vel ſecundo loco ſunt delegati ad Vniuerſita- 6
tem cauſarum: vt ſunt Commiſſarij Prouinciales vnius, vel plurium Prouinciarum, vel plurium etiam locorum eiuſdem Prouinciæ, & ſimiles, & hi abſque dubio poterunt alios ſubdelegare non quidem ad eamdem vniuerſitatem cauſarum ſibi commiſſam, ſed ſolum ad aliquam ſpecialem, & particularem cauſam; nec id paſſim fieri debet, ſed ſolum rationabili, & vrgenti de cauſa.

An Epiſcopus aliquo in caſu ſit competens Regularium Iudex. CAP. IV.

SVMMARIVM.

1 *Regulares ordinarie ſunt excepti ab Epiſcoporum iuriſdictione.*
2 *Quando, & quomodo Epiſcopi poſſint contra Regulares procedere.*

3. *Præ-*

3 *Pralati Regulares quomodo instante Episcopo subditos punire debeant.*
4 *Quo in casu Episcopi ipsi Regulares immediatè per se ipsos punire possunt tamquam sedis Apostolica Legati.*
5 *Pralati Regulares suo funguntur munere puniendo.*

1 RECEPTISSIMVM est in toto orbe à tempore Diui Gregorij Papæ primi regulares omnes exemptos esse ab Episcoporum Iurisdictione, vt superiori cap. ostensum est: vndè iam Episcopi nō possunt procedere in causis criminalibus contra delinquentes Regulares.

2 Verum est tamen, *vt notat. Nauar. c. non dicatis nu.* 96. quod Episcopus modo potest procedere contra notoriè delinquentes cum populi scandalo, *iuxta terminos decreti Concilij Trid. sess. 25. de Regul. cap.* 12. quod exequi debet secundum constitutionem Clementis Octaui, quæ incipit *Suscepti muneris ratio, &c. Datam Roma apud D. Petrum anno* 1595. *septimo Kal. Martij, Pontificatus sui anno quinto,* & non aliter, nec alio modo procedere potest, quàm in præfata explicatur Constitut.

3 Qua cauetur, vt singuli Regularium Superiores sub pœna priuationis officiorum eo ipso incurrenda, iuxtà prædictum decretum, regularem non subditum Episcopo intrà claustra degentē, & extra ea ita notoriè delinquentem, vt populo scandalo sit, Episcopo instante, intra tempus ab Episcopo præfigendum seuere puniant, ac de punitione Episcopum certiorem faciant. Si verò Regularium Superior quicunque in Regularem delinquentem non animaduerterit: quinimmo, si illum impunitum ad alia suorum ordinum loca extra Episcopi diœcesim de industria, nè puniatur,

niatur, transmiserit, decernit Summus Pontifex, vt Superior instante Episcopo intra terminum ab Episcopo præfigendum, & sub eadem pœna priuationis dignitatum, & officiorum obtentorum, necnon inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, & vlteriùs priuationis actiuæ, & passiuæ vocis, ad quæ à nemine, præterquam à Romano Pontifice pro tempore existente, restitui possit, ipsum Regularem delinquentem à loco, ad quem transmissus fuit, reuocare, & in quo deliquit, restituere, seu sistere teneatur.

Quod si hoc etiam facere prętermiserit, statuit 4
Summus Pontifex, vt ordinarius loci, ad quem regularis delinquens transmissus fuerit, super præmissis ab ipso ordinario loci, in quo deliquit, similiter requisitus, vel aliàs de illo delicto informatus, tamquam Sedis Apostolicæ delegatus, in Regularem delinquentem seuerè animaduertere possit, & debeat. *Hac Papa Clemens Octauus.* Ex quibus constat, quod Episcopi nullam prorsus iurisdictionem habeant in causis criminalibus Regularium, nisi in delictis notoriè patratis, & cum populi scãdalo, & ea limitatione, vt prius Prælatum Regularem requirant, & instét de punitione, & cæteris limitationibus, *vt suprà* expressis; quibus obseruatis poterunt Episcopi, tamquam Sedis Apostolicæ delegati, in huiusmodi delinquentes (Prælatis, *vt suprà*, debitè monitis negligentibus) animaduertere.

Caueant itaque Regulares Prælati, ne suam 5
dent Religionem in dedecus, & ignominiam, quasi in ea nullum sit ius, nullum fas, iustitia nulla, & hinc iustissimam dent causam, & Episcopis, & populis detrahendi Religionis regimini, decori,

cori,& iustitiæ: sed statim requisiti ab Episcopis suos puniant subditos, *vt suprà* delinquentes; & ea obseruent, quæ seruanda præcepit felicis recordationis Papa Clemẽs Octauus, maxima pietate,ac zelo in Religionem,vt constat.

An Sacularis quacunque fulgeat dignitate sit Iudex competens Regularium. CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Nullus Sacularis,etiam Rex, vel Monarca, est competens Iudex Regularium.*

2 *Eodem Priuilegio gaudent Commendatarij D. Iacobi, & professi ordinis militaris D. Ioannis Baptista.*

3 *Et similiter ordo militaris D. Iacobi de la spada, & per coniunctionem omnes Religiones militares.*

1 CVm hic de correctione fratrum agatur, & de solis criminalibus causis, neminem adhuc reperire potui classicum Doctorem, qui non asserat religiosos viros immunes prorsus esse, ne dum iure humano ciuili, vel canonico,sed iure etiam diuino, in præfatis causis à cuiuscunque Sæcularis iudicis authoritate, vel potestate, nec vllus competens potest esse Iudex quacunque dignitate Sæculari fulgeat, etiam regia, in causis criminalibus personarum religiosarum cuiuslibet approbatæ Religionis.

2 Quod Priuilegium comprehẽdit etiam Commendatarios D. Iacobi, vt concludit Nauarrus, & professos ordinis militaris D. Ioannis Baptistæ, cum ipsi tria vota essentialia emittant, vt resoluit Decisio Pedemontana, & decernit Pius quartus in Bulla, quæ incipit, Circumsepta Romani Pontificis, &c. *Data Roma apud D. Petrum sub anno* 1560. *Kal. Iulij, Pontificatus sui an. primo*; In qua plenè conceditur decisio causarum Prælatis

latis eiusdem ordinis, tam in ciuilibus, quam in criminalibus cum prohibitione appellationis ad alios, quam dicti ordinis Iudices.

Quod idem decernit Gregorius Papa quò ad 3
ordinem militarem D. Iacobi de la spada, quare idem sine dubiò est asserendum quo ad alias religiones militares; *vt patet ex libris Stabilimentorum,* quæ ad causarum conseruationem, & protestationem authoritate Apostolica sunt instituta, præsertim cum omnes Religiones militares in priuilegijs communicent: nullus itaque Sæcularis Iudex poterit legitimè se intromittere in caussis criminalibus cuiuscunque alicuius Religiosi viri, etiam Religionis militaris, & quidquid secus attentatum fuerit, irritum erit, & inane, & non sine grauissima lethali culpa.

An Sæcularis Iudex cognoscere possit de crimine commisso à Religioso ante ingressum Religionis.

CAP. VI.

SVMMARIVM.

1 *Quales criminosi in sæculo sint ad Religionem inhabiles & quorum receptio nulla.*
2 *Si habitus susceptio fuerit sine fraude, valida erit, & similiter professio.*
3 *Secus si cum fraude, nam tales Iudici Sæculari reddendi.*
4 *Vel Ecclesiastico si sacris initiati fuerint.*
5 *Quando susceptio habitus, & professio fuerit in fraudem.*
6 *Quales criminosi non suscipiant habitum in fraudem.*

SIxtus quintus *in constitut. quæ incipit, Cum de omnibus Ecclesiasticis ordinibus, &c. Data Romæ* 1
apud D. Petrum anno 1580. *sexto Kal. Decemb. Pontificatus sui an.* 3. decernit inter alia, nè criminosi, & alij, qui in sæculo aliqua commiserunt delicta, ad Religionem admitterentur: & si quis admitte-

mitteretur, tàm ſuſceptio habitus, quam profeſſio nulla eſſet, quin ſic receptus habitu ſpoliaretur, & à Religione expelleretur: & ſi expulſus nõ fuerit, veruntamen attenta nullitate habitus, & profeſſionis licere quibuſcunque iudicibus, & curijs, etiam Sæcularibus, ad quos, ſeu quas ſpectat, contra talem iuris, & facti remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuſcunque inſtantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, vel mixtim procedere.

2 Quæ conſtitutio ſic ſeruari debet, *vt notat Rodericus qq. reg. tom. 2. q. 2. art. 3.* quod ſi Religioſus poſt delictum commiſſum in ſæculo abſque vlla fraude ſuſceperit habitum Religionis, & profeſſionem emiſerit, liberatur omnino à iuriſdictione ſæculari.

3 Si vero poſt delictum à ſe commiſſum habitum ſuſcepit in fraudem, vt ſe eximeret à iuriſdictione ſæculari, & ſic profeſſionem emiſerit; nullatenus liberatur ab ea; ſed poteſt per Iudicem ſæcularem contra eum procedi ad punitionem ipſius delicti, cum ſuſceptio habitus, vel profeſſio nulla ſit.

4 Si vero vltra profeſſionem emiſſam ſacris ordinibus initiatus fuerit, ſiue doloſe, ſiue non doloſe, non poterit de huiuſmodi delicto cognoſcere ſæcularis Iudex, ſed ſolum Eccleſiaſticus; nam licet Sixtus V. talium profeſſionem irritauerit; eos tamen non ſubiecit Sæcularibus Iudicibus; ſed illis tantum, ad quos ſpectat, *vt ſupra notatum eſt*: modo ſacris initiati, etſi eorum profeſſio nulla ſit in Religione, verumtamen iuxta communem propter ſuſceptos ordines ad forum ſpectãt Eccleſiaſticum.

Ceterum

Ceterum quomodo susceptio habitus, ac professio in Religione in fraudem fieri contingat ita, vt nulla sit, & irrita, declarat idem Sixtus V. in alia constitut. *quæ incipit ad Romanum spectat Pontificem, &c. Data Romæ in Monte Quirinali Anno 1588. 12. Kal. Nouemb. Pontificatus sui an. quarto.* Vbi dicit, id habere locum, & non alteri cum actis publicis constiterit ipsos Iudices, & curiam Sæcularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, & inquisitionem instituisse. Itaque in fraudem recepti præsumuntur illi tantum, quorum crimen commissum in sæculo erat iam ante susceptionẽ habitus in sæculari iudicio cognitum, vel per viá accusationis, vel per viam inquisitionis. 5

Ceteri vero, quantumcumque criminosi fuerint in sæculo, dummodo contra eos nulla fuerit facta inquisitio ante susceptionem habitus, si in Religione professionem emiserint, nullatenus conueniri possunt coram Iudice Sæculari, cum eorum professio valida sit, & legitima. 6

An Sæcularis quocunque in casu sit Iudex competens Nouitij Regularis. CAP. VII.

SVMMARIVM.

1 *Nouitiorum Religionis Iudex competens est Regularis Prælatus.*

2 *Nouitius delinquens à Religione discedere potest.*

3 *Quin iuxta exigentiam criminis expellendus.*

EManuel Rodericus *q. cit. art.* 10. dicit, quod cognitio, & punitio talis delicti pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum *arg. Canonis c. Relig.* §. 1. *de Sent. Excomm. in* 6. qui diffinit, Nouitium Religionis approbatæ gaudere priuil. Canonis, *si quis suadente* 17. *q.* 4. & censeri personam Eccle- 1

 siasticam,

ſiaſticam, & gaudere priuilegio perſonæ Eccleſiaſticæ *arg. alterius Canonis, duo ſunt genera. 12. quæſt. 1.* & ita determinare aſſerit Ioannem Andream, Dominicum, & Franciſcum *in Canon. Benef. de regul. iur. in 6.* & omnes *in d. c. Religio.* Quam etiam opinionem amplecti, dicit, & recipi à communi, & rationabiliter: nam Nouitius poſt habitum ſuſceptum ſubiacet Prælatis quo ad iuriſdictionem, & ſuperioritatem, adeo quod pro tempore, quo eſt Nouitius, pertinet ad Prælatorum iuriſdictionem, ſicut profeſſus, profeſſi autem cognitio pertinet præciſe ad ſuum Prælatum regularem, *vt ſupra latiùs patuit*; igitur ſimiliter & Nouitij.

2 Hoc tamen diſcrimine, quòd Nouitius poteſt dimittere habitum, & ſic à Regularium iuriſdictione ſe ſubtrahere alibi à competenti iudice puniendus.

3 Et ego exiſtimarem optimum eſſe huiuſmodi Nouitios delinquentes grauiter; (ita vt ex qualitate criminum indigni reputentur habitu religionis) prorſus expellendos, ac dimittendos aliorum iudicio, præterquam in caſibus, ex quibus rationabiliter ſcandalum in Sæculo, vel detrimẽtum in Religione oriri poſſet. Et ego ſic obſeruaui aliquando cum eſſem Prouincialis, maxima cum laude, & Religionis quiete.

An Regularis vna cum Sæculari delinquens conueniri poſſit coram Iudice Sæculari. CAP. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Regularis, qualeſcunque ſocios habuerit, nullatenus tamen ad Iudicem Sæcularem ſpectat.*

2 *Etiamſi deliquerint habitu quocunque dimiſſo.*

3 *Secus de expulſis totaliter à Religione.*

Idem

IDem Rodericus *q. præcit. ar.* 4 adducens Couarruuiã, Perez Padillã, Iulium Clarũ, & alios, dicit esse in communi obseruantia, & ab ea in practica minime recedendum, quòd Sæcularis debet conueniri coram Iudice Sæculari, & Regularis coram Iudice regulari. Nàm sæcularis nullatenus pertinet ad forum regulare, nec Regularis ad forum Sæculare, cum toto cœlo sint fora distinctissima; & in simili dicit Auiles adductus à Roderico *vbi supra*, quòd in Ciuitate Placentiæ inuenit quamdam prouisionem Senatorum Regalium, vbi cauebatur, quòd Episcopus illius Ciuitatis, seu eius Vicarius, vel prouisor nõ cognosceret contra concubinas Clericorum super concubinatu: sed tantùm iustitia Sæcularis illius Ciuitatis. Cum itaque causa socij criminis re vera sit diuisibilis à causa alterius complicis, & vlterius præfata opinio (vt ex ea constat) habeat, quòd magis dignum non possit attrahere ad se minus dignum in contentione iurisdictionis: multò magis id locum habebit in casu nostro, in quo regularis pertinet ad forum magis dignum, quam Sæcularis. Et præterea Iudex Regularium suam iurisdictionem habet à concessione priuilegiorum: quæ priuilegia intra suos limites contineri debent; neque per aliquem inferiorem à Papa, qui ea concessit, alterari possunt. Nullatenus itaque Regularis conueniri poterit coram Iudice Sæculari, quantumcunque deliquerit simul cum Sæcularibus: sed solum coram suo Iudice competente Regulari, etiamsi fuerit Conuersus, vel Clericus nullo Ordine insignitus. t

Etiam, si dimisso habitu se immiscuerit enormibus criminibus cum Sæcularibus, etiamsi ex- 2

pulsus fuerit à Religione, vel quomodocunque apostatauerit ab illa.

3 Verum est tamen, quòd si aliqui à Religione expellantur, & habitu regulari priuétur, eo quod eorum professio minimè valida fuerit, poterit Sæcularis Iudex de illorum causis tam criminalibus, quam ciuilibus quam mixti fori cognoscere nisi iam essent sacris initiati, quia tunc ad Iudicem pertinent ecclesiasticum (vt supra definitum fuit) si quidem hoc probato, & definito, non sunt personæ ecclesiasticæ, sed sæculares. Quare Iudices Regulares, cum tales expellunt à Religione, in sententia expulsiua declarent eorum professionem, vel susceptionem habitus irritam, & nullam; & an sacris initiati sint, necne.

DE CORRECTIONE PATERNA EX MVNERE.

Tractatus Secundus.

PRÆAMBVLVM.

SVMMARIVM.

1 *Diuisiones, & subdiuisiones bimembres.*

1 PRimvm essentiale diximus in correctione, vel iudicio Regulariũ esse Iudicem competẽtem, cui annexum esse modũ præscriptum procedendi nullus est ambigendi locus: non enim pro libito, & arbitrariè procedere possunt Regulares Iudices; sed certis, ac iustis præscriptis legibus, citra quas iniustum, & nefas certò committerent: duplici autem via procedere possunt (*quemadmodum in præfatione prætactum est*) vel ex munere, vel ad in-

ad instantiam partis: & in vtraque via, vel Paternè, vel Iudicialiter. Cùm autem secūda via comprehendat actorem; Prima verò amplectatur Iudicis munus ex se, hic pertractabitur. Primùm Paterne in hoc secundo Tractatu, deindè Iudicialiter in tertio.

An spectet ad Prælatos Regulares corrigere Paternè ex munere. CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Prælati Patrum munus pro viribus exercere debent, priusquam ad iudicium deueniant.*

PRimo, summoque loco Prælati Regulares 1
Patrum sibi nomen omninò, & rem assumere debent; charitateque paterna vndique muniri, & affluere, & munus Patrum pro viribus exercere, antequam ad iudicium procedant, ad quod non nisi quasi coacti, & vi quadam impulsi procedere debent. Hinc enim in toto terrarum orbe, & ab originarijs, & nascentibus Religionibus Patrum perpulchrum nomen sibi Regulares omnes adsciuere, ab omnibusque, more maiorū recepto, Patres appellantur. Quod nomen primo loco Prælatis competit: cæteri namque inferioris notæ potius, & proprius fratres appellantur, nempè eiusdem Patris, & Prælati filij. Prælatis itaque propositum erit verorum Patrum nomen, & munus arripere, vt quoad fieri possit nil de supplicijs cogitent; sed suos subditos, veluti filios, ament, eorum vitia priùs charitatiuè corrigendo, eorumque piè vulneribus medendo, & eorum crimina radicitus quidem, sed suauiter euellendo. Hinc Diuus P. Benedictus *in tert. suæ Regulæ cap.* ait; quod meminisse debent, quo no-

mine sint insigniti, *Patrum, videlicet*, atque ideò curent de re ipsa egregie præstare,& D. Ambrosius *in suo Pastorali* Prælatos,vt Pastores alloqués, & Patres;ait. *Actio congruat nomini,nomenque actioni,nè sit nomen inane, & crimen immane, honor sublimis, & vita decliuis.* Itaque valde essentiale arbitror in Religionibus(quarum finis, principium, & medium est amoris glutinum, & charitatis vinculum) vt in omni causa criminali Paternè, charitatiueq́ue procedant Prælati Regulares cũ suis subditis, quo ad fieri poterit,priusquam ad iudicium perueniant,grauiterque illos peccare,si secus faciant, exceptis casibus atrocibus & notorijs,& omnibus alijs, quos charitas ipsa docebit non sine iudicio pertractari posse,nè iustitia detrimentum patiatur,cum scandalo, & obseruantiæ Regularis euersione.

Ad quos Ordinis Prælatos pertineat Paternè visitare, atque corrigere Regulares. CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *In vnaquaque Religione necessarius visitator.*
2 *Primus visitator est Generalis Minister, & supremus in quauis Religione.*
3 *Ordinarij visitatores sunt Prouinciales Ministri.*
4 *Tenentur itaque visitare Iure diuino, & communi quotannis, & corrigere subditos.*
5 *Ad idem tenentur Iudices Delegati.*
6 *Prælati quicunque locales Paternè tantum corrigere debent.*
7 *Series, & ordo Prælatorum subordinatorum.*
8 *Duplici de causa datur potestas in non subditos.*

1 EX determinatis in prima parte huius Tractatus clarè patet,quòd illimet, qui sunt Iudices competentes, tam ordinarij, quam Delegati,ijdem erunt visitatores,& correctores,

ad quos

ad quos pertineat corrigere, ac visitare: oportet enim in vnaquaque benè instituta Religione frequentem ex eodem Ordine visitatorem adesse, qui subditorum relaxationes, inobseruantias, transgressionesque præscrutetur, & corrigat illa omnia tam in capite, quam in membris; quæ corrigenda viderit *iuxta decreta Concil. Trid. & cuiuslibet Religionis.*

Primus itaque (*vt in primo cap. de Iudice competenti dictum est*) ac summus Visitator, & Pater est Generalis Minister cuiuscunque Religionis, qui per se quoad fieri poterit, vel per alium, vbi non poterit, vniuersam Religionem suam visitare tenetur. 2

Post quem ordinarij visitatores, & Iudices ordinarij sunt Prouinciales Ministri in sua quisque Prouincia de Iure communi, & in Ordine Sancti Francisci, Iure speciali; nam in Regula Patris nostri Francisci Generalibus non præcipitur visitatio: sed tantum Prouincialibus Ministris, *prout explicat Bonauentura, & tradit Corduba super regula c. 10. q. 1.* 3

Iure igitur communi, & Diuino tenentur Generales, ac Prouinciales omnes cuiuscunque Religionis suos Fratres visitare, & corrigere, vt probant Doctores ex illo Lucæ *ca. 22. Et tu aliquando conuersus confirma Fratres tuos*: quæ verba (*vt notat Rodericus Tom. 2. quæst. 4. artic. 4.*) ad omnes Prælatos referuntur, qui curam habent animarum, quòd ipsum iure humano præcipitur omnibus Religionum exemptarum Prælatis *ex conc. Trid. sess. 25. de Regul. c. 10. & 20.* vt visitent videlicet omnia monasteria sibi subdita; ex quo Generales totum Ordinem, Prouinciales verò totam Prouinciam 4

uinciam quotannis,ac monasteria sibi subdita vi- sitare,delinquentesque ibi repertos corrigere tenentur.

5 Idemque munus præstare debent Iudices Delegati, & Commissarij secundum facultatem, & iurisdictionem sibi delegatam: vel vniuersam Prouinciam,vel vnicum Conuetum, vel plures, prout in eorum commissionibus,& Delegationibus continebitur.

6 Denique Prælati locales, quocunque nomine appellentur, siue Abbates, siue Priores, siue Propositi,siue Commissarij, in nostra quidem Religione sunt Guardiani, Præsides, & eorum Vicarij, qui omnes corrigere possunt Fratrum sibi subditorum crimina tam grauia, quam leuia paternè tantum; *quomodo autem Iudicialiter, dicetur inferius suo loco.* Prælati itaque locales quicunque sunt ordinarijssimi Iudices,qui Fratrum, & subditorum quotidianos defectus corrigere debent, singulosque sibi subditos in officio continere; modò priuatim, & secreto admonendo: modò adhibendo duos vel tres grauissimos patres; modò publicè leuiusculis pœnitentijs mortificando, seruatis seruandis,*vt seq. cap. præscribetur.*

7 Gradatim verò se habent præfati omnes; ita, vt infimum teneant locum Prælati locales;super istos sunt Prouinciales Prælati, super Prouincialibus Generales,super hos Protectores,super Protectores Papa: & respectiuè horum Delegati;qui omnes in sibi subditos ordinariam exercent iurisdictionem,vel Delegatam.

Et in sibi non subditos, etiam duplici de causa,vel ratione compromissi:vt,quando quis Prælato,cuius non est subditus, voluntariè se subijcit,

quod

quod inter nos vix locum habet, vel ratione loci commissi delicti: nam secundum Clarum *q.* 38. *in princ.* & secundum communem vnusquisque Prælatus potest corrigere delinquentem in suo loco, vt Prouinciales in sua Prouincia, & Prælatus localis in suo Conuentu ratione commissi ibi delicti, licet aliàs delinquens non esset eius subditus, & hoc nullam habet difficultatem de correctione fraterna loquendo; de iudiciali autem dicetur inferius.

De modo visitandi, & corrigendi Paternè.

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Prouincialibus nostris competit ex Regula munus Paternè visitandi.*
2 *Modus specialis visitandi Fratres, & loca in visitatione Prouincialium Ministrorum.*
3 *Qua forma interrogandi singuli Fratres, & de quibus.*
4 *Grauiter monendi qui visitantur.*
5 *A iuramento exigendo prorsus abstinendum.*
6 *Super generalibus fieri debent interrogationes.*
7 *Prælati locales Paternè visitent, & inuigilent.*

CONstat ex dictis superius, quod primum, 1
præcipuumque Prælati munus est paternè procedere omni prorsus, quoad fieri potest, iudicij forma reiecta, quod speciali Iure diuinus ille vir Pater noster, Sanctus Franciscus vigilantissimè admonuit, *vndecimo regulæ capit.* illis verbis: *Fratres, qui sunt Ministri, & serui aliorum Fratrum, visitent, & moneant Fratres suos, & humiliter, & charitatiue corrigant eos.* Ex quibus charitatiuis verbis clare constat, vltra ius commune Euangelicum Prælatos Prouinciales Ordinis nostri ex Regula teneri ad paternam, & charitatiuam visitationem, & correctionem.

mitteretur, tàm susceptio habitus, quam professio nulla esset, quin sic receptus habitu spoliaretur, & à Religione expelleretur: & si expulsus nõ fuerit, veruntamen attenta nullitate habitus, & professionis licere quibuscunque iudicibus, & curijs, etiam Sæcularibus, ad quos, seu quas spectat, contra talem iuris, & facti remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuscunque instantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, vel mixtim procedere.

2 Quæ constitutio sic seruari debet, *vt notat Rodericus qq. reg. tom. 2. q. 2. art. 3.* quod si Religiosus post delictum commissum in sæculo absque vlla fraude susceperit habitum Religionis, & professionem emiserit, liberatur omnino à iurisdictione sæculari.

3 Si vero post delictum à se commissum habitum suscepit in fraudem, vt se eximeret à iurisdictione sæculari, & sic professionem emiserit; nullatenus liberatur ab ea; sed potest per Iudicem sæcularem contra eum procedi ad punitionem ipsius delicti, cum susceptio habitus, vel professio nulla sit.

4 Si vero vltra professionem emissam sacris ordinibus initiatus fuerit, siue dolose, siue non dolose, non poterit de huiusmodi delicto cognoscere sæcularis Iudex, sed solum Ecclesiasticus; nam licet Sixtus V. talium professionem irritauerit; eos tamen non subiecit Sæcularibus Iudicibus; sed illis tantum, ad quos spectat, *vt supra notatum est*: modo sacris initiati, etsi eorum professio nulla sit in Religione, verumtamen iuxta commu nem propter susceptos ordines ad forum spect Ecclesiasticum.

Ceter

..., & nulla sit, & irrita, declarat idem Sixtus V. in alia constitut. *quæ incipit ad Romanum spectat Pontificem, &c. Data Romæ in Monte Quirinali Anno 1588. 12. Kal. Nouemb. Pontificatus sui an. quarto.* Vbi dicit, id habere locum, & non alteri cum a-ctis publicis constiterit ipsos Iudices, & curiam Sæcularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse ... inquisitionem instituisse. Itaque in frau... cepti præsumuntur illi tantum, quo... commissum in sæculo erat iam ... habitus in sæculari iudicio co... accusationis, vel per viam i...

Ceteri vero, quantum... rint in sæculo, dummo... facta inquisitio ante ... Religione professio... conueniri possu... eorum profes...

An Sæcularis ...

1 *Nouit...* *la...*

2 *Noi...*

3 *Q...*

E...

1. ...

eli...

u...

ſiaſticam, & gaudere priuilegio perſonæ Eccleſiaſticæ *arg. alterius Canonis, duo ſunt genera.* 12. *quæſt.* 1. & ita determinare aſſerit Ioannem Andream, Dominicum, & Franciſcum *in Canon. Benef. de regul. iur. in 6.* & omnes *in d. c. Religio.* Quam etiam opinionem amplecti, dicit, & recipi à communi, & rationabiliter: nam Nouitius poſt habitum ſuſceptum ſubiacet Prælatis quo ad iuriſdictionem, & ſuperioritatem, adeo quod [illegible] tempore, quo eſt Nouitius, pertinet ad Præ[illegible] iuriſdictionem, ſicut profeſſus, profeſſi [illegible]itio pertinet præciſe ad ſuum Præla[illegible] *vt ſupra latius patuit*; igitur ſimi-

[illegible]nine, quòd Nouitius poteſt [illegible] ſic à Regularium iuriſdi[illegible]i à competenti iudice

[illegible]um eſſe huiuſmodi [illegible] (ita vt ex qua[illegible]r habitu reli[illegible]endos alio[illegible]ex quibus [illegible]detrimē[illegible]ſeruaui [illegible]na cum

[illegible]*ueniri*

[illegible]*us ta-*

[illegible]em

IDem Rodericus *q. præcit. ar.* 4 adducens Couarruuiã, Perez Padillã, Iulium Clarũ, & alios; dicit esse in communi obseruantia, & ab ea in practica minime recedendum, quòd Sæcularis debet conueniri coram Iudice Sæculari, & Regularis coram Iudice regulari. Nàm sæcularis nullatenus pertinet ad forum regulare, nec Regularis ad forum Sæculare, cum toto cœlo sint fora distinctissima; & in simili dicit Auiles adductus à Roderico *vbi supra*, quòd in Ciuitate Placentiæ inuenit quamdam prouisionem Senatorum Regalium, vbi cauebatur, quòd Episcopus illius Ciuitatis, seu eius Vicarius, vel prouisor nõ cognosceret contra concubinas Clericorum super concubinatu: sed tantùm iustitia Sæcularis illius Ciuitatis. Cum itaque causa socij criminis re vera sit diuisibilis à causa alterius complicis; & vlterius præfata opinio (vt ex ea constat) habeat, quòd magis dignum non possit attrahere ad se minus dignum in contentione iurisdictionis: multò magis id locum habebit in casu nostro, in quo regularis pertinet ad forum magis dignum, quam Sæcularis. Et præterea Iudex Regularium suam iurisdictionem habet à concessione priuilegiorum: quæ priuilegia intra suos limites contineri debent; neque per aliquem inferiorem à Papa, qui ea concessit, alterari possunt. Nullatenus itaque Regularis conueniri poterit coram Iudice Sæculari, quantumcunque deliquerit simul cum Sæcularibus: sed solum coram suo Iudice competente Regulari, etiamsi fuerit Conuersus, vel Clericus nullo Ordine insignitus. 1

Etiam, si dimisso habitu se immiscuerit enormibus criminibus cum Sæcularibus, etiamsi ex- 2

pulſus fuerit à Religione, vel quomodocunque apoſtatauerit ab illa.

3 Verum eſt tamen, quòd ſi aliqui à Religione expellantur,& habitu regulari priuẽtur,eo quod eorum profeſſio minimè valida fuerit, poterit Sæcularis Iudex de illorum cauſis tam criminalibus,quam ciuilibus quam mixtifori cognoſcere niſi iam eſſent ſacris initiati, quia tunc ad Iudicem pertinent eccleſiaſticum (vt ſupra definitum fuit) ſi quidem hoc probato, & definito, non ſunt perſonæ eccleſiaſticæ, ſed ſæculares. Quare Iudices Regulares, cum tales expellunt à Religione, in ſententia expulſiua declarent eorum profeſſionem, vel ſuſceptionem habitus irritam,& nullam;& an ſacris initiati ſint,necne.

DE CORRECTIONE PATERNA EX MVNERE.

Tractatus Secundus.

PRÆAMBVLVM.

SVMMARIVM.

1 *Diuiſiones, & ſubdiuiſiones bimembres.*

1 PRIMVM eſſentiale diximus in correctione, vel iudicio Regulariũ eſſe Iudicem competẽtem, cui annexum eſſe modũ præſcriptum procedendi nullus eſt ambigendi locus:non enim pro libito, & arbitrariè procedere poſſunt Regulares Iudices; ſed certis, ac iuſtis præſcriptis legibus, citra quas iniuſtum,& nefas certò committerent: duplici autem via procedere poſſunt (*quemadmodum in præfatione prætactum eſt*) vel ex munere,vel ad in-

ad instantiam partis:& in vtraque via, vel Paternè, vel Iudicialiter. Cùm autem secūda via comprehendat actorem; Prima verò amplectatur Iudicis munus ex se, hic pertractabitur. Primùm Paterne in hoc secundo Tractatu, deindè Iudicialiter in tertio.

An spectet ad Prælatos Regulares corrigere Paternè ex munere. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Prælati Patrum munus pro viribus exercere debent, priusquam ad iudicium deueniant.*

PRimo, summoque loco Prælati Regulares 1
Patrum sibi nomen omninò, & rem assumere debent; charitateque paterna vndique muniri, & affluere, & munus Patrum pro viribus exercere, antequam ad iudicium procedant, ad quod non nisi quasi coacti, & vi quadam impulsi procedere debent. Hinc enim in toto terrarum orbe, & ab originarijs, & nascentibus Religionibus Patrum perpulchrum nomen sibi Regulares omnes adsciuere, ab omnibusque, more maiorū recepto, Patres appellantur. Quod nomen primo loco Prælatis competit: cæteri namque inferioris notæ potius, & proprius fratres appellantur, nempè eiusdem Patris, & Prælati filij. Prælatis itaque propositum erit verorum Patrum nomen, & munus arripere, vt quoad fieri possit nil de supplicijs cogitent; sed suos subditos, veluti filios, ament, eorum vitia priùs charitatiuè corrigendo, eorumque piè vulneribus medendo, & eorum crimina radicitus quidem, sed suauiter euellendo. Hinc Diuus P. Benedictus *in tert. suæ Regulæ cap.* ait; quod meminisse debent, quo no-

mine sint insigniti, *Patrum, videlicet*, atque ideò curent de re ipsa egregie præstare,& D. Ambrosius *in suo pastorali* Prælatos, vt Pastores alloqués, & Patres;ait. *Actio congruat nomini,nomenque actioni,nè sit nomen inane, & crimen immane, honor sublimis, & vita decliuis.* Itaque valde essentiale arbitror in Religionibus(quarum finis, principium, & medium est amoris glutinum, & charitatis vinculum) vt in omni causa criminali Paternè, charitatiueque procedant Prælati Regulares cũ suis subditis, quo ad fieri poterit,priusquam ad iudicium perueniant,grauiterque illos peccare,si secus faciant, exceptis casibus atrocibus & notorijs,& omnibus alijs, quos charitas ipsa docebit non sine iudicio pertractari posse,nè iustitia detrimentum patiatur,cum scandalo, & obseruantiæ Regularis euersione.

Ad quos Ordinis Prælatos pertineat Paternè visitare, atque corrigere Regulares. CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *In vnaquaque Religione necessarius visitator.*
2 *Primus visitator est Generalis Minister, & supremus in quauis Religione.*
3 *Ordinarij visitatores sunt Prouinciales Ministri.*
4 *Tenentur itaque visitare Iure diuino, & communi quotannis, & corrigere subditos.*
5 *Ad idem tenentur Iudices Delegati.*
6 *Prælati quicunque locales Paternè tantum corrigere debent.*
7 *Series, & ordo Prælatorum subordinatorum.*
8 *Duplici de causa datur potestas in non subditos.*

1 EX determinatis in prima parte huius Tractatus clarè patet,quòd illimet, qui sunt Iudices competentes, tam ordinarij, quam Delegati,ijdem erunt visitatores,& correctores,

ad quos

ad quos pertineat corrigere, ac visitare: oportet enim in vnaquaque benè instituta Religione frequentem ex eodem Ordine visitatorem adesse, qui subditorum relaxationes, inobseruantias, transgressionesque præscrutetur, & corrigat illa omnia tam in capite, quam in membris; quæ corrigenda viderit *iuxta decreta Concil. Trid. & cuiuslibet Religionis.*

2 Primus itaque (*vt in primo cap. de Iudice competenti dictum est*) ac summus Visitator, & Pater est Generalis Minister cuiuscunque Religionis, qui per se quoad fieri poterit, vel per alium, vbi non poterit, vniuersam Religionem suam visitare tenetur.

3 Post quem ordinarij visitatores, & Iudices ordinarij sunt Prouinciales Ministri in sua quisque Prouincia de Iure communi, & in Ordine Sancti Francisci, Iure speciali; nam in Regula Patris nostri Francisci Generalibus non præcipitur visitatio: sed tantum Prouincialibus Ministris, *prout explicat Bonauentura, & tradit Corduba super regula c. 10. q. 1.*

4 Iure igitur communi, & Diuino tenentur Generales, ac Prouinciales omnes cuiuscunque Religionis suos Fratres visitare, & corrigere, vt probant Doctores ex illo Lucæ *ca. 12. Et tu aliquando conuersus confirma Fratres tuos*: quæ verba (*vt notat Rodericus Tom. 2. quæst. 4. artic. 4.*) ad omnes Prælatos referuntur, qui curam habent animarum, quòd ipsum iure humano præcipitur omnibus Religionum exemptarum Prælatis *ex conc. Trid. sess. 25. de Regul. c. 10. & 20.* vt visitent videlicet omnia monasteria sibi subdita; ex quo Generales totum Ordinem, Prouinciales verò totam Prouinciam

mitteretur, tàm ſuſceptio habitus, quam profeſſio nulla eſſet, quin ſic receptus habitu ſpoliaretur, & à Religione expelleretur: & ſi expulſus nõ fuerit, veruntamen attenta nullitate habitus, & profeſſionis licere quibuſcunque iudicibus, & curijs, etiam Sæcularibus, ad quos, ſeu quas ſpectat, contra talem iuris, & facti remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuſcunque inſtantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, vel mixtim procedere.

2 Quæ conſtitutio ſic ſeruari debet, *vt notat Roderic us qq. reg. tom. 2. q. 2. art. 3.* quod ſi Religioſus poſt delictum commiſſum in ſæculo abſque vlla fraude ſuſceperit habitum Religionis, & profeſſionem emiſerit, liberatur omnino à iuriſdictione ſæculari.

3 Si vero poſt delictum à ſe commiſſum habitum ſuſcepit in fraudem, vt ſe eximeret à iuriſdictione ſæculari, & ſic profeſſionem emiſerit; nullatenus liberatur ab ea; ſed poteſt per Iudicem ſæcularem contra eum procedi ad punitionem ipſius delicti, cum ſuſceptio habitus, vel profeſſio nulla ſit.

4 Si vero vltra profeſſionem emiſſam ſacris ordinibus initiatus fuerit, ſiue doloſe, ſiue non doloſe, non poterit de huiuſmodi delicto cognoſcere ſæcularis Iudex, ſed ſolum Eccleſiaſticus; nam licet Sixtus V. talium profeſſionem irritauerit; eos tamen non ſubiecit Sæcularibus Iudicibus; ſed illis tantum, ad quos ſpectat, *vt ſupra notatum eſt*: modo ſacris initiati, etſi eorum profeſſio nulla ſit in Religione, verumtamen iuxta communem propter ſuſceptos ordines ad forum ſpectãt Eccleſiaſticum.

Ceterum

IDem Rodericus *q. præcit. ar. 4* adducens Co- 1
uarruuiã, Perez Padillã, Iulium Clarũ, & alios; dicit esse in communi obseruantia, & ab ea in practica minime recedendum; quòd Sæcularis debet conueniri coram Iudice Sæculari, & Regularis coram Iudice regulari. Nàm sæcularis nullatenus pertinet ad forum regulare, nec Regularis ad forum Sæculare, cum toto cœlo sint fora distinctissima; & in simili dicit Auiles adductus à Roderico *vbi supra*, quòd in Ciuitate Placentiæ inuenit quamdam prouisionem Senatorum Regalium, vbi cauebatur, quòd Episcopus illius Ciuitatis, seu eius Vicarius, vel prouisor nõ cognosceret contra concubinas Clericorum super concubinatu: sed tantùm iustitia Sæcularis illius Ciuitatis. Cum itaque causa socij criminis re vera sit diuisibilis à causa alterius complicis, & vlterius præfata opinio (vt ex ea constat) habeat, quòd magis dignum non possit attrahere ad se minus dignum in contentione iurisdictionis: multò magis id locum habebit in casu nostro, in quo regularis pertinet ad forum magis dignum, quam Sæcularis. Et præterea Iudex Regularium suam iurisdictionem habet à concessione priuilegiorum: quæ priuilegia intra suos limites contineri debent; neque per aliquem inferiorem à Papa, qui ea concessit, alterari possunt. Nullatenus itaque Regularis conueniri poterit coram Iudice Sæculari, quantumcunque deliquerit simul cum Sæcularibus: sed solum coram suo Iudice competente Regulari, etiamsi fuerit Conuersus, vel Clericus nullo Ordine insignitus.

Etiam, si dimisso habitu se immiscuerit enor- 2
mibus criminibus cum Sæcularibus, etiamsi ex-

pulsus fuerit à Religione, vel quomodocunque apostatauerit ab illa.

3 Verum est tamen, quòd si aliqui à Religione expellantur, & habitu regulari priuētur, eo quod eorum professio minimè valida fuerit, poterit Sæcularis Iudex de illorum causis tam criminalibus, quam ciuilibus quam mixtifori cognoscere nisi iam essent sacris initiati, quia tunc ad Iudicem pertinent ecclesiasticum (vt supra definitum fuit) si quidem hoc probato, & definito, non sunt personæ ecclesiasticæ, sed sæculares. Quare Iudices Regulares, cum tales expellunt à Religione, in sententia expulsiua declarent eorum professionem, vel susceptionem habitus irritam, & nullam; & an sacris initiati sint, necne.

DE CORRECTIONE PATERNA EX MVNERE.

Tractatus Secundus.

PRÆAMBVLVM.

SVMMARIVM.

1 *Diuisiones, & subdiuisiones bimembres.*

PRIMVM essentiale diximus in correctione, vel iudicio Regulariũ esse
1 Iudicem competētem, cui annexum esse modũ præscriptum procedendi nullus est ambigendi locus: non enim pro libito, & arbitrariè procedere possunt Regulares Iudices; sed certis, ac iustis præscriptis legibus, citra quas iniustum, & nefas certò committerent: duplici autem via procedere possunt (*quemadmodum in præfatione prætactum est*) vel ex munere, vel ad in-

ad instantiam partis:& in vtraque via, vel Paternè, vel Iudicialiter. Cùm autem secũda via comprehendat actorem; Prima verò amplectatur Iudicis munus ex se, hic pertractabitur. Primùm Paterne in hoc secundo Tractatu, deindè Iudicialiter in tertio.

An spectet ad Prælatos Regulares corrigere Paternè ex munere. CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Prælati Patrum munus pro viribus exercere debent, priusquam ad iudicium deueniant.*

PRimo, summoque loco Prælati Regulares Patrum sibi nomen omninò, & rem assumere debent; charitateque paterna vndique muniri, & affluere, & munus Patrum pro viribus exercere, antequam ad iudicium procedant, ad quod non nisi quasi coacti, & vi quadam impulsi procedere debent. Hinc enim in toto terrarum orbe, & ab originarijs, & nascentibus Religionibus Patrum perpulchrum nomen sibi Regulares omnes adsciuere, ab omnibusque, more maiorũ recepto, Patres appellantur. Quod nomen primo loco Prælatis competit: cæteri namque inferioris notæ potius, & proprius fratres appellantur, nempè eiusdem Patris, & Prælati filij. Prælatis itaque propositum erit verorum Patrum nomen, & munus arripere, vt quoad fieri possit nil de supplicijs cogitent; sed suos subditos, veluti filios, ament, eorum vitia priùs charitatiuè corrigendo, eorumque piè vulneribus medendo, & eorum crimina radicitus quidem, sed suauiter euellendo. Hinc Diuus P. Benedictus *in tert. suæ Regulæ cap.* ait; quod meminisse debent, quo no-

mine sint insigniti, *Patrum, videlicet*, atque ideò curent de re ipsa egregie præstare, & D. Ambrosius *in suo pastorali* Prælatos, vt Pastores alloqués, & Patres; ait. *Actio congruat nomini, nomenque actioni, nè sit nomen inane, & crimen immane, honor sublimis, & vita decliuis.* Itaque valde essentiale arbitror in Religionibus (quarum finis, principium, & medium est amoris glutinum, & charitatis vinculum) vt in omni causa criminali Paternè, charitatiueque procedant Prælati Regulares cū suis subditis, quo ad fieri poterit, priusquam ad iudicium perueniant, grauiterque illos peccare, si secus faciant, exceptis casibus atrocibus & notorijs, & omnibus alijs, quos charitas ipsa docebit non sine iudicio pertractari posse, nè iustitia detrimentum patiatur, cum scandalo, & obseruantiæ Regularis euersione.

Ad quos Ordinis Prælatos pertineat Paternè visitare, atque corrigere Regulares. CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *In vnaquaque Religione necessarius visitator.*
2 *Primus visitator est Generalis Minister, & supremus in quauis Religione.*
3 *Ordinarij visitatores sunt Prouinciales Ministri.*
4 *Tenentur itaque visitare Iure diuino, & communi quotannis, & corrigere subditos.*
5 *Ad idem tenentur Iudices Delegati.*
6 *Prælati quicunque locales Paternè tantum corrigere debent.*
7 *Series, & ordo Prælatorum subordinatorum.*
8 *Duplici de causa datur potestas in non subditos.*

1 EX determinatis in prima parte huius Tractatus clarè patet, quòd illimet, qui sunt Iudices competentes, tam ordinarij, quam Delegati, ijdem erunt visitatores, & correctores,

ad quos

ad quos pertineat corrigere, ac visitare: oportet enim in vnaquaque benè instituta Religione frequentem ex eodem Ordine visitatorem adesse, qui subditorum relaxationes, inobseruantias, transgressionesque præscrutetur, & corrigat illa omnia tam in capite, quam in membris; quæ corrigenda viderit *iuxta decreta Concil. Trid. & cuiuslibet Religionis.*

Primus itaque (*vt in primo cap. de Iudice competenti dictum est*) ac summus Visitator, & Pater est Generalis Minister cuiuscunque Religionis, qui per se quoad fieri poterit, vel per alium, vbi non poterit, vniuersam Religionem suam visitare tenetur. 2

Post quem ordinarij visitatores, & Iudices ordinarij sunt Prouinciales Ministri in sua quisque Prouincia de Iure communi, & in Ordine Sancti Francisci, Iure speciali; nam in Regula Patris nostri Francisci Generalibus non præcipitur visitatio: sed tantum Prouincialibus Ministris, *prout explicat Bonauentura, & tradit Corduba super regula c. 10. q. 1.* 3

Iure igitur communi, & Diuino tenentur Generales, ac Prouinciales omnes cuiuscunque Religionis suos Fratres visitare, & corrigere, vt probant Doctores ex illo Lucæ *ca. 12. Et tu aliquando conuersus confirma Fratres tuos*: quæ verba (*vt notat Rodericus Tom. 2. quæst. 4. artic. 4.*) ad omnes Prælatos referuntur, qui curam habent animarum, quòd ipsum iure humano præcipitur omnibus Religionum exemptarum Prælatis *ex conc. Trid. sess. 25. de Regul. c. 10. & 20.* vt visitent videlicet omnia monasteria sibi subdita; ex quo Generales totum Ordinem, Prouinciales verò totam Pro- 4

uinciam quotannis, ac monasteria sibi subdita visitare, delinquentesque ibi repertos corrigere tenentur.

5 Idemque munus præstare debent Iudices Delegati, & Commissarij secundum facultatem, & iurisdictionem sibi delegatam: vel vniuersam Prouinciam, vel vnicum Conuetum, vel plures, prout in eorum commissionibus, & Delegationibus continebitur.

6 Denique Prælati locales, quocunque nomine appellentur, siue Abbates, siue Priores, siue Propositi, siue Commissarij, in nostra quidem Religione sunt Guardiani, Præsides, & eorum Vicarij, qui omnes corrigere possunt Fratrum sibi subditorum crimina tam grauia, quam leuia paternè tantum; *quomodo autem Iudicialiter, dicetur inferius suo loco.* Prælati itaque locales quicunque sunt ordinarijssimi Iudices, qui Fratrum, & subditorum quotidianos defectus corrigere debent, singulosque sibi subditos in officio continere; modò priuatim, & secreto admonendo: modò adhibendo duos vel tres grauissimos patres; modò publicè leuiusculis pænitentijs mortificando, seruatis seruandis, *vt seq. cap. præscribetur.*

7 Gradatim verò se habent præfati omnes; ita, vt infimum teneant locum Prælati locales; super istos sunt Prouinciales Prælati, super Prouincialibus Generales, super hos Protectores, super Protectores Papa: & respectiuè horum Delegati; qui omnes in sibi subditos ordinariam exercent iurisdictionem, vel Delegatam.

Et in sibi non subditos, etiam duplici de causa, vel ratione compromissi: vt, quando quis Prælato, cuius non est subditus, voluntariè se subijcit,

quod

quod inter nos vix locum habet, vel ratione loci commissi delicti: nam secundum Clarum *q. 38. in princ.* & secundum communem vnusquisque Prælatus potest corrigere delinquentem in suo loco, vt Prouinciales in sua Prouincia, & Prælatus localis in suo Conuentu ratione commissi ibi delicti, licet aliàs delinquens non esset eius subditus, & hoc nullam habet difficultatem de correctione fraterna loquendo; de iudiciali autem dicetur inferius.

De modo visitandi, & corrigendi Paternè.

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Prouincialibus nostris competit ex Regula munus Paternè visitandi.*
2 *Modus specialis visitandi Fratres, & loca in visitatione Prouincialium Ministrorum.*
3 *Qua forma interrogandi singuli Fratres, & de quibus.*
4 *Grauiter monendi qui visitantur.*
5 *A iuramento exigendo prorsus abstinendum.*
6 *Super generalibus fieri debent interrogationes.*
7 *Prælati locales Paternè visitent, & inuigilent.*

Constat ex dictis superius, quod primum, 1
præcipuumque Prælati munus est paternè procedere omni prorsus, quoad fieri potest, iudicij forma reiecta, quod speciali Iure diuinus ille vir Pater noster, Sanctus Franciscus vigilantissimè admonuit, *vndecimo regulæ capit.* illis verbis: *Fratres, qui sunt Ministri, & serui aliorum Fratrum, visitent, & moneant Fratres suos, & humiliter, & charitatiue corrigant eos.* Ex quibus charitatiuis verbis clare constat, vltra ius commune Euangelicum Prælatos Prouinciales Ordinis nostri ex Regula teneri ad paternam, & charitatiuam visitationem, & correctionem.

mitteretur,tàm ſuſceptio habitus, quam profeſſio nulla eſſet, quin ſic receptus habitu ſpoliaretur,& à Religione expelleretur: & ſi expulſus nō fuerit, veruntamen attenta nullitate habitus, & profeſſionis licere quibuſcunque iudicibus, & curijs,etiam Sæcularibus,ad quos, ſeu quas ſpectat,contra talem iuris, & facti remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuſcunque inſtantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, vel mixtim procedere.

2 Quæ conſtitutio ſic ſeruari debet, *vt notat Rodericus qq. reg. tom. 2. q. 2. art. 3.* quod ſi Religioſus poſt delictum commiſſum in ſæculo abſque vlla fraude ſuſceperit habitum Religionis,& profeſſionem emiſerit, liberatur omnino à iuriſdictione ſæculari.

3 Si vero poſt delictum à ſe commiſſum habitum ſuſcepit in fraudem, vt ſe eximeret à iuriſdictione ſæculari, & ſic profeſſionem emiſerit; nullatenus liberatur ab ea;ſed poteſt per Iudicem ſæcularem contra eum procedi ad punitionem ipſius delicti,cum ſuſceptio habitus, vel profeſſio nulla ſit.

4 Si vero vltra profeſſionem emiſſam ſacris ordinibus initiatus fuerit,ſiue doloſe, ſiue non doloſe,non poterit de huiuſmodi delicto cognoſcere ſæcularis Iudex,ſed ſolum Eccleſiaſticus; nam licet Sixtus V. talium profeſſionem irritauerit; eos tamen non ſubiecit Sæcularibus Iudicibus; ſed illis tantum,ad quos ſpectat, *vt ſupra notatum eſt*:modo ſacris initiati,etſi eorum profeſſio nulla ſit in Religione, verumtamen iuxta communem propter ſuſceptos ordines ad forum ſpectāt Eccleſiaſticum.

Ceterum

IDem Rodericus *q. præcit. ar.* 4 adducens Couarruuiã, Perez Padillã, Iulium Clarũ, & alios, dicit esse in communi obseruantia, & ab ea in practica minime recedendum; quòd Sæcularis debet conueniri coram Iudice Sæculari, & Regularis coram Iudice regulari. Nàm sæcularis nullatenus pertinet ad forum regulare, nec Regularis ad forum Sæculare, cum toto cœlo sint fora distinctissima; & in simili dicit Auiles adductus à Roderico *vbi supra*, quòd in Ciuitate Placentiæ inuenit quamdam prouisionem Senatorum Regalium, vbi cauebatur, quòd Episcopus illius Ciuitatis, seu eius Vicarius, vel prouisor nõ cognosceret contra concubinas Clericorum super concubinatu: sed tantùm iustitia Sæcularis illius Ciuitatis. Cum itaque causa socij criminis re vera sit diuisibilis à causa alterius complicis, & vlterius præfata opinio (vt ex ea constat) habeat, quòd magis dignum non possit attrahere ad se minus dignum in contentione iurisdictionis: multò magis id locum habebit in casu nostro, in quo regularis pertinet ad forum magis dignum, quam Sæcularis. Et præterea Iudex Regularium suam iurisdictionem habet à concessione priuilegiorum: quæ priuilegia intra suos limites contineri debent; neque per aliquem inferiorem à Papa, qui ea concessit, alterari possunt. Nullatenus itaque Regularis conueniri poterit coram Iudice Sæculari, quantumcunque deliquerit simul cum Sæcularibus: sed solum coram suo Iudice competente Regulari, etiamsi fuerit Conuersus, vel Clericus nullo Ordine insignitus. 1

Etiam, si dimisso habitu se immiscuerit enormibus criminibus cum Sæcularibus, etiamsi ex- 2

pulsus fuerit à Religione, vel quomodocunque apostatauerit ab illa.

3 Verum est tamen, quòd si aliqui à Religione expellantur, & habitu regulari priuētur, eo quod eorum professio minimè valida fuerit, poterit Sæcularis Iudex de illorum causis tam criminalibus, quam ciuilibus quam mixti fori cognoscere nisi iam essent sacris initiati, quia tunc ad Iudicem pertinent ecclesiasticum (vt supra definitum fuit) si quidem hoc probato, & definito, non sunt personæ ecclesiasticæ, sed sæculares. Quare Iudices Regulares, cum tales expellunt à Religione, in sententia expulsiua declarent eorum professionem, vel susceptionem habitus irritam, & nullam; & an sacris initiati sint, necne.

DE CORRECTIONE PATERNA EX MVNERE.

Tractatus Secundus.

PRÆAMBVLVM.

SVMMARIVM.

1 *Diuisiones, & subdiuisiones bimembres.*

PRimvm essentiale diximus in cor-
1 rectione, vel iudicio Regulariū esse Iudicem competētem, cui annexum esse modū præscriptum procedendi nullus est ambigendi locus: non enim pro libito, & arbitrariè procedere possunt Regulares Iudices; sed certis, ac iustis præscriptis legibus, citra quas iniustum, & nefas certò committerent: duplici autem via procedere possunt (*quemadmodum in præfatione pratactum est*) vel ex munere, vel ad in-

ad inſtantiam partis:& in vtraque via, vel Paternè, vel Iudicialiter. Cùm autem ſecũda via comprehendat actorem; Prima verò amplectatur Iudicis munus ex ſe, hic pertractabitur. Primùm Paterne in hoc ſecundo Tractatu, deindè Iudicialiter in tertio.

An ſpectet ad Prælatos Regulares corrigere Paternè ex munere. CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Prælati Patrum munus pro viribus exercere debent, priuſquam ad iudicium deueniant.*

PRimo, ſummoque loco Prælati Regulares 1
Patrum ſibi nomen omninò, & rem aſſumere debent; charitateque paterna vndique muniri, & affluere, & munus Patrum pro viribus exercere, antequam ad iudicium procedant, ad quod non niſi quaſi coacti, & vi quadam impulſi procedere debent. Hinc enim in toto terrarum orbe, & ab originarij s, & naſcentibus Religionibus Patrum perpulchrum nomen ſibi Regulares omnes adſciuere, ab omnibuſque, more maiorũ recepto, Patres appellantur. Quod nomen primo loco Prælatis competit: cæteri namque inferioris notæ potius, & proprius fratres appellantur, nempè eiuſdem Patris, & Prælati filij. Prælatis itaque propoſitum erit verorum Patrum nomen, & munus arripere, vt quoad fieri poſſit nil de ſupplicijs cogitent; ſed ſuos ſubditos, veluti filios, ament, eorum vitia priùs charitatiuè corrigendo, eorumque piè vulneribus medendo, & eorum crimina radicitus quidem, ſed ſuauiter euellendo. Hinc Diuus P. Benedictus *in tert. ſuæ Regulæ cap.* ait; quod meminiſſe debent, quo no-

mine sint insigniti, *Patrum, videlicet*, atque ideò curent de re ipsa egregie præstare, & D. Ambrosius *in suo pastorali* Prælatos, vt Pastores alloqués, & Patres; ait. *Actio congruat nomini, nomenque actioni, nè sit nomen inane, & crimen immane, honor sublimis, & vita decliuis.* Itaque valde essentiale arbitror in Religionibus (quarum finis, principium, & medium est amoris glutinum, & charitatis vinculum) vt in omni causa criminali Paternè, charitatiueque procedant Prælati Regulares cũ suis subditis, quo ad fieri poterit, priusquam ad iudicium perueniant, grauiterque illos peccare, si secus faciant, exceptis casibus atrocibus & notorijs, & omnibus alijs, quos charitas ipsa docebit non sine iudicio pertractari posse, nè iustitia detrimentum patiatur, cum scandalo, & obseruantiæ Regularis euersione.

Ad quos Ordinis Prælatos pertineat Paternè visitare, atque corrigere Regulares. CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *In vnaquaque Religione necessarius visitator.*
2 *Primus visitator est Generalis Minister, & supremus in quauis Religione.*
3 *Ordinarij visitatores sunt Prouinciales Ministri.*
4 *Tenentur itaque visitare Iure diuino, & communi quotannis, & corrigere subditos.*
5 *Ad idem tenentur Iudices Delegati.*
6 *Prælati quicunque locales Paternè tantum corrigere debent.*
7 *Series, & ordo Prælatorum subordinatorum.*
8 *Duplici de causa datur potestas in non subditos.*

1 EX determinatis in prima parte huius Tractatus clarè patet, quòd illimet, qui sunt Iudices competentes, tam ordinarij, quam Delegati, ijdem erunt visitatores, & correctores, ad quos

ad quos pertineat corrigere, ac visitare: oportet enim in vnaquaque benè instituta Religione frequentem ex eodem Ordine visitatorem adesse, qui subditorum relaxationes, inobseruantias, transgressionesque præscrutetur, & corrigat illa omnia tam in capite, quam in membris; quæ corrigenda viderit *iuxta decreta Concil. Trid. & cuiuslibet Religionis.*

Primus itaque (*vt in primo cap. de Iudice competenti dictum est*) ac summus Visitator, & Pater est Generalis Minister cuiuscunque Religionis, qui per se quoad fieri poterit, vel per alium, vbi non poterit, vniuersam Religionem suam visitare tenetur. 2

Post quem ordinarij visitatores, & Iudices ordinarij sunt Prouinciales Ministri in sua quisque Prouincia de Iure communi, & in Ordine Sancti Francisci, Iure speciali; nam in Regula Patris nostri Francisci Generalibus non præcipitur visitatio: sed tantum Prouincialibus Ministris, *prout explicat Bonauentura, & tradit Corduba super regula c. 10. q. 1.* 3

Iure igitur communi, & Diuino tenentur Generales, ac Prouinciales omnes cuiuscunque Religionis suos Fratres visitare, & corrigere, vt probant Doctores ex illo Lucæ *ca. 12. Et tu aliquando conuersus confirma Fratres tuos*: quæ verba (*vt notat Rodericus Tom. 2. quæst. 4. artic. 4.*) ad omnes Prælatos referuntur, qui curam habent animarum, quòd ipsum iure humano præcipitur omnibus Religionum exemptarum Prælatis *ex conc. Trid. sess. 25. de Regul. c. 10. & 20.* vt visitent videlicet omnia monasteria sibi subdita; ex quo Generales totum Ordinem, Prouinciales verò totam Pro- 4

uinciam quotannis, ac monasteria sibi subdita vi-
sitare, delinquentesque ibi repertos corrigere te-
nentur.

5 Idemque munus præstare debent Iudices Delegati, & Commissarij secundum facultatem, & iurisdictionem sibi delegatam: vel vniuersam Prouinciam, vel vnicum Couētum, vel plures, prout in eorum commissionibus, & Delegationibus continebitur.

6 Denique Prælati locales, quocunque nomine appellentur, siue Abbates, siue Priores, siue Propositi, siue Commissarij, in nostra quidem Religione sunt Guardiani, Præsides, & eorum Vicarij, qui omnes corrigere possunt Fratrum sibi subditorum crimina tam grauia, quam leuia paternè tantum; *quomodo autem Iudicialiter, dicetur inferius suo loco.* Prælati itaque locales quicunque sunt ordinarijssimi Iudices, qui Fratrum, & subditorum quotidianos defectus corrigere debent, singulosque sibi subditos in officio continere; modò priuatim, & secreto admonendo: modò adhibendo duos vel tres grauissimos patres; modò publicè leuiusculis pænitentijs mortificando, seruatis seruandis, *vt seq. cap. præscribetur.*

7 Gradatim verò se habent præfati omnes; ita, vt infimum teneant locum Prælati locales; super istos sunt Prouinciales Prælati, super Prouincialibus Generales, super hos Protectores, super Protectores Papa: & respectiuè horum Delegati; qui omnes in sibi subditos ordinariam exercent iurisdictionem, vel Delegatam.

Et in sibi non subditos, etiam duplici de causa, vel ratione compromissi: vt, quando quis Prælato, cuius non est subditus, voluntariè se subijcit, quod

quod inter nos vix locum habet, vel ratione loci commissi delicti: nam secundum Clarum *q. 38. in princ.* & secundum communem vnusquisque Prælatus potest corrigere delinquentem in suo loco, vt Prouinciales in sua Prouincia, & Prælatus localis in suo Conuentu ratione commissi ibi delicti, licet aliàs delinquens non esset eius subditus, & hoc nullam habet difficultatem de correctione fraterna loquendo; de iudiciali autem dicetur inferius.

De modo visitandi, & corrigendi Paternè.
Cap. III.
SVMMARIVM.

1 *Prouincialibus nostris competit ex Regula munus Paternè visitandi.*
2 *Modus specialis visitandi Fratres, & loca in visitatione Prouincialium Ministrorum.*
3 *Qua forma interrogandi singuli Fratres, & de quibus.*
4 *Grauiter monendi qui visitantur.*
5 *A iuramento exigendo prorsus abstinendum.*
6 *Super generalibus fieri debent interrogationes.*
7 *Prælati locales Paternè visitent, & inuigilent.*

COnstat ex dictis superius, quod primum, 1
præcipuumque Prælati munus est paternè procedere omni prorsus, quoad fieri potest, iudicij forma reiecta, quod speciali Iure diuinus ille vir Pater noster, Sanctus Franciscus vigilantissimè admonuit, *vndecimo regulæ capit.* illis verbis: *Fratres, qui sunt Ministri, & serui aliorum Fratrum, visitent, & moneant Fratres suos, & humiliter, & charitatiue corrigant eos.* Ex quibus charitatiuis verbis clare constat, vltra ius commune Euangelicum Prælatos Prouinciales Ordinis nostri ex Regula teneri ad paternam, & charitatiuam visitationem, & correctionem.

2 Quam tali forma obeundam more maiorum docet antiquissima regularis traditio, regularisque disciplinæ institutio, vt Generales pro eorum pietate, ac temporis opportunitate, pro negotiorum magnitudine, & grauitate; Prouinciales vero Fratribus in communitate congregatis verbum Dei proponant, illosque grauissime adhortentur, & inde sanctissimum Sacramentum, & Ecclesiam visitent, Sanctas Reliquias, & oleum Sanctum, necnon infirmariam, & infirmos omnes.

3 Quibus peractis ad suam residentiam singulos reuocent Fratres, priuate, ac secreto eos interrogando, primum de diuino cultu, deinde quomodo seruentur leges Ecclesiasticæ, præcipuè Conc. Trid. quæ obseruanda summopere, & veneranda idemmet Concilium præcipit, instanterque commendat Pius quartus *in Bulla confirmationis eiusdem concilij*, & statim debent Prælati descendere ad præcepta Regulæ, & generalium Statutorum; ac diligenter inquirere, si hæc seruentur, quibus Fratres voto speciali sunt obstricti: & denique perquirere de vita, & conuersatione Fratrum interrogando de his, quæ solent in visitationibus generalibus perquiri.

4 Et aduertant, quòd non solum interrogationes debent fieri de plano, *vt aduertit Rodericus eadem quæst. 4. artic. 5. & Hostiensis ibidem adductus*: sed ita grauiter moneri debent Fratres, vt quilibet dicat quidquid scit, vel credit, vel fama est patrari ab aliquo, vel contra diuina præcepta, vel contra Regulam, & bonos mores, *vt supra dictum est.*

5 Qua in visitatione Paterna prorsus abstinendum

dum à iuramento exigendo à ſubditis, ſed ſolum grauiter ſunt monendi, & (vbi opus fuerit) præcepto adſtringendi, vt veritatem plane aperiant, & conſcientiam exonerent ſuper omnes, quas ſciuerint quomodocunque tranſgreſſiones, quo Prælati poſſint iuxta Regulæ preſcriptum Paternè ſuos Fratres monere, humiliterque, & charitatiuè illos corrigere.

Quæ Paterna viſitatio, & monitio generaliſſima ſemper debet eſſe, atq; præcedere omnem iudicij formam, & ſtrepitum, vt ſupra expoſitũ eſt. 6

Prælati verò locales iuxta vniuſcuiuſq; Religionis inſtitutũ quotidie inuigilare debent, Fratrumq; corrigere quotidianos defectus charitatiuè, cellaſque, vel officinas viſitare, quando opus fuerit, & cætera ſui muneris explere Paternè. 7

Quomodo Prælati terminare debent paternam Viſitationem, & corrigere ſubditos. Cap. IV.

SVMMARIVM.

1 *Prælati nè leuiter, & crebro ſubditos remoueant de aſſignatis locis.*
2 *Prius charitatiue, ac ſecreto corrigant.*
3 *Prælati etiam locales coerceant ſubditos ab egreſſu Conuentus.*
4 *Abſtineant etiam Prælati à ſermonibus publicis.*
5 *Nec non à præceptis ſimilibus.*
6 *Populi hinc cauſam accipiunt infamandi familias, & Religionem.*
7 *Prælati prima vice Paternè corrigant, & ſecretè.*
8 *Adhibitis aliquando grauiſſimis teſtibus.*
9 *Singulorum viſitatio propria viſitatorum manu obſignanda.*
10 *Vt inde via præcluditur malignis.*
11 *Et corrigendi corriguntur.*
12 *Et rationem reddere poſſunt Prælati ſui muneris.*

CAuere debent primò Prælati prouinciales,
1 nè leuiter & crebrò post peractam visitationem Paternam statim Fratres transmittãt de vno loco in alium in transmissorum infamiam, & Monasterij, nec non totius Religionis: nam ex tali subita, & non opportuna Fratrum transmissione, ac mutatione sæpe sæpius maxima oritur infamia in populo contra Fratres cum scandalo, commotione, ac murmuratione ipsius populi: & ea multoties, quæ tantum leuiter suspicabantur, pro veris deinde ex tali subita mutatione habentur, & prædicantur. Deum itaque in his, & proximi, necnon Religionis famam præ oculis habeant Prælati, nec sint indiscreti, nec præcipitati, nec furore, vel iracundia perciti, ne iram Dei incurrant.

2 Sed prius charitatiue, ac secreto moneant subditos, de quibus orta fuerit aliqua suspicio, vt vel si ea purgetur, & emendetur, & illæsa conseruetur fama.

3 Necnon Prælati locales prudenter, & seruata proximi fama tales coerceãt subditos à frequentiori egressu à Conuentu, & à vagationibus per Ciuitates, & loca, & ab ingressu in illas domos vel conuersationes illarum mulierum, de quibus probabilis orta fuerit suspicio.

4 Imprudenter itaque, & non sine graui culpa agunt Prælati, qui contra aliquem leuiter suspectum statim procedunt, vel illum infamando sermonibus publicis in communitate Fratrum contra eum tonant, & fulminant.

5 Vel isti præcipiendo in virtute Spiritus Sancti, vel sub excommunicationis pæna, nè talem, vel talem domum ingrediatur: vel nè cum tali-

bus

bus conuerſetur mulieribus, præſertim quando ſunt nobiles,& honeſtæ:nam ex his populi maleuoli nutriuntur detractiones, & Matronæ infamantur nobiles,& in Religionem deuotæ, ac benemeritæ, quæ in ſuæ deuotionis, & meriti recompenſam à Prælatis indiſcrete, ac turpiter,& ingrate indelebili notantur infamia.

Nam populi maleuoli ex his acuunt linguas 6
ſuas,ſicut ſerpentes: *& ſepulchrum patens eſt guttur eorum* in infamiam tam ipſarum nobilium feminarum,quam ipſius Religionis, & virorum in ea ſanctæ,honeſtæ,ac ſpectatæ vitæ: quæ ego ſæpius euenire experientia didici in magnis Ciuitatibus ex indiſcretione, imprudentia, & furore Prælatorum, quæ prudenter caueant,& D. O. M. per ſuam pijſſimam miſericordiam auertat.

Itaque Paternum viſitationis munus ſic ex- 7
plendum, vt Prælati priuate, & ſecreto ſaltem prima vice, & (quod eſt) charitatiuè corrigant delinquentes.

Vel etiam (ſi expedire videbitur) ſtatim pri- 8
ma vice adhibitis grauiſſimis, & ſecretiſſimis aſſiſtentibus delinquentes paternè corrigant, ſaluberrimiſque præmuniant monitis, vt indè, niſi reſipuerint,ad iudicium,& pænas procedi poſſit ſine ipſorum Prælatorum culpa,& abſque ſubditorum grauamine:quę omnia ſola ſupereminens docere poterit charitas.

Animaduertant autem Prælati, vt hæc omnia 9
in ſcriptis fiant,ſingulorumq; dicta non niſi propria manu firmata recipiant, etiamſi nihil ſe ſcire dixerint viſitatione dignum.

Vt illa peracta maleuolis, ac malignis aditus 10
præcludatur omnis altercandi, & malignandi ex aliqua

aliqua passione, vel odio post visitationem indigne iniusteque concepto.

11 Et præterea, vt si aliquid, vel correctione Paterna, vel iudiciali dignum subditi exposuerint, opportunè prouidere possint Prælati.

12 Et inde omnibus rationem reddere tàm in syndicatu, quam in quacunque se offerente occasione de rectè administrato munere secundum peractæ visitationis exigentiam.

De nonnullis monitis pro paterna correctionis termino. CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Nulla chartula, vel schedula infamatoria clanculo recipienda.*
2 *Prælati non sint leues in credendo, sed prudentes.*
3 *Nullus peccatum proprium tenetur manifestare.*
4 *Visitationis paterna terminus pro diuersitate delinquentium.*
5 *Visitatio paterna ad mortificationes quasdàm leues se se extendit.*
6 *Ad quas Prælatorum localium etiam se extendit munus.*
7 *Excepta remotione fratrum ab vno in alium locum.*

1 ADuertant vlterius Prælati quicunque *secundum* DO*ctrinam Hostiens. adductam à Roderico q. 5. art. 3.* vt nec ante, nec post visitationem paternam recipiant clanculo chartulas, vel schedulas, vel quæcunque alia scripta infamatoria, vel diffamatoria contra aliquem siue Prælatum, siue subditum, nisi seruato iuris ordine, vt inferius dicetur.

2 Nec tamen debent esse nimis increduli, sicut nec nimis creduli, sed prudenter, & maturè suum explere munus modo supra exposito.

Subditi verò aduertant, quod nullus tenetur

in

in huiusmodi visitationibus delictum à se, etiam publicè commissum, quomodocunque manifestare: non enim delinquens tenetur se prodere, nisi legitimè sit interrogatus. Quod quomodo fieri contigerit, inferius dicetur: sicut etiam ostendetur, quomodo peracta visitatione paterna deueniendum erit ad iudicialem, si opus fuerit.

Sic autem visitationis paternæ terminus, & finis erit secundum delinquentium exigentiam, 4 vel admonitio secreta, inter Prælatum, & delinquentem solum, vel adhibitis duobus, vel tribus testibus grauibus, vel admonitio publica in cõmunitate fratrum, & hoc, vel in vniuersum descripto delinquente, vt minus confundatur, vel illo expressè nominato, vel etiam coram se genibus flexis vocato, vel alterius illum afficiendo aliqua pænitentia, vel mortificatione, vt deosculationis pedum fratrum, vel disciplinationis super nudos humeros, vel ieiunij in pane, & aqua genibus flexis, & similium iuxta vniuscuiusque Religionis instituta, & delictorum, vel personarum exigentiam vsque ad remotionem delinquentium subditorum ab vno loco in alium, non autem Guardianorum.

Nam vsque ad similes mortificationes, quæ 5 solum ad quemdam decorem, & quamdam disciplinæ regularis obseruantiam retinendam, & cõseruandam in Religionibus institutæ sunt; & à quibus nullatenus appellare licet extendi inclusiuè, paternæ visitationis munus nullatenus ambigo.

Ex quibus concludo, quod Prælati locales 6 (quibus apud nos Obseruantes in scriptis procedere iuridicè est vetitũ) vsq; ad præfatas omnes, & con-

& consimiles mortificationes procedere poterunt inclusiuè, paternè corrigendo.

7 Excepta remotione fratrum, quæ solis Prouincialibus competit: sicut antiquissima, & receptissima Patrum traditione obseruatur in vniuerso ordine. Quodnam autem remedium adhibeant vbi, iuridicè, & inscriptis procedendum fuerit, suo loco inferius dicetur, & hic visitationis, seu correctionis paternæ finis, & terminus quo ad ordinarios Prælatos.

De *Visitatoribus extraordinarijs.*

Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Syndicatus officialium inferiorum diuinitus institutus, & necessarius.*
2 *Est enim totius iustitiæ experimentum.*
3 *Prælatorum inferiorum syndicatus iure diuino institutus.*
4 *Huic Prouinciales ministri quotannis Guardianorum syndicatum tenent.*
5 *Et Prouinciales ministri syndicari debent in fine officij.*
6 *Visitatores, & syndicatores ad hoc mittendi omni exceptione maiores nullatenusq; suspecti.*
7 *Præfati Visitatores paternè prius inquirere debent.*
8 *Possunt sub delegare.*
9 *Caute tamen id efficiant.*
10 *Nec ex eadem Prouincia assumendi.*
11 *Nisi adsit probatissimus.*
12 *Præfati visitatores specialiter quid inquirant.*

1 Constat diuinitus institutum esse officialium syndicatum: nam summus Prælatus rationem reddere tenetur de inferiorum iudicum iniustitijs, *vt aduertit Roder. ead. q. art. 1. ex iure ciuili quod citat.*

2 Et addit vigilanter, quod syndicatio est experimen-

rimentum totius iustitiæ: quod probat Cæsarianorum exemplo; qui cum omnia fraudum consuetudine temerare consueuissent, causam dederunt, vt ab officialibus arcta ratio expostularetur; nam iustissimum est, vt quod officialis in officio comedit, syndicatus tempore male digestum digerat, & si bene in officio se gesserit, laudes, premiaq; consequatur, vt in iure ciuili quoq; traditur, & seruatur vbique, vt constat.

Quare ad res nostras applicando, Prælati ordinis inferioris, qui multo perfectiores esse debent sæcularibus iudicibus nullatenus ægrè ferre debent syndicatum: præsertim cum vltra ius ciuile iure diuino id illis præcipiatur, vt vnusquisque videlicet inferior Prælatus rationem reddat villicationis suæ, *vt constat ex Euangelio*; quod & ante Samuel exactissimè expleuit cum populi syndicatum spōte subire voluit. 1. *Reg.* 12. Communissima itaque, & receptissima est doct. sent. omnes Prælatos inferiores debere visitari, & syndicari iuxta vniuscuiusque conditionem, & gradum. 3

Hinc Prouinciales Ministri suis in visitationibus paternis quotannis Guardianorum singulorum syndicatum habent: mosq. inoleuit in probatissimis Religionibus. 4

Vt ipsimet Prouinciales ministri in fine officij syndicari debeant, & visitari, vel à Prælatis Generalib. ordinis, vel à Commissarijs ad id specialiter deputatis à Generalib. 5

Generales autem attendere debent quos mittant visitatores, & syndicatores, An videlicet sint suspecti, vel inhabiles, vel; indigni ad huiusmodi ministerium subeundum; sed idoneos, & 6

probatos doctrina,& moribus instituere, ne per ignorantiam, vel passionem, quæ non decet in Prouinciarum perniciem, & subuersionem aliquando patrent.

Qui Visitatores ita instituti paternè prius vi-
7 sitare, & inquirere debent vnumquemque Conuentum,& fratrem eo modo,quo superius de ordinarijs Visitatoribus Prouincialibus expressum est.

8 Possunt autem huiusmodi Commissarij, qui ad visitandam vniuersam aliquam Prouinciam cum plenitudine potestatis instituti sunt, alios particulares subdelegare Visitatores ad particulares Conuentus,& causas.

9 Quod tamen cautè,nec passim est faciendum; & nisi cum aliter fieri non possit.

10 Nec ex eadem Prouincia sumi deberent, cum in vnaquaque Prouincia sibi ad inuicem coniunctissimi, & notissimi fratres vix passione aliqua, partialitate,vel factione spoliari possint.

11 Quare,si aliquis ex Prouincia assumi contigerit, is diligenti examine,omni passione, & partialitate spoliatus,aliásq; idoneus repertus eligatur.

Habent denique tales instituti Visitatores, &
12 Commissarij speciale munus, vt nedum de vita, & moribus singulorum fratrum, sed specialiter de ipsius Prouincialis nedum vita, & moribus; sed officio peracto perquam diligenter exquirāt, exactumq; de ipso teneant syndicatum :qua in re nonnullos Visitatores grauiter errare, pessimèq; deficere,in Prouinciarum perniciem vidi maximam,omnem videlicet alium finem, & scopum habentes,quam de vita, & moribus Prouincialis inquirere,cuius syndicatum tenere, vt dictum est,ex munere debent.

DE

DE CORRECTIONE IVDICIALI EX MVNERE.

Tractatus Tertius.

PRÆAMBVLVM.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio Trimembris.*

XPLETO modo corrigendi Paternè ex munere in ſuperiori Tractatu, in ſequenti de modo corrigendi Iudicialiter eſt pertractandum. Id autem tripliciter fieri poterit, generaliter, vel mixtim, vel ſpecialiter, & de ſingulis ordinatè dicendum.

An Prælati locales Iuridicè corrigere poſſint.

CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Prælati locales in ſcriptis procedere nequeunt.*
2 *In carcerem poſſunt delinquentes conijcere de conſilio Diſcretorum.*
3 *Statimq; moneant Prouincialem.*
4 *Proceſſus inchoare nequeunt.*
5 *Niſi Commiſſarij inſtituantur quod rarò fiat, ac vrgentiſſimis de cauſis.*
6 *Authoritas ordinaria ad quæ extendatur.*

SÆpius prætactum eſt ſuperius, Prælatos locales in omni ferè approbata Religione Iudicialiter procedere non poſſe, nec proceſſus in ſcriptis formare. 1

Duplex tamen remedium adhiberi poteſt; primum, quod vrgentiſſima de cauſa omnes Prælati locales delinquentem quemcunque in carcerem detrudere ad cuſtodiam, & detinere; 2

 decon-

de consilio tamen Discretorum Conuentus possunt, vbi enim fuga timeretur, vel scandalum, vel detrimentum imminens, & similes ob causas.

3 Super quibus statim per expressum nuntium certiorem debent facere Prælatum Prouincialem, qui pro suo zelo, & prudentia prouideat secundum causarum exigentiam.

Processus autem inchoare nullatenus possunt
4 ex immemorabili nostræ Religionis consuetudine.

5 Secundum remedium est, quod Prouinciales possunt suam auctoritatem totam delegare Prælatis localibus, illosque Commissarios instituere; & sic habent auctoritatem conficiendi, ac terminandi processus secundum delegationem: quod obseruari nonnunquam vidi, & in nostra, & in alijs probatissimis Religionibus, sed nullatenus est faciendum nisi rationabilibus, vrgentissimisque de causis.

6 Prælatorum localium itaque auctoritas, & Iurisdictio in Paternis tantū correctionibus gradū sistit: illisq; leuiusculis, vt superius latius ostensum est; nec vlterius procedere valet ordinaria, & eorum propria Auctoritas quod immemorabili in nostra Religione consuetudine prolatum, seruatumque semper fuit.

De Inquisitione Iudiciali generali.

CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Iudicialis Inquisitio Generalis præcipitur Prælatis.*
2 *Inquisitio Generalis Iudicialis ad omnia se extendit.*
3 *In ea omnes diligenter interrogantur subditi.*
4 *Modus examinandi in Inquisitione Generali iudiciali.*

5 *Semel*

5 *Semel in anno à quocunq; Prouinciali fieri potest.*
6 *Ac toties, quoties opus fuerit.*
7 *In ea omnes, & singuli quomodo examinandi.*
8 *Quando procedi poterit contra quemlibet.*

OMnes porrò Prouinciales Prælati, & Prouincialium Superiores, tam generales, quam speciales Inquisitionem Generalem ex officio pro libito absque aliquo alio motiuo saltem semel in anno instituere possunt in vnoquoque Conuentu; nulli enim fit iniuria generaliter inquirendo, & propterea generalis Inquisitio, & Visitatio (nedum Paterna, de qua supra) iudicialis præcipitur omnibus Prælatis Ecclesiasticis vltra Canones antiquos *c. perniciosam de offi. Iud. ord. & c. Roman.* §. *sanè de cens. in 6. expresse à Concil. Trident. sess. 25. sup. cit.* 1

Quæ Visitatio generalis ex munere secundum Archidiac. *in cap. fel. de penis* §. *vlt.* & secundum omnes se extendit ad omnium criminum genera, omnia includit nempe crimina, & personas; & hac vtuntur Prælati visitando Prouincias, vel Conuentus, & Monasteria, tam quoad delicta, quam quoad personas, iudicialiter seruatis seruandis. 2

Fit igitur Inquisitio generalis iudicialis tali forma, quod prorsus tam quoad personas, quam quo ad delicta inquiritur vniuersaliter de omnibus, & singulis relaxationibus, respectu omnium, & singulorum subditorum Prouinciæ, vel Conuentus, omnes interrogando, eo modo, quo in visitatione paterna fieri dictum est. 3

Eo tamen discrimine, quod in visitatione paterna solus Prælatus visitat, & sine iuramento; hic autem scriba, id est Secretarius, excipit diligenter singulorum dicta iuramento medio: & 4

& coram duobus Patribus grauibus assistentibus, sicut infrâ in accusationibus, & omnibus iudicialibus processibus obseruandum esse dicetur.

5 Inquisitio præterea generalis prædicta vltra munus annuale, quod Prouinciales perficiunt visitando Prouincias paternè; potest etiam iudicialiter semel in Anno institui, secundum exigentiam Prouinciæ, quod multi Prouinciales inuiolatè seruant; sed satius esset eam omittere, vbi non constiterit esse necessariam, vel admodum expedire.

6 Debet vlterius instituti, & repeti quoties opportunum iudicabitur à Prælato, vt quoties infamia fuerit de aliquâ totali, vel vniuersali relaxatione in Prouinciâ, vel Conuentu, & similibus de casibus, & quoties ex paternâ visitatione præcognouerit Prælatus necessarium esse, iudicialem quoque statim adhibere.

Quam sic instituet, vt iterum singulos paternè
7 iam visitatos reuisitet iudicialiter à singulis exigendo iuramentum, tamquam testibus ex officio assumptis; & ea omnia diligenter obseruando, quæ de testibus obseruanda inferius dicentur: nam excepto eo discrimine, quod illi ad instantiam partis; isti verò ex munere citantur, & examinantur, in cęteris omnibus pares existunt. Et ideo, ne repetere cogamur, hic aptentur, quæ ibi ponentur.

8 Si autem in tali visitatione sic generaliter peractâ reperti fuerint plures testes, & ad minus duo, qui sint contestes de aliquo particulari delicto ab aliquo particulariter patrato poterit contra illum talē absolutè procedi vsq; ad sententiā definitiuam, & puniri tanquam conuictus: datis

tamen

tamen prius defensionibus, & alijs seruatis, quæ de iure fuerint seruanda, *vt in 6. Tract. de Reo dicetur*; quæ in omni generali visitatione iudiciali simili modo semper seruanda sunt, vndecumque inquisitio sumat originem.

De secundo Genere Visitationis Iudicialis ex munere, mixta ex generali, & speciali.

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio mixta ex generali, & speciali.*
2 *Fieri poterit ex ijs, quæ in visitatione paterna.*
3 *Vel ex euidentia, & notorietate delicti.*
4 *Alia mixta generalis de delictis, specialis de persona.*
5 *Hæc nunquam fit nisi in syndicatu.*
6 *Extra syndicatum impia est, & iniqua talis inquisitio.*
7 *Nonnulli Prælati hac in re turpiter errant.*
8 *Alij casus, in quibus est licita.*

SEcundo modo Inquisitio iudicialis fieri contingit non generaliter absolutè; sed secundum quid, & mixtim; vt quando inquiritur de aliquo delicto speciali, & determinatè, & ignorantur delinquentes; quia tunc fit specialis inquisitio quoad delictum: generalis verò quoad personas delinquentes. 1

Et hæc inquisitio similiter fieri poterit, si ex visitatione paterna resultent per plures testes, contestes, probationes legitimæ delictorum in se, vel indiciorum sufficientium ad inquisitionem, ignoratis delictorum patratoribus. 2

Vel etiam quoties extra visitationem delictum aliquod esset euidens, & notorium, ignoratò auctore, *sic tenet Innoc. extr. de elect. in cap. bonæ num. 5. quem referunt, atque sequuntur Nauarr. cap. 18. numer. 38. & Iul.* 3

Clar. & Ananias de accuſ. in c. Inquiſitionis in 4. *& Felin. ibid.* Et hanc praxim ſeruat totus mundus, quidquid ſentiat Sotus, & quidquid prolixè nimis diſputet Doctor modernus contra ipſum, patet enim, quod nulli ſimiliter fit iniuria inquirendo generaliter de perſonis, nulla facta de aliquo particulari mentione.

4 Vel è conuerſo fit ſpecialis inquiſitio quo ad perſonam; generalis verò quoad delicta, quando contra aliquam determinatam perſonam, quoad vitam, & mores inquiritur generaliter de delictis eiuſdem.

5 Quæ inquiſitio ſpecialis de perſona, & generalis de delictis nullatenus debet fieri, niſi in ſyndicatu, *vt animaduertit vigilantiſſimè Roder. tom.* 2. *q.* 5. *art.* 1. nempe quando ſyndicatur Guardianus, vel Miniſter Prouincialis, & huiuſmodi officiales Prælati inferiores.

6 Cæterum ſic inquirere contra aliquem, cui non conuenit ſyndicatus, impium arbitror, & iniquum: nam, hac patefacta ianua, nullus erit diſſidiorum finis in Religionibus, nulla quies, tranquillitas nulla nulluſq; Religioſus quantumcunque vita, & moribus probatus à detractoribus tutus, malignantibuſque ſecurus.

7 Qua in re nonnullos Prælatos, & Viſitatores maximo cũ animi dolore in Regularis obſeruantiæ perniciem, & malignantium nutrimentum, & diſcordiarum fomitem delinquere vidi: nec enim poſſibile videtur, vt ex viſitatione paterna poſſint deponere teſtes ſufficienter de vita, & moribus in generali alicuius perſonæ particularis, nulla facta mentione de ſpecificatis delictis.

Quare

Quare hæc inquisitio solum sindicatui conuenire videtur quoad finem punitionis, de quo hic agitur; cæterum licita hæc erit semper, quando inquiritur de vita, & moribus personarum assumendarum ad aliquam dignitatem, vel gradum, vel etiam ad maleficia tollenda; vt homicidia, furta, & similia; præsertim scandalosa, vel perniciosa, *de quibus latius Nau. de Iudic. n. 29. & de qua dictum est sup. hoc eod. c. n. 1.* & inde, est enim coincidens quoad delicti speciem, & in his casibus testes debent deponere cum iuramento quidem; sed quasi paternè, & non integrè iudicialiter, sed sub secreto, & absque omni famæ læsione, quoad fieri potest, & caueant Iudices, & Prælati nè aliter, nec alio modo, vel fine à prædictis tales inquisitiones instituant in Religionis perniciem.

De inquisitione iudiciali specialiter peragenda ex munere. Cap. IV.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio totaliter specialis qua.*
2 *Ad hanc deuenire quomodo poterit Prælatus ex munere.*
3 *Sufficiens causa est infamia nota.*
4 *Quando dicitur fama nota.*
5 *Quando est fama probata.*
6 *Quod pariter locum habet in ordinario, & delegato Iudice.*
7 *Textus malè intellectus.*
8 *Aliàs possent mali Prælati eam fingere ad libitum.*
9 *Validus tamen erit processus de iure communi, etsi non prius probetur fama.*
10 *Secus autem si reus exceperit.*
11 *Quæ sententia non est admittenda inter nos regulares.*
12 *Id nouis rationibus probatur.*

TErtia denique inquisitio specialis erit tam quoad delictum, quam quoad personas, vt cum de certo, & determinato crimine, con- 1

tra certam,& determinatam perſonam inquirere oportuerit iudicialiter.

2 Ad quam ſpecialem inquiſitionem contra ali-quem particularem deuenire non poteſt Prælatus ex munere abſque ſua grauiſſima culpa, & grauiſſimo religionis detrimento, niſi paterno plenè, atque perfectè expleto munere in viſitatione paterna, ex qua reſultent probationes, vel indicia ſufficientia, vel niſi præcedat infamia, vel aliquid iſtis æquiualens.

3 Vt autem ab infamia ordiar, poteſt inquiſitio ſpecialis moueri contra perſonam particularem, quando vel ex viſitatione paterna, vel quomodolibet præcedit infamia delicti, vel indiciorum ſufficientium, nota, & probata.

4 Nota erit, quandò ſcandalum cauſaretur, ſi non procederetur contra delinquentem famoſum, *prout reſoluit Nauar. adductus à Roder. qu. 5. cit. art. 5.*

5 Probata verò erit, ſi adſint legitimæ probationes; ita, vt vel ex viſitatione paterna, vel alias ex clamoroſa inſinuatione, quæ famam ipſam ad aures iudicis ſæpius detulerit, iudex ritè, ac rectè moueatur ad probandam prædictam famam, legitimis, & idoneis teſtibus iuratis, & ritè examinatis: ex quibus appareat (ad omnem dolum, & fraudem etiam ipſius iudicis tollendam) legitimè probata dicta fama, vel delicti in ſe, vel indiciorum ſufficientium.

6 Quam ſententiam veriſſimam arbitror, & neceſſario ſeruandam non diſtinguendo inter iudicem ordinarium, & delegatum; cum in hoc parificentur, vt omnis penitus præcludatur aditus dolis, & fraudibus in quocũque iudice, quidquid

alij,

alij, & præsertim quidam modernus Doctor in contrarium sentiat de vtroque iudice ordinario, & delegato: *contra id, quod docet Nauar. expressè Rub. de iudicijs, num. 91. cum multis ibi adductis Dd. quos sequitur: & contra communem, & nulla sufficienti ratione.*

7 Sed solum ex textu malè intellecto *extra de accusat. in cap. qualiter, & quando*, ex illis verbis, si per clamorem, & famam ad aures superioris peruenerit, &c. nam intelligitur de fama probata modo exposito.

8 Alias possent iudices, (vt dictum est,) pro libito aliqua passione, vel odio moti clamosam insinuationem fingere, famamque non veram: & indè multa sequi absurda, & inconuenientia: quæ omnia euitari, clarum est, probata modo præscripto fama.

9 Sequitur præterea idem Doctor opinionem Nauar. loco citato, videlicet, quòd, si iudex absque informatione de infamia processerit ad inquisitionem specialem; nihilominus valebit processus: & condemnari poterit Reus si præsens non exceperit; peccabit tamen mortaliter Prælatus, *vt docet Nauar. ibid.*

10 Sed si Reus statim exceperit, & iudice volente prosequi appellauerit, non valebit processus, quia per appellationẽ iudicis potestas suspẽditur.

11 Sed præfata sententia vera erit de iure cómuni, & inter iudices non regulares: At de regularibus iudicibus loquendo, semper auderem dicere processum esse nullum; siue reus exceperit, & appellauerit, siue non, propter superius adductas rationes, quæ me conuincunt.

12 Et vlterius probare infamiam legitimè, nullatenus

tenus potest vitiare, nec obesse: non probare verò impium potest esse, ac perniciosissimũ. Quare penitus probanda, vt valeat processus, aliter inualidum fieri omninò processum, vel saltem lege municipali inter nos regulares vehementer cuperem; inter quos tutior pars, & mitior, & magis quieta, & regulari obseruantiæ congruens est eligenda semper. Probanda igitur est fama; præsertim cum id valdè sit consonum iuri naturali, & doctrinæ Nauarri citato loco, & morbus malignantium, & calumniatorum inter nos regulares, id remedium exposcat, quam maximè.

Quomodo, & qua forma probanda sit fama.

CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Examinandum, an fama à pijs, maleuolis ortum ducat.*
2 *Fama quid sit.*
3 *Probanda ad minus per duos testes contestes.*
4 *Deueniendum in examine ad Auctores, vnde sumpsit originem.*
5 *Quare testes sufficientem rationem reddant.*
6 *Quod seruandum etiam in loco turpi.*
7 *Deponentes non tenentur scire quid sit fama.*
8 *Non sufficiunt ad inquirendum plures deponentes secreto, & paternè.*
9 *Perperam agunt Prælati secus facientes.*
10 *Sed tali casu Prælati paternè tantum corrigere debent.*
11 *Inde supersedere attendendo emendationem, vel infamiam ad inquirendum iuridicè.*
12 *Emendato reo non potest Iudex procedere iuridicè.*

1 FAma ex Conc. Tolet. ab omnibus recepto, & à Roder. ibid. cit. & ex Nauar. *vbi supra*, sic examinari debet, vt priusquam ad inquisitionem procedant Prælati, diligenter curent inuestigare, an ea infamia à maleuolis, an à pijs viris,

viris,& honestis orta fuerit: & vt procedatur tutius, & ad omnem euitandam iniustitiam.

Notandum, quòd fama, vt colligitur ex Bart. ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta. est communis opinio voce manifestata ex suscipione proueniens, quæ, si sit de malo, dicitur infamia. 2

Quæ probata erit sufficienter per duos, vel tres testes contestes, vt in alijs probationibus, omni exceptione maiores, qui deponant se ita publicè, vel passim audiuisse, *vt tradit Bald. de præsum. in cap. literas, nu. 2. & testatur Clar. q. 6.* 3

Et vlterius interrogari debent, à quibus audierint, quo vsque deueniatur ad Auctores, vndè sumpsit originem, vt sciatur, & perpendatur, an ab honestis, & probis, & fide dignis ortum duxerit, vel à maleuolis: nam hoc secundo casu nil efficeret, nec esset sufficienter probata fama; *vt not. Bart. & Clar. vbi sup. & Innocent. d. c. qualiter, & quando.* 4

Ex his constat debere testes deponentes de fama reddere sufficientem rationem scientiæ; aliàs non probarent, *vt notat Bart. ibid.* 5

Quæ seruanda sunt etiam de re gesta in loco turpi, saltem quoad Regulares, *quidquid secus doceat idem modernus Doctor*, aliàs non præcluderetur omninò via malignãtibus, qui pro libito possent adhibere personas infames, ac maleuolas ad probandam famam contra superius tradita expressè, & contradictoriè. 6

Et multò minus requiritur, quòd deponentes sciant, quid sit fama, *quidquid sentiat idem cum Claro, vel communi, vt dicit*; nam hoc est præcisum iudicis munus, nè committat errorem, vel iniustitiam in iudicijs, & Clar. cõtrarium sentit expres. 7

q. 6. vers.

q. 6. verſ. poſtremo ſcias. hac motus ratione, quod nulli inuenirentur teſtes idonei ad probandam famam, niſi eſſent iuriſperiti cum omnes ferè laborent hac in re ignorantia fortè inuincibili: & ſic deperiret iuſtitia, quod abſurdum nullatenus admittendum, ſed ſufficit, quod teſtes ſint fide digni, & probi, & ritè deponant. Cætera callere iudicis eſt munus.

8 Addit Rodericus; quòd etſi tres, aut quatuor denuncient paternè contra aliquem ſecretò dicentes, ſe ipſum cum quadam muliere accubantem vidiſſe, vel aliquid huiuſmodi commiſiſſe, cuius criminis ille non ſit infamia notatus: in eo caſu non poteſt Prælatus talem delinquentem ſecretò denunciatum publicè punire: quia ſic deponentes non ſufficienter probant famam; quæ nulla extat, nec produnt per aliquam iudicialem denunciationem; vel accuſationem; ſed ſolum paternè: ex quo colligit, non poſſe Prælatum vocare alios teſtes, vt de vita talis delinquentis ſecreti, & occulti perquirat, quod maximè mihi probatur.

9 Ex quo patet malè agere Prælatos eccleſiaſticos, & Regulares publicè ſuos ſubditos punientes nulla precedente accuſatione, vel infamia nota, & probata, vt ſupra, ratione criminum occultorum, quæ commiſerunt propter tres, aut quatuor teſtes de ipſis criminibus ſecretò deponentes. Quam in opinionem adducit Salſedum, & Concil. Tolet. cuius verba vltra ſuperius citata ſic refert: *Promotor fiſcalis apud eccleſiaſticum iudicem neminem deferat, niſi quem legitima, ac frequens grauet infamia.*

10 Quam doctrinam ego ſic amplector, vt quemadmo-

admodum sup. exposui, quãdo tres, aut quatuor, vel plures testes deposuerint de crimine occulto in paterna visitatione nulla iam præcedente, vel existente nota infamiæ, Prælatus non debet iudicialiter procedere, sed solum paternè corrigere modo suprà exposito.

Qua correctione peracta (*vt notat ibidem Rodericus*) tenentur Prælati supersedere, & attendere, an delinquens resipuerit, vel si reddatur notorium, & manifestum eius delictum ex perseuerantia in ipso ita, vt delinquens possit iuridicè conueniri, & conuinci, ex infamia indè orta. 11

Nàm è contra si factâ dictâ secretâ admonitione, & correctione, subditus ad meliorem frugem se conuerteret, non poterit Prælatus amplius de eius causâ vt iudex cognoscere; sed vt bonus, & prudens medicus, si potest mederi absciso digito, non debet amputare manum, vel brachium, *vt notat idem Roder. ex Arag. ibid.* 12

Quid agendum, quando duæ extant contrariæ probatæ famæ. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Duplici famã existente pro, & contra aliquem standum est pro reo.*
2 *Similiter, si per triennium sanctè, ac illibatè vixisset.*
3 *Quoad tempus cæteris paribus standum est priori famæ.*
4 *Absolutè autem standum est validioribus, & verisimilioribus probationibus.*
5 *In ambiguis paternè corrigendum.*
6 *Inuiolabiliter non puniendum nisi probatur.*
7 *Quibus de causis inquirendum.*

Si duæ extant contrariæ probatæ famæ, distinguendum est: nam si æqualiter in omnibus; 1

sem-

ſemper ſtandum eſt pro reo, *vt dicit Boßius in ſua pract. crim. tit. de fauor. defen. num. 13.* pro quo ſimiliter ſtandum, ſi per triennium proximum ſanctè ac illibatè vixiſſe probaretur.

2 Etſi ante triennium fama contra ipſum probata extitiſſet, quia tunc nil ei noceret, ſed cenſeretur perfectè, ac totaliter purgata, *vt inquit Clar. loc. cit.*

3 Si verò prædictæ duæ famæ inæqualiter probarentur quoad tempus tantum, ſtandum erit priori.

4 Si verò quoad probationes, etiam ſemper ſtandum erit veriſimilioribus probationibus, quidquid ſit de prioritate, vel de poſterioritate temporis, *vt inquit Nauar.* Et ratio clariſſima eſt: nam veriſimiliores probationes præferēdæ ſunt ſemper, quidquid ſit de tempore.

5 Paternè tamen prouideri poterit in ambiguis *modo ſuperiori cap. expoſito*, & ſuperſedere expectando, an ſuperuenerint validiores probationes, vel validiora indicia pro, vel contra prætenſum reum, & ſic ponderatè procedendo nemini fiet iniuria, & iuſtitia nullum patietur detrimentum.

6 Et denique ſemper, inuiolabiliterque ſeruandum, vt peccata nullatenus puniantur publicè, ac definitiuè, niſi vbi fuerint clariſſimæ probationes, & hęc communiſſima, & receptiſſima eſt ſententia.

7 Et à ſimili ex conſequenti non poteſt inquiri contra aliquem particularem ſpeciali inquiſitione, niſi præcedat contra eum fama delicti in ſe, vel ſufficientium indiciorum nota, & probata præualens famæ contrariæ, vel niſi aliæ æquiualentes

ualentes causæ, de quibus inferius dicetur, adsint.

An possit, vel debeat Prælatus rationabilibus de causis vitia tolerare, vel dissimulare ad tempus impunita dimittendo.

Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Aliquando dissimulanda peccata secundum Panor.*
2 *Quod auctor non consentit.*
3 *Sed corrigendum semper ob publicam vtilitatem.*
4 *Nec ex aliqua inordinata passione omittenda punitio.*
5 *Quando dissimulandum & quomodo.*
6 *Correctio semper adhibenda seruatis seruandis.*

ABbas *in cap. vt Clericorum. de vita, & honest. Cler.* dicit quod aliquandò tolerari, & dissimulari possunt peccata ad tempus absq; Prælatorum culpa, si ex punitione delicti timeretur, nè delinquens deterior fieret. 1

Quam doctrinam ego non iudico veram, nisi quandò aliquod maius scandalum in Reipublicæ perniciem inde oriretur, si punirentur peccata; fallax enim tale iudicium de prætensa deterioritate rei, & nimis potens ad relaxandos Iudices à munere correctionis. 2

Et ideo Bernardus Diaz *in sua pract. crim. de concub. cap. 79.* ait, quòd Prælati aduertant, nè huius doctrinæ colore in vitiorum correctione torpescant; nam siuè speretur delinquentis emendatio, siuè non, Prælati, qui sunt etiam iudices, tenentur ad eorum correctionem prius paternam, deindè iudiciariam, vt sæpius dictum est; nam non solùm respicere debent vtilitatem priuatam delinquentis, vt videlicet pæniteat, & saluetur, 3

sed magis ad publicam totius ordinis, vt expurgetur malis, & cæteri timore pænæ vnius coerceantur,& in officio contineantur, *sicut elicitur ex canonibus,& concilijs & sanctis Patribus.*

4 Caueant itaque Prælati (*vt notat Vmbertinus in Reg.D.Patris Augustini cap.164.*) nè omittant punire subditos vel ex pusillanimitate cordis, vel ex humilitate superstitiosa, vel ex diffidentia proficiendi, vel ex ignorantia, vel ex negligentia, vel propter pacem propriam non turbandam, vel propter verecundiam conscientia eos accusante, nè alios corrigere audeant, vel propter timorem odij verentes, nè in subditorum incurrant indignationem, vel propter prælationis amorem, quam amittere formidant, subditos contrà se prouocando, si puniant: vel ob defectum zeli,& cætera huiusmodi: quia tunc semper grauissimè peccarent.

5 Concinnè tamen notat sanctus Antonius 3. *par. sum. tit.* 19. *cap.* 11. §. 6. quod subditorum vitia sunt aliquando prudenter dissimulanda, opportuniori tempore vindicanda, quando videlicet speratur, quòd delinquens deprehensus, toleratus tamen, augere culpas erubescat, sequè se iudice puniat. Et post multa concludit, quòd in nonnullis leuioribus magno moderamine delicti correctio temperetur: vbi autem morbi grauitas correctionis asperitatẽ postulat, ea nõ denegetur.

6 Omninò igitur ex doctrina præfati sancti correctiò est adhibenda, vel mitius, vel asperiùs secundum delictorum exigentiam: quod Prælatorum iudicio, & prudentia est exequendum. Vix autem errare contigerit mea sententia, si ordo superius digestus ritè seruetur.

An poßit inquiri specialiter, ac iudicialiter contra aliquem ex munere aliquo in casu, nulla præcedente infamia. Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Potest inquiri specialiter, quando crimen est contra rempubl.*
2 *Et similiter in omnibus criminibus atrocibus.*
3 *Crimina atrocia quæ sint.*
4 *Furtum notabile inter nos crimen atrox.*
5 *Prælati perperam in eo conniuentes.*
6 *Similiter subornationes ad principaliores dignitates.*
7 *Crimina carnis regulariter non sunt atrocia.*
8 *Blasphemia vero vtique.*
9 *Crimina carnis nequaquam.*
10 *Vrgente fama inquirendum semper.*

SVnt multi casus, in quibus potest procedi specialiter contra aliquem, non præcedente infamia. Primum ponit Roder. *q. 1. cit. ar. 6.* dicens, communem esse opinionem Doct. *in cap. qualiter & quando. de accusat.* quod quando crimina sunt contra Remp. potest iudex procedere per viam inquisitionis contra delinquentem particularem, etiam si contra ipsum non sit aliqua probata infamia. 1

Quod verificari asserunt præfati Doct. in omnibus atrocibus criminibus: quam doctrinam equis, velisque ego amplector: nam bonum publicum omnium voce (nemine discrepante) præferri semper debet bono priuato. Hinc est, quod nisi aliter iuuari possit Respublica, nisi cum detrimento famæ, vel alterius boni alicuius particularis; eo casu præferendum est semper bonum publicum. 2

Inter *crimina* verò *atrocia*, & quæ in damnum 3

Reipublicæ vergunt,enumerat Roder. ibid. *crimen læsæ Maiestatis* tam diuinæ, quam humanæ; *furtum publici ærarij*, *homicidium* alicuius *hominis eminentis*,à quo salus Reip. pendet; & *subornationes in cathedris*, *& beneficiorum concursu*; quando pro indignis subornatur,*secund. Sot. de tegen. secret. m. 2. q. 4. concl. 3.* & præterea eiusdem sunt generis *Apostasia*,& cætera huiusmodi.

4 Ex quibus constat,quod inter nos furtum notabile eleemosynæ pertinentis ad communitatem,tam guardianorum in administratione conuentus,quam Prouincialium in administratione Prouinciæ,potest inquiri nulla præcedente infamia contrà delinquentem particularem.

5 Qua in re multos Prælatos errare vidi pro nihilo ducentes huiusmodi publica furta, etiam creberrima,& celeberrima præcedente infamia.

6 Ad eandem quoque classem inter nos pertinent subornationes factæ pro indignis ad munera publica subeunda: vt sunt Generalatus, Prouincialatus,Diffinitoriatus:nam ad hos pertinet, vel vniuersum ordinem, vel prouinciam vniuersam regere, & gubernare; & ex consequenti qui peccat in his, peccat in Reip. ruinam, & euersionem:& ideò contra tales delinquentes potest procedi nulla præcedente infamia.

7 Refert denique Roder. ibid. nonnullos in eadem classe reponere nefandum crimen,Religiosi fornicationem, quorum tamen opinionem impugnat.

8 Et concludit, quod peccatum Blasphemiæ vtique in præfata classe reponendum est, de quo non est ambigendum, cum sit crimen læsæ Maiestatis diuinæ.

Cæte-

Cæterum quoad peccata carnis, quæcunque sint illa, cum eodem sentio Roderico, nimis namque durum esset, atque mea sententia in totalem ordinis ruinam, & destructionem singulorum Religiosorum vitam inquirere in his casibus nulla præcedente infamia notoria, & probata, *vt sup. expressum est.* 9

Maximè tamen dolendum, quando Prælati aliud in extremum labuntur: nec inquirere volunt huiusmodi, & similia peccata, de quibus publica est, ac notoria fama. Caueant itaque sibi, cum illis de subditis ratio reddenda sit strictissima. 10

Alij casus, in quibus potest inquiri specialiter, non præcedente infamia.

Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Potest secundo inquiri specialiter per criminis euidentiam.*
2 *Tertio ob crimen in præsentia multorum coram suo Prælato commissum.*
3 *Quarto, quando adsunt indicia sufficientia.*
4 *Duplex fama aperit viam, id est delicti, & indiciorum.*
5 *Similiter euidentia delicti, vel indiciorum.*
6 *Quinto, confessio iudicialis; & quæ sit illa inter nos.*
7 *Etiam incidentalis confessio.*
8 *Sexto, crimen commissum in iudicio.*
9 *Septimo, confessio iudicialis etiam coram Iudice incompetente.*
10 *Octauo, confessio extraiudicialis coram multis.*
11 *Nono suspicio vehemens contra aliquem,*
12 *Decimo, indicia resultantia ex visitatione generali iudiciali.*

SEcundus casus, in quo inquiri potest specialiter non præcedente infamia, est euidentia de- 1

 licti,

licti; nam delictum manifestum, & notorium, ita, vt nulla tergiuersatione celari possit, sufficientissimum est absq; aliquo alio adminiculo ad specialem inquisitionem contra delinquentem.

2 Præterea tertio, quando coram ipso Prælato committitur delictum in præsentia aliquorum, etiam nullo existente accusatore, vel denunciatore, *prout docet Caietan. 1. 2. q. 66. artic. 3. quem citat, & sequitur Roder. q. 7. art. 4.*

3 Deinde quarto, quando euidentia, & notoria adsunt inditia sufficientia, circa quę cum modernus Doctor in sua practica criminali dicat, se non intelligere in hoc doctrinam *D. Thom. 2. 2. q. 66. art. 2. & Soti de secr. m. 2. q. 6. conclus. 1. dub. 3.*

4 Notandum pro eius intelligentia, quòd fama potest præcedere, & aperire viam inquisitioni dupliciter, vel fama delicti in se, vel fama indiciorum tantum: *de quibus dictum est sup.*

5 Vltrà igitur hanc infamiam delicti, vel indiciorum potest aperire viam inquisitioni speciali, vel delictum in se notum, & euidens, *vt dictum est sup. n.* 1. vel solum indicia similiter nota, & euidétia exempla; vt si reperiretur corpus hominis occisi, vel monialis grauida, vel furtum rei notabilis, & cætera huiusmodi, & non esset notus auctor, vel patrator commissi delicti, quia occultissimè patratum: sed solũ essent nota indicia, quæ essent violenta ad torturam, vel æquipolentia ad semiplenã probationem: tunc iudex potest inquirere specialiter contra illum particularem, contra quẽ sunt indicia, verbi gratia si patrato homicidio inuenirentur arma in cella alicuius fratris sanguine conspersa, qui prius esset inimicus occisi; similiter si in casu monialis grauidæ pateret ingressus alicu-

alicuius fratris ad eã, & cum ea ſecreta conuerſatio ab alijs, ſufficientia eſſent talia indicia ad inquirendum ſpecialiter, & procedendũ contra eũ: & ſic de ſingulis dicatur. Itaque ſi non præcedat infamia indiciorum, ſed conſtet de indicijs in ſe, poterit ſpecialiter inquiri, & multò magis, quam per eorum famam tantùm, vt patet.

Quintus caſus, in quo ſine infamia præcedente potest inquiri ſpecialiter eſt, quando delinquens confeſſus fuerit crimen alias occultum in iudicio, licet coram paucis, vt apud nos coram Prælato, & ſuo ſecretario, & duobus aſſiſtentibus, ſaltem quouſque perſeuerauerit conſuetudo apud nos tales aſſiſtentes requiri in iudicijs. Cæterum ſi tollerentur (quod mea ſententia fieri deberet) ſufficeret confeſſio coram Prælato, & ſecretario tantum, vt à ſimili colligitur *ex cap.* 1. *de accuſat. in* 6. 6

Quod verum eſt, etiam ſi incidenter crimen confeſſus fuerit reus, *vt tradit Bart. in l.* 2. *ff. ad l. Iul. de adulter.* §. *ſi publica.* Quod vlterius verum eſt, nedum ſi eſſet circunſtantia delicti, de quo reus interrogatur, valdè aggrauans, & mutans ſpeciem: ſed etiam ſi eſſet omninò diſtinctum delictum; *vt docet Nauarr. in rub. de indicijs num.* 86. 7

Sextus eſt, quandò delictum commiſſum eſt in iudicio: vt, ſi accuſator conuictus fuerit de calumnia, vel de præuaricatione, vel tergiuerſatione, de quibus inferius: Idem ſi teſtis falſum deponat in iudicio. *Hæc ex Nauar. colliguntur loc. cit. num.* 88. 8

Septimus eſt confeſſio iudicialis, cum iuramẽto facta coram iudice incompetente: nam ha- 9

 bet ma-

bet maiorem vim, quam confeſſio extraiudicialis propter vim iuramenti, & propter ſolemnitatem iudicis, licèt non valeat ad condemnationem propter iudicis incompetentiam.

10 Octauus eſt confeſſio extraiudicialis coram multis facta ſiuè in præſentia, ſiuè in abſentia Prælati, nam ſuccedit loco famæ, & ferè coincidit.

11 Nonus eſt, quando in aliquo conuentu conſtat clarè de crimine ignorato auctore, ſi adſit ſuſpicio vehemens contra aliquem particularem: vt, ſi in aliquo officio furtum factum reperiretur patratum ignorato penitus auctore, contra officialem illum inquiri ſpecialiter poſſet, ſi contra eum eſſet dicta ſuſpicio; & ſic de ſimilibus: nam ſuſpicio vehemens maioris partis conuentus ſupplet vicem infamiæ, vt docet Nauarrus *nu.* 59. in ſuam ſententiam adducens Butrium, Abbatem, & Aretinum

12 Decimus eſt, ſi aliquis deprehenſus fuerit in aliquo delicto in inquiſitione generali iudiciali, non plenè conuictus; ſed ſolum habentur indicia ſufficientia, vel ſemiplenæ probationes: tunc enim procedi poterit ſpecialiter contra particularem indiciatum inquirendo vſque in finem ſeruatis aliàs ſeruandis.

De ijs, quæ non ſufficiunt ad inquiſitionem, ſpecialem. Cap. X.

SVMMARIVM.

1 *Qualis confeſsio ad inquiſitionem ſpecialem non ſufficiat.*
2 *Non ſufficit epiſtola confidenter tranſmiſſa.*
3 *Sed in ſimilibus ſola correctio paterna adhibenda.*
4 *Nec ſufficit peccatum commiſſum coram Prælato tantum.*
5 *Nec ſola correctio fraterna præcedẽs, nec denũciatio euãgelica.*

6 *Re-*

6 *Requiritur enim denunciatio iudicialis.*
7 *Nec sufficit reperiri in delicto flagranti à solo Prælato.*
8 *Nec sufficit denunciatio canonica.*
9 *Nec alia quæcunque, vt sic ex munere procedatur.*
10 *Nec sufficit, quòd peccata sint in præiudicium partis.*
11 *In visitatione Iudiciali omnia seruanda secundum iuris ordinem.*

PRimò non sufficit confessio extraiudicialiter facta, si sit coram paucis confidenter, neque confessio iudicialis metu, vel vi tormentorum facta, si post tormenta, & post metum tormentorum non ratificetur: neque similiter confessio extraiudicialis facta coram Prælato confidenter: nam hæ omnes confessiones reputantur inualidæ, vel secretæ. nisi adsint adminicula. 1

Nec sufficit confessio in epistola secretò ad amicum, vel alium quemcumque transmissa; quã Prælatus aliquam ob causam aperiet, & perleget, *vt colligitur ex Nauar. eod. loco n. 86. & Soto de teg. m. 2. q. 6.* nec etiam ex dictis sufficeret epistola ad ipsummet Prælatum transmissa. 2

Sed in ijs, & similibus debent Prælati adhibere solam correctionem paternam leuiorem, vel grauiorem, sicut opportunius illis videbitur secundum veram, & rectam prudentiam, & charitatem, & iustitiam simul. 3

Nec sufficit peccatum commissum coram Prælato tantum non præsentibus alijs sufficientibus testibus, *vt notat Clar. q. 8. vers. sed pone & alibi.* 4

Nec sufficit sola monitio fraterna præcedens, etsi delinquens non corrigatur: nec similiter denũciatio euangelica, quidquid doceat modernus doctor de rebellione denunciati ex Doctrina Soti, *vt ipse asserit de sec. m. 2. q. 6. concl. 1.* 5

Sed requiritur vlteriùs denunciatio iudicia- 6

 lis,

lis, concurrentibus his, quæ ad illam sufficiunt, & ordine superiùs descripto seruato: & sic debet intelligi doctrina Soti; & tunc non procedit iudex ad inquisitionem specialem ex munere, vt de ea hic loquimur. Sed potius ad instantiam partis, vt saltem excitatus per denunciationem. Et hic dictus doctor confundit terminos procedendi ex munere, vel ad instantiam partis.

7 Nec sufficit, vt delinquens reperiatur in flagranti crimine à solo Prælato; sed requiruntur testes, *vt supra dictum est*: quibus existentibus indubiè poterit iudex procedere specialiter; sed seruato iuris ordine in essentialibus contra id, quod asserit idem doctor ex doctrina *Clariq*. 8. sed intelligenda est, si alij adsint testes, *vt sup. num.* 4. *expressum est*: alias cuicumque Iudici liceret pro arbitrio, falsa imponere crimina, quod magnum esset absurdum inter regulares, & omninò vitandum.

8 Neque sufficit denunciatio canonica contra eundem Doctorem, nisi modo suprà exposito de Euangelica; & sic intelligendus est Clarus iterum adductus.

9 Et vniuersaliter quando denunciatio (quocumque nomine appelletur, siue Euangelica, siuè canonica, siue regularis) est sufficiens ad inquisitionem specialem, non proceditur merè ex munere, sed potius ad instantiam partis; quia re vera non sufficit ad id, nisi denunciatio iudicialis; omnes enim aliæ solum valent ad paternam correctionem, vt patet.

10 Nec sufficit (contra præfatum Doctorem) quòd peccata sint in præiudicium Tertij, nisi aliæ causæ adsint, vt patet in suis exemplis de calumnia-

lumniatore, & de falso teste, quia non propter præiudicium tertij potest Iudex procedere specialiter; sed propter notorium in Iudicio, vt constat. Et ideo aliud exemplum de falsa scriptura non sufficit, si fuerit secreta, *vt superius dictum est*; quod, si publicetur, tunc sufficit similiter ex notorietate, & non ex præiudicio tertij: quod solum nunquam sufficit ad inquisitionem specialem ex munere; sed alijs concurrentibus, & sufficientibus, *de quibus sup. iuxtà Nauar. doctrinam in Man. c. 18. nu. 56. & in c. inter verba concl. 6. num. 19. & alibi sæpè.*

Denique tam in inquisitione generali iudiciali, quam speciali omnia illa de Testibus, & citationibus, & interrogationibus reorum, & defensionibus, & alijs vsque ad sententiam definitiuam omnino seruanda, quæ de iure obseruari debent ad instantiam partis, & hic aptari possunt, prout de singulis inferius suis locis tradetur. 11

An Populi clamor sufficiat ad inquisitionem specialem.

CAP. XI.

SVMMARIVM.

1 *Clamores populi nullatenus temerè audiendi.*
2 *Secus facientes puniendi.*
3 *Idem confirmatur Pilati exemplo.*
4 *Idem ipsius Dei exemplo monstratur.*
5 *Grauiter errant qui secus faciunt.*
6 *Nullatenus itaque vulgi accusatio admittenda.*
7 *Auctores tumultus puniendi: & magis Prælati delinquentes.*

VAnæ siquidem populi voces minimæ sunt audiendæ secundum communem consuetudinem, & practicã; nam legib. magis quã clamorib. populi debet iudex adhærere *l. iust.* 3. *C. de offi. rect. prou. & l. Decur.* 12. *C. de pœnis.* & vbi- 1

cum-

cumque se offert populi clamor, vel contra Prælatum Generalem, vel Prouincialem respectiuè in capitulis generalibus vel prouincialibus, quãdo præfati Prælati iam in syndicatu officio sunt functuri, plerumque vanus est, atque iniustus huiusmodi populi clamor, docendusque tunc est, & ad veritatis notitiam manuducendus populus, & non temerè, nec inconsultò audiendus: vt dicitur in quodam decreto *c. docendus dist. 66.* nam sæpe sæpius inclinatur populus, & vulgus, vel odio, vel interesse, vel fauore contra Præfatos tumultuarie: & tunc sedandi tumultus, non concitandi, vel nutriendi.

2. Ex hoc valdè improbandi sunt, quinimo iuxta excessus mensuram puniendi præsidentes in præfatis quocumque nomine appellentur: vel quauis auctoritate fulgeant, qui solùm propter populi clamores non prius diligenter inspecta rei veritate contra præfatos Prælatos vel tonant, vel fulminant in sermonibus publicis, vel illos molestant, & inquietant quacunq. alia via, prout in simili ponderant, Bald. *in l. obser. §. antequam. ff. de offic. proconf.* & Accurs. *in d. l. Decurio* : & Ben. *in C. Raynuc. vers. mortuo itaque in princ. fol. 122. nu. 237.* & Cassaneus *in catal. glo. mundi 4. par. consil. 6.* & Montaltus *in Tract. de retract. sent. Pilati. & Episc. Redin. de ma. princ. vers. sed etiam nu. 44. fol. 78.*

3 Qui omnes iniquam ex hoc ostendunt sententiam Pilati contra Dominum nostrum Iesum Christum solis populi clamoribus moti ad tradendum ipsum populi volũtati nulla in eo mortis causam inueniendo, *vt apud Lucam cap. 23. dicitur*. Quo exemplo discant cæteri Præsides.

Hinc

Hinc Deus Opt. Max. humanorum actuum 4
infallibilis, & inobliquabilis regula, Iudices docuit nullatenus commoueri debere huiuscemodi populi clamoribus sed ad claras probationes, & manifestas recurrere, factique veritatem diligẽter peruestigare, quandò videlicet clamore audito contra sodomitas ait: *Gen. 28. Descendam, & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint.*

Cum igitur Deus, etsi nec fallere, nec falli pos- 5
sit, verumtamen, vt normam traderet ceteris iudicibus non errandi, nequaquam populi clamorem audire voluit, sed rem diligenter à se perspectam nobis ostendere, nescio, quomodo inueniantur homines, qui passim fallere, ac falli possunt, tam temerario ausu præsumentes, vt nulla inspecta rei veritate, per solas populi acclamationes tam validè commoueantur, plerumque contra innoxios, probosque viros, non solum contra Prælatos præfatos in syndicatu, sed etiam contra viros alioquin eminentes in ordine, vel in Prouincijs ob res præclarè gestas, ac benemeritos, & dono Deo optimos Prouinciarum, & Reip. moderatores, qua in re experientia didici, nonnullos Generales Prælatos in Prouincialibus capitulis turpiter lapsos, intolerabiliterque errasse.

Vniuersaliter itaque, siue contra Prælatos in 6
syndicatu, siue contra viros in ordine, siue Prouincijs eminentes nullatenus admittenda est vulgi Accusatio, & populi reclamatio: nam secundũ Concil Sardicense *c. peric. de penit. dist.* 1. Temeraria est, & culpabilis, & secund. Aug. *cap. Hinc sunt.* 22. *q.* 4. Propter malos acclamantes non debent probi viri fauore iuridico destitui.

Sæuit

Sæuit enim (vt nouit etiam Ethnicus ille Virgilius) *animis ignobile vulgus.*

7 Vnde Paulus I. C. *l. si quis §. motores. ff. de pæn.* Auctores seditionis, & tumultus, vel concitatores populi pro qualitate dignitatis aut in crucem tollantur, aut bestijs subijciantur, aut in insulam deportentur. *Hæc ille.* Quid in Religionibus, vbi res omninò in multitudine pacis, iustitiæ sanctitate, & luce meridiana clara veritate, & silentij pro viribus religiositate omninò gerendę, ac terminandæ? Quid si Prælati ipsi Generales concitatores populi, & tumultus excitatores, & seditionis auctores euaderent? Videant ipsi. Vidi ego, & sustinui. Videat Deus Optimus Maximus, & iudicet.

An purgatio canonica adhibenda, vbi non sufficiat inquisitio specialis, vel non sit ei locus.

CAP. XII.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio canonica olim in vsu, & quæ sit illa.*
2 *Ea vsi sunt etiam olim summi Pontifices.*
3 *Nunc penitus abolita, & meritò.*
4 *Præsertim contra viros claros, & eminentes.*
5 *Iterum ostenditur iure optimo, abolitam purgationem canonicam.*
6 *Si quis tamen sponte illam subierit, & vt innocens absoluendus.*
7 *Nequaquam verò à subditis vi extorquenda.*
8 *Qui proximi famæ pro viribus consultant.*

1 SAncti quidem patres, vbi crimina probari nequaquam poterant, ad remouendam omnem criminum suspitionem, purgationem canonicam instituerunt, *vt patet extra de purgat. canon. & per Hostiens. ibid.* §. 1. quæ sic fiebat. Reus coram Iudice iurabat se non commisisse deli-

delictum *cap. quoties. eod. tit.* & vlterius testes compurgatores adducebantur, qui iurabant credendum esse illi, qui se purgabat, dignumque esse fide, ac verum iurasse, *vt patet præfato cap.*

Hæc in priscis Patribus adeò in vsu erat, vt se 2
solemniter purgare non sint veriti ad remouendum subditorum scandalum quamplures summi Pontifices: ita Damasus, & Paschalis primus, & Simachus, & Greg. VII. coram Henrico IIII. & Pelagius primus coram Narsete publicè purgati sunt sicut in Annalibus Romanorum Pontificum est videre apud Platinam in vita Pontificum, & apud Campensem *lib. 6. Hierarch. Ecclef.* & Brunum *lib. 4. de Hæret. c. 11.*

Verumtamen iure merito ab vniuerso prorsus 3
orbe Christiano præfata canonica purgatio est abolita, nec eius nomen quidem auditur inter ipsos regulares: nam infamia sæpe sępius fallax est secund. Panormit. *in cap. cum insuper. de confess. in fi.* & secundum communem sententiam, & experientiam: & (*vt ait D. Bernardus melliflue semper, sed in hoc supermelliflue in epist. de perfect. vi.*) sæpe sæpius fallitur humana suspicio: & accidit sæpissimè, quod temerarij quidam homines, nedum à perfectione regulari alieni, sed ab omni prorsus pietate, & Religione Christiana ex leuibus coniecturis, & signis leuiusculis, grauia, & enormia scelera suspicantur, & in vulgus effutire audent in magnum suarum animarum, & proximorum honoris, & famæ detrimentum, & dispendium.

Præsertim verò insolescere solent huiusmodi 4
farinæ homines contra viros virtute claros, &

eminen-

eminentes, eorum ſplendore obcæcati, qui dum ſuis vitijs, & defectibus aliorum virtutum exemplis mederi deberent, virtuti ipſi ſeſe opponunt, inuident, atque inſidiantur, virtutis lucem obnubilantes, ſeſeque obcæcantes & falſorum criminum puluerem, ac nebulam in proprios, aliorumque ſpargentes oculos in religionis detrimẽtum. Vulgus enim reliquum facilè mobile, rumorumque lubens auditor, & ſui ipſius concitator non modò ſimilia credit, ſed temerè, atque inconſideratè multiplicat.

5 His igitur de cauſis, penitus reiecta, & abolita eſt canonica purgatio, & prætereà, ſi (*vt inferius oſtendetur*) Reus iuridicè interrogatus, iuramentoque obſtrictus poterit aliquando coram Iudice veritatem rationabiliter negare, & occultare, ad quid huiuſmodi canonica purgatio inducenda? Iure itaque optimo ab vniuerſa Dei eccleſia penitus eliminata, & abolita eſt.

6 Verumtamen, ſi quis fortè fortuna ſpontè voluerit huiuſmodi purgationem canonicam ſubire, illamque ritè perfecerit, iudex abſque mora debet illum innocentem declarare, & ab infamia criminis abſoluere, & ipſum in priſtinũ ſtatum reſtituere, vt iure cautum eſt *cap. ex tuarum. de purg. canonica.*

7 Sed, vt dixi, caueant omninò iudices, nè huiuſmodi purgationem canonicam violenter à ſubditis extorqueant, ſed pro vt iuris iuxta probata, & allegata procedant.

8 Et animaduertant circa proximi famã, quod, ſi viri innocentis ſanguis effuſus de terra clamat ad Deum cœli *Gen.* 4. non ſine clamore denigratus honor vtique remanebit ad Deum, quem viri in-

ri innocentes pretiosiorem æstimant quacumq; huius mundi caduca re; virorum itaq; innocentium honori,& famæ omninò prouidendum, & nullatenus permittendum, vt vulgi clamoribus denigrentur, & dilacerentur iniustè, cum ordinis delustratione, ac dedecore: quare non oscitanter, sed perquam diligenter in his peruigilare debent Prælati.

An posit inquiri specialiter, ac iudicialiter ex munere contra aliquem infamatum de vno delicto, etiam de alijs, de quibus non est infamatus: at dubitatur commisisse.

CAP. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Non potest inquiri nisi de crimine, de quo sunt indicia, vel de necessario connexis.*
2 *Sola suspicio non sufficit.*
3 *Secus facientes Prælati errant.*
4 *Quod maximè caueant Prælati Generales.*
5 *Quando inquiri potest specialiter ad solã informationem.*

COmmunissima, & receptissima est sententia, quod non potest inquiri contra aliquem specialiter nisi de illo delicto, de quo est infamatus, vel sufficienter indiciatus, & nullatenus de alijs, nisi sint adeò connexa, vt de vno non possit cognosci sine alio, vt si non possit cognosci, an aliquis commiserit sacrilegium in monasterio cũ moniali, nisi cognosceretur de ingressu in monasterium, & sic de similibus itaque perpetuò seruandum est ex doctrina Caietan. 2.2. *quæst.* 69. & Soti *de secret. m.* 2. *q.* 6. *concl.* 5. *dub.* 5. *& lib.* 5. *de iust. & iur. q.* 6. *art.* 2 quòd nunquam potest Iudex contra personam infamatam, seu conuictam de vno crimine inquirere de alijs criminib. occul-

tis, de quibus non adſint vel indicia, vel infamia: etſi eſſent crimina eiuſdem ſpeciei, dũmodo non ſint connexa, vt dictũ eſt, ſiue connexione cauſę, ſiuè connexione indiciorum, ſiue connexione circumſtantiarum, extra quos caſus vltra citatos doct. cauetur expreſsè *in cap. cum opporteat ext. de accuſ.* quod nullatenus poſſit fieri inquiſitio, niſi de illo crimine, de quo quis eſt infamatus, vel ſufficenter indiciatus modo ſuperius diſpoſito.

2 Suſpicio vero ſola, vel ſola dubitatio, vel opinio de aliquo delicto non ſufficit, vt Prælati contra aliquem Religioſum ſpecialem inquiſitionem iuridicam inſtituant ex munere ex eo, quod ſit infamatus de alio crimine non connexo.

3 Nam Prælati præ oculis habere debent proximi famam, eamque ſartam tectam pro viribus conſeruare, nam ſi ſecus fecerint, grauiſſimè peccant, & in Rempub. quam priuant ſplendore innocentiæ, ac bonæ famæ, & vtilitate inde emanante, & in ipſummet proximum tanto grauius, quanto ille dignior eſt, ac eminentior.

Quod maximè caueant Prælati Generales pręcipuè, ne ſub prætextu aliquo vel reformationis, aut libertatis prouinciarum, vel capita factionum extinguendi, & cæteris huiuſmodi vanis prætextibus viros eminentes in ordine, ac Prouincijs peſſumdẽt, ac perdant, deornando, & deluſtrando, & penitus obſcurãdo prouincias, & ordinẽ vniuerſum in eius perniciẽ, & euerſionẽ.

4

Verumtamen poſſunt inquirere Prælati de vita, moribus, & genere alicuius particularis, etiam de crimine non connexo, vel de quo non eſt probata infamia, quandò non ad punienda vllatenus delicta,

5

delicta, sed ad examinanda merita, vel demerita, descendunt vt dignoscant, An talis videlicet sit habilis, vel inhabilis ad aliquam dignitatem: sicut à simili non est necessarium, vt infamia præcedat ad inquirendum; an volens cum aliqua contrahere matrimonium, sit aliquo impedimẽto irretitus, ex quibus elicitur posse Prælatos optimo iure inquirere merita, vel demerita illorũ, quos ad aliquam dignitatem vel prælationem promouere intendunt, etiamsi nulla præcesserit infamia, sed nullatenus, nec vnquam ad puniendum, vel etiam infamandum, seu diffamandum, sed solum ad informationem sumendam ad finem præfatum.

Quid sit notorium, vel publicum. CAP. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Notorium delictum quid sit.*
2 *Discrimen inter publicum, & notorium, & quid sit propriè publicum.*
3 *Publicum tantum non sufficit ad inquisitionem.*
4 *Non est notorium, quod soli domestici norunt.*
5 *Sed quod maior pars Conuentus, vel Collegij norit.*
6 *Non potest designari certus numerus.*
7 *Sed prudentia Prælatorum standum.*
8 *Triplex notorium.*
9 *Tertium sufficit ad specialem inquisitionem.*
10 *Publicum multiplex.*
11 *Neutrum in se sufficit ad inquisitionem.*
12 *Sed omnes denunciare tenentur.*

CVm sit facta mentio in superiorib. de publico, & notorio delicto, & de publicis, & notorijs indicijs, & eadem sint sæpius repetenda, notandum est, quòd illud dicitur notorium delictum, vel indicium, quod notum est omni- 1

bus:& ideò notorium appellatur, quod nulla tergiuersatione celari potest. Et aduertit Roder. *q. 6.ar.* 4. quod notorium non deriuatur à verbo noto,(*vt asserit Siluest. in cap.olim. de verb.signific. & c. quæsitum. de cohabit. Cleric.*)sed à verbo nosco, scis, & sic notorium est illud, cuius omnes habent notitiam, & ita publicum, & notorium sæpiùs confunduntur.

2 Sed valdè tamen differunt; nam omne notorium est publicum,& non è conuerso: potest enim esse peccatum publicum, id est publicatum à maleuolis sine aliqua facti certitudine, aut euidentia;& in tali casu peccatum æquiuocè dicitur publicum, non enim quia patratum; sed quia publicatum à maleuolis in infamiam alicuius.

3 Et hoc non sufficit ad inquisitionem, de qua sup.sed requiritur, vt sit publicum, & notorium modo explicato.

4 Pro cuius ampliori intelligentia notandum vlteriùs,quod non sufficit ad præfatam notorietatem delicti, vt sit notum tantum habitantibus cum delinquente sub eodem tecto, si ignoretur ab alijs:præsumitur enim secretũ,& non publicũ, vel notorium,quod soli domestici norunt; quod intelligendũ est(*vt aduertit idem Rode.*)de domib. priuatis sæcularium, vbi pauci degant in familia.

5 Sed locum non habet in Collegijs, conuentibus,aut Monasterijs,in quibus peccatum quodlibet commissum notoriũ erit semper, vel publicum,si à maiori parte euidenter sciatur, etsi ab alijs ignoretur in eodem Conuentu;& multò magis si ignoretur à sæcularibus,quos latere semper deberent omninò peccata Religiosorum intra claustra commissa.

Et li-

Et licèt Roder. dicat illud notorium esse, 6
quòd coram decem personis est commissum: hoc tamen ego renuo: nam ad accusationem (*vt inferiùs dicetur*) sufficit, vt peccatum sit commissum coram duobus, vel tribus testibus; quare, si numerus excesserit ad quinque, videtur mihi, quòd possit videri notorium, & publicum, tum, quia in tanto numero regulariter non videtur posse occultari aliqua tergiuersatione delictum, quod sufficit ad notorietatem, vt ex eius descriptione superiùs lata constat: quam approbat etiam Rodericus cum communi tum, quia in nõnullis conuentibus nostris non degunt de familia plures, quam quinque, vel sex fratres: ideò peccatum, vel indicium, quod notum est, aliquo modo pluribus, quam quatuor, mea sententia notorium erit publicum, licèt certa regula præscribi non possit, *vt aff. Soto in 4. dist. 12. quæst. 2. art. 6.*

Iudicio ergo Prælatorum, eorumque pruden- 7
tiæ, ac zelo id relinquendum, vt aduertant præsertim ex circumstantijs, & qualitatibus personarum, nè pateat aditus conspirationibus, quæ fortè non difficulter inter quinque, vel sex concludi poterunt.

Vlterius notandum, quod triplex est noto- 8
rium, nempe iuris, quod fit per sententiam iudicis, aut per confessionem rei, aut per claram testium probationem. Vel secundò ex præsumptione iuris, quod fit, quando iudex procedit ad punitionem propter vehementes coniecturas, & indicia æquipollentia facto: vt, si clericus cum suspecta muliere sub eodem tecto cohabitaret: hic enim pæna concubinarij afficitur. Vel tertiò no-

 torium

torium facti, & est illud, quod nullo modo potest negari, vel occultari aliqua tergiuersatione, *vt dictum est.*

9 Et hoc tertium est notorium, de quo hic loquimur, tam delicti in se, quam indicij sufficientis, quod notorium aperit viam iudici ad inquirendum, & procedendum ex munere specialiter contra aliquem, *vt dictum est.*

10 Denique notandum, quòd publicum æquiuocè dicitur, nempè, vel quia publicatum modo supra exposito, & de quo sufficienter dictum, vel obiectiuè, quia contra bonum publicum; vt sunt crimina in Deum, *vt hæreses, blasphemiæ,* & similia: vel *crimina læsæ Maiestatis temporalis*; vt in Religione, *graues offensæ in Generalem*, & Prouincialem, & eorum locum tenentes, non autem in Guardianos, & alios Prælatos locales, vt conijci potest ex nostris statutis, & tale publicum opponitur contra priuatum, & non contra occultum, quod priuatum dicitur, quod committitur contra priuatam personam, nisi lege publicum censeatur, vel ob scandalum, vel ob damnum ex cōsequenti resultans in Remp. vt esset homicidium, sacrilegium insigne, & cætera huiusmodi.

11 Et neutrum istorū sufficit in quantū publicum tantum ad specialem inquisitionem instituendam, sed benè in quantum notorium, vel atrox, vel si aliud æquiualens adsit adminiculum.

12 Publicum verò hoc duplici modo tenentur omnes denunciare, vel accusare, seruatis seruandis, *vt dictum est, & dicetur latius infra.* Priuatum verò solum ille, qui iniuriam, vel damnum passus est, simili modo seruatis seruandis.

An cri-

An crimina sic tempore præscribantur, vt nullus amplius locus supersit inquisitioni iudiciali.

Cap. XV.

SVMMARIVM.

1 *Actori præscribitur aliquando tempus ad agendum.*
2 *Prælatis verò ex munere procedentibus nunquam præscribitur.*
3 *Quod à Prælatis tolli nequit.*
4 *Debita tamen limitatione.*
5 *Consopita verè iterum exsuscitare impium.*
6 *Perquirenda etiam quantumcumq; antiqua delicta duplici limitatione.*
7 *Quæ verò antiqua, vel præscripta dicantur.*
8 *Limitationes dictorum.*

DElicta quidem, attento iure canonico, minimè præscribuntur, vt notat Roder. *tom. 2. qq. q. 5. art. 11. ex quadam Gloss. ex Decio, Boßio, & Nauar.* & præterea ex iure communi probat præscribi tempus actori, quo elapso non possit amplius agere, id est accusare, vel denunciare. At de his inferius. 1

Quod verò ad inquisitionem ex munere, de qua hic agimus, tenet cum Cappella Tolosana *decis. 140. & decis. 188.* quòd Prælati etiam elapso termino iuris communis, vel etiam specialis in aliqua Religione conditi, possint procedere ad inquisitionem contra delinquentes, illosq; corrigere, ac punire. 2

Quod etiam confirmat ex Innoc. *in cap. ad nostram de appellat.* & ex Canthera, & ex Conc. Trid. *sess. 24. de reform. c. 10.* vbi ait, quod neque in his, vbi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad sedem Apostolicam 3

 inter-

interposita,executionem eorum, quæ ab his (id est ordinarijs) mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquomodo impediat, aut suspendat, &c. quod Concilij decretum extendi volunt etiam ad excludendam temporis præscriptionem: ita quod,ea non obstante, cuiusq; decreti vi possint Prælati Regulares ad correctionem, & punitionem procedere,non ad instantiam partis, cum contra eam statuto sit præscriptum, sed ex munere pro bono publico, pro quo debet Prælatus ex officio procedere.

4 Quam doctrinam ea limitatione, quam addit idem Rodericus, acceptandam arbitror, & non aliter,videlicet, vt nullatenus præscribatur Prælato posse ex officio procedere seruatis seruandis, vt suprà quando delicta in perniciem, & damnũ Reipub. vergunt: cuius interest, nè talia remaneant impunita delicta. Et sic puniri posset ex munere à Prælatis post multos annos, elapso etiam præscriptionis tempore, qui bona publica quomodocunq; furatus fuerit, & qui similia in Reipub.damnum patrauerit.

5 Caueant verò Prælati, nè in Dei offensam, & proximi, & in propriæ salutis detrimentum exsuscitent à mortuis iam consopita, & à memoria hominum iam elapsa delicta,passione aliqua, vel odio agitati; nam præter, vel contra præfatam limitationem aliquid attentare, vel perquirere iniquum arbitrarer,& impium, & in maximam Religionis perturbationem, ac perniciem, & odio Dei æternè dignum; quidquid secus attentatum fuerit.

6 Poterunt autem(quin & meo iudicio debent) vnico in casu errata delinquentium quantum-
cumque

cumque antiqua, & à memoria hominum elapſa, inquirere, videlicet, quãdo delinquens in eodem genere delicti aliàs delinquere ſolitus fuerit, ſiue aliàs punitus, ſiue non, dummodo aliqualiter conſtiterit vel per famam, vel per indicia æquipollentia: & eo caſu perquirenda talia præterita delicta nullatenus, vt puniãtur: ſed ſolùm vt cognoſcatur plenius, an talis prætenſus reus delinquere ſit ſolitus. His duabus limitationibus, nẽpè in eodem genere delicti, non autem in diuerſo diſparato; non ad puniendum, ſed ad plenius cognoſcendum delinquentis vitam, & morem, & præſentis prætenſi delicti probabilitatem, & non aliter, nec alio modo, vel fine poterunt antiqua perquiri delicta.

Quæ verò antiqua dici poſſint, & à iudicio repellenda, vel omninò vel ſaltem quoad punitionem modo ſuprà expoſito, non eſt meum decernere; ſed arbitrarer, quod tranſacto cuiuſlibet Prouincialatus triennio, & peracta viſitatione per commiſſarium in fine cuiuſcumque Prouincialatus tranſmitti ſolitum; completoque talis Commiſſarij munere, ac ſyndicatu, nullus deberet omninò remanere iudicij locus pro delictis in præterito prouincialatu commiſſis, 7

Dummodò non inſurgerent noua indicia, vel continuatio in ijſdem delictis, vel conſtiterit, tam Prouincialem præteritum, quam Commiſſarium præfatum iuſtitiam violaſſe, fraudolenterque peccata ſilentio inuoluiſſe. Cætera verò iudici competentia eſſentialiter, cum habeant neceſſariam connexionem cum pertinentibus ad actionem, vel reum, ſuis quibuſque locis reſpectiuè pertractabuntur. 8

74

De modo terminandi processus in causis criminalibus summariè, & breui. CAP. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Prælati, quoad possunt, summariè procedant, & sine strepitu Iudicij.*

2 *Quod obseruandum tàm in processu ex munere, quàm ad instantiam partis.*

3 *Nam religiosis institutis maxime congruit.*

1 BIfariam Prælati Regulares terminare possunt iudiciales processus, vel seruato plenè iuris ordine secundum allegata, & approbata: vel summariè, siue de plano, sola veritate facti inspecta. Quandò itaque Prælati subditos in officio continere sola paterni muneris vi non poterunt, & ad iudicium quasi coacti illis procedendum fuerit, instandum arbitror, & quod non sine graui culpa prætermitti possit, vt prius quærant punire subditos sine strepitu iudicij, sed summariè, ac de plano secundum sua regularia statuta, dummodò id sine scandalo, & sine iustitiæ detrimento (quod semper est euitandum) fieri possit.

2 Et hoc tam procedendo iudicialiter ex munere (*vt sup. dictum est*) quam ad instantiam partis, *vt inf. dicetur*; sed quia vt plurimum iste modus magis posse habere locum videtur procedendo ex munere, vbi nulla instat, nulla reclamat pars, quam vbi proceditur ad instantiam partis, ea instante, & reclamante: Ideò hic adnectendum istum procedendi modum duxi: licet vbique, ac semper, quoad fieri poterit, etiam in processibus ad instantiam partis cuperem eundem præfatum seruari modum, quoad opportunè fieri poterit.

Nam-

Namque in Religione quid turpius, aut Re- 3
ligiosis institutis perniciosius, quam, quod Prælati ipsi, quorum interest pacem, quietem, trãquillitatem, & charitatem pro viribus souere, fiscales fiant acerbissimi, & durissimi; & omnia strepitu, altercatione, contentioneque repleantur? quæ omnia pro viribus euitanda sunt, euitarique facilè poterunt, si absque iudicij strepitu summariè, ac de plano de Diffinitorum, vel aliorum grauissimorum Patrum consilio, & consensu feratur sententia in delinquentes. Et dicit Roder. Emanuel *tom. cit. q. 3. ar. 1.* quod iuris Pontificij eruditi hunc modum procedendi maximè commendant inter Regulares, abstinendumque ab illo exacto, & pleno iuris ordine, tum quia id contentionis genus cum monasticæ institutionis tranquillitate multum pugnat; tum quia eo pertinẽt monasteriorum instituta, vt secundum ea omnis monachorum vita temperetur, prout dicitur in iure canonico *c. qualiter. & quando &c. olim de accusat.* Et hinc est, quod aiunt Panor. *in c. si quis, & in c. cum contingat de foro compet.* & Lupus, & Felin. *ab eod. citati n. 5. Prælati Regulares in monachorum causis disceptandis iuris apices non prosequantur.* Nam sequeretur aliàs, vt essent consulendi Iurisperiti seculares, & nummi ad eorum sumptus suppeditandi, & alia eiusdem generis incommoda, quibus nimium Religionis candor macularetur.

De quatuor seruandis particulis in modo procedendi summariè. CAP. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Quatuor particulæ explicantur in modo procedendi summariè.*

2 *Quid per particulam simpliciter intelligatur.*

3 *Secun-*

3 *Secunda particula, ideſt ſummariè explicatur.*
4 *Tertia particula, ideſt de plano explicatur.*
5 *Explicatur quarta particula, ideſt ſola veritate facti inſpecta.*
6 *Ius gentium quid ſit apud Regulares.*
7 *Itaque ſummariè procedendum in cauſis grauibus.*
8 *In leuiuſculis autem ad ſtatuta, vel Iudicis arbitrium.*

1 VT verò nil eſſentiale in huiuſmodi modo procedendi omittatur, *quatuor ſunt particulæ notandæ*, quas ponderant Iuriſperiti, & Canoniſtæ, videlicet, *vt procedatur ſimpliciter, ſummariè, de plano, & ſola veritate inſpecta.* Per quas particulas eſſentialia iudicij ſignificantur; *prout notant Panor. Paulus, Card. Felinus, Hoſtienſ. Roman. Bald. quos citat, & ſequitur Rod. vbi ſup.*

2 Itaque particula *ſimpliciter* excludit calumniatorias omnes delationes, & doloſas dilationes, inaneſque exceptiones, adeò quod ſi conſtet de commiſſo delicto, vt notat Bartol. *in l.* 1. §. *tene illud. ff. ad Silan. & Ant. Gomez. de delict. c.* 9. *tit. c. nu.* 2. tunc eſſentiale ſeruabitur iudicij quoad primam particulam.

3 Secunda verò, ideſt *ſummariè*, id ſignat, vt quæ ad iudicij vim, & naturam attinēt, ſolū adhibeātur: quæ ſunt, vt capitulorum copia, de quibus cauſa dicenda eſt, reo tradatur; ſed ſummariè, nempè quoad ſubſtantiam omiſſis leuioribus circumſtantijs, & quæ propalare poſſent reo actorē, vel teſtes. Et hoc eſt, quod ait Hoſtienſ. citatus à Roder. vbi ſup. quod Reo manifeſtanda quidem ſunt dicta teſtium, ipſorum verò nomina ſilentio inuoluenda: nam cum Religioſis plurimum commodi ex animi tranquillitate procedat, nihilque ſic Religionis quietem labefactet, quam teſtium nomina manifeſtare, cum ex eo acerbiſ-

ſima

ſima inter fratres excitentur odia, vltiones expectentur, innumeraque perturbationum naſcantur ſemina; ſummariè itaque capitulorum notitia concedi debet excluſis teſtium nominibus, & particulis, quæ illos manifeſtare poſſint, dummodo (*vt dictum eſt, & notat Panor. in d. c. qualiter, & quando*) iuſtitia detrimentum non patiatur, & defenſioni locus non præcludatur, vt contingere poteſt in grauiſſimis cauſis criminalibus, quod quidem iudicio, prudentiæ, charitatique Prælatorum ponderandum, & arbitrandum. Et ego in quadam cauſa criminali ſatis graui ſic practicaui, cum eſſem Prouincialis, quod cum Reus inſtaret teſtium nomina ſibi pandi ad ſe defendendũ, & ego ex eo conijcerem maximam perturbationem, ac perniciem Reipub. euenturam, elegi potiùs reum impunitum dimittere, cauſamque ſilentio inuoluere, quàm teſtium nomina reſerare, cum ſolùm eorum dicta ſummariè (*vt dictum eſt*) reo ad ſe defendendum tradidiſſem.

4 Tertia particula *de plano* ſignificat ſecundum Paulum, vt, omiſſa ſolemnitate ſedendi, etiam feriatis diebus, in cauſa procedi poſſit, & ſecundum conceſſionem Bonifacij Octaui poſtpoſitis vanis exceptionibus, tergiuerſationibus, & appellationibus, quæ in hoc Iudicio ſummario nullatenus admitti debent, nè lites, & contentiones inter ipſos regulares immortales fiant in diſciplinæ regularis deſtructionem, & regularis obſeruantiæ totalem euerſionem.

5 Quarta particula, *ſola veritate facti inſpecta*, ſignificat, vt ſolemnitates omnes iuris reijciantur, ita vt nec debet citari pars ad videndum iurare teſtes, nec longæ debent concedi moræ, vel interualla;

6 *Sed hic modus extremum sit remedium.*
7 *Casus, in quibus præfatus modus adhiberi debet.*

POstremum prorſus, & extremũ remedium, & non niſi magnis, & vrgentibus cauſis, & rationibus adhibendum Regularibus eſt recurrere ad plenum illum, & exactum iuris ordinem in proceſſibus. 1

In quo procedendi modo nil eorum, quæ legib. præſcripta ſunt, prorſus omittatur, exceptis tamen quibuſdam ſolemnitatibus iuris, apicibus, & rimulis, ad quæ nunquam regulares tenentur, *ex conſt. Bonif. VIII. ſæpius citata vbique gentium vſu recepta inter omnes Regulares.* 2

Differt verumtamen in multis modis iſte à præcedenti: nã in hoc non ſummariè, vt in priori, ſed plenè, atq; exactè accuſatoris, ac teſtium nomina ſunt propalanda, & ſingulorum dictorum à principio vſq; ad finem proceſſus plena, & integra copia ritè collationata, nulla particula prætermiſſa reo tradi debet ad ſe defendendum; & hoc eſt, quod ait Panorm. *in d. c. qualiter, & quãdo,* & alibi grauiſſimis id probans rationibus, & ita conciliantur Doct. hac de re diſcrepantes. 3

Præterea non de plano, vt in priori modo; ſed iuſtæ exceptiones, & appellationes admitti prorſus debent: ordinatè tamen, *vt inf. dicetur in Tract. de Defenſionibus.* 4

Hinc non ſufficit ſolam veritatem facti inſpicere; ſed oportet longiora interualla Reo ad ipſius petitionem, & inſtantiam concedere, necnõ vltra generalia Religonum ſtatuta reſpectum, & relationem habere ad leges canonicas, & ciuiles ſecundum cauſarum maiorem, vel minorem grauitatem. 5

Et hic

6 Et hic modus procedendi, vt dixi, extremum debet esse in Religione remedium; nec ad eum deueniendum, nisi vrgentissima cogente necessitate, nè regularis disciplina relaxetur, & controuersiæ, atque relaxationes in Religione immortales reddantur, sicut in foro sæculari. Prælatorum itaque illud esto iudicium, quando (priùs tamẽ cęteris procedendi modis superiorib. semper adhibitis) modus iste deniq; sit applicandus.

Casus verò frequentiores illi erunt, quando
7 videlicet eo non adhibito iustitia detrimentum pateretur: vel quandò reus indefensus maneret; vel quando grauissimæ sunt causæ, vel ratione delicti, vel ratione personæ, de qua agitur; vt sunt Patres ordinis, & qui fuerunt Ministri Prouinciales, & Clarissimi Theologi, & Cõcionatores Clarissimi, vel etiam Prouinciæ Patres: qui omnes (vt videtur) cum sint Religionis decus, & ornamentum, fulcimentumque, maiori sunt honore, ac reuerentias digni, quam cæteri omnes inferioris notæ: supposito tamen, quod vnicuique suum tribuatur, ac seruetur ius, & fas, in nullo penitus violatum.

Modus procedendi secundum statuta ordinis. Cap. XIX.

SVMMARIVM.

1 *A pœnis legum non licet appellare.*
2 *Constitutio Bonifacij Octaui de modo procedendi inter Regulares.*
Non licet à correctionibus appellare. ibid.
3 *Ad quæ teneantur, vel non vigore præfatæ constitutionis Prælati.*
4 *Nulla grauis sententia ferenda contra inauditum, vel non conuictum, aut non confessum.*

5 *Inqui-*

5 *Inquisitio specialis quo casu liceat.*
6 *Ad interrogandum Reum quæ requirantur.*
7 *Occultè delinquens quomodo puniendus.*
8 *Secus si crimen atrox fuerit.*
9 *Pœnæ statutorum quomodo incurrantur.*
10 *Et quomodo si Prælatis declarandæ, & à Reis subeundæ.*
11 *Item quomodo statutorum censuræ incurrantur.*
12 *Pœnæ debitæ à quo infligendæ.*
13 *Accusantium, testiumque nomina quando aperienda, nec nè.*
14 *Modus præfatus obseruandus à Prælatis ordinis.*

STatuta nostra Generalia *fol. 139. tit. de correctionibus, & appellationib.* aliquas breues regulas tradunt, quæ vtriq; procedēdi modo, singula singulis proportionatè reddēdo, seruire possunt; quarum tenorem de verbo ad verbum hic inserendum duxi; sic igitur decernunt. 1

A supradictis pænis appellare cuiquam nè liceat, quoniam à legibus appellare non licet; prout iure cautum est, & specialiter ex constit. Bonifacij Papæ Octaui manifestè constat. Quam cōstitutionem hic apponendam operæ pretium duximus, & censuimus: *Bonifacius Papa VIII. ad Augumentū continuum Religionum, & ordinum, quos Romana suscepit, & approbauit Ecclesia, paternis studijs attendentes; & considerantes attentius, quod non intermissa sedulitas disciplinæ, & rigoris ordines supradictos, statusque regulares salubriter dirigit, & conseruat; quodque si eam perire, vel remitti contigerit, Ordo quilibet collabi necessariò cogeretur, pensantes quoque quod si regularium personarum correctio rimas iuris, & apices sequeretur, huiusmodi rigor lentesceret, ac multiplici laxatione torperet: Nos vestris pijs supplicationibus inclinati, vobis auctoritate Apostolica indulgemus, vt ad correctiones, & punitiones fratrum eiusdem ordinis delinquentium infligendas, Prælati ordinis* 2

 dinis

dinis supradicti, ad quos ea spectare noscuntur, rimulis iuris, & apicibus eius postpositis, liberè procedere valeãt, secundum consuetudines approbatas, & generalia facta, & facienda ordinis instituta. Nec volumus eisdem licere fratribus ab eisdem correctionibus, & punitionibus aliquatenus appellare, præuia deliberatione, & maturitate debita obseruatis.

3 Cum autem hæc Apostolica constitutio, siue concessio, facta sit ad propulsandas subditorum calumnias, & ad compescendam nimiam Prælatorum in puniendis fratribus licentiam declaramus, & decernimus, quod licèt Prælati omnes ad apices iuris ex supradicta constitutione non teneantur; vt sunt citationum interualla, dilationes, interlocutoriæ, & cætera huiusmodi, quæ nõ sunt de essentia iuris: non tamen possunt in actis iudicialibus pro eorum arbitrio procedere, sed iure diuino, ac naturali ad substantialem iuris ordinem tenentur.

4 Ideò statuimus, & decernimus contra inauditam partem, aut in eum, qui non est legitimè, ac sufficienter conuictus, aut confessus, grauem aliquam sententiam ferri non posse, nec debere, qua quis aut actibus legitimis, aut officijs ordinis priuetur, aut in exilium relegetur, aut aliquo notabili nocumento afficiatur: & latam, ipso iure nullam esse decernimus, atq; oppositum facientes actibus legitimis perpetuò priuari debere.

5 Rursus inhibemus, nè Prælati nominatim de peccato alicuius inquirãt: nisi eo de crimine fuerit infamia iure notatus, aut aduersus eum indicia sint euidentia, vel probabilia.

6 Caueant præterea Prælati, nè graue crimen aliquod suis subditis iudicialiter imponant; vt ad

crimen

crimen obiectum respondere teneantur, nisi prę-
ter denunciatorem, accusatoremuè, sit alius saltem testis fide dignus iuridicè interrogatus, vel nisi reus esset infamia, vel indicijs euidentibus euidenter grauatus. Qui secus fecerit Prælatus, officio priuetur superioris arbitratu.

Si quis tamen per duos, vel tres contestes fuerit conuictus de aliquo crimine, aliàs omninò occulto, vt sæpè contingit; tunc non publicè, sed secretò, coram testibus reus eiusmodi puniatur. 7

Verumtamen, si crimen eiusmodi atrox fuerit, reus legitimè conuictus publicè corrigatur, quamuis inter reliquos fratres crimen ipsum aliàs occultum sit: vt vnius correctio cæteris transeat in exemplum. 8

Declaramus item, quòd quando in statutis pęna carceris, & excommunicationis, suspensionis, aut priuationis exprimitur, vel taxatur, nolumus ad eam obligari, aut teneri fratres, nisi scienter, & ex deliberatione contrarium facientes: & etiam vbicumque taxatur pæna ipso facto incurrenda, decernimus in pænam eiusmodi neminem incurrere, nisi post declarationem factam à Prælato. 9

Prælatus autem non declaret quemquam commisisse delictum, pro quo pęna ipsó facto erat imposita, nisi prius per rei euidentiam, vel aliàs legitimè de crimine constiterit, facta verò declaratione, ipsó facto absq; alia impositione reus taxatam pænam incurrat. 10

Declaramus quoque; quod vbicumq; in constitutionibus censura excommunicationis, aut suspensionis, etiam sententiæ latæ continetur, 11

 censu-

censura eiusmodi ante declarationem (vt suprà) non incurratur.

12 Et, si ibi expressum non fuerit, à quo pœna imponi, aut infligi debeat, intelligatur ab eo infligi debere, seu declarari, coram quo legitimè probatur excessus, dummodo ad eundem pertineat ipsius excessus correctio.

13 Ad pacem autem inter fratres conseruandam, ordinamus, vt Prælati nullo modo testium, vel accusantium, nomina reis manifestent, quamuis etiam ad instantiam, & punitionem procedant, nisi vbi, & quandò eorum iudicio in oppositione alicuius grauis, & infamatorij criminis iustitia periclitaretur. Nam eo casu, si reus petat, & accusantium, & testium nomina sibi notificari debere, non est ei denegandum; sed de ijs, & alijs eiusmodi ad formam iudicialem pertinentibus, latius in libel. siuè practica criminali, &c. Hæc statuta nostra.

14 Præfatus modus à statutis nostris præscriptus, nullatenus à nostris Prælatis transgredi licet; quem hic apposui, vt Prælati sciant ad illum teneri, nedum procedendo ex munere iudicialiter, sed etiam procedendo iudicialiter ad instantiam partis per quamcunque viam: sed quia valdè diminutus est vt constat; ideò supplendo pro viribus meum sequar institutum abstinendo ab allegatione præfatorum statutorum, vt plurimum, cum hic perquam clarè habeantur.

DE

DE MODO CORRIGENDI REGVL. AD INSTANTIAM PARTIS.

Tractatus Quartus.

PRÆAMBVLVM.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio bimembris. Sub diuisio bimembris.*

EXpleto Tertio Tractatu, in quo de Iudice competenti actum est, & de modo procedendi ipsius iudicis, vel Prælati, tam paternè, quam iudicialiter ex munere: nunc explicandus est modus procedendi ad instantiam partis. Quæ pars in omni criminali Iudicio est Actor: in Actore porrò duo essentialia necessariò principaliter concurrunt; nempè *Actor ipse, ac probationes.* De Actore tria sunt ponderanda videlicet *correctio fraterna* regulariter ab ipso præmittenda, *Denunciatio*, & *Accusatio*: de quibus ordinatè dicendum, & primum de correctione fraterna.

De Correctione fraterna, & de tribus ex parte delinquentis ad illam requisitis. CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Ad correctionem fraternam omnes tenentur.*
2 *Tres conditiones ex parte delinquentis. Prima nullus corrigendus nisi ob peccatum lethale.*
3 *Vel ob veniale dispositiuum proximè ad mortale.*
4 *Secundò, quòd sit emendationis spes.*
5 *Quando quis teneatur dubitans de fructu.*
6 *Tertio, quod sit opportunitas temporis.*

CVM in regulari disciplina illud fundamentum iaci permaximè cupiã, vt priusquam

 ad ali-

aliquem iudicialem actum deueniatur, à correctione fraterna incipiatur ſemper; hinc ab illa exordiendo in hoc tractatu illam de iure naturali diuino eſſe, ac poſitiuo, & ad illam omnes teneri ſub peccati mortalis pæna notiſſimum ſuppono, & quemadmodum Iudex prius paternè quã iudicialiter procedere debet, vt ſuperiùs oſtenſum eſt; ita pars nonnullis circumſtantijs, & conditionib. *vt ſtatim dicetur ex Gerſone Trac.*14. *de Cor.*

2 Quarum tres enumerat ex parte delinquentis, & tres ex parte corrigentis. Prima ex parte delinquentis eſt, quod nullus tenetur corrigere, niſi propter peccatum lethale à corrigendo patratum: nam finis correctionis eſt proximi ſalus, & lucrum, vt conſtat ex Euangelio, & Patribus: non autem perditur proximus, niſi propter peccatum lethale. Igitur propter id tantum eſt corrigendus.

3 Vel etiam propter veniale proximè diſpoſitiuum ad mortale, vt docet Sotus, quem ſequitur Nauarrus *in cap. inter verba concl.*6. *& in Man. c.*24. *nu.*12. Gerſon. *Trac.* 14. *de correct.* quos adducit, & ſequitur Roder. *q.*8. *art.* 1. *&* 2.

4 Secundò ex parte delinquentis requiritur, vt in eo ſit ſpes emendationis ad hoc, vt quis ad fraternam teneatur correctionem, ad quam non tenetur, ſi nullum inde ſperet fructum, & multò minus quando ex correctione illum deteriorem fieri dubitaret: nam tali caſu deficit correctionis finis, qui eſt proximi ſalus.

5 Verum eſt tamen, quòd credens correctionem ſuam nullum damnum allaturam, licèt dubitaret de ſpirituali profectu, ad eam obligatur; *vt docet contra Caiet. Adrianus, & Sotus, & D. Chryſoſt. adducti*

adducti à Roder. vbi sup. Namque sicut non est licitum pro tali desinere orare, sic non est licitum cessare à correctione ipsius, in casu, quo sine fructu damnum timeretur vel publicum, vel priuatum, vt v. g. si crederet subditus corrigendo Prælatum ipsum potius irasci, quam spiritualiter proficere, ac inde iracundia percitum, totam inquietaturum communitatem, nullatenus ad eum corrigendum astringetur, *vt docet D. Thom. quem citat, & sequitur ibid. Roder.*

Tertia conditio, quæ ex parte delinquentis teneri similiter videtur, est ipsa temporis opportunitas, eo vsq; enim differenda est correctio, quousque speretur temporis opportunitas ad salubriter, & fructuosè corrigendum proximum: sine qua opportunitate prudentissimè iudicanda non tenebitur quis ad correctionem fraternam. 6

De tribus requisitis ex parte recorrigentis in correctione fraterna. CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Tres conditiones ex parte corrigentis, prima vt nullatenus quæratur occasio.*
2 *Secunda, vt ex charitate leniter corrigat.*
3 *Tertia, vt corrigens ponderet suum statum.*
4 *Tertia conditione hac non obstante, quando quis teneatur.*
5 *Non tenetur quis ad corrigendum se ipsum, vt corrigat proximum.*
6 *Secus de Prælato.*
7 *Secus etiam de priuato cum inuincibiliter ignorante.*
8 *Auctor sentit aliter quo ad vltimum casum.*
9 *Et similiter quo ad primum, quod probat.*

COnditiones ex parte corrigentis enumerat Gerson, *vbi sup. Prima* est, quod habeat certam cognitionem peccati oblatam, quomodocunque & nullatenus quæsitam: nullus enim tenetur inquirere de vita proximi, nisi 1

Prælati ex munere, vt ſup. quin peccatum eſſet, curioſè illam perueſtigare.

2 *Secunda* Conditio corrigentis eſt, quod in ſpiritu lenitatis,& ſuauiſſimè corrigat,adeò, vt clariſſimè cognoſcat correctus eam ex amore fraterno, & fraterna charitate prouenire in ipſius correcti commodum,& ſalutem.

3 *Tertia* Denique conditio eſt, vt corrigens conſideret ſeipſum,& ſuum ſtatum,& gradum,& illum cum gradu, & ſtatu delinquentis comparet, diligenterque ponderet,ſi aliquis idoneus exiſtat ad hoc munus correctionis ſubeundum , vel qui magis teneatur;& quem ſperet non deficere in ſibi debito munere:in his enim , & ſimilibus caſibus non tenetur quis minus idoneus,& inferioris conditionis corrigere delinquentem. Ponderare denique debet , an in peccato exiſtat mortali , & præſertim in eodem , de quo delinquens eſt corrigendus.

4 Et, ſi, hoc non obſtante, præcognoſcat ſuam correctionem profuturam,eam omninò adhibere tenetur *ex D. Tho.2.2.q.33. ar.5.* ſi verò cognoſcat correctionem eſſe fruſtratoriam , ad illam non tenetur ſecund. ſententiam Roderic.*q.8.art.3.in quam etiam citat Ludouicum Lopez.*

5 Et addit , quod talis exiſtens in peccato non tenetur conuerti ad Dominum , ſi ſit perſona priuata,vt corrigat fratrem ſuum,ſicut prodigus non tenetur perquirere diuitias diſſipatas ad ſubueniendum pauperi,etiam in caſu grauis neceſſitatis.

6 De Prælato verò cũ Soto,& Arag. contrarium ſentit,vt videlicet ſeipſum corrigere teneatur , ſi conſtet ex ſua bona vita ſubditos ſpiritualiter profectum iri. Limi-

Limitat etiam in priuatis, & vult, quod tene- 7
antur ad correctionem illorum, qui alicuius præcepti Decalogi habent inuincibilem ignorantiã, velut, si quis ignoraret, simplicem fornicationẽ esse peccatum; Talis enim ignorantia contingere nequit sine magna Dei irreuerentia, & sine graui Reipub. Christianæ damno, *vt notat ex Arag. quem sequitur.*

Sed, tanti viri pace, vltimus casus nullatenus 8
pertinebit ad fraternam correctionem, sed ad spirituale documentum, eritque opus misericordiæ spiritualis distinctum à correctione, vt constat, *& docet Nauar. in Man. cap. 24. nu.* 12. quòd est docere ignorantes; ad quod tenentur omnes, siuè existant in peccato, siue non, præsertim in tali proposito casu, & similibus quemadmodum omnes tenentur ad subueniendum proximo in casu necessitatis corporalis, siuè existãt, siuè non existant in peccato: nam quilibet, quantumcunq; peccator, tenetur semper ad euitanda noua peccata: quæ tamen incurreret si in præfatis, & similibus casibus delinqueret.

Limito etiam Rodericum in eo, quod ait exi- 9
stentem in peccato non teneri ad corrigendam vitam suam, vt inde possit corrigere fratrem: nã si eius peccatum sit alijs in scandalum, & præsertim ipsi corrigendo, talis ita peccans etiam priuatus, ne perdat proximum suo scandalo, seipsum corrigere, ac emendare tenetur *iuxta com. & specialiter Nauarr. in Man. c. 24. nu.* 23. & sic, ex communi præcepto, iam correptus, & emendatus fratrem corrigere tenetur, quem dubio procul maximè mouebit, eo præcipuè fragilitatem suam confitendo, se olim in similibus implicatum, &

tum, & per gratiam Dei liberatum ostendendo; Cæterum *iuxta eiusdem Nauarri doctrinam in Man. cap. 24. n. 12.* vnusquisque, quantumcunque peccator, ad correctionem proximi tenetur, cum nemini sua malitia prodesse, aut bonitas nocere debeat. *c. 1. de postul. præl. l. itaq. fullo. ff. de fur.* & vnumquemque possit ope diuina suorum peccatorum pænitere; *cap. ponderet. 60. dist.* & inde proximum corrigere.

De correctione fraterna in peccatis perniciosis.

Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *Quid agendum in delictis perniciosis.*
2 *Gradatim procedendum: primò potentiorem adeundo aliquem.*
3 *Secundò Prælatum ipsum, & reipublicæ moderatorem.*
4 *Vel proximus præmonendus.*
5 *Vel opportunius adhibendum remedium.*
6 *In quo multi errant grauiter, grauiusque Prælati ipsi.*

1 SI aliquando peccatum, quod tentatur, in dãnum euidens Reipublicæ, vel alicuius tertij redundare videbitur, & id per fraternam correctionem impediri non posse probabiliter iudicabitur, in tali casu omne possibile remediũ adhiberi debet ex præcepto charitatis sub pœna peccati mortalis, vt damnum illud euitetur, v. g. si quis pararet insidias ad occidendum proximũ, vel publicum ærarium exhaurire tentaret, & inter nos publicas eleemosynas furari, vel coniurationem, aut conspirationem in detrimentum famæ proximi malignè ordiri, in his, & similibus quisque pro virili omne possibile remedium adhibere tenetur, *vt dixi.*

2 Sed gradatim procedendo, vt semper occultetur delictum, & saluetur proximi fama: primo, videli-

videlicet, aliquem potentiorem, & grauiorem adeundo, qui possit, & velit prudenter absque vllo scandalo tale impedire orditum facinus, & si non sequeretur omnimoda salus in machinante, sat erit, vt damnum reparetur reip. vel proximi, & malignus machinam suam detectam videns, vel saluetur, vel confundatur, & sic, vel ex confusione tandem resipiscat, quod si non, sua propria malitia, & obstinatione damnabitur.

Si verò potentior, & ad id idoneus reperiri nequiuerit, cautè monendus est, vel reip. moderator, si damnum, quod intentatur, est contra Rempublicam, vel Princeps, vel Prælatus, secundum facti exigentiam, & qualitatem rerum, & personarum respectiuè. 3

Vel ipsemet proximus præmouendus, si machinatio est contra priuatum, vt sibi cauere possit, & intentatum damnum euitare, quod maxima cum cautela est præstandum, nè inde maioris discordiæ, vel scandali maioris occasio inter proximos oriretur. 4

Et denique opportunius, & salubrius remediũ est adhibendum ad præfatum euitandum damnum, vel reip. vel priuati viri, secundum vniuscuiusque charitatem, & prudentiam, quæ hic maximè præualent, & sine errore dirigent. 5

Qua in re multos errare grauissimè vidi, qui nedum proximum monitum non fecerunt de imminenti sibi parato per insidias damno, præsertim in fama, & honore; sed potius coniurantes, & conspirantes omni pietate, & charitate spoliatos proximi ruinam, & euersionẽ per crudeles insidias intẽtare vidi publicè, & sub Prælatorũ oculis, ac si nulla esset culpa, vel peccatũ, sed virtus, & meri- 6

meritum, quod impijſſimum, & perniciosiſſimum eſſe in Religionibus nullus non videt.

Quæ forma, & quomodo adhiberi debet correctio fraterna. CAP. IV.

SVMMARIVM.

1 *In correctione fraterna ordo à Christo præſcriptus.*
2 *Nec obſtat, ſi ſolus corrigens delinquentem nouerit.*
3 *Sed in ſecretis delictis nullatenus ad iudicium deueniendum.*
4 *Cautè porrò, ac maturè procedendum.*
5 *Aliquando ſtatim adhibendi teſtes.*
6 *A teſtibus adhibendis quando abſtinendum.*
7 *Aliquando ſtatim Prælatus adeundus.*
8 *Si tamen Prælatus zelo, & prudentia ſit præditus.*
9 *Multi enim Prælati crudeles.*
10 *Prudentia, & charitas requiritur.*
11 *Quando peccator ſit dimittendus.*
12 *Secus ſi peccatum perniciosum fuerit.*

1 MOdum corrigendi clariſſimè præſcripſit Chriſtus Dominus ore proprio *Matth.* 5. quare omninò ſeruandus, & nullatenus variandus, & mirum eſt, quod ſic ab omnibus floccipendatur chriſticolis; At prorſus intolerabile, quod etiam à viris religioſis, & vitam perfectam euangelicam profitentibus. Eſſentiale itaq; arbitror, & de iure diuino poſitiuo expreſſo, vt antequam frater fratrem, vel enunciet, vel accuſet, illum fraternè corrigat modo à Chriſto Domino præſcripto, vt prius, videlicet fratrem delinquentem inter ſe, & ipſum ſolum corrigat, quod ſi non reſipuerit, adhibeat duos, vel tres teſtes grauiſſimos, & ſecretiſſimos, & meliores, quos adinuenire poterit, & delinquentis magis amicos: & (vno verbo) illos, quos magis aptos iu-

dicauerit ad conuertendum, lucrandum, & saluandum fratrem.

Nec obstat, si solus corrigens peccati delin- 2
quentis esset conscius, & ideò adhibendo duos, vel tres infamaretur delinquens: nam spiritualem salutem præferri debere bono temporali famæ docuit expresse Christus, cum præcepit dictam correctionem coram duobus, vel tribus testibus peragendam.

Dummodo intra terminos fraternæ, vel pa- 3
ternæ correctionis contineatur, & nullo modo in peccatis secretis ad iudicium deueniatur, *vt inf. dicetur*. Cæterum infra dictos terminos vsque ad euangelicam denunciationem deueniri debet forma prescribenda, vt sic, vel confusus peccator ad frugem se meliorem conuertat. In peccato porrò sic secreto non posse procedi vltra correctionem hanc fraternam, & denique euangelicã denunciationem absolutè resoluo: secus in peccato commisso coram pluribus *vt infrà suis locis dicetur*. Itaque posse adhiberi testes fraternè corrigendo, etiam in peccato secreto, asserit Roder. *vbi sup.* dicens, hanc esse communem opinionem omnium Doct.

Limitationes tamen addit peroptimas, vt vi- 4
delicet antequam adhibeantur testes, repetatur sæpius iteratis vicibus correctio fraterna priuatè sine illis.

Dummodo sit aliqua spes emendationis; aliàs 5
non reiteranda, sed statim testes adhibendi: quod corrigentis arbitrio, & prudentiæ relinquendũ, qui præ oculis habere debet fratris lucrum, & salutem, opportuniori, suauiori, secretiori, & citori modo possibili, nè diutius frater in statu peccati mortá-

mortalis insolescat, & indè obstinatior fiat, & incorrigibilior, & iram Dei magis incurrat in dies.

6 Præterea limitandum, quod si proximus ex dictorum testium assistentia præcognoscatur non emendandus; sed timeatur ipsum petulantiorem fieri, & in deteriora lapsurum, amissa iam verecundia, prorsus abstinendum à dictis testibus adhibendis.

7 Et si efficacior, & opportunior modus iudicabitur lucrandi fratrem, Prælatum statim adeundo, omissis testibus & alijs, *vt sup.* corrigens Prælatum ipsum immediatè adire tenetur.

8 Si tamen Prælatus scientia, zelo, prudentia, & charitate tanto munere digna sit præditus: aliàs prorsus abstinendum, nec ad ipsum, etiam vt ad patrem, accedendum.

9 Multoties enim qui aliquando subditi existentes videbantur benigni, mansueti, & pij, atq; zelo, & charitate plenissimi: postea Prælati effecti, vt zelantes appareant, rigorosè nimis, vel potius crudeliter procedentes, barbari tyranni appellari magis possunt, quam patres, cum paternis charitatis visceribus omninò sint spoliati, & destituti.

10 Prudentia igitur, & charitas corrigentis in similibus casibus ipsum docebit opportuniorem, salubriorem, & efficaciorem modum corrigendi proximum.

11 At regulariter modus à Christo Domino præscriptus est seruandus. Quod si probabiliter, seruatis, *vt sup.* seruandis nulla sit spes correctionis, & peccatum sit sine proximi scandalo, reipubl. detrimento, vel etiam tertij, is omninò Dei iudicio

dicio dimittendus, & committendus, orationibusque iuuandus, nec vllatenus infamandus.

At, si peccatum fuerit cum proximi scandalo, & cum detrimento Reipubl. vel etiam cum euidenti damno tertij, prouidendum est omninò meliori, & opportuniori modo iuxta superiùs traditas regulas, & limitationes: & nisi aliud occurrat remedium, deueniendum est ad accusationem, vel denunciationem, vel cautam admonitionem tertij, contra quem intentatur damnum, seruatis seruandis, *vt sup. cap. expressum est.* 12

De Correctione fraterna, an sit cum periculo vitæ adhibenda. Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *Aliquando cum periculo vitæ correctio adhibenda.*
2 *Nunquam tamen extra casum talem.*
3 *Opinio Roderici, contra quem sentit Auctor.*
4 *Idem in detrimento famæ.*
5 *Excipiunt aliqui Prælatos, contra quos sentit Auctor.*

Corduba cit. à Rod. *q.* 8. *ar.* 5. cum Nauar. & Adrian. quos amplectitur, docent, quòd intelligens fratrem in peccato mortali vitam finiturum, nisi ab eo fraternè corrigatur, tenetur cum periculo vitæ charitatiuum istud correctionis fraternæ munus explere. Siquidem Dominus noster animam suam pro suis dedit ouibus: & quemadmodum quis tenetur succurrere infanti, quem sine baptismo videt ab hac vita discedere: sic tenetur vitæ spirituali proximi in extrema necessitate existentis cum periculo propriæ vitæ corporalis: licet Soto contrarium teneat de baptismo dicti infantis. 1

In casu verò non extremæ necessitatis nemò tenetur cũ tãto periculo fraternam explere correctio- 2

rectionem, nam tunc alijs modis bonum ſpirituale proximi prouideri poterit.

3 Addit Roder. ibid. quod ſi præuideretur ex negatione talis correctionis fraternæ proximum in mortali peccato moriturum, præſtanda eſſet fraterna correctio cum periculo vitæ etiam extra caſum extremæ neceſſitatis; At huiuſmodi præcognitionem ego reputo impoſſibilem intellectui creato, cum ſolùm Deus præcognoſcat prædeſtinatos, & reprobos, & ex conſequenti qualis debeat eſſe vniuſcuiuſque finis, & exitus. Cæterum nos mortales nequaquam id iudicare, vel præcognoſcere poſſumus: quare mihi reſolutè dicendum videtur, & extra caſum extremæ neceſſitatis fratris exiſtentis in peccato mortali notoriè, & de propinquo morituri nullus teneatur ad fraternam correctionem cum periculo propriæ vitæ.

4 Vel etiam cum graui famæ detrimento, vt ſentire videtur Soto ab eod. Roder. citatus, & idemmet Rodericus in fine adducti articuli; quare multò minus tenebitur quis cum periculo vitæ, cum ſit bonum altioris gradus, iuxta communem ſententiam receptiſſimam: quare non eſt admodum ſibi conſtans Roder. in hoc, aliàs eruditiſſimus.

5 In ſequenti verò excipere videtur Prælatos, quos teneri vult ad correctionem ſubditorum, etiam cum periculo vitæ iuxta ſententiam Soti: quam tamen impugnat ſequendo Caietanum, cui Caietano & ego aſſentio, licèt non ex ratione, quam Roder. ibid. adducit; quia videlicet corrigant quaſi vt ſubditi, & non ex iuſtitia. Nam ſuperius probatum eſt, Prælatos ex munere teneri ad viſi-

ad visitationem, & correctionem fratrum, & ad alia multa, ad quæ non tenentur subditi. Verumtamen arbitror cum Caietano, muneris debito non obstante, non teneri Prælatos ad correctioné fratrum paternam cum euidenti periculo propriæ vitæ, vel cum certa famæ amissione: in cæteris verò, quæ norunt, vt priuati, secluso Prælati munere, non seueriori, neque arctiori lege obstringendi sunt, quam subditi; & in hoc sensu à Roderico non dissentio, quoad rationem ab illo superiùs adductam.

DE DENVNCIATIONE.

Tractatus Quintus.

PRÆAMBVLVM.

HOc in tractatu multi multa prolixè nimis: At nos breuiter explicabimus quid, & quotuplex sit denunciatio, singula percurrendo membra.

De Denunciatione Euangelica. CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio duplex; Euangelica, & Iudicialis.*
2 *Euangelica denunciationis descriptio.*
3 *Cum illa coincidit canonica denunciatio.*
4 *Ad eam non deueniendum, quando sufficit correctio fraterna.*
5 *Cum illis coincidit regularis denunciatio.*
6 *Omnes itaque sub vnica euangelica denunciatione continentur.*
7 *Ea dupliciter expletur.*
8 *Quando adhibendus primus modus.*
9 *Quando secundus adhibendus.*

1 HIc diuisiones,& subdiuisiones vitantes nõnullorum auctorum,qui rem potius confundunt,quam declarent; vnica diuisione contenti,& vnica subdiuisione primo dico,quod duplex est denunciatio,euangelica vna, iudicialis altera.

2 Euangelicam sic describo. Denunciatio Euãgelica est propalatio criminis apud Prælatum,vt ad patrem delata,ad emendationem delinquentis pro eius conuersione, ac salute, & ad euitandum,vel resarciendum damnum Reip. vel tertij post peractam fraternam correctionem: nam euangelica tunc locum habet, quando, facta fraterna correctione,fratre non emendato, recurrit corrigens ad Prælatum denũciando illi crimen, vt ab ipso paternè corrigatur, & damno imminenti,vel illato prouideatur.

3 Cum ista coincidit denunciatio canonica, vt animaduertit Sotus,& alij;nec enim distinguuntur,vt perperam aduertit modernus Doctor,per id,quod euangelica precisè sit ad emendationem fratris,canonica verò,vt resarciatur,vel euitetur damnum Reip. vel personæ priuatæ: nam vtraq; latissimè patet,parique graditur passu, vtraque enim procedit ex charitate ad correctionem fratris, & obiter ad euitandum, vel resarciendum damnum Reip. vel tertij, & vtraq; requirit præuiam correctionem fraternam, vt ex superiori descriptione colligitur,& notant *Doct. in cap. nouit.ext.de iudic.*

4 Ex quorum doctrina colligitur,quod vbi est locus correctioni, si illa sufficiat ad correctionem delinquentis, non est deueniendum ad denunciationem, ad quam si deuenitur non suffi-

ciente

ſciente præuia correctione, ordo ſeruatur euangelicus: hinc euangelica denunciatio dicitur, ſiue canonica.

5 Cum quib. etiam coincidit regularis denunciatio in omnibus: nihil enim addit, niſi præſcriptum ſtatutorum cuiuslibet approbatæ Religionis ſupponendo ſemper ordinem euangelicum à Chriſto præſcriptum.

6 Et ideò, nè confuſionem inducat multiplicatio terminorum abſq; diuerſitate notabili ſignificatorum, eandem omninò facio denunciationem euangelicam, canonicam, & regularem ſub vnico ſemper titulo eas comprehendendo, nempè ſub denunciatione euangelica: nam à Chriſto Domino in Euangelio inſtituta eſt, *vt dixi.*

7 Et hæc duplici modo expleri poteſt. Primò plenè ordine ſeruato euangelico, de quo ſuprà; ſecũdò, illo prætermiſſo, ſtatim, & immediatè ad Prælatũ confugitur, delinquentis peccatum ipſi reuelando, vt paternè charitatiuèque prouideat.

8 Primus modus eſt ſeruandus regulariter iuxta ſuperiorem deſcriptionem, quando probabiliter ſpes conuerſionis delinquentis præconcipitur, quam tandem fruſtratus corrigens ad Prælatum recurrit.

9 Secundus verò modus tunc eſt adhibendus, quando nulla ſpes habetur emendæ, vel correctionis fratris per correctionem fraternam, ſed ſolùm ſperatur per paternam Prælati grauiorem, & ſeueriorem admonitionem.

De Iudiciali denuntiatione. CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Denunciationis iudicialis deſcriptio.*

2 *Exea Prælatus inquiſitionem inſtituet.*

3 *Sic denuncians renuit probandi onus.*
4 *Cum ea coincidit denunciatio publica.*
5 *Discrimina inter iudicialem, & euangelicam denunciationem.*
6 *In quo conueniant contra secus opinantem.*

1 DEnunciatio iudicialis est manifestatio criminis iuridicè facta Prælato sine aliqua prætensione, vel iure actionis, sed merè, ac præcisè ad excitandum Prælatum, vt ipse ad arbitrium suum seruato iuris ordine corrigat, & puniat, & prouideat, prout de iure expedire videbitur, & hæc est sola iudicialis, quæ merè denunciatio est, & de qua semper loquimur, quandocumq; in hoc opusculo de iudiciali denunciatione fiet mentio, quæ ad munus Prælati excitandùm tantummodo fit,

2 Qui sic excitatus inquisitionem instituet, si expediens fuerit secundum Panormit. *in ca. cum oporteat. de accus.*

3 Et sic denuncians renuit probandi onus, ac denunciationem prosequendi vsque ad finem: & sic partem in iudicio non sumit, vt constat: sed Prælati conscientiæ, ac zelo totum relinquit onus.

4 Et hæc coincidit cum denunciatione, quam appellant publicam, ad quam tenentur officiales, & hæc mea sententia inter Regulares competit specialiter Prælatis localibus, qui cum in scriptis procedere non possint, nec processus formare, in grauioribus denunciare tenentur Prouincialibus vel alijs superioribus generalibus, & ipsi superiores tenentur ex officio iuridicè procedere. Et aliquando hæc eadem competit commissarijs delegatis, vbi in grauissimis causis auctoritate si-

tate ſibi delegata ſe non poſſe ritè perficere præcognouerint: nam tunc tutius erit abſtinere, & ſuperioribus delegantibus denunciare, qui (*vt dictum eſt*) excitati per hanc, iuridicè procedere tenentur, prout eis magis expedire videbitur, & ſic de alijs inferiorib. Prælatis reſpectu ſuperiorum, *vt inf. dicetur.*

Differunt porrò iſtæ duæ denunciationes in multis; nam in euangelica nunquã iudiciali proceſſui eſt locus, ſed regulariter mouet iudicem ad ſolam paternam delinquentis correctionẽ, vel ad ſummum poteſt aperire viam iudici per famam, vel per aliud æquiualens, vt ipſe nouum inſtituat procedendi modum per viã inquiſitionis ex munere, ſeruatis ſeruandis, *vt ſup.* In denunciatione verò iudiciali ſemper iudicialiter procedere poterit Prælatus ſtatim, ſi ei expedire videbitur. In euangelica non exigitur à denunciatore, nec à teſtibus iuramentum. In iudiciali, & ab eo, & ab illis, & deniq; vno verbo in iudiciali omnia eſſentialia iudicij obſeruanda, quæ tali modo procedendi cõpetunt. In euãgelica nil aliud requiritur, quam charitatiuum paternum munus ad corrigendos delinquentes *forma ſuperiùs præſcripta.* 5

Non differunt autem in eo (*quod perperam aduertit idem modernus Doctor*) quòd iudicialis bonum reſarciri denuncianti velit, Euangelica verò nequaquam: nam (*vt dictum eſt ſuprà*) euangelica etiam reſtaurationẽ damni vltra ſalutem delinquentis prætendit, & publicam, & priuatam, & ab ea ſemper exordiendum antequam ad iudicialem deueniatur: At differunt in ſolo modo; nam ibi paternè; hic iudicialiter totum expletur. 6

An Prælati teneantur semper admittere præfatam denunciationem iudicialem, & iuxta illam inquirere. Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *In ea quomodo sit inquirendum.*
2 *Contra viros in ordine eminentes nunquam acceptanda.*
3 *Et vniuersaliter cautiùs admittenda.*
4 *Quando admittenda, & qualiter.*
5 *Ea prætermissa quid agendum.*

1 PRælatorum est prudenter, ac vigilanter cum omni zelo, & charitate expendere, an iuridicè procedere oporteat, vel non: ponderantes personam denunciantis, & denunciati cũ omnibus circumstantijs, & annexis: nam, si denunciator esset malignus, & inquietus, nullatenus debet audiri, vel si denunciatus esset vir eminens, vita, & moribus per plurimos annos in sua religione probatus, nequaquam acceptanda esset contra eum denunciatio talis, à quocumque fieret, vel pari, vel etiam magis eminenti: nam sępè angelus tenebrarum in angelum se transformat lucis: & viri aliàs pijssimi aliquando passione aliqua perciti se præcipites dant in proximi, præsertim eminentis, depressionem, vel oppressioné.

2 Quare concludo contra tales viros eminentes nullatenus acceptandam talem denunciationem, nè virorum eminentium in Religione fama denigretur: & sic ordo vniuersus, illis extinctis, penitus delustretur, & obscuretur, sed contra tales solùm accusatio ad pænam talionis est acceptanda, nè malignantes (cuiuscumq; gradus, & conditionis existant) sub spe indemnitatis, & remanẽdi impuniti, ansam, & occasionem captent opprimendi præfatos eminentes viros in religionis dedecus, & detrimentum irreparabile.

Simi-

Similem doctrinam accuratè tradit Roder. 4
q. 6. adducta, art. 8. quam colligit ex iure *cap. repellant. de accus. cap. si pecc. 1. q. 1.* & ex Speculatore *de Denu. §. 1. & Hostiens. tit. de inquisitione. §. 2.* & Glo. *in cap. cum contingat. de rescript.* & alibi, & ex Baldo, & Gregorio Papa, qui reprehendit quendam Episcopum de facili credentem denunciatoribus leuiter, & indè punientem re non bene cognita. Maxima itaque prudentia, & charitate Prælati super his inuigilare debent, nec facilè admittere denunciatores tales, sed potius tutiorem, & securiorem eligendo viam vbicumq; aliquam habuerint difficultatem, vel dubitationem, eos ad pænam talionis obligent, & adstringant: & attendant, quòd maleuoli, & inuidi delatores, & calumniatores vbicumque publicentur, dignoscantur, paruipendantur, & spernantur, & odio habeantur, vilissimiq; ab omnib. reputentur tāquam alienæ famæ insidiatores, & Reip. perniciosissimi, nisi coerceantur: nam (*vt ait Sueton. in Domitiano*) Princeps, qui delatores non castigat, irritat. Caueant ergo Prælati, nè huiusmodi farinæ hominibus se immisceant credendo leuiter, & eorum improbitatis, & impietatis participes fiant in totius ordinis detrimentum, & virorum innocentium denigrationem famæ, & irreparabile damnum.

Essentiale denique arbitror, vt Prælati, antequam denunciationem quamlibet admittāt cuiuscumque personę, quamuis insignis, debeant omnino denunciantes interrogare, an fraternam correctionem adhibuerint per se, vel interpositā personam, & omne aliud remediū possibile, antequam ad ipsam denunciationem deuenerint, 5

& maturè, ac diſcuſsè ponderatis ponderandis, ſi iudicauerint indebitè fraternam correctionem omiſſam, vt aliquod aliud æquiualens remediũ, quod opportunum, & efficax iudicauerint, præfatam denunciationem iudicialem nullatenus admittant, ſed ſolùm paternam, & euangelicam *modo quo ſupra.*

5 Vel iubeant denunciantibus ipſis, vt indebitè omiſſa charitatiuè adhibeant, vt minus lædantur, & confundantur ſubditi, & ſuauiori modo gradatim corrigantur (*vt ſup. expreſſum eſt*) priuſquam Prælati faciem adire cogãtur, vt iudicem. Et regulariter denunciatio nunquam admittenda, ſi correctio fraterna omiſſa fuerit, vel aliquod ęquiualens remediũ, *vt dictũ eſt; ſi ei ſit locus.*

Quanam Denunciatio nunquam ſit admittenda.
CAP. IV.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio ſubdola nunquam admittenda.*
2 *Quænam ſit illa, & qui tales.*
3 *Tales omninò reyciendi.*
4 *Peccant etiam mortaliter.*
5 *Hæc denunciatio cum accuſatione coincidit.*

1 QVandam peruerſam adinuenerunt malignantes machinationem, cui denunciationis perpulchrum titulum indiderunt; quę accuſationis vim prorſus habet, & in qua denunciatoris finis, & ſcopus, & conſilium eſt ea omnia faciendi, & præſtandi, quæ ad accuſatorem ſpectant; licèt velit ſub denunciationis pulchro titulo in tuto ſe ponere, vt pænas talionis euadat, & impunitus remaneat in defectu probationis.

2 Tales autem denunciatores ſunt, qui vltra productam denunciationem cum teſtibus iterum, & ſæpius

sæpiùs,vel oretenus,vel per litteras Prælatos molestius excitant,atq; vehementer vrgent, & vsq; ad causæ finem non desistunt.

Et tales vtique, vel omninò sunt expellendi, 3
& reijciendi, vel omninò compellendi ad probandum,& si legitimas probationes egregiè non præstiterint,talionis pæna sunt plectendi, quo sic à calumnijs,& maledicis litteris fallisque denunciationibus arceantur.

Peccant enim mortaliter sic denunciantes de 4
aliquo iudicialiter,quod probare non valent, vt in iure *c. plerumque.2.q.7.c. placuit. 6.q.2.*& cum communi tenet Nauar. *in cap. inter verba. conclus. 6.num.*23.quem adducit, & sequitur Rodericus *q.6.art.9.*

De tali itaque denunciatione iudiciali nil a- 5
liud hic penitus,quia coincidit,cum accusatione omninò:quare de illa ibi iunctim tractabitur, & nunquam de hac denunciatione verbum facere intendo in hoc opusculo;sed eam penitus reijcio, & ab omni prorsus regularium iudicio eliminanda,& exterminanda veluti admodum noxia, & perniciosa regulari nitori.

Denunciatio iudicialis in quo differat ab accusatione. CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Discrimina inter denunciationem,& accusationem.*
2 *Quæ congruunt etiam denunciationi euangelicæ.*
3 *Finis etiam denunciationis iudicialis est bonũ publicum.*
4 *Similiter illa intendit vindictam sicut accusatio,sed cum discrimine.*
5 *Hinc descriptiones differentes.*
6 *In errores labuntur plurimi ex confusione terminorum.*
7 *Perniciosum est accusare statim non præmissis alijs remedijs,*

1 OMnis vera denunciatio iudicialis multipliciter differt ab accusatione. *Primò*, quia denunciatio criminis correctionem tantũ prætendit,& restaurationem damni, si adest: accusatio autem vltra id punitionem delinquentis prospicit. *Secundò* denunciatio ex charitatis fonte principaliter scaturit,& secundariò ex iustitiæ zelo: accusatio autem ex iustitiæ zelo primò proficiscitur cum charitate coniuncta. *Tertiò* denunciationem tenentur omnes præstare: accusationẽ verò nequaquam, vt inferiùs videbitur. *Quartò* denunciatio fratre emendato, cessat omninò, adeò, vt nec Prælato, vt patri, crimen manifestari possit, præsertim quando Prælati à visceribus paternitatis deficere cognoscuntur,& probabiliter timeri possit, nè vindictam ex passione aliqua, potius quam iustitiam quærant: accusatio verò non cessat; quia vltra emendam exquirit vindictam, vel priuatam, vel Reipub. cum punitione delinquentis. *Quintò* In accusatione criminis probatio requiritur semper: In denunciatione verò non est necessaria. *Sexto* accusator nunquam in iudicio potest esse testis: denuncians verò in denunciatione iudiciali, quam prosequitur Prælatus, iuridicè potest assumi in testem, prout docent Soto, *de secret. memb.* 2. *q.* 4. *par.* 41. *col.* 2. *& lib.* 5. *de iustit. q.* 6. *art.* 2. *concl.* 4.& Simanc. *de institut. nu.* 5. & Nauarr. *in rubr. de iud. num.* 19. & Bannes 2.2.*q.* 33.*art.* 5. quod probant ex Euangelio, vbi à Christo Domino denunciaturus iubetur adducere secum vnum, vel duos testes, vt vel cum vno ipse concurrens sint duo, & cum duobus tres existant, quæ sententia verissima, & fundatissima mihi videtur, præsertim si talis denuncians

nuncians ordinem superius digestum seruauerit: nam eo seruato, constat clarissimè ipsum solùm excitare voluisse iudicem ad iudicialiter procedendum, *vt sup. dictum est.* Quare nil obstat, vt in testem à iudice assumi possit, secus vbi denuncians denunciaret, malignè accusare volēs, quòd Prælati erit discernere *ex iam dictis. Septimò* accusatio non potest fieri per litteras, denunciatio sic, secundùm Abbatem *in capit. licèt à beato, de accus. nu 2.* & alij. *Octauo* accusatio requirit ordinariam punitionem ad præscriptum legis; Denunciatio extraordinariam tantum, & mitiorem iuxta Antonium de Butrio *in cap. delictus de simon.* & ratio est, quia procedit magis ad arbitrium iudicis, quam ad instantiam partis, quæ non instat, nec se obligat ad pœnam talionis. *Nono* accusator potest appellare, ac tenetur se subscribere, ac verificare accusationem; denunciator ad nullum istorum tenetur iuxta Bossium *tit. de denunciat. num.* 14. omnes istæ differentiæ sunt re vera inter denunciationem iudicialem, & accusationem.

Qua in re errant dicentes nonnullas earum esse inter denunciationem canonicam tantùm, & accusationem, non autem inter accusationem, & iudicialem denunciationem. Benè verum est, quod omnes conueniunt etiam denunciationi cononicæ, quam nos euangelicam appellauimus. Nam (vt constat) multò magis distinguitur ab accusatione, quam denunciatio iudicialis. Et ideò prædictæ omnes differentiæ illi congruunt, & vlterius aliæ, secundùm quas denunciatio euangelica differt à iudiciali, *vt ostensum est.* 2

Errant etiam, qui dicunt, quod finis iudicialis 3
denun-

denunciationis eſt bonum denunciantis præcisè: nam poteſt eſſe etiam in bonum publicum, & in ſolam correctionem fratris, vbi non ſufficit denunciatio Euangelica, vel correctio fraterna, *vt oſtenſum eſt ſup.*

4 Errant etiam dicentes denunciationem non intendere vindictam publicam, vel punitionem denunciati propter bonum publicum; ſed ſolùm intereſſe denunciantis. Et per hoc diſtingui ab accuſatione; nam vtraque in idem tendit, licèt cum aliquo diſcrimine: nam accuſator inſtat, & petit: denuncians autem in arbitrium relinquit iudicis, vt ipſe excitatus expetat vindictam publicam, & punitionem delinquentis propter bonum commune, & alia omnia, quæ accuſator inſtando expetit.

5 Et hinc eſt, quod denunciatio iudicialis eſt mera manifeſtatio criminis, ſine aliqua actione facta Prælato, vt ipſe ex officio emendet delictũ ad arbitrium ſuum ſecundùm ius: accuſatio verò eſt delatio criminis cum actione, qua iudex expetitur ab actore punire reum.

6 In errores autem iſtos, & alios perſimiles labuntur, qui confundunt terminos denunciationis iudicialis cum accuſatione, vel cum alijs denunciationibus ſuperfluè multiplicatis, & perperam diſtinctis, *vt ex dictis conſtat.*

7 Nonnulli enim denique aliam adducunt differentiam, dicentes, quod denuncians tenetur corrigere fratrem, priuſquam denunciet: accuſans verò nequaquam; à quorum opinione, tanquam à pernicioſiſſima Religionis peſte, procul refugio, & eſſentialiſſimum arbitror, & quod ſine graui peccato, & Religionis detrimento præter-

mitti-

mitti non possit in approbatis omnibus Religionibus, vt à correctione, vel saltem denunciatione prorsus ordiri debeat quilibet Regularis, antequam vel accusationis vmbram intentet rationibus superiùs expressis, suisque locis repetendis inferiùs cum alijs etiam validioribus, quandocumque correctioni, vel denunciationi sit locus, *vt dictum est, ac dicetur.*

Quisnam denunciare teneatur. CAP. VI.

SVMMARIVM.

1 *Omnes tenentur denunciare aliquo modo.*
2 *Duplici causa quis excusatur, & quæ prima.*
3 *Secunda est, si delinquens iam est emendatus.*
4 *Regulares omnes ad illam (ijs exceptis causis) tenentur.*
5 *Nec ab ea excipiuntur infames, & alij.*

OMnes Regulares cuiuscunque gradus, & conditionis, nemine prorsus excepto, ad denunciationem tenentur, vel paternam, vel iudicialem secundùm superiùs exposita. 1

Duplici tamen de causa excusari quis poterit. Prima, si maximum detrimentum ipsi denuncianti ex denunciatione obuenturum valdè probabiliter timeatur; non tenetur enim in tali casu quis denunciare secundùm Rodericum *q. 6. art.* 2. Cauere autem oportet, nè leuiter, vel affectatè damnum timeatur: si enim constet de secreto, ac taciturnitate Prælati, impossibile videtur detrimentum aliquod deuenire posse denuncianti, cũ nullatenus denunciantis nomen, siue paternè, siue iudicialiter denunciet, aperiri vnquam debeat. 2

Secũda causa excusans est emẽdatio delinquẽtis; nam si iã correctus, & emẽdatus est, nullus relinquitur denũciationi locus siue paternę, siue iudiciali; nã vtraq; ex charitate procedit in proximi salutem. Et 3

4 Et hinc est, quod Regulares omnes nullo penitus excepto (*vt dictum est*) ad talem denunciationem adstringuntur; quod adeò verum esse affirmat Roder. *loco citat.* vt ad ipsam in causis criminalibus teneantur, etsi timeant denunciatos pœnam abscissionis membrorum, vel sanguinis effusionis, aut mortis etiam subituros; dummodo ab ipsis denunciantibus fiat legitima protestatio, vt irregularitas vitetur: quemadmodum tenent Caiet. 2. 2. *q.* 23. *art.* 7. Soto *de teg. secret. memb.* 2. *q.* 5. *concl.* 3. & Nauar. *cap. inter verba.* 11. *q.* 3. Couar. *Clemen. si furios.* 2. *par.* §. 5. quos citat, & sequitur ibidem Roder.

5 Nec excipiuntur ab huiusmodi denunciatione infames, nec excommunicati; sicut excipiuntur à denunciatione, quæ habet vim accusationis, & ab ipsa accusatione: nam in illis auctoritas in proponente requiritur, à qua prædicti iuridicè sunt priuati, non autem prohibentur (vt oculatè aduertit Caiet. 2. 2. *q.* 68. *artic.* 2. ad primum; quem sequitur Roderic. *ead. q* 6. *artic.* 3.) à denunciatione, de qua hic agimus; nam in illa non exercetur aliquod auctoritatis opus, sed charitatis tantummodo in delinquentis animæ salutem.

An quis teneatur denunciare delinquentem etiam emendatum. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Aliquo in casu denunciandi sunt emendati iam.*
2 *Officiales obligati quinam sint.*
3 *Inter Regulares sunt Prælati locales.*
4 *Et aliquando commissarij delegati, & alij.*
5 *Ab ea quando abstinendum.*

Vnico

VNico in casu, qu ando nempè delicta etiam 1
emendata transeunt in damnum Reipub. si remaneant impunita, vel ob scandalum, vel aliud simile; officiales tantum denunciare omninò tenentur, cum sit actus iustitiæ, quo vindicta delinquentis prætenditur; non in animæ delinquentis curam: sed quia interest Reipub. nè delicta remaneant impunita; prout tradit Innocent. *in cap. nouit. de iudic. & cap. pracip.* 11. *qu.* 2. & communis.

Quinam autem sint huiusmodi officiales; ad 2
quos præfata denunciatio pertineat, certum est in sæculo, vel in clero esse fiscales: at inter nos propriè non dantur.

Sed (*vt dictum est suprà*) Guardiani, & Prælati 3
locales, qui in scriptis procedere non possunt, ex officio denunciare tenentur, etiam sub grauis peccati pęna, & secundùm exigentiam, & opportunitatem tenentur subditos carceribus mancipare de consilio discretorum conuentus; & inde Prælatos superiores facere certiores denunciando ipsis, vt secundùm delicti exigentiam prouideant, & processus forment *prout de iure.*

Et aliquando contingere poterit commissa- 4
rios quoscumque delegatos non posse aliqua de causa perficere, *vt dictum est suprà,* & tunc debent suis delegantibus ex officio denunciare: similiter quando contigerit Prouinciales ipsos sua ordinaria auctoritate ob aliquod impedimentum Reip. prouidere non posse; tali casu Generalibus Prælatis; vel alijs superioribus ex officio omninò denunciare tenentur, quod idem si fortè (sed ferè impossibile videtur (contigerit, impedimētum) seruan-

ſeruandum eſt à Generalibus ipſis, denunciando videlicet cauſæ ſtatum, vel Illuſtriſſ. Domino Protectore, vel Sanctiſſimo.

5 Ea tamen limitatione, maxima cum cautela, prudentia, & zelo, adhibenda, vt in Reipub. ſalutem, & bonum talis denunciatio fiat: nam ſi potius damnum Reip. oriretur, vel ſcandalum, vel perturbatio, ab ea prorſus, etiam ab officialibus prædictis, abſtinendum, cum nulla alia ſuperſit cauſa illam peragendi, delinquente iam correcto, & emendato, vt ſupponitur.

Quando, & qua forma Denunciatio facienda.

CAP. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Opinio tenens à denunciatione iudiciali ordiendum.*
2 *Contrarium ſentit auctor cum Cordubâ.*
3 *Gradatim procedendum.*
4 *Contrariæ rationis ſolutio.*
5 *Auctoris ſententia validius roboratur ex Christi præſcriptis.*

1 RODERIC. *q.* 7. *art.* 4. dicit, quòd quando peccatum eſt publicum, ſtatim eſt denunciãdum, vel accuſandum nulla ſecreta correctione fraterna præcedente. Quam in ſententiam citat D. Tho. 2. 2. *q.* 33. *ar.* 7. quam & probat; quia cum peccatum ſit publicum, & ſcandalo plenum, ſine publica correctione relinqui non debet. Et præterea quia Chriſtus ait Mat. 5. *ſi peccauerit in te frater tuus*, quando .n. peccatum eſt publicum, peccatum non ſolum eſt contra corripientem, ſed etiam contra alios, ſcandalizando ipſos, & ita cum communi tenere Sotum *de tegend. ſecret. q.* 4. *concl.* 5. *ait.* In eadem ſententia ſunt alij adducentes illud *Tim.* 5. *Peccantes coram omnibus*

nibus argue: & illud *cap. 1. extra de pæn. & remiss.* manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda.

Quibus non obstantibus dico cum Doctissimo Corduba *in addit. ad Sotum loco cit.* nunquam omitti posse tuta conscientia ordinē fraternæ correctionis superiùs digestum: adeò quod inter ipsos regulares, inter quos vigere charitas, & pacis concordia maximè debet, essentiale prorsus arbitror, & quod sine graui culpa omitti non possit, vt à correctione fraterna semper ordiri debeat proximi emenda, & correctio modo superiùs expresso opportuniori, quandocumq; ex tali correctione fructus intentus probabiliter speratur ita, vt semper incipiendum, sit à priori gradu, ex quo correctus maiorem conijciat charitatem in corrigente; & inde faciliùs, & promptiùs inclinetur, & attrahatur ad sui emendam, & correctionem: & sic pedetentim procedendum ad grauiores, & vrgentiores correctionis gradus, licèt correcto, vel corrigendo molestiores, dummodo salus ipsi acquiratur. 2

Igitur siue peccatum sit publicum, siue priuatum, ex Patrum, quos viderim, communi sententia, semper in primo gradu correctio fraterna est adhibenda ordine seruato Euangelico à Christo Domino distincto, & tradito, si eidem sit locus, videlicèt si eo solum profici ad proximi salutem speratur; quod si non, denunciatio secundo loco est adhibenda Euangelica: vel, si hoc non sufficit, denunciatio iudicialis; *nam de accusatione suo loco.* Et hunc ordinem dico iterum essentialem semper esse inter ipsos regulares, nec omitti posse absque grauissima culpa: nam Religiosi in tam arcto cha- 3

 ritatis

ritatis vinculò degunt, vt illorum debeat esse cor vnum, & anima vna magis, quàm credentium in primitiua ecclesia; quia in statu perfectiori; & ideò nunquam debent deuenire ad arma iudicialis denunciationis; & multò minus rigorosæ accusationis, nisi coacti: & id reseruare omniò debent pro extremo remedio, quando alia superiùs applicata non iuuent: salus enim proximi suauiori modo possibili est quærenda, sicut docuit Christus Dominus.

4 Nec obstat ratio Roderici superiùs adducta: nam ad peccatum publicum & publicum scandalum resarciendum sufficit publica pænitentia, id est; quòd delinquens publicè appareat correctus, & emendatus: quemadmodum ipsemet Rodericus fatetur inferiùs, quasi sibi contradicendo. Et per idem patet ad ea, quæ adducunt alij; quin verba ipsa Canonis adducta id sonant, quòd nempè peccata publica, publica correctione, id est emendatione, purgentur: nec enim refert, qua medicina sanetur ægrotus, id est, qua via, & ratione corrigatur delinquens, quò admodum corrigendi in se publicum, vel secretum; sed ille debet præferri semper, qui est minoris incommodi, & minoris confusionis, & verecundię delinquenti: & qui maiori sit charitatis ardore plenus, & vnionis, & concordiæ regularisque fraternæ pacis magis conseruatiuus; & sic dubio procul Paulus glossandus.

5 Ad auctoritatem verò Christi adductam, nullum vidi sanctorum Patrum sic eam interpretatum: nec enim valet negatiuè vllibi, vt si non dicat scriptura: id præterea non dixisse voluerit: et si ergò Dominus dicat. *Si peccauerit in te*, non propter hoc exclusit, vt simul & semel peccatum fuerit co-

rit co-

rit coram alijs: quin (vt dixi) communior sententia, & verisimilior est, vt de peccato coram multis commisso loquatur Christus: quorum singulis dicit. *Si peccauerit in te*: nam inter eos magis aptus ad corrigendum prius tenetur, & gradatim omnes alij: nam præcipit ibi Christus ad iudicium deuenire Ecclesiæ contra incorrigibilem, quod nunquam fieri potest omnium ore, atque sententia contra delinquentem coram vno tantũ, quin peccatum esset grauissimum sic secretò delinquẽtem propalare, ac diffamare iuxta omnium receptissimam, & communissimam sententiam: sed solum talis est corrigendus fraternè: & vbi non sufficit, deueniendum est ad solam denunciationem paternam: quæ si non sufficit grauiori modo possibili applicata, & peccatum sit secretum, vt supponitur: denunciationi iudiciali nullus est locus, vt constat; cum testes desint, & multo minus consequenter accusationi: Præcipit ergo Christus clarissimè præfatum ordinem seruandum in peccatis publicis, non in secretis; quidquid astruat Rodericus loco citato, & alij cum ipso.

Quid agendum cum peccatum secretum est in damnum Reipublicæ, vel tertij. CAP. IX.

SVMMARIVM.

1 *Opinio dicentium statim à denunciatione ordiendum.*
2 *Contrarium sentit Auctor ex opinantium doctrina.*

RODERICUS *art.* 3. eiusdem quæst. ait, quod, si crimen in damnum tertij sit, illicò sit denunciatio facienda, præsertim cũ ibi loquatur de denũciatione, quæ vim accusationis habet, vt ex processu eius doctrinæ ibidem conijcitur. 1

Licèt, quasi sibi contradicendo, se corrigat, videlicet, vt prius correctio sit adhibẽda fraterna, si 2

ſperetur fructus: & pergit moderando ſuã doctrinã dicens, quod Deus, quo minus poſſibile fuerit, lædatur: & quod in denunciatione delinquentis nomen non exprimatur, cum ex hoc magnum ipſi detrimentum generetur: & præſertim, ſi homo ſit ſpectatæ famæ, & honoris, & aliquod paruum intentet crimen in leue proximi detrimentum, & cætera huiuſmodi adducit. Ex quibus ego concludo, & confirmo meam ſententiam ſuperiùs expreſſam, vt ſemper à ſuauiori, & mitiori gradu ſit incipienda correctio delinquentis; & ſi tertij damnum reſarciri poteſt mitiori modo, quàm delinquentem denunciando, præſertim iudicialiter, à denunciatione prorſus abſtinendum. Sed ordo ſeruandus à Chriſto præſcriptus, *vt ſæpius dixi.* Idem prorſus ſeruandum in peccatis, quæ ſunt in detrimentum Reipubl. cum hoc diſcrimine; quod cùm bonum publicum priuato ſit ſemper anteponendum: hoc in caſu rigoroſius eſt procedendum, & ad validiora recurrendum arma: ſi magis quam probabiliter mitioribus non ſit locus: quod prudentiæ, & charitati derelinquitur iudicandum.

An peccata, quæ ſolùm ſunt in damnum delinquentis, denunciari poſſint. CAP. X.

SVMMARIVM.

1 *Opinio aliorum.*
2 *Contrarium ſentit Auctor; doctrina eorundem opinantiũ.*
3 *Ordo à Chriſto præſcriptus omnino ſeruandus.*

1 RODERICUS ibi id in aliud extremum ſubiungens, quod peccata, quæ ſolùm ſunt in damnum delinquentis; vt fornicatio, gula, & ſimilia, non debent denunciari iudici etiam paternè, ſi

nè, si non speratur fructus; sed potius timetur delinquentem deteriorem fieri: & in tali casu nullum aliud inter esse remedium, nisi postulare à Deo delinquentis correctionem gemitibus inenarrabilibus.

Hæc Roderici doctrina est expresse contrà superiùs tradita, nisi intelligat de peccatis omninò secretis: nam de publicis quomodocumque conclusum est, nedum propter delinquentis bonum, & eius conuersionem: sed etiam ob Reipubl. bonum, ne videlicet disciplina regularis periclitetur, & cęteri ob malum exemplum incorrecti relaxentur, & scandala proximorum inde oriantur: quare ipsemet Rodericus quasi se retractando *in artic. 6. seq.* ait; quòd si peccata Regularium non emendentur, & correctione præcaueantur, in tam graue damnum Religionis cedunt, vt quod est à sanctissimis religiosis prædecessoribus in ædificationem patratum, per malum vnius fratris exemplum obscuretur; prout ex mente D. Thomæ, Soti, Cordubæ, & Nauarri, concludit præstantissimos Theologos tenere, quos ipse clarè sequitur. 2

Recolligendo igitur quæ diximus iuxta traditas à Christo Domino regulas, & communem omnium Patrum, ac Theologorum sententiam, in omnibus peccatis proximi primum adhibenda est fraterna correctio, secundo paterna denunciatio; & denique denunciatio Iudicialis, quæ viam aperiat iudici ad inquirendum per talem denunciationem excitato, testes examinando, & cætera prosequendo, *prout de iure.* 3

Vtrum quis teneatur denunciare quod audiuit; & an peccet non probando. CAP. XI.

SVMMARIVM.

1 *Nullus tenetur denũciare quæ per auditum tantum nouit,*
2 *Nec etiam debet.*
3 *Etiamsi à Prælato sub excommunicationis pœna id præciperetur.*
4 *Quando, & quo casu ad id tenentur.*
5 *Tutior, & facilior via pro subditis.*
6 *Prælati itaque vigilent.*
7 *Denunciantes nullatenus ad onus probationis tenentur.*
8 *Subditi ponderent quos, & apud quos denuncient.*

1 NVllus (vt arbitror) tenetur denunciare quod auditu tantum percepit:& licèt Roder.*q.6.cit.art.*7. limitet,si audiuit à gente parui nominis,& æstimationis:ego nullatenus talem admitto limitationem;nam, etsi quis audiuit à viris magni nominis,& æstimationis,illi tenentur denunciare,vt constat,magis quàm diffamare delinquentes, aliàs non essent magni nominis, & æstimationis viri: nec illos audiens tenetur eis fidem præstare,nec interrogare,an ab alijs audiuerint,qui similiter fuerint bonæ famæ , vel parui nominis;nè procedatur in infinitum: & vno verbo,secus facere esset contra Domini regulam , & præscriptum;qui ait, *si peccauerit in te*, id est vt videas,& scias certa scientia , & non auditu tantùm perceperis.

2 Ideò absolutè concludo nullum teneri ad denunciandum,quin addo , nullum debere denunciare quæ auditu tantum percepit. Ita tenere videntur Nauar.*in Man.c.*21.*n.*49.Corduba *l.*5.*q.*4.*concl.*6.& Gutthierez,quos citat ibid. Roder.

Et hoc

Et hoc adeò verum existimo, vt nullus denunciare debeat quæ tantum audiuit, etiam si à superiore sub pœna excommunicationis, & in virtute Spiritus sancti imperetur, vt subditi denuncient peccata, & scandala, si quæ sunt, vt in edictis generalibus fieri solet. 3

Excipio tamen casus, in quibus vel ob grauitatem delicti, vel ob alium dignum respectum Prælati rationabiliter præcipiunt denunciari ab omnibus etiam, quæ audierint, etsi aliter non sciuerint. In quibus casibus contra Rodericum loco citato dico, subditos teneri ad denunciandū quæ audierint à quibuscunque: nec ad illos pertinet discernere, an à viris bonæ famæ audierint, nec nè: sed Prælati illud esto iudicium, & onus, qui sic præcipit, & cuius est ponderare maxima cum discretione, & absque omni prorsus passione, si quæ denunciantur ex tali suo præcepto, digna sint fide, & à fide dignis accepta nec nè. 4

Et hæc tutior via, & breuior pro subditis, qui tali præcepto grauati conscientiam suam exonerare tenentur super conscientiam prælatorum, & super illos totum reponere onus. 5

Videant itaque Prælati, quomodo cautè ambulent in his præceptis formandis, & exequendis, & similibus scientes rationem se reddere teneri perquàm strictam summo omnium Prælato, & iudici. 6

Ex quibus liquidò constat denunciantes nunquam teneri ad probandū, si quæ præscripta sunt superiùs ad amussim seruent. Nam huiusmodi denunciantes, de quibus egimus, nil aliud intendūt, quam iudicis munus, & officium excitare, & ab omni prorsus onere probationis excipiuntur, 7

etiam,quòd teſtes,& indicia innumera producerentur.

8 Errare tamen poſſent ſubditi, ſi tales denunciationes facerent non ex charitate, ſed ex paſſione aliqua Prælatis,quos noſſent furioſos, vel maleuolos,qui,hac arrepta anſa, non delinquentium correctionem,& ſalutem, ſed ruinam, & perditionem quærerent.

An ſcripta ſine auctoris nomine vim habeant Denunciationis. Cap. XII.

SVMMARIVM.

1 *Quæcunq; generis ſcripta ſine nomine penitus reijcienda.*
2 *Quin auctores puniendi.*
3 *Et Prælati in hoc oſcitantes pœna digni.*

1 Communiſſima,& receptiſſima eſt ſententia huiuſmodi libellos,& ſchedulas, & epiſtolas,& cuiuſcunque generis ſcripta,quorum auctor,& ſcriptor ignoratur, nullius prorſus eſſe valoris, nec vllatenus excitare iudicem, vel mouere,nec viam aperire ad inquiſitionem : nec res ambigua eſt,vt dubitat Roder. *ead quæſt.6.art.*10. ſed certa,& clara, & Pontificijs ſanctionibus decreta, vt ipſe aduertit: nam in quadam decretali *c. inquiſit. extr. de accuſ.* expreſſè prohibetur fieri inquiſitionem ad eorum poſtulationem,qui clàm ſchedulas in alteriùs infamiam proferunt: nec talia ſcripta(vt notat Panor. *in d. cap.*) afferunt infamiam; nec ſimiliter ſi teſtès adducerentur in ſcriptis talibus,quidquid nonnulli dicant: contra quos nobiſcum ſentit Rodericus, & latius probat ibid.

2 Cum quo etiam teneo, Prælatũ inquiſitionem ſumere debere perquàm diligentem, vt ſcripto-

rum

t im talium auctorem inueniat; quo inuento, ipsum arbitrariè, ac seuerè puniat, vt præcludatur aditus malignis,& impijs sic deturpandi, & obscurandi religionem,& viros innocentes.

Qua in re nonnullos Prælatos nimis frigidos, & lentos animaduerti;& hinc Prouinciam repleri libellis,&(vt vulgò dicunt)chartellis, & literis infamatorijs : quibus pro viribus obsistendum:& Prælati secùs facientes grauiter peccant, & punitione sunt digni. 5

DE ACCVSATIONE.

Tractatus Sextus.

Quid sit accusatio, & quot in ea requirantur. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Quæ denunciatio cum accusatione coincidat omnino.*
2 *Accusationis descriptio.*
3 *Particulæ explicantur, & prima, quæ est depositio delicti.*
4 *Secunda coram iudice competenti.*
5 *Tertia à potente accusare.*
6 *Quarta in scriptis proposita.*
7 *In leuioribus non est locus accusationi.*
8 *Regulares non tenentur ad legem libellorum.*
9 *Ad quid tenetur accusator.*
10 *Quinta testes, vel indicia sufficientia inducenda.*
11 *Sexta in punitionem delinquentium.*
12 *Septima in accusatoris vindictam.*
13 *Octaua vel reipubl.*
14 *Accusatio ex charitate procedat.*
15 *Epilogus.*

SVperiùs diximus, denunciationem quandam habere vim accusationis,quæ cùm sit potius à malignis, & impijs hominibus adinuenta, 1

quàm à iure, vt ipsi malignantes in tuto se reponant, solùmque nomine ab accusatione differat; Hinc est, quod de illa obseruandum penitùs veniat secundùm communissimam, & receptissimam sententiam omne id, quod in accusatione obseruari de iure debet. Quæ autem sit illa denunciatio, dictum est suprà, & quam omninò ab opusculo hoc expulimus: nàm cùm prorsus cùm accusatione coincidat, quidquid hic de accusatione dicetur, de tali denunciatione omninò æqualiter intelligatur; hęc illa vlteriùs nominabitur.

2 Est igitur accusatio depositio delicti coram iudice competenti à potente accusare in scriptis proposita sufficientibus testibus, vel indicijs adductis in delinquentium punitionem, & in sui, vel Reip. vindictam. Ex qua descriptione colliguntur, quænam sint ad accusationem necessaria.

3 Primò dixi *depositio delicti*; nàm in accusatione debet cõstare de specie commissi delicti: ita Bart. receptus, & alij post ipsum, quod adeò verum esse asserunt; vt, si quis confiteatur se occidisse aliquem, & non constet de corpore occiso, talis confessio ei non præiudicat.

4 Dixi secundo *coram iudice competenti*: nàm coram incompetenti accusatio est nulla ipso iure, vt omnes consentiunt. Quis autem sit iudex cõpetẽs regulariũ, dictũ est suprà in primo tractatu.

5 Dixi tertiò *à potente accusare*: nàm excommunicati, & infames, & inimici ab accusandi munere, vt inhabiles prorsus reijciuntur de iure communi: sed de his latiùs infrà.

6 Dixi quartò *in scriptis proposita*: nàm, si solùm verbis accusatio proferatur, facillimè obliuioni trade-

traderentur propoſita, vt docet D. Thom. 2. 2. *q. 68. art. 2.* præterea poſſet accuſator in defectu probationis negare ſe accuſaſſe, vt pœnam talionis euaderet. Ideò, vt his, ac ſimilibus occuratur inconuenientibus, in ſcriptis ſemper ferenda eſt accuſatio, & nomen accuſatoris debet exprimi, & debet omninò in libello ſe ſubſcribere.

Ex quibus conſtat, quòd in leuioribus delictis nullus eſt locus accuſationi: quidquid dicat Rod. *q. 7. art.* 1. ſed ſolùm oretenùs denunciari debet Prælato; ordine ſuperius expoſito. 7

Nec tamen vllatenùs tenemur nos ad legem illam *libellorum. ff. de accuſat.* nempè vt præſcripta forma ſeruetur in libello accuſationis: & quod niſi ſit legitimè ornatus, accuſatio reſcindatur, & proceſſus ſit irritus, & nullus: nam hæc ſunt apices iuris, quidquid alij dicant: quin in noſtra Religione ferè nullus eſt vſus libellorum; ſed ſecretarius, vt plurimum in ſcriptis redigit accuſationem, ſeruatis ſeruandis: & accuſator ſubſcribere ſe debet, vel ſi libellus in ſcriptis feratur, nulla prorſus eſt forma præſcripta, vt dictum eſt, ſed ſufficit in eo eſſentialia contineri: de quibus hic, & latiùs infra. 8

Tamen tenetur accuſator omnino exprimere in accuſatione diem, vel horam commiſſi delicti, & determinatum locum ad amuſſim, vt communis tenet ſententia, quam ſequitur Clar. *q.* 12. *nu.* 13. namque vbi tantum adeſſet vnus teſtis, tolleretur facultas Reo ſe defendendi, vt latius infrà dicetur. 9

Dixi quintò ſufficientibus teſtibus, vel indicijs; nã his deficiẽtibus, nũquam erit legitima vel iuridica accuſatio, vt ſuo loco inferius dicetur. 10

Dixi

11 Dixi ſextò *in punitionem delinquentium* : nam nunquam erit locus accuſationi , ſi perſona delinquens nominatim , & clarè non ſit expreſſa, cum finis accuſationis ſit punitio delinquentis, vt omnes fatentur. Quæ punitio cum ſit expreſsè contra delinquentem, delinquens de neceſſitate nominandus eſt , quidquid dicat Roder. *art. adducto*.

12 Dixi ſeptimo *in ſui vindictam*: nam in caſu, quo ſeipſum indemnem ſeruare deberet, & vellet accuſator, poterit abſque peccato in ſui vindictam accuſare, vt ſibi videlicet reſtituatur ablatum, ſiue illud ſit ſubſtantia corporalis, ſiue fama, ſiue aliquod tale notabile.

13 Dixi denique *in vindictam Reip.* nam præfatis caſibus exceptis finis accuſationis regulariter debet eſſe vindicta vniuerſalis Reip. nempè, vt ipſa expurgetur à malis, & perturbatoribus , & ſumma pace, quiete , tranquillitate , ac obſeruantia poſſibili fruatur.

14 Et charitate debet eſſe pleniſſima accuſatio erga accuſatum: nempè , vt hac accuſationis via punitus corrigatur, & ſaluetur, & bonum commune reſtauretur, & de hac accuſatione loquitur D. Thomas 2. 2. *loco citato*.

15 Ex dictis itaq; conſtat accuſationē fieri debere in ſcriptis, in quib. exprimatur clarè nomē iudicis competentis, corā quo ſit nomen accuſatoris, nomen rei, & delictum cōmiſſum, & nomina teſtium, vel æquipollentia indicia ; Quæ omnia eſſentialia ſunt in accuſatione in foro fori; In foro verò conſcientiæ requiritur vlterius charitas erga accuſatum , & vindicta reipublicæ , vel ſuiipſius, vt dictum eſt.

Quis

Quis poßit, & debeat accuſare. CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Quinam ab accuſatione reÿciantur.*
2 *Regulares omnes habilitare poſſunt.*
3 *Ius commune ſeruandum.*
4 *Religioſi renunciare poſſunt accuſationi.*
5 *Limita, ſi non ſequatur ſcandalum, vel damnum.*
6 *Poteſt quiſquam in damni paſſi reſtaurationem accuſare.*
7 *Contra ſecus opinantem.*
8 *In re familiari competit Regularibus iudicialis denunciatio.*
9 *Quoad res publicas omnibus competit accuſatio.*
10 *Similiter cuilibet in ſui defenſionem.*
11 *Sic totus Ordo ſeruat.*
12 *In delictis contra Rempublicam omnes tenentur.*

INfames, inimici, excommunicati, & nonnulli alij (vt in tractatu ſequenti latiùs dicetur) ab accuſandi munere de iure communi penitùs repelluntur. 1

Licet autem ex indulto Bonifacij 8. Prælati Regularium præfatos omnes habilitare poſſint: 2

Veruntamen propter maximè odioſum accuſationis nomen inter ipſos Regulares cuperem omninò rigoroſè in hoc ſeruari ius commune. 3

Cæterùm de idoneis ad accuſandum loquendo, hic diſtinguendum eſt de peccatis; nàm vel ſunt contra perſonam priuatam, vel contra rempublicam. Primo modo nullus regularis tenetur accuſare, quia religioſi quamcumque offenſam, & iniuriam quamcumque propter Chriſti amorem remittere poſſunt omninò, & indulgere proximo iniurianti, & offendenti, & poſſunt renunciare famæ, ſi ſint ſubditi, & priuati Religioſi. 4

Si ex tali renunciatione nullum ſequatur ſcá- 5
dalum,

dalum, vel incommodum Reip. vel tertiò; quia in talibus casibus sine tertij consensu, vel vbi dánum Reip. resultat, & similibus, renunciari non posset tuta conscientia.

6 Ex quibus constat, quòd, etsi nullus teneatur accusare in suiipsius vindictam; vel detrimenti passi restaurationem, cùm renunciare possit, vt dictum est; veruntamen potest quilibet tuta conscientia in restitutionem cuiuscunque damni passi delinquentem accusare, accusationemque vsque in finem prosequi, vt superiùs prætactum est.

7 Qua in re Doctor. modernus grauiter errare mihi videtur, qui nullo modo vult nobis minoribus obseruantibus competere accusationem; cùm sit, inquit, contra paupertatem, quam in regula promisimus: quæ sententia nullatenus potest habere locum, nisi in re externa particularis personæ vsui concessa, de quo statim.

8 Cum enim nil proprij habere possimus, eo in casu concedendum arbitror, quod nulla competat nobis accusatio; sed solùm denunciatio, etiam iudicialis ad coercendos insolentes, ad tollendas confusiones, quæ contingerent, ex confuso rerũ vsu, & ex consequenti ad conseruandam quietem, & illarum rerum vsum distinctum vnicuique, quas Prælati regulariter concedunt distinctissimè diuersis, & his de rebus nunquàm vidi ferri accusationes in Religione.

9 Cæterùm quoad res publicas, & in publicum vsum seruatas, certum est omnibus competere accusationem ob publicũ damnum, & detrimentum; quod ex earum furto, vel rapina oriretur, & similiter quoad omnia peccata; quæ damnum publicum important. Et si-

Et similiter quoad iniurias proprias, vel proprias offensas, quæ corpori, vel famæ, seu honori detrimentum afferunt: nec enim votum paupertatis ad ea se extendit: nec id voluit D. Bernardinus adductus, nisi de supererogatione; ex qua poterit quis (vt dictum est) renunciare suo iuri: sed nullatenùs tenetur: & ridiculū est aliter sentire. 10

Et contra receptissimam consuetudinem in toto ordine, in quo passim deferuntur, & acceptantur similes accusationes, cum earum prosecutione vsque ad finem: quare totus ordo in maximo versaretur errore, & in manifesto peccato, si præfata opinio vera esset. 11

Si verò peccatum sit contra Remp. & in eius detrimentum, omnes penitùs; nedum possunt accusare, sed etiam tenentur respectiuè sub grauis peccati pœna vsque ad lethalem ad accusandum delinquentem, & ad accusationem prosequendam vsque in finem, seruatis seruandis, vt sæpiùs *dictum est*. 12

An accusationem præcedere semper debeant correctio, & denunciatio. Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *Gradatim à correctione vsque ad accusationem procedendum.*

2 *Aliquandò ab accusatione statim ordiendum.*

3 *Sed quando est eis locus, ab illis gradatim omninò exordiendum.*

4 *Secus opinantium rationes excluduntur.*

Pluries dixi (vt ordo à Christo præscriptus omninò seruetur) is autem est; vt semper à correctione fraterna incipiatur, vel (si ei nō sit locus) ab euangelica denunciatione: & (si hoc non sufficit) à denunciatione iudiciali; & deniq; accusationem intentare. 1

A qua

2 A qua etiam ſtatim ordiri poterit cæteris prætermiſſis, quando eis nullus ſit locus; & damnum graue immineret Reip. non recurrendo ſtatim ad accuſationem ; quæ limitatio vbique in toto hoc libello ſemper adhibenda , tam in ſuperioribus, quam in ſequentibus; quod hic monitum velim, nec cogar cum faſtidio ſæpius repetere: vbicumque igitur non fuerit expreſſa, ſubintelligẽda ſemper talis regula , vt ab accuſatione ſtatim ordiri quis poſſit, cum non ſit locus correctionibus, ac denunciationibus, quod prudentiæ, & charitati, tam actoris, quam Iudicis committendum, & ex dictis, ac dicendis eliciendum.

3 Dixi enim ſæpius ad accuſationem nunquam deueniendum in Religionibus, quando alijs remedijs eſt locus, niſi prius tentatis, & expertis omnibus illis, & eorum ſingulo, nempè illo gradatim, quod opportunius, & efficacius iudicabitur ad correctionem, & conuerſionem delinquentis, & reſtaurationem damni paſſi, vel perſonæ priuatæ, vel Reipub. Et hunc ordinem (quidquid cæteri latius, & laxius dicant) eſſentialiſſimum arbitror in Religionibus, vt millies dixi, & qui nunquam ſine grauiſſima culpa omitti poſſit, quando eſt ei locus, & qui vtinam ſeruaretur : nã eo ſeruato, non eſſent in Religionibus tot controuerſiæ, tot æmulationes, tot contentiones, tot perſecutiones, tot mortales inimicitiæ, tot ſcandala, & præcluderetur aditus omnis, & omnis via inquietis, diſcolis, & maleuolis Reipub. perturbatoribus, & malignantibus, qui iuxta Dauidicum vaticinium à Religionibus ritè inſtitutis penitus exterminandi ſunt. Et demum Religiones fruerentur ſumma pace, charitate ſumma, ſumma con-

concordia,& (vno verbo) summa regulari obseruantia.

Nec obstat, quod in contrarium asserunt quidam ex sententia Soti, *de teg. secret. memb. 2. q. 5. conclus.* 4. ex iure communi, *cap. qualiter, & quando. extra de accusat.* nempè, quòd accusationem nunquam præcedere debet monitio, nec in foro conscientiç, iuxta illud; sicut denunciationem admonitio, ita & accusationem inscriptio præcedere debet, ex quibus concludunt, quod accusator ex iustitia non tenetur præmittere monitionem, sed solum inscribere, vel subscribere accusationem. Hęc (inquam) nil obstant; nam intelliguntur de iure communi, & inter sæculares, vel inter clericos non regulares, & in quibusdam casibus, in quibus dignoscitur, fraternam, vel paternam correctionem nullum habere locum, vt notantetiam ipsi in exemplo de hæretico in Vrbe, & similibus. At inter quoscumque Regulares, & vbi præfata remedia locum habent, semper ab eis ordiendum ordinatè, vt dixi, & ipsi concedunt, quod nisi ex iustitia, saltem ex charitate correctio fraterna debet præcedere accusationem, vel denunciationem: cui charitatis fundamento latiùs, & firmius mea innititur sententia, vt constat. Ex qua seruari inuiolatè vellem in perpetuum ordinem superiùs descriptum ob rationes proximè adductas, eam præcipuè, quod inter ipsos regulares primo loco vrgere semper debet charitas, quæ omnium Religionum est vnicum fundamentum, & singulare vinculum strictius, arctiùsque seruandum, quam inter sæculares, vel clericos non regulares. Et vltimo loco pro extremo remedio recurrendum est in Religionibus ad iusti- 4

tiam punitiuam. Et sic intelligendi sunt cum Hostiense, & Nauarro omnes Doct. classici, qui in præfatam sententiam adducuntur.

Quæ vitia in accusatione contingere possunt.

Cap. IV.

SVMMARIVM.

1 *Tria vitia in accusatione contingunt: primum est calumnia.*
2 *Peccat etiam mortaliter accusans aliquem de peccato secreto.*
3 *Secus, si quis bona fide accusaret.*
4 *Secundum vitium est prauaricatio, quæ dupliciter contingit.*
5 *Auctor addit tertium prauaricationis genus.*
6 *Tertium vitium est tergiuersatio.*
7 *Secus vbi nullum sequitur damnum, & adest causa.*
8 *Alter modus tergiuersandi.*

1 TRia vitia in iure notantur committi communiter in accusationibus, vt docent D. Thom. 2. 2. *qu.* 68. *artic.* 3. & Sot. *de secret. memb.* 2. *q.* 5. *concl.* 5. Primum est calumnia, quando videlicet Actor accusat aliquem falso ex proposito, & scienter, & hoc est lethale peccatum, & grauissimum, & accusator talis ad omnia damna tenetur, quæ ex tali accusatione proueniunt accusato: Et debet omninò, quanto citius poterit, à causa recedere, prorsusque desistere.

2 Præterea peccat etiam mortaliter accusans aliquem de peccato, quod scit illum secretò commisisse, etsi enim id falsum non sit; falsò tamen impositum censetur, quod legitimè probari non potest, nedum enim offendit accusatum, & ad restitutionem tenetur modo possibiliori cuiuscunque damni illati: sed vlteriùs exponit suam famam periculo

periculo certo, cum pro falsario, & calumniatore non probato crimine puniri possit, & debeat. Et præterea pæna talionis *cap. qualiter, & quando ext. de accusat.* vel saltem æquipollenti, aut arbitraria, cùm ea non sit in vsu, vt docet Couar. *lib. 2. variar. cap. 9. num.* 1. quas pœnas incurrit, qui ex proposito, & scienter accusat, vt dictum est.

Nam si bona fide, vel seductus à fide probabiliter dignis viris accusaret, non teneretur præfatas pænas subire; sed solùm ad restitutionem cuiuscumque damni ex tali accusatione causati. 3

Secundum vitium est præuaricatio; quæ secundùm Roder. *q. 7. artic. 5.* contingit duob. modis. Primò quando quis accusato iam reo manifestè, deinde occultè illi fauet, friuolasque, vel captiosas excusationes, & defensiones ad tegendum accusatum adinuenit, & affert. Secundus modus est, quando accusator subticet crimina grauia patrata ab accusato aliqua passione, vel respectu: & alia leuia, & parui momenti deponit, & incultat: nam, qui hoc modo præuaricantur, in laqueum incidere diaboli colligit Rodericus ibid. ex Nauar. & Soto. 4

Addo ego tertium præuaricandi modum, & est ille, de quo sæpiùs dixi, quando videlicet quis præuaricatur ordinem à Christo præscriptum, & omissis omnibus alijs magis charitatiuis, & regulari obseruantiæ congruentibus remedijs immediatè; ac statim ad arma recurrit accusationis crudelia: crudelia, inquam, prætermisso dicto ordine, quo seruato iterum dico fortè nunquam in religionibus benè institutis audiretur accusationis nomẽ, nec resonaret iudicij strepitus magna cũ inquietudine Religiosorũ: nec tot 5

 forma-

formarentur processus, nec tot impleretur quinterna maximo cum detrimento regularis obseruantiæ: adeo vt multi Prælati potius crudeles, & barbari fiscales appareant, quam regularium patres, & Prælati.

6 Tertium vitium est tergiuersatio, quod est à proposita iam accusatione discedere absque rationabili causa cum damno Reipubl. vel tertij. Quibus in casibus ab accusatione recedens absq; consensu partis, quæ damnum patitur, & absque iudicis auctoritate incurrit pœnam apud Regulares arbitrariam secundùm Sil. *vers. accus.* 5. *nu.* 8. & semper mortaliter peccat.

7 Secus autem, si cessaret damnum Reipubl. vel tertij, vel si rationabilis adesset causa: vti si probabiliter iudicaretur maius commodum Reip. vel tertio obuenire peccato impunito relicto, quam si illud puniretur; vel etiam si accusator, melius re inspecta, se probare non posse animaduerteret. His enim, & similibus de causis retrocedere poterit quis ab accusatione iam cæpta absque omni prorsus culpa, quidquid obscurius dicat Roder. & alij post illum.

8 Hoc etiam tergiuersationis vitio peccat, qui ex pacto aliquo iniusto, vel aliquo dono accepto (vt notat Rod. ex Nauar. & D. Thom.) recedit ab accusatione, quod nullatenus est ambigendum, cum etiam, cessantibus his, peccatum sit lethale, retrocedere absque rationabili causa, vt suprà expressum est.

An accusator deficiens in probatione, semper talionis pœna sit plectendus. Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *Pœna talionis non est in vsu, sed arbitraria.*

2 *Maxi-*

133

2 *Maximè cuperit auctor in ordine seruari.*
3 *Moderanda tamen præfata pœna.*

ETsi in iure *cap. calum. 22. q. 3. & c. qui non prob. l. quæsitum. ff. de abolit.* qui falso accusat, & non probat, pœna talionis multari debeat. 1
Veruntamen Soto *de teg. secret. memb. 2. q. 5. con. 6.* & Couar. *lib. 1. Var. c. 9. pa. 87. c. 1.* dicunt, quòd hæc lex talionis non est in vsu, nisi tantum respectu testis falsum iurantis in causa criminali, & addit Roder. *q. 7. cap. 8.* quod in huiusmodi pæna inferenda obseruari debent consuetudines, & leges Regni, & Prouinciarum.

Sed ego re vera quam maximè cuperem in 2
Religionib. ad amussim seruari, & rigorosè: nam (vt constat ex superioribus) Religiosus Regularis nunquam, nisi coactus, & violentatus, ad hæc accusationis arma, quæ vix charitatem fraternam, & regularem redolent, recurrere debet, & non, nisi prius applicatis omnibus alijs remedijs magis concordiæ, & paci regulari conuenientibus, *de quibus suprà.* Quare, vt penitus via obstrueretur malignantibus falsò, & impiè accusandi fratres, hæc talionis pæna inuiolatè seruari deberet.

Sed cum eo moderamine, quod capit. cit. 3
subinfert Roder. videlicèt, vt pæna talionis non commensuretur præcisè, & adæquatè crimini, vel pænæ pro crimine statutæ: sed ponderatis hinc inde qualitatibus accusantis, & accusati, adeò, vt ego crederem, quod si accusans esset infimæ notæ vir, accusatus vero eminentioris, & insignioris gradus; talis falso accusans nedum pæna ordinaria præscripta crimini, sed multo maiori esset plectendus, vt vel sic omnis in Religione in-

quietis, malignis perturbatoribus, & nil aliud prætendentibus,quam denigrare, ac deluſtrare ordinem,præcluderetur aditus, & ſic in aliȷs reſpectiuè procedere, ſecundum diuerſas qualitates,& conditiones accuſantis,& accuſati.

Vtrum Laici, vel Clerici Eccleſiaſtici poßint Religioſos Regulares accuſare. CAP. VI.

SVMMARIVM.

1 *Laici vel clerici non regulares non poſſunt accuſare regulares, nec ipſi alios diuerſi ordinis.*

2 *Limitant aliqui; negat Auctor concedens denunciationem.*

3 *Errant Prælati denunciationes ſæcularium non admittentes.*

4 *Limita in foro Regularium.*

1 DE iure communi certum eſt, quod laici clericos accuſare minimè poſſunt: nec ſimiliter clerici non regulares poſſunt regulares accuſare, quin neque Regulares vnius ordinis alterius ordinis Regulares, & ratio clariſſima,& euidens eſt:nam accuſator,& accuſatus eiuſdem omninò fori debent eſſe, cum accuſator ad pœnam talionis teneatur de iure communi, vel rigorosè, vel ſecundùm conſuetudines, & leges Prouinciarum,ſi in probatione defecerit, *vt ſuperiori cap. dictum eſt.* Quare cum præfata pœna talionis nequaquam inſligi poſſit à Regularium iudice in laicos,vel clericos, vel etiam Regulares alterius ordinis;hinc eſt,quod præfati omnes ab accuſatione regularium iure optimo reȷjciuntur.

2 Limitandum veruntamen eſt ſecundùm Rodericum iuxta Speculatoris doctrinam *tit. de reo circa finem,* in caſu, quo præfati omnes iniuriam, vel dam-

vel damnum ſibi, vel ſuis illatum proſequi intenderent, quam ſententiam nullatenus ego [redacted] nam eo caſu præfati omnes denunciare poterunt iuridicè in damni paſſi ſui, vel ſuorum reſtaurationem tantum, & nullatenus intendendo punitionem denunciatorum, ſed penitus hoc onus dimittendo eorum Prælatis, vt, ſecundùm quod expedire viderint, puniant, vel à punitione deſiſtant; nec enim iuſtum eſt, *vt diximus*, vt accuſati ſubiaceant pœnis, & accuſantes in tuto remaneant, cùm ſint alterius fori.

3 Quare in re nonnullos vidi errare Prælatos, qui ſæcularium denunciationes in reſtaurationem famæ illorum proſequi noluerunt cum ſcãdalo eorundem ſub prætextu, quod ſi non verificaretur denunciatio, ſæculares punire non potuiſſent; ſed quam grauiter eos errare conſtat ex dictis: nam finis talis denunciationis præcipuus eſt damni paſſi reſtauratio. Cæterum nec denuncians, nec denunciatus eſt puniendus regulariter: denuncians enim nunquam, & nullo in caſu, de iure communi. Denunciatus verò ſolùm in caſu, quo Prælato ſecundùm ius, & fas expedire videbitur, *vt dictum eſt*.

4 Et ſuperior doctrina ſolùm militat in depoſitionibus coram regularium Prælatis peractis contra eorum ſubditos: in alijs enim foris, vbi ampliſſima eſt poteſtas, & iuriſdictio, tam ſupra regulares omnes, quam ſupra ſæculares, ius commune ſeruandum, & de ijs nil ad nos, nec in hoc tractatu.

Vtrum iudex ordinarius aliquo in casu accusationes coram se factas rescindere poßit, vel debeat.

CAP. VII.

SVMMARIVM.

1 *Quando Regulares tenentur rescindere accusationes.*
2 *Similiter accusationes ob publicum bonum.*
3 *Præsertim ob eminentiam personæ accusatæ.*
4 *Hac in re grauiter errant multoties Prælati.*
5 *Nunquam rescindendæ in damnum tertij absque eius consensu.*
6 *Ponderandæ tamen cautè, ac prudenter circumstantiæ.*

1 IVdices ordinarij, qui in Religionib. sunt Prouinciales ministri, & multò magis Prælati Generales accusationes omnes, quas non iuridicè propositas inueniunt, rescindere possunt, & debent: sicut enim à principio debent accusationes tales non admittere: ita postea debent eas omninò cassare sub grauissimi peccati pœna: aliàs falsitatem, & malignitatem impiè fouerent.

2 Possunt præterea præfati Iudices accusationes in bonum commune solum tendentes iustis, & rationabilibus de causis rescindere; cum videlicet nullum re vera bonum, vel parui momenti pararetur, & è contra magna perturbatio Reip. vel aliquod graue scandalum ex talibus accusationib. probabiliter eueniret, vel aliquod notabile detrimentum, & publicum.

3 Vel propter eminentiam personæ accusatæ rescindere prorsus accusationem debent, vt aduertit Caiet. *2.2.q. 66.art.3.* quem sequitur Arag. *ibid.* & Roder. *q.7.art.6.* & perquam oculatè aduertit, quòd summè debent notare Prælati regulares, quãdo accusantur aliqui Patres graues, ex quorũ accusatione inquietudo Religionib. contraria, & noci-

nociua oritur, & in iure *c. beatius. dist. 45. c. fi. de transf.* de ferri solet aliquid personæ dignitati, in puniendo, & supplicia decernendo.

Qua in re etiam grauiter errare vidi nonnul- 4
los Prælatos, qui contra viros in Prouincijs eminentes nullo habito delectu, respectu nullo accusationes, vel potius vociferationes, & calumnias nullo probabili fundamento innixas acceptarunt maximo cum scandali periculo, & magna Prouinciæ perturbatione in ordinis obscurationem, & ignominiam.

Dixi, quod possunt rescindere accusationes in 5
bonum commune tendentes: nam si accusatio sit iusta, & ad restaurandum damnum tertio illatum, nullus Prælatus eam rescindere potest absque tertij consensu, cum iura omnia diuinum, canonicum, & ciuile suum ius ab inuito Domino auferri minimè permittant.

Veruntamen etiam hic ponderandæ personæ: 6
nam si non esset damnum illatum magni momẽti, nec personæ magni splendoris, & accusatus è cõtra, qui damnum intulisset eminens, & magni nominis vir, eo casu epicheya vtendum esset in priuilegium, & fauorem accusati rescissa accusatione, & alia meliori via damno restaurato accusanti. Ponderent itaque Prælati quam maximè qualitates accusantium, & accusatorum, & criminum, & verisimilitudinem, & probabilitatem illorum, nè temere, & incautè, & non sine grauissima culpa opprimant innocentes in ordine, ordinem ipsum perperam dustrando, & penitus euertendo.

(*⁎*)

DE TESTIBVS.

Tractatus Septimus.

PRÆAMBVLVM.

PArs iſta tractatum cōprehendet de teſtib. de quib. multa ſunt diſcutiēda vltra ſuperiùs tacta, videlicèt quiſnā teſtificari poſſit, & de numero teſtiū ſufficienti, & ſingularibus teſtibus, & de modo eos interrogandi, & de illorum variatione, & de eorundem tortura, & de pœna falſorum teſtium, & de ſimilibus, & annexis. De ſingulis itaque ordinatè dicamus.

De perſonis idoneis ad teſtificandum in cauſis criminalibus Regularium. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *In cauſis Regularium, qui ſint idonei teſtes.*
2 *Id probatur iure municipali.*
3 *Omnes itaque Regularibus ſubditi idonei ſunt teſtes.*
4 *Quare omnes tales ad teſtificandum compelli poſſunt.*
5 *Secus quoad Iudices non regulares ſuper regularibus.*

1 HAc de re (quidquid dicat Roder. prolixiùs *q.* 11. *art.* 1.) certum eſt fratres omnes, vel monachos eiuſdem Prouinciæ, vel conuentus quantumcumque amicos, & familiares, idoneos eſſe teſtes ad probandum, tam pro reo, quam contra reum in cauſis criminalibus, dummodo aliæ non obſtent exceptiones.

2 Nam (quidquid ſit de iure communi) Vrbanus IV. conceſſit ordini Ciſtercienſium (*vt habetur in compendio priuilegiorum dicti ordinis*) vt in cauſis proprijs monaſteriorum eiuſdem ordinis, ſiue ciuilibus, ſiue criminalibus, ne ius eorum depereat,

reat, liceat monachorum testimonijs vti: eaque tamquam iuridica recipiéda esse, quod idem cõcessit Iulius II. Congregationi Montis Oliueti, & Leo. X. Congregationi Camaldulensium, & extendit etiam ad nouitios. Et Eug. IV. Congregationi S. Iustinæ, & extendit ad conuersos, & commissos dictæ congregationis. Et idem cõcessit Abbati S. Pauli extra muros Vrbis ordinis S. Benedicti, vt in libro Priuilegiorum Congregationi S. Benedicti Portugalliæ, impresso Romæ ex Typographia Titi, & Pauli Dianis, Anno Domini 1589. quæ concessio data fuit *sub anno Domini* 1542. 7. *Kalend. Iunij Pontificatus sui anno XII. Quæ omnia citat Roder. ibid.*

Ex quibus constat clarissimè, quòd quicunq; 3 Prælati Regulares per communicationem priuilegiorũ possunt, & debent vti testimonijs eorundem fratrum, & suorum subditorũ, & conuersorũ, & nouitiorũ, & commissorũ, & quorumcunq; aliorũ sub eorũ potestate, & iurisdictione degentiũ, in quibuscunq; causis criminalibus quę valdè consonãt iuri cõmuni; nã quæ in Religionib. vel Cõuentib. & Monasterijs gerũtur, per alienos, & extraneos nullatenus regulariter, vel iure probari posśũt, & sic ius regulariũ deperiret cõtra ius, & fas, & cõtra superiùs cõcessa priuilegia Põtificia.

Quin hoc adeo verum est, quòd compelli pos- 4 sunt, & debent præfati omnes ad testificandum, nè taceatur veritas: quæ res est sacratissima, & Reip. maximè necessaria. Hinc more maiorum obseruatur in Religionibus ex antiquissima traditione, vt compellantur subditi ad testificandum per sanctam obediẽtiam in virtute Spiritus sancti, & sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, & alijs ad arbitrium Prælatorum. Et

5 Et priuilegia, quæ adducit Roder. ibid. quòd Regulares compelli nõ poſſunt ad teſtificãdum, locum habent ſolummodo quoad iudices laicos, & ſæculares, & etiam quoad ordinarios, & alios eccleſiaſticos Prælatos non regulares: nam de Prælatis regularibus nullus eſt ambigendi locus; *vt ex dictis conſtat*, & ex receptiſſimo vſu inter ipſos Regularesque antiquiſſima, ex traditione.

An Moniales poßint eſſe teſtes contra Regulares in cauſis criminalibus. CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Moniales teſtes eſſe poſſunt.*
2 *Quin & in aliquo caſu etiam mulieres ſæculares.*
3 *Multò magis poterunt eſſe moniales omnes.*
4 *Etiam in criminibus fratrum.*
5 *Minus tamen fidei eis, quam viris adhibendum.*
6 *Quare duæ teſtes, & conteſtes non ſufficient.*
7 *Cautè vtendum earum teſtimonijs.*

1 CErtum eſt iure canonico *c. mulierem.* 33. *qu.* 6. & glo. *ibi.* & Tiraq. *in tract. de leg. connu. l.* 9. *nu* 49. mulieres non eſſe idoneos teſtes in criminalibus ſed hoc non obſtante propter ſuperiorem rationem, quando videlicet veritas aliter haberi non poteſt, nè ius depereat, admittendæ ſunt moniales in teſtes in cauſis criminalibus.

2 Nam repugnat magis, & magis eſt contra canones, & Sanctos Patres, quòd laici admittantur in teſtes Contra Regulares. Et verumtamen quãdo veritas aliter haberi non poteſt, nedum viri, ſed etiam mulieres laicæ in criminalibus admittuntur in teſtes, vt tradit Ioan. Andr. *citat. à Rod. ead. q. art.* 3. *& ſeq. cap. magis conſtabit.*

Qua-

Quare ob præfatam rationem cum delicta mo- 3
nialium non nisi per moniales regulariter haberi possint, admittendæ sunt in testes in causis inter ipsas versantibus prout etiam in probatissimis Religionibus vsu receptum est.

Quod idem asserendum penitus de criminibus 4
à fratribus commissis apud easdem moniales, & monasteria earum.

Maximè tamen aduertendum à Prælatis, quod 5
minus fidei eis adhibere debent, quam viris, vt optimè probare asserit Rodericus quendam textum *ab eo citatum; & Speculatorem, & Bald. & Salicetum, & Abbatem, & Tiraquell. quos citat, & sequitur ibid.*

Et addit ex Decio, quod duę mulieres non suf- 6
ficienter probarēt, vt ex dicto earum posset quis condemnari; sed si plures essent numero, supplerent defectum. Quod comprobat Marantha de ordine Iudiciali *p.* 4. *nu.* 4. In quam sententiam (licèt ab ea recedat Rodericus) ego equis, velisque venio: nam, etsi moniales religiosæ sint, & præsumatur illas magis timere Deum, quam sæculares: verumtamen sunt mulieres, & fragiles, & ego longa didici experientia, quamplurimas earum liuiusculis ex causis odio immortali, & immedicabili prosequi, vel alias moniales, vel fratres, & maximè Prælatos, vel pro tempore existentes, vel iam officio functos.

Quare perquam cautè illorum testimonio v- 7
tendum, & ponderandæ exceptiones, & aliæ examinandæ grauiores, & maturiores matres dę vita, probitate, ac fide illarum, quę in testes assumũtur, & præsertim quando contra viros eminentes in Religione, vel qui sunt, aut fuerunt Prælati, examinandæ fuerint. *An*

An laici contra Regulares poßint esse testes.
Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *De iure communi laici non possunt esse testes contra regulares.*
2 *Nisi in casu, in quo non sint alij testes.*
3 *Sæculares integræ famæ vbique sunt idonei.*
4 *Quando est causa, vel non est ciuilis, sed criminalis.*
5 *Quomodo sæculares idonei sint testes.*
6 *Vel possunt per iudicem competentem compelli.*
7 *Quando admittendi.*

1 Licet arguere à simili, quod sicut laicus non potest in criminalib. ferre testimonium cõtra clericũ, prout in iure *c. de cætero: de test. & cap. testimonium* II. *q.* I. & docent post alios Couarr: Iulius Clar. Menoch. & est communis opinio secundùm Viues, vt notat ex præfatis Doctor. Roder. *q.* 5. *art.* 2. Ita non potest contra Monachum de iure communi, quod tamen secundùm Abbatem *in d. cap.* & Iasonem *in l. fi. C. de his, qui.* limitatur;

2 Nisi delictum sit commissum in loco, in quo non reperiuntur clerici. Tunc enim laici sunt idonei testes in subsidium, & addit Bernardus Diaz *in sua Practica criminali. c.* 118. quod si opinio Abbatis non seruaretur, esset dare ansam presbyteris, vt securè, & impunè multa committerent delicta, etiam præsentibus laicis, & ideo habita prudenti consideratione, qualitatis clerici delinquentis testium, & delicti perpetrati, seruãda est opinio Abbatis; quã sequitur etiam Hyppolitus *in l. dec. col.* 2. *ff. de qu.* ea ratione, quod, quando veritas aliter haberi non potest, receditur à regulis iuris communis.

Quod

Quod non eſt opus in laicis integræ, & bonæ 3
famæ, in quibus ceſſat communis ſuſpicio, vt tenet Andreas Siculus *in cap. cum non ab homine. de iudic.* & Alciatus ibid. *n.* 92. quibus limitationibus concurrentibus, ego arbitror abſolutè poſſe, ac deberi admitti ſæculares, & laicos in teſtes in criminalibus contra regulares quidquid dicat Roder. *q.* 11. *art.* 5. quaſi recedendo à ſuperiùs recitata doctrina.

Sicut neque ſentio cum ipſo, cum ait, quòd 4
cum proceditur in delictis ad ſolam priuationem dignitatis perſonæ delinquentis, cauſa tunc eſt ciuilis, non criminalis; nam diſtinguendum eſt, ſi fiat inquiſitio, vt videatur, ſi perſona, quæ præſumitur delinquens, ſit idonea, vt eligatur ad aliquam dignitatem obtinendam in futuro; & nullatenus ad punitionem: tunc enim cauſa erit ciuilis. At ſi procedatur ad priuationẽ dignitatis iã obtẽtæ, cauſa meo iudicio, erit sẽper criminalis; cum priuatio intentatur ex delicto, & crimine.

Denique ſentio cum Roderico ibid. quòd li- 5
cèt Prælati Regulares non poſſint compellere laicos per excommunicationem neque ad præſtandum iuramentum, ſi tamen laici rogati iuramentum præſtare, veritatemque iurati dicere voluerint, ſufficientes, idoneique teſtes erunt ad probandum.

Vel dicti Prælati per iudicem eccleſiaſticum, 6
aut ſæcularem dictos laicos compellant ad iurãdum, teſtimoniumque ferendum, cęteraque pręſtanda, *prout de iure.*

Verũtamen cautè, ac nõ ſine graui cauſa, & ma- 7
gna neceſſitate, & non niſi quãdo iuſtitia periclitaretur cũ notabili ordinis detrimẽto adhibẽdi,

& ad-

& admiſcendi ſunt laici in cauſis criminalibus Regularium ad euitandum quodcumque ſcandalum ſæculi, quod indè oriri poſſet.

De ijs, qui repelluntur à teſtificando.

CAP. IV.

SVMMARIVM.

1 *De iure communi multi reijciuntur.*
2 *Quomodo habilitari poſſunt inter Regulares.*
3 *De iure communi repellitur mulier.*
4 *Secundò minores, & quales inter nos.*
5 *Tertiò inimicus.*
6 *Quartò affines & coniuncti.*
7 *Quinto infames, & quomodo purgantur.*
8 *Sexto ſocius criminis, & quando admittitur.*
9 *Septimò viles, & abiecti.*
10 *Octauò conſpiratores.*
11 *Nonò varij, & inconſtantes.*
12 *Omnes verò inhabiles faciunt indicium, & quale.*
13 *Quando admittuntur inhabiles.*
14 *Item dignus ſupplet defectum indigni.*
15 *Item in rebus difficilis probationis.*
16 *Teſtes inhabiles pro Reo admittendi.*
17 *Omnes habilitari poſſunt inter nos.*
18 *At non niſi magna cum cautela.*

1 ETſi de iure communi infames, vel relegati, & ſimiles reijciantur tamquam inhabiles ad teſtimonium ferendum, vt ſuprà in deſcriptione accuſationis prætactum eſt, & inter ſæculares fortè ſeruetur iuxta morem Prouinciarum.

2 Verumtamen ex indulto Bonifacij Octaui, cùm non teneamur ad apices iuris, præfatos omnes tamquàm habiles, & idoneos teſtes admittere poterit Prælatus Regularis, ſi cauſa id expoſcat, ritè, ac maturè ponderatis hinc inde circumſtantijs delicti, & perſonarum, accuſantis, & accuſati, teſtium, & alijs. De

De iure autem communi *primò* repellitur mu- 3
lier, vt inhabilis ex iure canonico *c. mulierem. 33. q. 5.* non autem ex iure ciuili, vt notant Doct. *in l. ex eo. ff. de testib.* At inter nos recipiuntur, vt habiles, moniales, *limitationibus, vt suprà: & simili modo*, sed maiori cautela, si quæ sint aliæ matronæ graues, etiam sæculares.

Secundò repellitur minor natu viginti annis. 4
At inter nos admittuntur qui excesserint quatuordecim annos, vt sunt nostri nouitij: de professis cuiuscumq; ætatis nulla est difficultas, cum excedant sextumdecimum.

Tertiò repelluntur inimici; si tamen est inimi- 5
citia capitalis: quòd iudicis arbitrio est relinquendum, & sua prudentia examinandum.

Quartò ascendentes, & descendentes accusato- 6
ris, & vniuersaliter consanguinei, vel affines, & inter nos amicitia, & familiaritate valdè coniuncti secundùm iudicium, & prudentiam Prælati.

Quintò infames tàm infamia iuris, quàm in- 7
famia facti: tamen adiuncta tortura secundùm Prælati iudicium habilitari poterunt, teste Claro *q.* 24. *nu.* 13. *vers. item infamis.* Et ego tales nunquam admitti vellem omninò, nisi per sufficientem torturam purgati ad præcludendos malignis aditus.

Sextò socius criminis *in l. fi. C. de accus.* Admit- 8
tuntur tamen socij in criminibus exceptis, vt in hæresi, maleficio, sortilegio, sodomia, furto famoso, crimine læsæ maiestatis, vt docet Nauar. *l. 5. consil. 3. n. 2. & consil. 5. n. 2. tit. de accus. & addit Gometius c. 12. n. 16.* Idem seruandum in omnibus criminibus, quæ sine socio cõmitti non possunt;

vt sunt peccata carnis,& similia,in quibus si adsint duo socij testes,& contestes,plenè probant; & poterit reus condemnari,cæteris seruatis seruandis,vt docet Panorm.*in c.1. de confeßione.*

9 *Septimò* viles personæ,& abiectæ,de quib. est suspicio,quòd facilè corrumpi possint;vt docet Siluester *verb.test.5. q.* 1. & hic præualet Prælati iudicium,& arbitrium.

10 *Octauò* conspiratores,qui conuicti de conspiratione nedum repellendi, sed grauiter prorsus puniendi,vt malignis, & calumniatoribus omnis præcludatur via.

11 *Nonò* varij,& inconstantes,*de quib. infrà.c.*11.

12 Notandum est autẽ pro superiùs dictis,quod si testes minus idonei non probant plenè, saltẽ faciunt indiciũ ad torturã, nisi Prælati iudicio, ex concurrentib.circumstantijs accusati,& accusantis,& testium,secùs esset dicendum.

13 Similiter multi admittũtur inhabiles in delictis,in quib.ex loco,vel tẽpore,vel alijs circũstantijs copia testiũ haberi nequit *vt c.fin.de test.*

14 Similiter vnus testis valdè dignus supplet defectum alterius contestis, vt docent Baldus, & alij,quibus assentio,ponderatis ponderandis.

15 Idẽ dicendũ in reb.difficilis probationis,quãdo veritas aliter haberi nequit,nè iustitia depereat,*vt sæpius dictum est*;& docent Clarus, & alij.

16 Multò etiam magis admitti debent testes aliàs inhabiles , quando stant pro reo, vt docet Clar.*q.*24.*vers.Item scias.*& Communis.

17 Denique(vt sæpius notaui) apud nos ex Bonifacij Octaui indulto, Prælati possunt admittere omnes testes inhabiles.

18 Quòd tamen maxima cum prudentia,& cautela

tela exequi debent, nè detrimentum, vel iniuriā subditis inferant, & mea sententia præfati testes inhabiles nūquam admitti deberent, nisi ex cōmuni consensu maioris partis diffinitorij, vt securius, tutiusq; procederetur in iudicijs ferēdis.

Vtrum Regulares possint esse testes coram Iudice non Regulari. CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Regulares quomodo possunt esse testes coram Iudice non Regulari.*
2 *De licentia Prouincialis.*
3 *Quæ vix admittenda.*
4 *Quando non concedenda.*
5 *De facto absq; licentia valet eorum testimonium.*
6 *Peccarent autem Regulares.*

CErtum est de iure communi (vt plurib. notat Rodericus *q. 11. art. 4.*) Regulares non posse esse testes apud Iudicem secularem, vel ecclesiasticum non regularem; Veruntamen de licētia suorum superiorum poterunt esse testes, prout dicitur in iure *c. fi. de iuram.* & tradit Nepotis de monte Albano *tract. de test. num. 61.* Franciscus Mar. *Decis. 77. n. 4.* 1

Quam licentiā nullus Prælatus inferior Prouinciali dare potest; Prouinciales verò summoperè aduertant, ne passim huiusmodi licentiam concedant; sed prudenter, & maturè, cùm ex huiusmodi testificatione Regularium cōtra quoscumq; non Regulares, vel ēt Regulares alterius ordinis oriri possint multa, & grauia scādala, vel persecutiones cōtra ipsum ordinē testificantiū. 2

Ita, vt vix credam posse huiusmodi licentiam dari tuta conscientia: Et conformiter ad rectam prudentiam, nisi vbi aliquis magnus Princeps, vel insignis Respublica id expeteret, nè iustitia 3

magnum detrimentum apud illos pateretur ex defectu testium:& veritas aliter haberi non posset, nisi per testimonia Regularium.

4 Nunquam verò concedendam sentio, cum Couar. & communi, quando ex Regularium testimonio sequeretur mors, aut enormis effusio sanguinis, vel mutilatio membrorum enormis, nè irrigularitatem incurrerent.

5 Deniq; notandum, quòd si de facto Regulares sine licentia suorum Prælatorum testimonium ferant sufficienter probabunt, nec vitiabitur eorum testimonium iuxta quamdam Glossam; quá citat, & sequitur Roder. *vbi suprà*; sicut etiam diximus *in superiori cap.* quod, si laici de facto deponant absque licentia suorum iudicum apud Prælatos Regulares, valebit eorum testimonium.

6 At Regulares, qui sic absque licentia testificarentur apud iudicem non Regularem, vel apud alium nō habentem iurisdictionem ordinariam non delegatam, grauissimè peccarent, grauissimaq; digni essent punitione.

De Citatione, & examinatione testium. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Citandi testes, & quomodo.*
2 *Testis non citatus est suspectus.*
3 *Vniformiter citandi semper.*
4 *Notanda in scriptis citatio.*
5 *Circumstantiæ in scriptis notandæ.*
6 *Iuramentum exigendum.*
7 *Sic autem etiam sæcularis probat.*
8 *Prouincialis iuramentum exigere potest.*
9 *Testis interrogandus de causa scientiæ.*

10 De

10 *De auditu nil probat nisi famam.*
11 *Interrogandus de circumstantijs.*
12 *Interrogandus de contestibus.*
13 *Accidentia interrogati ponderanda.*
14 *Omnia scriptis demandanda.*
15 *Omnia testi relegenda, & subscriptus dimittendus.*
16 *Assistentes remouendi.*

PRimò, loco debet citari testis non secundum 1
interualla, sed more Religionum recepto, vt vel per nuncium, vel per epistolam sufficiẽter vocentur: & si vocati renuerint venire, tanquam inobedientes, & contumaces secundũ formam statutorum puniri possent.

Nam testis non citatus redditur suspectus, & 2
non probat. *l. presbyter. C. de Episc. & Cler.* quare tales repellere debent prælati, si qui inuenti fuerint.

Nil autem refert, an vocetur ex munere as- 3
sumptus, vel ad instantiam partis inductus: semper enim est vniformis in Religionibus modus citandi.

Sed bene debet notari in scriptis, an sit testis 4
ex officio assumptus, vel à denunciante, siue ab actore inductus; ita vt in processu appareat, qua via citetur.

Secundò, debet testis nomen, & cognomen scri- 5
bi, atque status ipsius, & gradus. *c. qualiter, & quando.* & cuius ætatis existat; nam, si fortè sit sæcularis minor viginti annorum, in criminalibus non probat. *l. test. ff. de test.* nisi esset socius criminis, vt in peccato sodomiæ, vel similibus. Cæterum, quò ad fratres professos, cum semper excedant sextumdecimum annum *iuxta Concilij Trid. decreta*, semper legitimè probant, *vt superius dixi.* Verumtamen ętas sæculi, & anni Religionis sunt

notandi: nam quo maior numerus annorum, eo, cæteris paribus, grauius testimonium.

6 *Tertiò* iuramentum ab eo exigendum: nàm testis non iuratus, etiam episcopus, vel Card. nil probat. *l. iurandum. C. de test. & extrà. de testib. cap. Nuper nobis. Et Glossa recepta, & doctores ibid.* Et sacerdos iurare debet super pectus: non sacerdos super Euangelijs, vel alia re sacra.

7 Errant autem quidam inferendo corrollariè, quod Prælatus regularis assumere nequeat sæculares in testes: quia, licet non possit eos cogere ad iurandum, cum non habeat iurisdictionem super illos: tamen si consentiant iurare à Prælato requisiti, valet iuramentum, & validum est testimonium, alijs non obstantibus exceptionibus, *vt superius dictum est.*

8 A fratribus verò iuramentum nullus inferior Prouinciali Ministro nisi de eius auctoritate exigere potest, exactum tamen de facto validaret testimonium, quo ad hoc, sed exirent tam exigentes, quam ferentes testimonium.

9 *Quartò* interrogari debet de scientia, & causa scientiæ, id est, qua ratione, vel via id norit, quod deponit, & hoc diligenter perquirendum.

10 Nam, si deponeret tantùm de auditu, parum, vel nil probaret, nisi tantùm famam *secundum superiùs determinata.*

11 *Quintò* interrogandus est de loco, & tempore, alijsque circumstantijs, ex quarum concordia, vel discordia dignoscatur, an testes sint cõtestes, & plene probent, vel non: nam, si non concordẽt in principalioribus, *vt inferiùs dicetur*, non probant. 11. *quæst. 7. c. Nos §. Item Daniel. & 3. q. 9. cap. Nihil, & 35. q. 6. c. de parent.* Præterea sunt etiã circum-

cumstantiæ examinandæ : quia vel aggrauant crimen, vel indicia, vel suspicionem secundum circumstantiarum diuersitatem, maiorem, vel minorem inducunt, nam tenebrę v.g. sunt aptę ad maleficiũ *l. 1. §. tria luminaria ff. de vent. inspic.* similiter solus cũ sola in loco remoto, nisi esset grauissimæ personæ, & optimæ existimationis.

Sextò, quilibet testis interrogandus est de cõ- 12
testibus ad clariorem veritatis notitiã, ex concursu, & conuenientia multorum testium, & singulorum dictorum.

Et dum interrogatur super his omnibus, ad- 13
uertere debet Prælatus diligenter, an promptè, vel tardè respondeat, & an cum tremore, vel rubore, vel pallore, & similia accidentia ponderare, vt inde eliciat, an sit verax, vel falsũ, quod deponitur, & si aliquod notabile accidens viderit, scriptis est demãdandũ, sicut cætera omnia.

Debet igitur postremo loco secretarius om- 14
nia diligenter scriptis demandare testium dicta eodem sermone, quo ab ipsis proferũtur, & eadem phrasi, & verbis ijsdem, vt inde validitas, & veritas dictorum perpendi possit informando iudicio.

Et in fine examinis, vel depositionis omnia, & 15
singula dicta cuilibet testi relegenda sunt diligenter ad effectũ, vt addat, vel minuat, vel cõfirmet; post quã relectionẽ similiter statim scribendũ, & scriptis demãdandũ, si quid addit, vel minuit, si autẽ omnia confirmet, addatur; & relectũ examen in omnib. cõfirmauit, & statim in fine subscribi debet propria manu; vel si nesciat scribere, alius pro ipso subscribat in eius præsentia, & eo consentiente, & approbante

 subscri-

ſubſcriptionem, & ſic ſubſcriptus dimittatur; quæ omnia diligenter ſunt præſtanda more maiorum in Religione inoleto ad fraudes omnes tollendas,& ad ſupplendam auctoritatem ſecretarij cum loco notarij ſit poſitus, non habens tantam auctoritatem.

16 Quibus obſeruatis ſuperflui mihi videntur aſſiſtentes omnino,cuperemque tolli,vt ſuprà dictum eſt.

Quando quis teneatur in iudicio teſtificari.

Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis tenetur ſemper ad teſtificandum ſeruatis ſeruandis.*
2 *Item tenetur alia ratione.*
3 *Et ſimiliter quando crimen eſt contra bonum publicum.*
4 *Itē quādo notabile detrimentū perſonæ priuatæ imminet.*
5 *Teſtis occultans veritatem ad omne damnum tenetur.*
6 *Cauti itaque ſint teſtes.*
7 *Prælati teſtes idiotas doceant.*

1 DIco,quòd ſemper teſtis ad hoc tenetur ſub peccati pœna,quando, ſeruato iuris ordine,interrogatur,& delinquens, contra quē proceditur,laborat infamia,ſaltem nota; vel, ſi contra eundem ſit iam ſemiplenè probatum, vel per alium teſtem deponentem, vel per æquiualentia indicia. Et vniuerſaliter quādocumq; per ſuam depoſitionē delictum plenè probatur,ſemper teſtificari debet, ſiuè procedatur cōtra reum per viam inquiſitionis iudicialis ex munere,ſiuè per viam denunciationis iudicialis, ſiuè per viam accuſationis.

2 Et addit Nauarr. *cap.* 25. *nu.*47.quòd quando actor denunciat, vel accuſat ex eo, quod in conſcientia obligatur ad hoc, & id notum eſt ipſi teſti: tunc teſtis tenetur ſponte ſe offerre; ſed

ſed (quidquid ſit de hoc) certum eſt, quòd citatus non poteſt repugnare præcepto abſque grauiſſima lethalis peccati culpa.
Et ſimili modo tenetur obedire teſtis (etſi con- 3
tra reum non adſint infamia, vel indicia, vel ſemiplenæ aliæ probationes) quando ex delicto, de quo inquiritur, damnũ bono publico imminet, quod nulla via ex præoſtenſis per correctionem fraternam, vel denunciationem, *vt ſuprà*, auerti poteſt, ſed ſolum per iudicem auctoritatiuè, & iuridicè.
Quod idem intelligendum eſt etiam, quando 4
graue detrimentum alicui priuatæ perſonæ immineret: quod ſimiliter impediri nequiret, niſi iuridicè à iudice competente; In his enim, & ſimilibus, teſtis, qui non obedierit præcepto iudicis præcipientis, peccat mortaliter, & grauiſſimè. Et ſi præceptum ſit ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, incurrit cenſuram, vt docet Nauar. *cap.* 17. *n.* 34. 35. & alibi.
Et præterea ſi ex tali inobedientia, & occulta- 5
ta veritate ſequatur detrimentum vel damnum, ſiue Reip. ſiue alicui particulari, teſtis, qui celauit, in integrum tenetur damnum reſarcire, ac reſtaurare pro viribus, vt docet Communis.
Caueant itaque teſtes, nè ſint nimis procliues 6
ad teſtificandum, vbi non tenentur: nec ſint nimis duri, vbi debent, nè damnationem ſibi æternam vltra Reip. vel proximi damnum acquirant.
Et ego ſum huius ſententiæ, quòd Prælati te- 7
ſtes, vt plurimum idiotas, & ignorantes hæc omnia prædocere debeant, illoſque præmonitos, & cautos reddere, vt ſciant, ad quid in conſcientia teneantur: & Prælati, qui ſecus faciunt, grauiſſi-

mè peccant: Quòd si & ipsi hæc ignorant, vel renuncient officium, vel saltem peritorum consilio, & assistentia vtantur, nè in laqueum incidant diaboli, & in æternam damnationem simul cum subditis: nulla enim ignorantia illos excusat, cùm ex munere scire teneantur.

In quibus casibus testis interrogatus sub præcepto, & iuramento, vel etiam excommunicatione testificari non teneatur. CAP. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Testis numquam testificari debet, quod solum in confessione sacramentali nouit.*
2 *Similiter neque id, quod sub secreti sigillo accepit.*
3 *Ad idem tenetur Prælatus.*
4 *Ratio Soti soluitur.*
5 *Secùs si per aliam viam nouit.*
6 *Non tenetur ad secretum in damnum tertij.*
7 *Quando non tenetur quis testificari.*
8 *Quando nam tenetur in re ablata.*
9 *Neque cum suo damno.*
10 *Neque ad illa, quæ tantùm per auditum nouit.*
11 *Neque coram iudice non competenti.*

1 COnstat ex superiori capite, quòd in vniuersum testis non tenetur aliquid in iudicio deponere, nisi iuridicè interrogetur. Ad particularia vero descendendo, *primo* non tenetur testari, si nouit delictum in confessione sacramentali: id enim nulla ratione, etiam grauissima, etiam pro salute totius Reipub. reuelare, vel patefacere vnquàm poterit.

2 *Secundò*, si delictum sub sigillo secreti detectum fuit illi, vel consilij, vel auxilij petendi gratia, & similium: tunc enim testificari non poterit, etiamsi contra delinquentem esset infamia, vel semi-

ſemiplena probatio, vt docet Nauar. *cap. 25. nu. 46.* & Corduba *lib. 1. quæſt. 42. dub. 2.*

Quin, & Prælatus ipſe ſuper delicta ſibi ſecretò manifeſtata ſimili de cauſa nequaquàm inquirere poteſt, *vt ſuperius dictum eſt*. Aliàs enim præcluderetur omnis via petendi à proximo auxilium, vel conſilium: quod eſt apertè contra ius diuinum naturale, & poſitiuum. 3

Nec obſtat, quòd iudex ius inquirendi habeat (quidquid dicat Sotus *de ſecr. memb. 2. q. 7. concl. 4.*) nàm vterque ſuo vtitur iure: nempè iudex iuridicè interrogando, & teſtis celando, vel negando id, quod bona fide ſub ſigilli ſecreto accepit. 4

Secus autem, ſi alia via, & alio medio, quàm per commiſſum ſecretum nouit: tunc enim teſtis teſtificari teneretur, & Iudex inquirere abſque commiſſi ſecreti præiudicio, dummodo de induſtria non inueſtigauerit, occaſione accepti ſecreti: nam tunc in ipſamet inueſtigatione, etſi nil aliud per illam viam indagauerit, iam fregit ſecretum turpiter, & peccauit mortaliter, & damnum reſarcire tenetur, ſi ex tali peruestigatione delinquentem diffamauit. 5

Vlterius non tenetur ad ſecretum etiam ſub iuramento acceptum, ſi ſit contra bonum publicũ, vel in damnũ tertij; quia tunc deficit iuſtitia tam ſecreti, quàm iuramẽti, & ideo teſtificari quis poterit nulla vtriuſq; exiſtente vi, aut obligatione. 6

Tertio non tenetur teſtificari, ſi delinquens non laborat infamia, vel æquiualenti; & cum hoc non timetur damnum aliquod futurum, vel ſperatur delinquentis correctio priuatis monitis. Et hoc locũ habet, ſiue procedatur per viã inquiſitionis ex munere, ſiue ad inſtantiã partis: ita sẽtire videtur 7

tur Siluester *verb. inquisitio. 5. nu. 7. & verb. correctio 5. n. 6.* & Petrus Nauar. *lib. 2. c. 4. n. 168.* ex quo patet, quod non tenetur quis testificari, si sciat nullum alium esse testem contestem, vel aliquod æquiualens indicium, siuè procedatur ex munere, siuè ad instantiam partis, vt dictum est. Et ego aliquando interrogatus sub præcepto, & iuramento super delicto, quod sciebam, nullum alium nosse, nisi denunciantem, numquam testificari volui, etsi de visu, & certa sciẽtia potuissem, quod tuta conscientia fecisse reputaui, & reputo.

8 *Quartò*, non tenetur quis testificari super ablata re contra eum, qui tantum compensationis causa illam ritè accepit, vt docet Nauar. *cap.* 17. *num.* 115.

9 *Quintò* non tenetur quis testificari cum notabili, & euidenti suo damno, nisi Reip. bonum illi præponderaret, vt docet Nauar. *ca.* 25. *n.* 50. & Couarr. *q. pract. cap.* 18.

10 *Sextò* non tenetur quis testificari ea, quæ tantum ex audito cognouit, siuè à fide dignis audierit, siuè indignis: nullus enim tenetur peruestigare, an prima origo dictorum sit à fide dignis: & ideo tutius est nil testificari de his, quæ per auditum tantum quis nouit, & relinquere onus illis, qui alia nouerint via. Sic tenere videtur Nauar. *cap.* 25. *n.* 46. quidquid alij dicant: nam si auditur à fide non dignis, idem est, ac si penitus nesciatur; si à fide dignis, & ex consequenti iustis, ad illos pertinet testificari, *vt superius alias dixi.*

11 *Septimò* nullus tenetur testificari coram iudice non competente; vt constat, & omnes fatentur: immo tunc præceptum est nullum, nec potest cogi testis, vel ad iurandum, vel ad testificandum.

An

An teneatur testificari ille, qui rationabiliter dubitat, an iuridicè interrogetur. Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Nullus tenetur testificari si rationabiliter dubitat, an iuridicè interrogetur.*
2 *Sententia Soti defenditur ab aduersarijs, & rationes contrariæ dissoluuntur.*
3 *Mors, vel æquiualens imminere potest Regularibus.*
4 *Sic negare veritatem nullum est peccatum.*
5 *In peccato notorio non procedit Soti sententia, quia tunc iuridicè interrogatur.*
6 *Et tunc testis vnicus negare potest.*
7 *Contraria opinio militat, vbi subditus dubitat absque rationabili causa.*
8 *Nec frater minor facit contra regulam, vel animam, si seruet seruanda.*
9 *Nec D. Bernardini Doctrina est contra Sotum.*
10 *Miles tenetur obedire suo Duci, etiam sacrilego in bello iusto.*
11 *Testificari autem quis tenetur etiam ad mentem Soti, vbi perniciès publicè sequeretur ex occultatione veritatis, vel aliud simile, etiam si dubitet, an iuridicè interrogetur.*
12 *Cæterum rationabiliter dubitans testificari non tenetur quantumcumque obstrictus sub præceptis.*

ABsolutè dico non teneri quem testificari, si rationabiliter dubitat, an iuridicè interrogetur: præsertim à Prælato aliqualiter suspecto: secus, si absque rationabili de causa dubitaret: quia tunc teneretur, vt docet D. Anton. *par.* 3. *tit.* 9. *c.* 7. §. 5. Si autem rationabiliter dubitat, non tenetur, vt singulariter docet Sotus *de iust. & iu. lib. q.* 7. *artic.* 1. *& de secr. memb.* 2. *q.* 9. *concl.* 1. *dub.* 3. vt videlicet quando Prælatus dignoscitur ignorantia iuris laborare, vel aliqua passio- 1

passione, aut factione agitari; & inde imminet maximum damnum reo prætenso, vt mors, vel quasi æquiualens, & præsertim cùm in dubio vnusquisque præsumatur bonus quo adusque probetur malus. Et denique iura clamant pro reo standum cæteris paribus.

2 Nec ista opinio Soti singularis ita intellecta, prout intelligi debet, est cõtra communem, prout illi imponunt nonnulli, qui & illum perperam impugnant.

3 Nec fundamentum Soti de pœna mortis est solùm; sed sunt alia, vt constat ex dictis: & hoc idem habet locum etiam inter ipsos regulares, qui pœna ęquiualenti plectuntur: nempè triremium; vltra id, quod possunt tradi delinquentes foro sæculari cum solitis præstationibus ad euitandas irregularitates; & testis non est certus, quod non tradatur.

4 Et argumentum eorum potius ridiculum est, quàm solidum de gradibus bonorum animæ, corporis, & famæ: nàm sic negare veritatem in iudicio rationabili de causa nullum est peccatum lethale, nec peccati periculum; si seruentur quæ suprà, cuius oppositum supponit argumentum.

5 Nec sententia Soti potest intelligi de peccato notorio auctoris occulti in inquisitione generali: nam certum est tunc Prælatum iuridicè inquirere propter notorietatem delicti, vt determinatum est suprà.

6 Et similiter subditus, qui solus nouit auctorem occultum tuta conscientia negat, nisi alia obstent superiùs discussa.

7 Contraria opinio nunquam procedit, nisi vbi testis absque rationabili causa de suo Prælato iu-

dicaret ipſum iuridicè non interrogare. Et hoc non eſt contra Sotum, qui optimis nititur fundamentis, ſi rectè ponderentur.

Nec denique frater Minor contra Regulam, vel contra animam ſuam facit, non teſtificando veritatem modis, & formis ſuperius expoſitis; quod poſtremo argumento vrgent, quod ſi procederet, valeret in omnibus ſuperius poſitis caſibus. Et ſic frater Minor nullo in caſu, vel nulla ratione poſſet occultare veritatē in iudicio ſtāte ſuperioris præcepto: quod eſt cōtra communē, & contra eorumdem doctrinam alibi traditam. 8

Et quod ſubditur de ſancto Bernardino, nempè, quòd ſubditus obedire tenetur, quādo rationabiliter dubitat; an quod præcipitur, ſit peccatum, vel non; nullatenus eſt ad propoſitum: nam loquitur præciſè, vbi rationabiliter timetur de peccato: & in dubio tutior pars eſt eligenda. 9

Et hunc eſſe ſuum ſenſum patet per exemplū ipſius de militante in bello iuſto ſub homine ſacrilego, qui obedire tenetur, vt innocens (inquit) inueniatur, ordinem ſeruando militiæ, quidquid ſit de præcepto Regis; nam tunc non pertinet ad militem iudicare (ſtante bello iuſto) ſed ſolum obedire, aliàs innumera ſequerentur abſurda. Cæterum vbi rationabilitas clarè liberata peccato, vt in caſu noſtro, propter adductas rationes non tenetur ſubditus obedire. 10

Secùs, ſi crimina eſſent in publicam perniciē, vt hæreſes, proditiones, crimina læſæ maieſtatis, & ſimilia, quæ pro ſe adducunt, ſed nullatenus ad propoſitum, quia tunc tenetur quis teſtificari non ex eo, quod ſit in dubio, an iuridice interrogetur; ſed propter præfatam publicam perni- 11

perniciem, vt ritè docet idem Sotus constanter, & solidè; sed perperam adductus in contradictionem, *vt constat ex dictis.*

12 Rationabiliter itaque dubitans testificari non tenetur, nec obedire quantumcumque obedientiæ voto astrictus cuiuis præcepto etiam sub iuramento, vel sub quauis excommunicationis pœna.

Quomodo, vel quid respondere debet testis, quando veritatem aperire non tenetur. CAP. X.

SVMMARIVM.

1 *Varia dicunt Auctores de forma, qua celare debeant veritatem in iudicio adducti.*

2 *Labuntur multi dicentes licitum esse amphibologicis vti sermonibus in iudicio ad occultandum veritatem.*

3 *Quia tunc absolutè, ac sincerè quis dicere debet se nescire, vel ignorare, & hoc licitè.*

4 *Id probatur validis rationibus, & Christi Domini exemplo.*

5 *Excluduntur alij modi loquendi amphibologici, & dolosi, vel improprij, & non pertinentes.*

6 *Non oportet aliqua via subterfugere, sed absolutè deponere se nescire.*

7 *Nam in tali casu, tàm iudex interrogando, quàm testis negando ritè, ac rectè vtuntur suo iure.*

8 *Et sic negans non mentitur.*

9 *Etiam quod de nominato, & particulari delinquente quis neget.*

10 *Nec excommunicatio ligat in tali casu in conscientia.*

11 *Secus de pœna temporali, siue de alijs defectibus.*

12 *Nullum itaque præceptum, nec excommunicatio ligat, & certa, & infallibilis regula est, absolutè negare, quod iure aperiri nequit.*

1 MVlti Doctores ex ea receptissima, & verissima Patrum sententia, & Scholasticorum Theologorum *in* 3. *distinct.* 38. quod

quod nulla ratione vnquam licitum ſit mendacium dicere, variè torquentur, modum inueſtigando, & proponendo: quibus, vel teſtes, vel reus iuridicè interrogati, & præcepto, & iuramento aſtricti veritatem celare poſſint abſq; mendacij labe, lethaliſq; peccati culpa.

2 Et hinc multi præfatum ſcopulum euadere volentes in præceps ruunt ex Doctrina D. Thomæ 2.2.*q.69.ar.*1. dicentes, quod vti licet quibuſdam amphibologicis verbis, ex quibus ſub vno ſenſu veritas lateat, & ſub diuerſo, & apparenti celetur iudici. Sed hæc ſententia (vt etiam dicetur infrà ſuo loco de reis) mihi ſemper maximè diſplicuit: nàm ſi in his caſibus mendacium eſſet celare veritatem: tunc non euitarent mẽdacium per amphibologiam, ſed mendacio dolum, & fraudem adderent, vt conſtat manifeſtiſſimè: dolo enim fallere volunt iudices, & fraudare more diaboli mendaciorum Patris: qui (vt referunt hiſtoriæ tum ſacræ, tum profanæ) ante Chriſti aduentum ex oraculis, & idolis reſponſa dabat amphibologica in laqueum infelicium, miſerorumque idololatrarum.

3 Dico igitur apertè, ac reſolutè cum Soto *de teg. ſecr. memb.*3.*q.*3. & Nauar. *in Man. cap.* 18.*nu.* 61. & alibi, & cum melioribus, quòd in omnibus caſibus, in quibus licitum eſt celare veritatem in iudicio, non obſtante præcepto, vel iuramento, vel excommunicationis pæna, teſtis apertè poteſt dicere, ſe illam ignorare, vel neſcire.

4 Nullaque eſt opus verborum arte, vel enim non licet celare veritatem, quia tunc adderetur mendacio dolus, & fraus, *vt dictum eſt*; vel ſi licet, ſemper citra mendacium, & citra omnem cul-

pam fiet; Nam in casibus superius descriptis, & similibus semper testis respondere potest apertè se nescire: quia iure intelligitur nescire, vt dicat, vel nescire eo modo, quo iure dicere debeat. Et id neruosissimè, ac fundatissimè probo ex doctrina, & exemplo Christi Domini nostri, qui est via, veritas, & vita, & veritatis inobliquabilis norma, & regula, qui cũ loqueretur de iudicij die, & hora, non amphibologicè, non verborum arte, vel dolo, sed apertissimè dixit, se nescire; de die (inquit) illa, & hora, nec filius hominis scit, & id tamẽ distinctissimè, & clarissimè sciebat: Nec ob id mẽdacij ab vllo catholico Doctore arguitur; sed omnes Patres, ac Theologi, nemine prorsus discrepante, conueniunt, quod nesciebat ad reuelãdum alijs. Sic testes, tanti Magistri exẽplo, quantumcunque sub præcepto iurati, & interrogati, possunt apertè respondere, se nescire, nempè ad reuelandũ iudici. Et in iudicio, & vniuersaliter ad reuelandũ alijs; quia non decet: & illa est veritas, quæ decet, bonum enim, & verum conuertuntur; & tunc vera veritas est veritatem tacere, quia sic decens est.

5 Non oportet igitur torqueri, neque recurrere ad fraudes, vel dolos, nec insanire, vt aliqui dicentes, quod Sacerdos nequit aperire secretum confessionis, quia illud scit, vt Deus, & non vt homo. Nam hoc est aperte contra Scotum *in* 4. *dist*. 21. *quæst*. 2. & apertiùs contra veritatem: scit enim Sacerdos, vt homo, cum Deus esse non possit, sed vice Dei, & vt Dei minister, & tamen semper apertè dicere potest, quin & debet, etiam cum discrimine vitæ se nescire.

6 Nec similiter oportet, quod testis quærat subterfuge-

terfugere, vel appellando, vel tacendo, vel ostendendo se per iniuriam interrogari: nam in his, & similibus, vel maximam daret de commisso delicto suspicioné, vel iudicé exasperaret fortè in sui detrimentum, vel iudicé offenderet.

Nam datur casus, in quo iudex iuridicè in- 7
terrogat, & testis iuridice negat, & vterque iure suo vtitur, vt supra ostensum est: falluntur itaque contrarium sentientes, ac denique fateri coguntur, quod testis apertè respondere potest se nescire.

Et quod respondens hoc modo non men- 8
titur, si nihil aliud sciat, quam quod est iure occultum.

Quod adeo verum est, quod non oportet di- 9
stinguere, vt faciunt quidam, siue enim testis interrogetur in vniuersali, siue particulariter, & nominatim de particulari delinquente, semper respondere poterit apertè se nescire, vt iure dicat.

Nec oportet vlteriùs dubitare, an in talibus 10
casibus excommunicatio liget: nam certum est non ligare quoad forum conscientiæ, quia vel est inualida, vel nulla, & non incurritur excommunicatio, nisi propter peccatum lethale, quod in præfatis casibus abest: sic elicitur ex cap. *Nemo episcopum*. 11. *q*. 3. & in præfatam sententiam conueniunt Sotus *de secr. memb*. 3. *q*. 1. *concl*. 4. & Nauar. *in Man. c*. 25. *nu*. 3. & alij.

Quidquid sit de pœna temporali, vel exteriori, 11
de qua non hic loquimur, sicut neq; de contemptu, vel alijs, quæ per seipsa peccatum essent.

Sed solum dico, quod nullum præceptum, & 12
nulla excommunicatio in foro conscientiæ li-

gat quemcunque testem, qui veritatem celat in iudicio, etiam apertis verbis dicendo se nescire *iuxta superius tradita.* Et ego semper in secretis quibuscunq; mihi cõmissis eo modò loquẽdi vtor veritaté occultando, quã propalare iure nequeo,& sic optimum est nescire, & ideò verissimum, sicut pessimum esset prodere, & ideo falsissimum: sic apertè docet Scotus *in 4. dist. 21 q. 2. per totam*; sed *specialiter ad finem*, vbi ait; impositor enim falsi criminis, vel cuiuscunque veri occulti, quod non potest probare, pro calumniatore habetur, *extr. de calumnia*, talis est iste, qui reuelat quodcùmque secretum crimen. *Hæc Scotus*, ad cuius mẽtem, si quis dicitur calumniator, quia verum occultum reuelat, & contrariorum eadem est vbique disciplina: non euadet calumniatoris nomen testis, nisi apertè negando veritatem occultam, quam reuelare sine calumnia nequit.

An testis negans, vel occultans veritatem ad restitutionem teneatur damni inde resultantis.

Cap. XI.

SVMMARIVM.

1 *Testis non citatus, non se offerens non tenetur de damno, nisi in casu necessitatis.*

2 *Nec etiam citatus, & iuratus, quando ex testimonio illi damnum immineret notabile.*

3 *Limitat auctor comparanda esse damna testis, & eius, cõtra quem testimonium quæritur, & ad iudicium boni, & eruditi viri minus eligendum.*

4 *Quando verò nullum testi damnum immineat, semper ad restaurationem tenetur.*

5 *Id rationibus probatur.*

6 *Limitat Lessius non teneri, quem ad damnum, qui aliqua industria subterfugit Iudicis citationẽ, & præceptum, & id licere.*

7 *Im-*

7 *Impugnatur Lessius, eiusq; dissoluuntur rationes.*
8 *Talis itaq; iurans nedum puniri poterit, vt inobediens, sed tenetur de damno, quicquid alij secus.*
9 *Falsum vero deponens omnino, & absq; vlla limitatione ad restitutionem tenetur.*
10 *Etiamsi ex retractatione maius damnum sibi immineat.*
11 *Etiam si dubitet, an sua retractatio sit profutura.*
12 *Nec excusatur ignorantia, vel inaduertentia, postquam resciuit, contra secus opinantes.*

DIstinguendum est de teste, an sit citatus vel non: Regulariter enim sponte se offerre non tenetur testis, & ex consequenti, non citatus non tenetur ad damnum resultans, nisi in casu necessitatis; vt si clarè cognosceret suum testimonium esse necessarium ad liberandum innocentem, vel etiam accusatorem à pœna talionis, quando ex conscientia tenebatur accusare, & in simil. teneretur quilibet ad restitutionem, etiam non citatus, nisi sponte se offerret ad testificandum, ita Nauar. *in sum. c.* 15. *n.* 17. 1

Si verò citatus est, & iuratus, iterum distinguendum; nam vel damnũ graue ex testificatione probabiliter illi imminet, vel nullum damnum, aut leue, si primum, docet Sot. *de secr. m.* 2. *q.* 7. *dub.* 3 & Nauar. *c.* 25. *num.* 50. quod talis non tenetur testificari, nec superior potest eum cogere, vel ipse potest citatus non comparere; vel si compareat, aliquo artificio se eximere, & liberare, nisi ratio boni publici secus requireret. 2

Adderem ego semper aliam limitationẽ, quod sicut bonum publicum præferendum est priuato: ita comparãda essent bona, vel damna testis, & illius, contra quem testimonium quæritur, & secundum maiorem, vel minorem excessum dãni alterius partis ad arbitrium, & iudicium eru- 3

diti, & boni viri, cuius consilium sequeretur, vel testificandum, vel à testimonio abstinendum, & sic tutus erit in conscientia.

4 Si vero nullum damnum testi immineat, citatus, vel iussus, semper ad restitutioně tenetur quomodocunque veritatem occultet de industria, vel fugiendo, vel subterfugiendo cautelis, vel amphibologicis, & similibus. Ita sentiunt Nauar. *c.25.n.*41. Sotus *l.5.de iust.& iur.q.7.ar.1.* & Salon.*q.* 70.*art.*1.*dub.*3.

5 Et ratio eorum præcipua est, sicut occultans, aut lacerans aliquam scripturam, nè producat iussus illã producere, ad restitutioně damni inde sequuti tenetur, ita qui renuit testimoniũ dicere citatus, quãdo ex eo sequitur damnũ Reip. vel tertij. Addo ego validiorě rationě, quæ semper in regularibus militat; nam ipsi si debitè citati, & interrogati renuant obedire, peccãt mortaliter contra obedientiæ votum, quod peccatum remitti non posse videtur, cũ ex eo sequatur ablatum bonum proximo per illatum damnum in his tantum, in quibus testificari tenetur ex superius explicatis.

6 Lessius tamen *l.2.de iust.& iur. c.* 30. *dub.* 8. in eo contradicit limitando, quod qui se occultat, vel fugit, priusquam iudicis præceptum, aut citatio ei legitime intimetur, non tenetur ad restitutionem damni inde sequuti, quamuis potuerit peccare grauiter contra charitatem, quin idem asserit de illo, qui post legitimam citationě fuga, vel fraude aliqua testificãdi actum declinat. Primum probat, quia nemo obligatur pręcepto superioris, priusquam ei debito modo imponatur, sicut qui fugit, nè instituatur tutor, vel curator pupilli.

Sed

Sed vanum est hoc Lessij fundamentum, & 7
nullā habet veritatem, nisi vbi damnū tertio nō
obuenerit, & exemplum suum de tutore nō militat
duplici de causa. Prima, quando possunt alij
reperiri in tutores: secunda quia si alij non reperiantur,
semper tutor, & curator periculo dāni, & multoties dāno
se exponit, à quo nunquā, vel vix eximi potest. In superiori autē casu suppositum
est nullum sufficiens damnum obuenire testi. Quare, si peccando mortaliter damnum
inferat, mihi videtur ad restaurationem teneri, licet enim peccatum sit contra charitatem
immediatè: tamen ex consequenti est contra iustitiam, vt patet: & per hoc ad alias probationes
Lessij pro suo secundo asserto, quia (inquit) talis citatus, & iussus repugnans, solum peccat contra
obedientiam, & non contra iustitiam; ita, vt sit inobediens, & contumax, & non iniustus: exemplis
probat, sed sunt superflua; nam præfata doctrina vera est, quando præcisè iudiciū sistit gradum
in contumacia, vel inobedientia, nullo sequuto tertij damno; sed quando ex eo damnum
sequitur, licet peccatum primo, & immediatè sit contra charitatem, & sit formaliter inobedientia,
vt concedo; tamen ex consequenti est contra iustitiam, & sic in similibus casibus, contra Lessij
corollarium tenetur testis iussus, & iuratus nedum ex charitate, vel obedientia, sed ex iustitia
respondere, nec iudex præcepto suo imposuit illi obligationem iustitiæ ad iurandum, vel respondendum:
sed illa suaptè natura oritur propter sequelam damni, vt dixi, & dico.

Quare talis iurare nolens, vel respondere, nedum puniri poterit, vt inobediens, sed vlteriùs 8

ad restitutionem damni inde secuti tenetur. Mea itaque sententia toto cœlo aberrant quidã, duo illa magna derelinquendo lumina, Sotum, & Nauar. & cum eis consentientem Salonem, & se implicando tenebris in hac parte Leonardi Lessij aliàs lucidissimi Doctoris. Et hæc de occultante veritatem dicta.

9 Quando vero testis absolutè falsum deponit, ex quo resultet damnum Reipub. vel tertio semper ad restitutionem absolutè tenetur absq; aliqua limitatione, vel distinctione.

10 Etiam, si ex retractatione maius damnum illi immineat ex communi omnium Doctorum sententia; potior enim est semper conditio innocentis, & falsum deponens sic tenetur semper se retractare.

11 Nec excusat, si dubitetur, an retractatio sit profutura; nam quilibet, quod suum est, experiri, ac tentare tenetur in tali casu.

12 Nec excusat ignorantia, vel inaduertentia, vel obliuio contra id, quod perperam docent aliqui ex Caietano, & Petro Nauarro, quorum sententia vera est, quousque sic deponens in eodem statu permaneat, sed certior factus de sua inaduertentia, vel ignorantia, vel obliuione, & de similibus tenetur semper se retractare ad restaurandum illatum damnum, etiam cum periculo mortis (quatenus causa id expostulat) vt docet Petrus Nauar. *libr. 2. cap. 2. num. 253.* quo in sensu intelligendus est etiam Lessius à nonnullis citatus cum sua adducta ratione.

De nu-

De numero, & qualitate testium sufficientium ad plenam probationem. Cap. XII.

SVMMARIVM.

1 *Duo testes contestes ad minus requiruntur ad plenam probationem.*
2 *In personis insignioribus maior numerus requiritur secundum eorum eminentiam.*
3 *Opinio dicentium non requiri plures, quam duos testes ad condemnationem Prælatorum Regularium.*
4 *Inficitur, & limitatur præfata sententia.*
5 *Cuperet Auctor saltem quatuor requiri testes contra Prouinciales.*
6 *Contra verò Patres ordinis, & officij iam functos, ad minus tres requiri omni exceptione maiores.*
7 *Hoc videtur conforme Christi doctrinæ.*
8 *Contra personas ordinarias duo sufficiunt testes contestes.*
9 *Et id est de iure diuino positiuo contra secus opinantes.*
10 *Nec accusator potest assumi in testem, vt faciat numerum duorum testium contra secus docentes.*
11 *In processu enim ex munere non requiritur accusator.*
12 *In Denunciatione denunciator in testem assumi potest.*
13 *Testes, vt plenè probent, debent esse iurati contestes, & deponentes de certa scientia.*

COmpertissimum est iuxta Domini nostri expressam Doctrinam *Mat.* 18. duo testes contestes ad minus, & omni exceptione maiores requiri ad plenam probationem faciendam, sicut etiam explicatur de iure communi; & est de iure gentium; & est communissima, & receptissima sententia. 1

Tamen ad aliquarum personarum insignium damnationem requiritur maior numerus testiũ: nam (vt definitur in iure canonico 11. *qu.* 4. *cap. Præsul*) Episcopus cardinalis non damnatur, nisi septuaginta duobus testibus, Presbyter Cardinalis 2

 nalis

Cardinalis 64. Diaconus Cardinalis, Sub diaconus,& inferiores Cardinales viginti ſeptem, contra quoſcumque vero alios clericos, etiam Epiſcopos ſeptem ſufficiunt, ad aliorum verò condemnationem teſtimonium duorum ſufficere dictum eſt.

3 Notat autem Roder. *q.* 3. *art.* 1. non eſſe cur ad condemnationem Prælatorum Regularium pluſquam duos teſtes requiramus, cum omnes (licet ſint ſupremi) quoad iuriſdictionē epiſcopis tantum æqui parentur, qui epiſcopi per ipſum per duos teſtes condemnari poſſunt.

4 Quæ ſententia, cum ſit contra ius commune quoad Epiſcopos, vt ſuperiùs patet, ego crederem etiam præfatos duos teſtes non ſufficere ad condemnationem talium Prælatorum Prouincialium, vel maiorum, niſi omni prorſus exceptione eſſent maiores; ad quos etiam repellendos deberet ſufficere quęlibet minima exceptio: nam prędicti Prælati ſunt ſcopus omnium ſagittarū ſubditorum, & ego experientia didici, quemlibet quamuis iuſtiſſimè, ac mitiſſimè punitum, vel etiam in aliqua re, etiam leui contriſtatum, inimicè perpetuò inſectari Prælatum punientem, vel contriſtantem.

5 Vellem ergo ſaltem quatuor teſtes adhiberi omni communi exceptione maiores ad prętatos condemnandos Prælatos, nec ſufficere minorem numerum.

6 Maximo etiam cum moderamine procedi vellem cum inſignioribus ordinis Patribus: præſertim cum his, qui huiuſmodi Prælatorum munere functi fuerint; ad quos condemnandos vellem non ſufficere minorem numerum, quam trium teſtium.

Quod

Quod ex eadem Christi doctrina planè elici 7
posse videtur; cum enim dicat *Matth.* 18. in ore duorum, vel trium, expressè innuere videtur in aliquo casu non minus, quam tres testes plenè probare posse: casus verò apud nos non videntur esse posse, nisi superius positi.

Cæterum quoad personas ordinarias, & pri- 8
uatas duos tãtum sufficere testes clarissimum est, tum ex Christi præfata doctrina, tum ex iure canonico eam explicante, tum de iure gentium, tum ex vsu, & consuetudine apud omnes probatas Religiones recepta.

Ex dictis constat errare illos, qui asserunt, prę- 9
dictum numerum duorum, vel trium testium non esse de iure diuino positiuo; cum in vtraque pagina expressè contineatur *Deuter.* 17. *&* 19. *& Matth.* 18. vbi Christus nedum explicat, sed confirmat, & innouat vetus præceptum, vt sentit communis Doctorum sententia.

Errant etiam, cum subdunt, non requiri ali- 10
quo iure, vel naturali, vel diuino positiuo, vel gentium duos testes vltra accusatorem, & quod accusator potest assumi in teste.

Confundunt enim terminos, & modos proce- 11
dendi, nam si iudex procedit ex munere modis superius explicatis, vel generaliter, vel specialiter, certum est non requiri accusatorem, sed alia superius tradita.

Si verò procedit ad instantiam partis, vel pro- 12
cedit, vt excitatus tantum, vt contingit in denunciatione; & tunc denuncians potest assumi in testem, *vt supra fusius explicatum est*, & hoc est, quod probare possent, vt nos probauimus ex doctrina Christi. *Matth.* 18. nempè, vt denuncians

cum

6 *Remissius in accusatore desideratur hæc circumstantia, vbi copia testium adest.*
7 *Distinctè vero, & rigorosè in testibus ipsis.*
8 *Idem in accusatore, vbi testis adducitur vnicus.*
9 *Testes exquisitissimè super his examinandi ad habendam singularitatem, vel conuenientiam.*
10 *Sextò, contingit singularitas, quoad habitum.*
11 *Septimò, quoad agere, & pati.*
12 *Octauò, quoad relationes.*
13 *Nonò, quoad sensum.*
14 *Contestes dicuntur, quando concordant in substantia, & circumstantijs principalioribus.*
15 *Leiuiusculæ verè discordantiæ nedum non obsunt, sed validius reddunt testimonium.*
16 *Non dicuntur singulares, sed contestes, qui per foramen vnus post alium successiuè viderunt.*
17 *Idem videtur de testibus, qui in eadem nocte successiuè idem crimen viderunt.*

MVltipliciter dicuntur testes singulares, vt notat Roder. *qu. 9. artic.* 1. *Primò* quoad substantiã iuxta Bald. *in l. testium, col. 5. n.* 14. *C. de testib.* vt si vnus testis deponit de Paulo: alius de Francisco, vel vnus lapide occisum, alter ferro. 1

Secundò, quoad quantitatem, vt si vnus dicat decem, alter quinque; nam saltem quoad quinque reliquos erunt singulares. 2

Tertiò, quoad qualitatem, vt si vnus absolutè, alter sub conditione deponat, vel vnus vestitum albis, alter coloratis. 3

Quartò, quo ad locum, vt si vnus dicat sub schino, alter sub pino, *vt in Daniele*. Vbi notandum ex Doctrina Baldi *consil.* 25. quòd si loci diuersitas inducit contrarietatem, vel incompossibilitatem, tunc falsum testimonium supponitur, vt contingit in facto non reiterabili. In facto verò iterabili diuersitas loci non reddit falsum testimonium, 4

sed

sed solum testes reddit singulares, de quibus hic loquimur. Cum hac circumstantia coincidit situs diuersitas omnino quoad hanc iudiciorum materiam: quidquid prolixius distinguat Roder. vt patet per eius exempla.

5 *Quintò* quo ad tempus, vt si vnus deponat factum Kalendis Maij, & alter Iunij; vel vnus nocte, & alter die, siuè sequenti, siuè prçcedenti. Circa quod parua diuersitas temporis non sufficeret. Et idem dicendum quoad falsitatem, vel singularitatem testium circa diuersitatem temporis, vt dictum est in diuersitate loci: nempè, vt factum non iterabile falsitatem, iterabile vero singularitatem inducat.

6 Hic anguntur nonnulli variè se torquendo circa tempus, & locum se inuoluendo, non distinguentes ea, quæ ad accusatorem, ab ijs, quæ pertinent ad testes: nam quoad accusatorem sufficit, & aliqualiter tempus, & locum describere, vbi adest copia testium.

7 Distinctissimè vero à testibus hæ circumstantiæ disquirendæ sunt, nè contingat errare in ferendo iudicio, & nè reo defensiones præcludantur, cum validissimè ex repugnãtia loci, vel temporis defendere se possit. Testes itaque non concordantes de tempore, ac loco singulares sunt, vel falsi iuxta Baldi recitatam doctrinam.

8 Regulariter. autem cogendus est Accusator (vt superiùs notatum est *tractat. 6. c. 1. de Accusatore*) ad distinctam loci, ac temporis circumstantiam describendam, & deponendam, vt vbi vnicus tantum adesset testis, locus pateat reo se defendendi ex concordia, vel controuersia talium circumstantiarum inter ipsos, videlicet accusatorem,

rem, ac testem, & vt ipsemet Reus diuersitatem probare possit.

Vbi vero sunt plures testes diligentissimè, ac 9
exquisitissime de ijs circumstantijs loci, & temporis examinandi sunt semper propter Doctrinam communem, & communem cõsuetudinem, & propter adductas rationes, ad discernendam veritatem, vel singularitatem testium.

Sextò dicuntur singulares testes quoad habi- 10
tum, vt si vnus dicat vestitum veste Religiosa, & longa, & alter veste singulari, & breui. Et hic etiam singularitas esset, vbi de diuersis factis deponerent. Incompossibilitas vero, & falsitas, vbi de eodem facto, eodem loco, & tempore.

Septimò dicuntur testes singulares quo ad age- 11
re, & pati: vt si vnus dicat, quòd pars voluit agere, alius dicat, quòd egit. Vel vnus dicat, talem fecisse homicidium, alter dicat, opem tulisse, vel mandasse, vel consuluisse.

Octauò dicuntur singulares testes quo ad ali- 12
quas relationes, vt in relatione dominij, vel vsus: vt si vnus dicat, talem habere rem ad proprium vsum; alter ad communem. Vel vnus dicat, quod possidebat, vt Dominus: alter vero, vt vsufructuarius, etsi perperam ponat hæc Rodericus in prædicamento habitus.

Nonò dicuntur testes singulares quo ad sensus, 13
vt si vnus dicat, se audisse, alter tetigisse, vel diuersa audiuisse deponerent. Cum quo coincidit modus postremus, quem ponit Roder. videlicet quando testes deponunt se diuersa verba audisse, & ad præfatos modos videntur posse reduci omnes alij modi contingere possibiles in causis, & iudicijs criminalibus.

Notan-

14 Notandum verò, quòd teſtes non dicuntur ſingulares, quando in facto principali, in quo negotij ſubſtantia præcipuè conſiſtit, concordant per eadem, vel æquiualentia verba, quamuis in alijs minus pręcipuis circumſtantijs diſcordent: immò tunc dicuntur conteſtes, & conformes, vt patet ex iure communi. *l. qui ſenten. C. de pœnis. l. quicumque C. de hæret.* & ex D. Thoma. 2. 2. *q.* 70. *art.* 2. *ad ſecundum*, & Soto *lib.* 1. *de iuſt. & iur. qu.* 7. *art.* 2. *ad primum*, & ex Gloſ. *in cap.* 1. *de conuer. coniu.* & alijs, quos refert Roder. *q.* 9. *art.* 3.

15 Immò addit ex eiſdem Doctoribus adeo verum eſſe, diſcordantiam in minimis quibuſdam non nocere, vt hæc interdum teſtimonium reddant validius, quia ſi in omnibus concordarent, etiam in minimis viderentur ex condicto eundem ſermonem referre.

16 Neque præterea ſunt teſtes ſingulares illi, qui per vnum foramen, per quod ſimul videre non poterant, vnus poſt alterum viderunt quempiam committentem aliquod delictum, ſed conteſtes erunt, & plenè probantes, ſi intra breue ſpatium temporis idem delictum continuatum viderunt, ac propterea de vno, & eodem actu numero teſtificentur. Tunc enim non poteſt præſumi pluralitas actuum, nec temporis diuerſitas, nec loci, vt cõſtat; ſed vnus numero actus, & vna temporis coniunctio, & idem locus: ſic tenent iuriſconſulti, Baldus *in l. teſtium C. de teſt.* & Gloſ. 1. *in c. Nihilominus cum verſ. ſimul qu.* 3. *&* 6. Anton. de Butrio *in c. cum oportet. de accu. n.* 12. *& in d. c. nihilominus*, & Arena, & Cinus *in d. l. teſt.* & alij, quos citat, & ſequitur Roder. *q.* 9. *cit. ar.* 2.

17 Addens, quòd ſi eadem nocte viſus eſt Clericus

cus cum Concubina in principio noctis ab vno teste, & ab altero in media nocte, vel in aurora, hi præsumuntur contestes, circa quod prudentiam & arbitrium Iudicis valdè requiri mihi videtur, & magis cautè determinandum.

An aliquo in casu possit aliquis per singulares testès plenè conuinci, & condemnari.

CAP. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Opinio dicentium testes singulares plures, quàm duo sufficere ad plenam probationem.*

2 *Auctor non amplectitur sententiam præfatam, nisi in perniciosis, & enormibus excessibus.*

3 *In reliquis recedit à superiori sententia.*

4 *Sententia Caietani explicatur, qui tandem cum Auctore consentit.*

5 *Exemplum Roderici impugnatur tanquam non ad rem.*

RODericus *ead. q. art.* 6. dicit esse plurimorum Doct. sententiam: quod si testes singulares plures sint, quàm duo, & fide digni, tunc procedi poterit ad pœnam ordinariam imponendam. In quam sententiam citat Simanchã, Caccialupum, Franciscum Brunum, Socinum, Hyppolitum, Marsilium, & Tiraquellum; à qua tamen recedit; Verumtamen *superius art.* 2. videtur sibi aliqualiter contradicere: vbi adducit Caiet. 2. 2. *q.* 70. *art.* 2. dicentem, quòd propter singulares testes inuenitur fulminata sentẽtia multorum Patrum in peccatis Religiosorũ: quòd ex eo tolerabile reputabat, licet non sit secundum rigorem iuris, quia non tàm proceditur inter regulares ad puniendum, quam ad salutem animæ; quã ratione ego nullatenus approbo, *vt aliàs dixi.*

Sed potius crederem in aliquib. tantum enor- 2
mibus casibus Reip. damnosis, & perniciosis, &

M diffi-

difficillimæ probationis prȩfatā sententiā Caiet. & aliorū citatorū Doct. sequendā,& amplectēdā, quidquid variè dicāt Rod. vt v.g. in casu hæresis, vt notat Simanchas *de inst. cat. tit. 64. n. 77.* vt si multi viderint eundē hominem diuersas hȩreses docuisse, vel exercuisse diuersis locis, & tēporib. nā eligibilius esset huiusmodi virū adeò perniciosum è medio tollere, quā iuris rigorē seruare velle, similiter si sollicitationes ad actū carnis in actu Sacramētalis cōfessionis probarētur à plurib. licet singularib. testib. In his ergo, & similib. casib. recedendū est à regula cōmuni, & cōmuni rigore iuris, sed magna adhibita prudētia, riteq; pōderatis ponderādis de qualitate personæ delinquētis, grauitate, & pernicie delicti testiū fide, ac similib.

3 Quib. exceptis nō possum adduci, vt sentiā cū Rod. vel alijs *ead. q. add. ar. 5.* vbi dicit, quòd testes singulares faciūt plenā fidē, & probationē, vt quādo testificātur de plurib. actib. habētib. vnā originē, vel causā, vel quādo ex dictis testiū resultat vnū peccatū in genere, & sic per id multi deponētes de diuersis actib. iurisdictionis probāt de iurisdictione; & sic de singulis; nā, si hoc esset verū sēper testes singulares probarēt, vbi peccatū esset iterabile: quod est contra ius cōmune, *vt dictū est.*

4 Et idē Caiet. loco adducto concludit, quòd reus nō potest ad huiusmodi sententiā tolerandā cogi, videlicet ex dictis testiū singulariū lata, sed debet ex huiusmodi indicijs per tormēta veritas exquiri, vt sentētia nō feratur, nisi cōtra cōfessum, vel cōuictū iuxta sacros Canones. *2. q. 1. c. Nos in quēquā.* VndeCai. tolerat sententiā ex testib. singularib. in religiosis tantū, qui ex humilitate, & mortificatione eā acceptare consentiunt. Non posse

autem

auté cogi de iure apertè docet: cũ quo sentit Sotus *l.5. de iust. & iur. q. 7. art. 2.* & Communis, *vt dixi.*

Vltimũ verò exemplũ, quod adducit Rod. de pluribus audientib. missam, quorũ alter audiuit *Gloria in excelsis Deo*, & alter audiuit *Agnus Dei*, non quadrat superiori doctrinæ: nã tales non sunt testes singulares, sed cõtestes ratione cõtinuationis temporis, & actus, *vt superius de videntib. per foramẽ concubinarium eadem hora, vel nocte dictum est*, & sic alia eius adducta exempla vel nil probãt, vel non sunt singulares testes, vt in discusso exemplo. 5

An aliquis poßit cõdemnari per testes singulares, adiuncta fama; vel alijs adminiculis. CAP. XV.

SVMMARIVM.

1 *Singularitas testium triplex. Prima obstatiua, quæ probationem inficit.*
2 *Secunda diuersificatiua, de qua suprà.*
3 *Tertia cumulatiua; quæ non sufficit ad pœnam ordinariã.*
4 *Per solos verò testes singulares nũquã poterit quis cõdẽnari; quantũcunq; probent in genere, quicquid alij sentiunt.*

VLtra superiùs notata de singularib. testib. notandũ est, quod singularitas testiũ triplex est. Alia dicitur *obstatiua*, vt quãdo ex dictis testiũ nascitur cõtradictio, vel repugnãtia nõ in minimis circũstãtijs, quæ nõ attẽdũtur (vt dictũ est suprà) sed in grauiorib. vel in substãtia facti: & tũc nil penitus probãt, quibuscũq; cõcurrẽtib. adminiculis 1

Alia singularitas dicitur *diuersificatiua*, ex qua videlicet nascitur diuersitas rei, vel in substantia, vel in loco, vel in tempore, sed non contradictoriè, vel repugnanter; sed vel de diuersis actibus, vel diuersis locis, & temporibus, & de tali singularitate dictum est superius. 2

Tertia singularitas dicitur *cumulatiua*, quando videlicet dictũ vnius coadiuuat dictum alterius: 3

 vt cum

vt cùm vnus deponit de facto, & alter de fama; vel vnus de visu, & alter de auditu, & de hac loquimur hic. Et quidquid de his fusius, & prolixiùs, vel etiam obscuriùs dicat Roder. *q. cit. art.* 4. quoad hoc in eius venio sententiam, videlicet, vt nemo per testes singulares licitè condemnari possit pœna ordinaria, etiamsi cōcurrat fama de crimine, quamuis legitimè probata; in quá sententiam adducit ibid. Ioan. Andream, Conradum, Brunum, Palatium, Rubeum, Simancham, Iulium Clar. Boccium, Marsilium, Parisiū, Doct. Angelicum, Sotum, & alios; quorum ratio est, quia in criminalibus ex plurib. imperfectis probationibus non consurgit vna integra, & perfecta probatio.

4 Cæterum (quidquid variè dicat Roder. hic, & præcitatis articulis) si nullus potest condemnari ex testibus singularibus, etiam concurrente fama, vel alijs adminiculis ex se insufficientibus, multò minus condemnari poterit ex solis testibus singularibus quomodocunque probantibus aliquem esse delinquentem in genere contra id quod superiori capite asserebat Roder. cum alijs: quia genus quid confusum est, incertum, cōmune, & indeterminabile; vt notat doctissimus Penna *in Direct. Inquisit. 3. par. concl. 221. pag. 617. col. 2.* & vbi quid in genere probatur, nil ad certum indiuiduum demonstratur, vt requiritur ad condemnationem; nemo enim ex delicto potest condemnari, nisi saltem duobus legitimis testibus sit conuictus. At quod de pluribus differentibus articulis per testes singulares conuincitur, non conuincitur legitimis testibus. Quæ sententia, (vltra Doct. *à Roderico ibid. adductos*) videtur esse com-

se communissima, & receptissima, vt dicunt Simanchas, & Rhoias *ibid. adducti*, & Concil. Biterrense *c.* 11. sic decernit ijs verbis. *Ad nullius verò condemnationem procedatis sine confessione propria, vel probationibus dilucidis, & apertis: satius enim est relinquere facinus impunitum, quàm innocentem condemnare.* Et Concilium Norbonense *c.* 23. idem sanciuit in hæc verba: *Ad nullius verò condemnationem sine lucidis, & apertis testimoniis, & probationibus, vel confessione propria procedatis: satius est enim facinus impunitum relinquere, quàm innocentem damnare.*

Vtrum testes singulares faciant probationem, vel fidem sufficientem ad torquendum, & incarcerandum. CAP. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Opinio dicentium testes singulares nedum ad torturam, sed ad condemnationem aliquando sufficere.*
2 *A præfata sententia recedit Auctor, testesq; singulares ad solam carcerem, & torturam sufficere ait.*
3 *Sufficienter verò tortus, si plenè purgauerit, absoluendus, sin autem, pœna arbitraria puniendus, secundum rectam prudentiam.*

PAul. de Castro *in l. admonen. co.* 7. *ff. de iureiuran. & l. Lucius, ff. de his, qui not. infamia*, & Bart. ibi. & Soccinus *consil.* 37. Hyppol. *sing.* 114. & alij concorditer docent, quòd Iudex potest non credere Testibus, etiamsi sint contestes, & è contra potest credere his, qui non sunt contestes, rationabilibus de causis, vtpotè quandò sunt adeò bonæ vitæ, ac famæ viri, vt illis credere oportere videatur: nam omnis virtus probationis arbitrio iudicis ponderatur, & dijudicatur, vt notat ex præfatis Doct. Roder. *ead. q. art.* 6. 1

2 A qua ſententia ego prorſus recedo, cum ſit contra ius commune, communemque Doct. ſententiam quoad pœnam ordinariam, & quoad plenam probationem, ſed prouiſum eſt à iure, quod obtinuit conſuetudinem, & vſum, vt ex dictis talium teſtium ſingularium quantumcunque vita, & fama probatorum naſcantur indicia vrgentia, vel ſemiplenæ probationes (vt aiunt) vt reus incarceretur, tormentiſque ſubijciatur.

3 Et ſi non fateatur delictum ſufficienter tortus: eo caſu prudentiæ, arbitrioq; iudicis ponderandum erit, an ſufficienter purgauerit indicia, & conſequenter liberè abſoluendus, vel aliqua pœna arbitraria fuerit puniendus, non plenè purgatis indicijs ob magnam, & inſignem teſtium ſingularium fidem; qua in re cautè, ac ponderatè procedendum erit, ne alicui iniuria inferatur à communibus iuris regulis recedendo.

De variatione teſtium. Cap. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis in eadem depoſitione varius reijcitur tanquam falſus.*

2 *Si vera in alia, & alia depoſitione variet, ſententia multorum eſt priori eius dicto ſtandum eſſe.*

3 *Limitat Aretinus præfatam ſententiam locum habere, quando pars oppoſuit.*

4 *Alia ſententia, quam ſequitur Auctor, teſtem ſic variantem non probare niſi tortum.*

5 *Quod etiam in clericis eſt ſeruandum.*

6 *Idem de teſte, qui contradixit extraiudicialiter.*

7 *Teſti itaque quomodocunque vacillanti non creditur, niſi torto.*

8 *Non dicitur autem varians, ſi continuò, & rationabiliter ſe corrigat.*

9 Va-

9 *Varius verò dicitur, qui iam dimissus à iudice mutat inde sententiam.*
10 *Nisi iustam causam suæ correctionis adducat iudici probandam.*
11 *Varius repertus puniendus.*
12 *Iusta causa correctionis videtur obliuio, si verisimilis existat.*
13 *Testis iam dimissus, varius, præsumitur, ac tortura purgandus.*
14 *Periurus, & falsarius puniendus.*
15 *Varietas verò plurium testium in essentialibus nil probat, & standum est pro reo.*
16 *In disparitate autem testium standum est pro dignioribus, & verisimilioribus, & maioribus.*
17 *Discrepantiæ in minimis non efficiunt varios, sed concordes.*

TEsti varianti ab his, quæ prius in iudicio dixerat, non creditur, vt docent Innocent. Bart. Bald. Alex. Dec. quos citat, & sequitur Roder. *q.* 10. *art.* 1. ea tamen limitatione, vt sibi sit contrarius in eadem depositione: quia tunc reijcitur tanquam falsus; vt habetur expresse in iure *c. licet causam. de prob. l. eos. ff. de falsis* & est communis opinio. 1

Si verò sit sibi contrarius testis in alia, & alia depositione eiusdem causæ, credendum priori ipsius dicto, vt docet Abbas *in cap. cum in tua. de testib.* quem sequuntur ibid. Innoc. Ioan. Andr. Imola, & Recentiores, & post Bald. Alciat. *de præsu. reg. 2. præsum. 29. nu. 6. &* 7. & suadetur ea ratione: nam talis testis in secunda depositione subornatus presumitur à parte, & preterea sequeretur, quod in testis cuiuscunque potestate esset annullare primum suum dictum, & tollere ius quæsitum parti. 2

3 Quare eandem opinionem tuetur Aretinus ibid. ea limitatione, quando videlicet pars, pro qua ſecundo loco teſtis depoſuit, oppoſuiſſe reputaretur, vel conſtaret; ſecus tenet, ſi nihil oppoſuiſſet.

4 Verumtamen cum teſtis (vt notat Roderic. loco citato) ex tali variatione dici non poſſit omni exceptione maior: & addit ex Cardinali *in cap. veniens, col. 2. infi. de teſt.* & ex alijs, quod ad dictum talis teſtis non ſufficit deferri iuramentum in ſupplementum probationis: præſertim cum in vtraque depoſitione præſumatur iuratus, iccirco talis teſtis varius in ſuis depoſitionib. nō facit fidem, niſi firmet dictum ſuum in tortura. Et ita practicari docet Boſſius *tit. de tortura teſtium nu.2.*

5 Et ſic torqueri debet Clericus, & Regularis ſecundùm communem opinionem Canoniſt. vt colligitur ex Follerio *in pract. criminali. fol.* 127. *n.* 47. & Iulio Claro *in pract. crim. §. fi. q. 25. n. 5.*

6 Et idem ſeruandum eſt de teſte, qui in iudicio deponit contrarium eius, quod extra iudicialiter dixerat; debet enim torqueri ad veritaté inquirendam, & hanc eſſe communem opinionem teſtatur Alex. *conſil. 63. lib. 1. conſil.* quem refert Turzan. *in ſua coll. com. opin.* 134. & ita practicari teſtatur Bòſſius *vbi ſuprà. nu.* 41. Ita reſoluit Couar. *l. 2. var. c. 13. nu. 7.* & Clarus, & Communis, *vt dixi.*

7 Ex quibus conijcitur, quod, cæteris paribus, ſemper ſtandum erit dicto, quod teſtis varians, vel vacillans confirmauerit in tortura, ſiue ſit primum, ſiue ſecundum, ſiue iudicialiter, ſiue extra iudicialiter ante torturam ſit dictum.

Notan-

Notandum denique, quod testis varius, vel 8
vacillans dici non potest, si continuò se corrigat allegando iudici causam sui erroris, & correctionis: ita Bart. *in l. eos. col.* 11. *ff. de fal.* & Aretinus *in c. per tuas col.* 2. *extra de test.*

Variare autem dicitur, quando iam dimissus à 9
iudice mutat sententiam, vt ait Firmianus post Bald. quos citat Roder. *q.* 10. *art.* 2. qui licet adducat in contrariam sententiam Bossium prolixè altercans, ego nullam video contradictionem in præfatis Doctor. sed potius in eamdem conuenire sententiam, vt non dicatur testis varius, si testis continuo se corrigat, vel statim, dum examinatur, vel post ipsum examen statim, si ei dictum iterato legatur, *vt superius ego notaui*, & notat Firmianus post Bald. *vt sup. citatus.*

Et vlteriùs si testis reddat causam suæ corre- 10
ctionis, iudicis prudentia approbandam, vel reprobandam.

Quibus non concurrentibus talis testis, vt va- 11
rius, erit puniendus, vt patet in iure *l. eos ff. de falsis*: & vult Alciatus *reg.* 2. *de præsump.* 29.

Qui iustam causam correctionis vult esse ob- 12
liuionem: quod verum esse fatetur Bald. *in l. præib. C. de Episcop. & Cleric.* cum quo ego sentio, si obliuio sit verisimilis: aliàs nequaquam; sicut à simili testis super non verisimili deponens non probat, vt colligitur ex iure *c. super hoc de renunc.* & ibidem Antonius, & Aretinus, quos citat, & sequitur *vbi sup.* Rodericus.

Testis verò iam dimissus (vt dictum est) sem- 13
per vacillans, & varius pręsumetur, si reuertatur ad contrarium deponendum, quia præsumitur, vel à parte subornatus, & seductus, vel alia iniu-

ſta paſſione commotus, ſed eo in caſu lapis lidius debet eſſe tortura, vt dictum eſt, quidquid latius alij diſputent de prima, vel ſecunda depoſitione.

14 Cæterum periurus inuentus, vel falſarius puniendus eſt ſemper iuxta delicti menſuram.

15 Denique varietas conſideratur etiam nedum in vnico teſte; ſed in pluribus, quando inter ſe variant, & ſi varient in eſſentialibus, & contrarijs, vel contradictorijs, cæteris paribus, non probant, *vt dictum eſt ſuprà*, & ſemper ſtandum eſt pro reo, vt docet D. Th. quem citat, & ſequitur Sot. *de iuſt. & iur. lib. 5. q. 7. art. 2.*

16 Quando verò eſt diſparitas in teſtibus, vel alijs circunſtantijs, ponderanda ſunt multa, id eſt, numerus maior, vel minor dignitas teſtium, probitas, fauor cauſæ, veriſimilia, vel contraria, & ex ijs omnibus circumſpectis, & ritè ponderatis iudicabit iudex ſecundum rectam prudentiam, & zelum adhærendo ſemper, veriſimilioribus, dignioribus, & omni exceptione maioribus, vt omnes tradunt, & ſuadet ratio.

17 Diſcrepantiæ verò, vel varietates minimi momenti in leuioribus circumſtantijs, quas vt plurimum homines non attendunt, non efficiunt varios teſtes, ſed potius (*vt ſuprà notatum eſt*) conteſtes efficiunt maioris fidei.

De Tortura teſtium. Cap. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Tortura extremum eſt remedium, ad quod nullatenus deueniendum, niſi extrema neceſſitate.*

2 *Teſtes quicumque inhabiles per torturam purgantur.*

3 *Idem*

3 *Idem seruandum in socio criminis.*
4 *Testes torqueri debent ad veritatem habendam ad arbitrium iudicis.*
5 *Rodericus non nisi flagellationibus, & iniurijs vtendum ait.*
6 *Auctor in grauioribus, grauiora vult adhiberi tormenta.*
7 *Mites tamen esse debent Prælati, & à mitioribus incipere torturis.*
8 *Debiliores in causa, & fragiliores primo loco torquendi.*
9 *Moniales nunquam torquendæ, vel in extrema necessitate mitius, & honestius.*
10 *Testes vna tantum vice in eadem quæstioni torqueri debent.*
11 *Non est eis danda indiciorum copia secundum aliquos.*
12 *Auctor consentit in processu ex munere, non autem ad instantiam partis.*
13 *Nec danda copia, quando torquentur inhabiles, vt habiles reddantur.*
14 *Viri verò in ordine insigniores, vel nunquam torquendi, vel non nisi datis defensionibus.*
15 *Grauis tortura nunquam adhibenda, nisi de consilio, & consensu diffinitorij.*
16 *Auctor semel deliquit in hoc.*
17 *Torqueri possunt infames varij, & veritatem tacentes ex malitia, vel dolo.*
18 *Non torquendi varij in rebus leuiusculis.*
19 *Varians iudicialiter à dicto extraiudiciali torquendus, nisi erroris rationem adducat.*
20 *Sic torquendi testes veritatem occultantes, quando interfuerunt delicto.*

TOrturam esse remedium extremum omnes fatentur, & ideo ad illam nunquam deueniendum, si veritas aliter haberi poterit, quando vero aliter haberi non poterit, & deperiret, & cum ea simul deperiret iustitia in perniciem Reipub. vel damnum tertij; tunc necessario recurrendum est ad torturam, vt colligitur ex iure, quod notat Roder. *q.* 12. *art.* 1. 1

Licet

2 Licèt enim aliàs testes essent inhabiles, tortura purgat eorum defectum adeò, vt fidem faciant contra reum; quam alias non facerent sine tortura, & sic testis quicumque infamis, siuè infamia iuris, siuè infamia facti, mediante tortura, & iuramento fidem plenam faciet.

3 Quod idem sentiẽdum est de complice in crimine: & hæc (vt tradit Bossius *tit. de tortura testium*) est communis opinio, quam in suis pract. criminal. sequuntur Marsil. & Iul. Clar. quos citat, & sequitur Roder. *ead. q. ar.* 3.

4 Et vlterius *art.* 4. *seq.* optimè docet ex Clari sententia torqueri debere, vel duos, vel tres, vel omnes testes quotcumque fuerint, si aliter veritas haberi non possit: quod arbitrio boni iudicis est relinquendum.

5 Et licet subdat, quod Prælati Regulares alijs tormentis vti non possint nisi flagellationibus, & ieiunijs panis, & aquæ.

6 In hoc errare maximè videtur: nam solùm in leuioribus criminibus præfatæ pœnæ locum habent: Cæterum in grauioribus excessibus omnia illa adhibenda sunt tormenta, sine quibus arbitrio boni iudicis veritas haberi non possit.

7 Benè verum est, quòd Prælati regulares in tormentis inferendis non debent esse carnifices; sed mansueti, & mites, & charitate plenissimi: & nũquam ad torturam deuenire debent, nisi pro extremo remedio (vt dixi) & in subsidium vbi veritas aliter haberi non possit; & tunc vti debent mitioribus tormentis, quoad fieri poterit; dummodo veritas non periclitetur.

8 Et semper incipiendum est à debilioribus torquendis, vt vel sic ex eorum confessionibus in tortu-

tortura mitiori euitari possit fortiorum tortura: quibus maiora tormenta essent adhibenda.

9 Moniales verò, vel nunquam, vel vix torquẽdæ, & ab illis, vbi interuenerint, semper exordiendum tamquam à debilioribus; & tunc mitioribus, & honestioribus tormentis vtendum, quãdo necessitas expostulat, vt torqueantur. Compatiendum enim sexus fragilitati, vt notant Doctores *citati à Roder. ibid.*

10 Et præterea testes regulariter non debent, nisi vna vice in eadem quæstione torqueri; & hoc præcedentibus indicijs ad torturam sufficientibus; prout post Bald. *consil. 385. vol. 5.* docet Brunus *in tract. de tortura art. 6. col. 6.*

11 Quibus denique testibus numquam debet dari copia indiciorum, & processus, vt docet Bort. & Boss. quos citat, & sequitur Roder. *ead. q. art. 2.* eam adducens rationem, quòd si aliter fieret, destruentur mille processus.

12 Quam doctrinam veram arbitror, quando iudex procedit ex officio in inquisitione, & visitatione generali, vt limitare videtur ibi. Rod. Cęterum vbi proceditur ad instantiam partis, & per viam accusationis, mea sententia, semper danda erit copia indiciorum, & processus ante torturam, cum hæc sit vexatio, quæ, postquam inflicta fuerit, reparari minimè possit.

13 Præterea quando testes reputantur infames, vel inhabiles, & ob id torquendi sunt, vt habiles fiant, & non ex meritis processus, nulla danda est eis copia processus, qui tunc formatur, sed indiciorum, vel præsumptionum, vel probationum infamiæ, & inhabilitatis eorum, si opportunũ, vel necessariũ fuerit, quandocumq; verò defensioni locus:

locus: erit, assignandus est eis terminus, vt defendere se possint ad euitandam torturam; vt docet Bossius in *tit. de Man. ab hom.* 30.

14 Porrò viri in ordine insigniores vel nunquam torqueri debent, cùm illis fides adhiberi debeat absque tortura: vel, si aliqua vrgenti ex causa tortura digni iudicarentur, nunquam eis danda erit; nisi prius data illis copia processus, vel indiciorum, vel æquiualentium, & assignato eis termino, vt se defendere possint, & se à tortura eximere, siue processus sit formatus ad instantiam partis, siue ex officio, & in visitatione, & inquisitione generali: cùm enim insigniores viri melior pars Reip. sint, cum illis procedendum est omni possibili cautela, & circumspectione, ac respectu.

15 Postremo Prælati regulares ad grauiorem torturam nunquam deuenire debent; nisi ex consilio, & consensu Diffinitorij, sine cuius consilio, & consensu, non nisi leuiores illas pœnas ieiunij panis, & aquæ, vel flagellationis applicari debent, & possunt.

16 Qua in re semel ego deliqui cum Prouincialis existerem torquendo grauiter quendam fratrem absque consilio, & consensu diffinitorij, licet mea sententia iustè. Tortura itaque cautè adhibenda; & non nisi in subsidium, & de consilio, & consensu diffinitorum, & grauiorum Patrum Prouinciæ, vel ordinis.

17 Torqueri autem possunt ad effectum testificandi infames (*vt dictum est suprà*) & varij in circumstantia principali; sic Boss. *tit. de tortura*, & Clar. *q.* 25. & veritatem tacentes quomodocumque deprehendantur illam tacere malitia, vel dolo, cum illam de iure fateri tenebantur; sic

citati

citati Doct. & D. Anton. 3. *part. tit.* 9. *cap.* 11. §. 3.

Si autem varietas non sit in facti substantia vel 18
principali, & graui circumstantia; sed in quibusdam leuiusculis, quæ vix notantur, vel memoriæ mandari non solent, impium esset adhibere torturam: ita Communis cum Bar. *l. eos. vers. per huiusmodi. ff. de fals.*

Varians vero in re principali, etsi dictum eius 19
in iudicio tantum variet à dicto extraiudicialiter, torquēdus erit, vt docet Alex. *l.* 1. *cons.* 63. & Bos. *tit. de tort. num.* 21. & Clar. *qu.* 21. *ver. sed pone.* nisi alleget, & probet rationem erroris varietatis dicti.

Similiter torquendi testes, qui probantur inter- 20
fuisse delictis, & id negant, vel se nil vidisse dicūt, & similia, ita Clar. *dicto loco ver. torquentur etiam iuxta l. vnius. §. iudex. ff. de quæst.* Cætera in tortura seruanda dicentur inferius Tractatu de Tortura Reorum.

De falsis testibus. Cap. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Testis quomodocumque falsum deponens puniendus est.*
2 *Etsi eius dictum non valeret, etiamsi non iurauerit.*
3 *Sic etiam accusator talionis pœna puniri semper deberet.*
4 *Minui tamen contingit aliquando pœna rationabilibus de causis.*
5 *Regulariter autem seuerius puniendi falsum deponentes, quàm ipsi delinquentes.*
6 *In modo vero puniendi semper seuerius puniendi falsum deponentes, & irremissibiliter.*
7 *Exemplum in causa hæresis, vbi falsum deponens non admittitur ad pœnitentiam.*
8 *Testis in vno falsus, in omnibus repellitur.*
9 *Pœna antiquitus falsis testibus imposita.*
10 *Nunc saltem talionis pœna seruanda.*

Quid-

1 QVidquid prolixè, aliquantulumque dubiè dicat Roder. *q.* 15. *a.* 1. & 2. testes præsumuntur semper certitudinaliter, & consideratè deponere: non enim tenentur (vt suprà cautum est) ad illa, de quibus dubitant, vel quæ tantum per auditum nouerunt; sed solum ad ea, quæ certo sciunt, & ideo, si falsum deponant, semper sunt puniendi pœna talionis, vti determinant Baldus, Corset. Ias. Alex. Guido Papæ, Cassaneus, Socinus: quos refert, & sequitur Cou. *in cap. quamuis pactum.* 1. *p.* §. 7. *n.* 6. & alij, quos citat Roder. ibid.

2 Addens ex Panorm. *in ca.* 1. *extra de crim. fals.* quod falsus testis in forma iudicij deponens coram legitimo Iudice, puniendus est: tametsi eius dictum non valeret, vel quia non iurauit, vel ob aliam causam: & idem tenet Bart. Salic. Palatius, Rubeus, & Iul. Clar. ab eodem Roderico ibidem relati, qui dicunt, hanc esse communem opinionem; cuius ratio est, quia falsus testis, in quantum in se fuit, nocere curauit: immò vero, & delictum consummauit: & intentio eius fuit nocere per falsam criminis impositionem.

3 Quæ ratio cum plenè militet etiam in accusatoribus, nõ video, quo iure à talionis pœna eximantur, quando falsum deponunt; Nam, quicquid sit de iure ciuili, vel etiam Canonico, vel de praxi in alijs foris etiam Ecclesiasticis, quoad abolitionem talis pęnæ in accusatoribus certum arbitror in Religionibus, & inter ipsos Regulares rigorosè obseruari debere (vt superius dixi) ad reprimendas innumeras inter ipsos vigentes malignitates, & ad comprimendos malignantes, & inquietos, & insolentes: quibus purgata, & liberata

berata Religio, quietè, securè, ac tranquillè Deo seruire, sæculum ædificare, & in obseruantia disciplinæ regularis se continere possit, & valeat.

Obseruandum tamen in his, quòd multis modis augeri, vel minui poterit pœna in puniendis falsis testibus, vel falsis accusatoribus: minui enim poterit, quando is, qui falsum deposuit, spôtè ad confitendum crimen accedit, & errati pœnitentiam postulat, prout latè probat Tiraquell. quem adducit, & sequitur Roder. ibid. & sic vidi practicari in mea Religione, & Prouincia iuxta etiam statutorum ordinis præscriptum. 4

Contra verò cùm falsum deponere in Iudicio sit maximæ malitiæ, ac maximæ iniquitatis, & impietatis peccatum; debet seuerius, & acrius puniri, quam delictum ipsum, super quo falsè depositum fuit, dummodo pœna talionis non excedatur sanctissimè à sanctissimo Papa Damaso decreta. 5

Seueritas autem in modo puniendi maior exerceri debet in falsum deponentes, quam in ipsos delinquentes de eodem delicto. Et sic, licèt hæreticus admittatur ad pœnitentiam, antequam curiæ sæculari tradatur: 6

Falsum tamen deponens in causa hæresis non debet admitti ad pœnitentiam; nec est ei parcendum pœnitere volenti, prout docet Iacob. de Aretio, Cynus, Bald. Io. Andr. Ant. de Butrio, Marianus Soccinus, & alij Canonistæ, quos refert citatos à Simancha Roder. vbi sup. & conformiter ad hoc extat rescriptum Leonis Decimi *Adriano Cardinali Generali Inquisitori Hispaniæ directum, Datum Romæ apud D. Petrum die* 14. *Decemb. anno Domini* 1517. *Pont. sui anno* 6. In quo cauetur, 7

vt falsi testes in illo sancto Tribunali brachio sęculari tradantur. Quem rigorem seruandum dixi, & dico, inter Regulares suprà quacunque falsi depositione ob causas superiùs adductas, quoad modum puniendi indispensabiliter, & sine venia, & iuxta falsi impositi mensuram. Quod si obseruaretur, certè nō vigerent in ordine, ac Religione tot factiones, tot rixæ, tot contentiones, totq; scandala, tum Prælatorum intra, & extra ordinē, tum sæculi, tum Principum; quæ D. O. M. per suam bonitatem, & clementiam penitus auertat.

8 Arctiùs autem aduertendum, quòd quando testis in vno falsum dicit, eius depositio repellitur tota, vt suspecta, quidquid sit de veritate in alijs dictis. Ita Clar. *q. 53. vers. sed quæro*; & Communis.

9 Deniq; notandum, quòd antiqui Romani falsum deponētes à saxo Tarpeio deijciebant; & refert A. Gell. *l. 2. noc. Att. c. 1.* quòd, cùm hæc pœna dura videretur Fauonio Philosopho, dixit ei Sextus I.C. si falsi testes (Fauoni) à saxo altissimo deijcerentur modò, sicut antiquitus fiebat, nō tot homines falsa dicerent testimonia. Ea deiectionis pœna vsi sunt Hispani, vt refert Tacitus *l. 5. Ann.* & Seneca *Declamat. 3. l. 1.* & alij, & Episcopus Bedin. de maiest. Princ. *n.* 157. dicit, semper in ea fuisse sententia, vt testi falso pœna capitalis imponeretur, videns grauissimos homines per falsos testes perquam sæpiùs periclitari.

10 Quod annotare volui, ne pœna talionis, quam seruari permaximè cuperem, grauis nunc appareat, cum iustissimam, ac rectissimam arbitrata illam semper fuerit Antiquitas; ex quo à Sanctissimo Damaso instituta fuit, & nescio qua ratione abrogata.

DE

DE INDICIIS.

Tractatus Octauus.

De indicijs in genere. CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Indicia respectiuè testibus æquiualent.*
2 *Debent autem esse indicia indubitata, & clara, vt conuincant.*
3 *Nam pœna minima corporalis maior est qualibet causá ciuili.*
4 *Sed eadem cautela vtendum, vbi non interuenit pœna corporalis, sed sola priuatio officiorum, & similium.*
5 *Nam in omni causa criminali cautiùs est procedendum, quam in ciuili.*
6 *In rebus difficillimæ probationis aliquando solæ violentæ præsumptiones conuincunt.*
7 *Nunquam tamen ad pœnam ordinariam, sed ad mitiorem, & extraordinariam.*

SÆpiùs mentio facta est suprà de indicijs, & de fama indiciorum; quare nunc latiùs explicanda sunt, nam æquiualent aliquando testibus ita, vt faciant vel plenam, vel semiplenam probationem. Et ita in iure *l. sciant cuncti. C. de probat.* æquiparantur indicia testibus, & dum loquitur de plena probatione testium, addit idoneorum. Dum verò loquitur de coniunctione instrumentorum, addit apertissimorum; & dum loquitur de coniunctione indiciorum, addit, indubitatorũ, & luce meridiana clariorum. Quod ius ciuile canonizatum est per sacros canones. 11. *quæst. vltim. cap. sciant cuncti.* & alibi: & per consuetudinem in foro Ecclesiastico, & in Religionibus receptam.

demnandum, vt notat Rod. *q. cit. art.* 2. adducens in eandem sententiam Paulū de Castro, & Hyppol. & Carrerium, & alios, qui dicunt eam receptam à Doct. & Cassaneum, & Mascard. qui dicunt sic seruari in curia, & Haimonem, & Decisionem Rotę, & Hostien. dicentem quod in his, quæ in occulto committuntur, & certa probatio haberi non potest, indicia probabilia, & vrgentes præsumptiones habentur pro sufficienti probatione.

Denique concludit cum Lusitano Barbosa, 7
quod in similibus occultis probatio sufficit per coniecturas, vel probationes, quæ in alijs non essent sufficientes; non tamen sufficit ad pœnam ordinariam imponendam; sic ego re vera, nisi apertissima, & indubitatissima sint indicia, nunquam consentirem, posse affici reum pœna ordinaria; sed solum extraordinaria maiori, vel minori iuxta maiorem, vel minorem indiciorum apparentiam, & probationem, ponderatis etiam ritè, ac maturè alijs circumstantijs personarum, loci, temporis, & similium. At pro vberiori, & distinctiori cognitione distinguendum de indicijs *cap. seq.*

De multiplici differentia indiciorum. CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Indicia latè sumpta multa comprehendunt.*
2 *Quæ ab indicijs magis propriè sumptis excluduntur, vt fama.*
3 *Similiter testis.*
4 *Item confessio quæcumque proprij delicti.*
5 *Quæ omnia sunt Indicia latè sumpta, non autem propriè, ac strictè accepta.*
6 *Indiciorum propriè sumptorum descriptio, de quibus hic agitur.*

7 *Indicia vnde ortum ducant, & quid efficiant.*
8 *Credulitas maior, vel minor in Iudice oritur ex diuersitate indiciorum.*
9 *De illis certa regula nequit dari, sed rectum iudicis requiritur arbitrium.*
10 *De nonnullis tamen aliqualis regula tradetur, quæ pro alijs valebit.*
11 *Exemplum indicij sufficientis ad condemnandum simpliciter.*
12 *Indicium sufficiens ad examinandum iuridicè, & carcerandum.*

1 SI per indicium accipiatur quodcunque demonstratiuum signum, vel quæcunque probatio alicuius delicti, certum est inter indicia comprehendi famam, testes, confessiones extraiudiciales, & similia, vt tradit Boss. Clar. & alij, quæ in lata significatione inter indicia ritè computantur.

2 At restringendo magis indiciorum significatum, præfata omnia condistinguuntur ab indicijs. Primò namque fama (vt suprà ostensum est) adeò est condistincta ab indicijs in pressiori, & magis proprio significatu acceptis, vt nedum sit fama delicti, sed etiam indiciorum: nempè quotiescunque delicta, vel indicia non fiunt statim euidentia, & manifesta, sed solùm fama vrget de illis.

3 Similiter testis deponens de visu, quantumcunque inhabilis, nunquam indicium appellari poterit, cùm possit testificari, vel de indicijs, vel de delicto in se; si verò testis deponat de auditu, constat, quod non probat nisi famam; igitur testis quicunq; toto cælo condistinctus est à fama, & ab indicijs.

4 Et similiter confessio quæcunque proprij delicti

licti: nam si sit iudicialis, sufficientissima est ad condemnandum reum, vt patet; si verò extraiudicialis eo condistincta est ab indicio, quo immediatè aperit viam ad inquirendum de ipso delicto (vt superiùs ostensum est) nulla habita ratione indiciorum, siue adsint, siue desint, cùm sola confessio illa extraiudicialis ad inquisitionem sufficiat.

Indicia itaque lato vocabulo sumpta (vt notat Panormit. *ext. de probat. c. 3.*) primo loco 5
possunt capi pro quacunque probatione, siue plena, siue semiplena, siue pro quocunque delicti signo, & tunc dicuntur indicia ab indicando; quia indicant aliquid factum, vel non factum esse: sic comprehendunt omnia supradicta, nec sunt condistincta, vel à fama, vel à testibus, vel à propria confessione, & alijs probationibus, secundo verò modo pressius, & secundum propriam significationem accipiuntur indicia; & ita condistinguuntur ab omnibus prædictis videlicet fama, testibus, propria confessione delicti, & à delicto ipso, & alijs.

Ita, vt ex mente Panormit. *vbi suprà*, & alio- 6
rum sic describi possint. Indiciũ est aliquod notabile signum alicuius maleficij ab ipso condistinctum, & ipsum aliqualiter indicans magis, vel minus clarius, vel obscurius secundùm naturam, & diuersitatem indicij. Ex qua descriptione ritè ponderata constat indicij discrimen ab alijs, *de quibus suprà*. Et hoc in sensu, nisi velimus confundere terminos, de indicijs pertractandum, sicut & ego pertractare intendo.

Et secundùm quem optimè Thomas de Pipe- 7
rata perpendit, quòd indiciũ propriè sumptum

oritur ex his, quę vrgere possunt animum iudicis ad credendum maleficium, vel rem, de qua agitur euenisse.

8 Credulitas verò Iudicis maior, vel minor erit secundum, quod maius, vel minus erit indicium clarius, vel obscurius, vt in descriptione prætactum est, adeo, quod (inquit Panormitanus *in præcitato cap.*) indicia secundum eorum diuersitatem inducunt, vel opinionem, vel credulitatem, vel fidem, vel scientiam.

9 Nec possumus de omnibus illis regúlam dare certam, atque doctrinam: sed iudex arbitrio suo examinare debet, an plenam, vel semiplenam probationem inducant, vel solum viam aperiant ad inquirendum, vel aliquid maius, vel minus efficiant: & sic in iure *ff. de test. l. 3. §. eiusdem.* dicitur, quod nullo modo definiri possint, quæ sufficiant ad probationem; sed iudex hoc ex multis arbitrari, & colligere debet, & in eadem sententia Caietan. *2.2.q.69.ar.1.* inquit, quod indicium latè sumptum aliquando est perfectum, aliquando imperfectum, & concludit ex Doctrina S. Thom. *ibid.* quod materia ista de indicijs regulariter multum ex prudentia iudicis pendet, consideratis conditionibus, & circumstantijs *personæ*, *loci*, *temporis*, & huiusmodi.

10 Distinctius itaque, etsi non de omnibus, saltem de frequentioribus pertractando indicijs, perpendendum est, quidnam efficere possint ad causam, & in iudicis mentem, vt ex illis, quæ secundum communiorem, & receptiorem sententiam pertractabuntur, possit iudex cætera omnia, quæ occurrunt, secundum rectam pruden-

tiam

tiam suo arbitrio iustè perpendere, ac diiudicare.

V.g. Egreditur quis de camera vnicum habente aditum pallidus, ac tremens habens in manibus gladium recenti sanguine respersum, & statim in eamdem cameram ingressi plures testes, & contestes, qui præfatum sic egredientem viderunt, inuenerunt mortuum vulneribus confossum recenti sanguine similiter respersum: præfatū indicium plenè probatum plenissima est probatio, & sufficientissima ad condemnandum reum sic egressum è camera. 11

Secus si camera alios haberet aditus, & plures ibi extiterint; & egrediens nullum gestaret gladium, sed solum esset pallidus, ac tremens, & ensem haberet in sua vagina repositum nullo respersum sanguine, tale namque indicium solum sufficeret ad capturam, & ad illum examinandum etiam cum iuramento, & carceribus mancipandum, quousque veritas de delicto haberetur. Non crederem autem prædictum indicium sufficere ad torturam, nisi alia superuenirent adminicula, & indicia. At de singulis dicamus magis particulariter, & primum de solito delinquere. 12

Vtrum solitus delinquere ex eo solo possit damnari, vel torqueri. CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Semel malus regulariter præsumitur malus in eodem genere mali.*

2 *Quare inter multos valdè suspectos semel delinquens torturæ subijci poterit.*

3 *In alio verò genere solitus delinquere non modicam gignit præsumptionem.*

4 *Id tamen ad torturam non sufficit.*
5 *In eodem verò genere ignorato auctore delicti certi solitus delinquere torquendus.*
6 *Nisi per triennium elapsum se correctum, & emendatum ostendisset.*
7 *Vel nisi per naturæ mutationem, vel ætatis similia vitia illi amplius non congruerent.*
8 *Nec militat præfata regula in delictis simul, & semel patratis, sed successiuè.*
9 *Bonus è contra præsumitur semper bonus.*
10 *Secus facientes Prælati grauiter errant.*

1 CErtum est ex regula iuris, *de reg. iur. in 6* quod qui fuit semel malus, præsumitur sẽper malus; quæ tamen regula intelligitur in eodem genere mali, vel illi simili, vt tradit Alc. *de præsumpt. reg. tua. art. 3. præsumpt. 7. n. 2.* & Salicet. & Bart. *l. si va. C. de quæst.*

2 Ex qua regula infert Salic. quòd vbi plures fuerunt in rixa, & reperitur vnus vulneratus, poterit iudex peruenire ad torturam contra illum, qui aliàs simile delictum commiserit.

3 Etsi autem præfata regula intelligatur semper in eodem genere mali, vel illi simili; verum est tamen, quòd qui est malus in vno, habet contra se non modicam præsumptionem, quod sit malus in alijs propter magnam criminum connexionẽ inter se: & sic ex vna specie delicti paterni præsumuntur filij laborare. *Canon. si gens Angelorum. dist. 56.*

4 Id tamen non sufficeret ad torturam, & multò minus ad condemnationem, quod certum est.

5 At in eodem genere mali aliquo commisso delicto occulto, & ignorato auctore, tenendum est cum præfatis Doctor. posse procedi ad torturam contra aliàs delinquere solitum.

Ponde-

Ponderandum tamen esset, an per aliquod tẽpus iudicis arbitrio sufficiens, & iuxta communem per triennium à similibus delictis perpetrandis illum abstinuisse constaret, vel si magnã pœnitentiam egisset, vitamque in melius commutasset iuxta Bartol. & Bal. *l. imperialis. C. de nuptijs.* & Menoc. *de præsumpt. n.* 42. 6

Vel etiam si delicta per naturam, vel per ætatem solito delinquere amplius non conuenissent; vt, qui iuuenis fuit libidinosus, regulariter non præsumitur talis iam senex factus, vt cum Bart. & Felino resoluit Alciat. *vbi sup.* 7

Similiter non intelligitur præfata regula de pluribus delictis eodem tempore commissis: vt, si quis furtum quoddam commisit, non præsumitur cætera commisisse eodem tempore patrata; prout docent Innocentius, Abbas, Imola, Ioannes de Anania, & Felinus: quos citat, sequiturque Roder. *q.* 13. *art.* 3. sed intelligitur de delicto præterito; vt, qui aliàs simile delictum commiserit, nunc de nouo patratum commisisse præsumi possit, ignorato auctore, & alia non adsint indicia ponderatis prçfatis limitationibus, & alijs ponderandis. 8

E contra verò bonus præsumitur semper bonus, etiã nũc vt dicitur in iure, *c. mãd. de præs.* quia de transacta vita addiscimus quid de sequenti cõuersatione prçsumamus, argum. etiam cuiusdam texti ciuilis, quem citat Roder. ibid. & tradit Felinus. 9

Qua in re nonnullos vidi errare Prælatos, qui leuiusculis ex indicijs cõtra viros in Religione eminẽtes per plurimos annos moribus, & vita probatissimos processus formare tẽtarũt seuerius, & 10

rigoro-

rigorosius, quam oportuerit magno cum periculo denigrationis famæ prædictorum; & ex consequenti in magnum ordinis detrimentum; quare sic procedentes grauissimè delinquunt Prælati, prorsusque abstinere à similibus debent.

Vtrum sola epistola sigillo munita, vel alia scriptura priuata faciat plenam probationem, vel saltem indicium ad torturam. CAP. IV.

SVMMARIVM.

1 *Sola scriptura in iudicio recognita sufficit ad condemnationem.*
2 *Quæ habetur pro recognita ob Rei pratensi contumaciam.*
3 *Negans compelli potest ad consimilem scripturam formandam, & ex inspectione litterarum iudicium ferri.*
4 *Periti etiam vocandi, vbi opus fuerit.*
5 *Quæ approbata non sufficit ad condemnationem, sed ad torturam iuxta exigentiam.*

1 RODER. *ead. quæst.* 13. *art.* 5. expresse docet, quòd, si quis in aliqua epistola confiteatur suum delictum, sola illa scriptura priuata sine alijs testibus ad plenam probationem sufficit, dummodo in iudicio recognoscatur à scriptore. Pro qua opinione adducit Rebuff. Couar. Auendanum, & Auilam.

2 Addentes, quod scriptura habetur pro recognita ob cõtumaciam Rei nolentis respondere, vel recusantis comparere per quemdam textum *c. fin. de confes.* quem ad hoc commendant præfati Doctor. & verum esse intelligunt, dummodo ad recognitionem faciendam prætensus reus citatus fuerit, qui, si dolo, vel fraude citationem effugeret, ac latitaret, tunc sufficerent contra ipsum edicta communia, & consueta.

3 Quod si reus in iudicio compareret, & negaret scriptu-

ſcripturam à ſe ſcriptam, compelli poterit, & debebit ad ſimilem ſcripturam manu propria ſcribendam. & ex inſpectione, & comparatione litterarum fieri poterit recognitio iuxta authenticam *de instru. caut. & fid. §. ſi quis igitur.* Per quam ita reſoluunt, & tenent Bald. *ibid.* & Hyppol. *in rub. de prob. &* Lopez *in l.* 129. II. 18. *p.* 3.

Et ſi in Diffinitorio non adeſſent qui ex huiuſmodi inſpectione, & comparatione litterarum rem diiudicare poſſent eligendi eſſent periti in arte ſcribendi, & ſub iuramento adſtringendi ad veritatem dicendam ſuper præſata literarum comparatione. 4

Quæ tamen quantumcumque approbata, etiam à peritis, plenam probationem contra reum in negatione perſiſtentem non faciet; ſed tantùm ſemiplenam, vt poſt alios reſoluit Couarr. *pract. quæſt. c.* 26. *n.* 26. & tunc nedum procedi poteſt ad iuramentum præſtandum reo, vt notat Roder. *ibid.* ſed etiam ad torturam leuiorem, vel grauiorem iuxta delicti menſuram, quæ omnia exequi debet iudex, vel ex munere, vel ad inſtantiam partis ſeruato iuris ordine iuxta ſuperius tradita. 5

De alijs diuerſis indicijs. CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Fuga duplex, quædam eſt ipſum crimen puniendum.*
2 *Alia fuga eſt indicium ſufficiens ad torturam.*
3 *Niſi rationabilis excuſet ratio, & quæ ſit illa.*
4 *Sin autem fuga poſt famam delicti ſemper aliquod facit indicium.*
5 *Et grauis inter regulares, vbi fuga iuncta eſt Apoſtaſia.*
6 *Minæ potentis exequi, & ſoliti delinquere ſunt indicium ad torturam.*

7 *Secus*

7 *Secus in vno vano iactatore, vel nimis probo, nec solito delinquere, quæ solùm ad inquisitionem sufficerent.*
8 *Inimicitia ad solam inquisitionem sufficit.*
9 *Similiter sequestratio in loco secreto & suspecto.*
10 *Et tunc secundùm exigentiam adhibenda remedia.*
11 *Idem de pacto cum accusatore.*
12 *Similiter variatio & titubatio.*
13 *Mendacium, vt delictum punitur.*
14 *Mendacium, vt indicium sufficit ad torturam ad rectum iudicis arbitrium.*
15 *Similiter læsi exclamatio iuxta concurrentia adminicula.*
16 *Dictum socij criminis non est indicium propriè sumptum, sed ad testium normam reducendum.*
17 *Nam purgati per torturam testes fiunt idonei.*
18 *Similiter confessio extraiudicialis latè dicitur indicium.*

1 SVnt multa alia indicia diuersorum generum; sed nos (vt dictum est) non omnia; sed alia quædam magis frequentia, & scitu necessaria percurremus: quorum *primum* in isto capite sit fuga: quæ est duplex. Nam aliqua fuga est crimen ipsum; & opponitur vt crimen contra effugientem, &, si fuerit probata, sufficit ad comdemnationem fugientis; V. g. militis fugientis è prælio contra legem, & præceptum Ducis: & inter regulares, monachi fugientis è conuentu contra præceptum superioris: quia statim efficitur apostata, & inobediens, & secundùm Apostasiæ, & inobedientiæ modum est puniendus.

2 *Secundò* modo fuga non opponitur tamquam delictum, sed tamquam indicium delicti, vt, quãdo sparsa iam delicti fama quis aufugit, talis fuga est indicium non quidem ad condemnandum, sed saltem ad torturam.

3 Nisi aufugiens rationabilem fugæ adduceret rationem, videlicet quia iudicem habebat suspe-

ctum,

ctum, vel quia crudeli, & in humano carcere illum iudex detrudi iusserit, & similia.

4 Si verò nullam afferat fugæ rationem, siue fugiat ante sumptas informationes, vel citationem, siue non; dummodo delicti fama fuerit iam sparsa, vel notorium fuerit delictum, semper crederem prædictam fugam sufficere ad torturam leuiorem, vel grauiorem, vel ad arctationem iuxta delicti mensuram.

5 Sed regulariter inter nos non arripitur fuga, nisi ex graui delicto; cùm fuga ipsa apostosiam inducat, & pœnam consequentem, in quam nullus sanæ mentis spontè incidere eliget, nisi ad euitandam maiorem pœnam sibi ex graui delicto patrato imminentem. Et idem dicendum est de reo è carceribus aufugiente cum superioribus limitationibus.

6 *Secundò* indicium facerent ad torturam minæ præcedentes delictum, si sint prolatæ à viro potente delictum efficere, & malæ famæ in eodem genere mali; & multò magis, si solitus esset delinquere, vel minas exequi, vt docet Clarus cum communi. *q.* 21. *verſ. minæ.*

7 Secus, si minæ essent à viro vano, & iactatore prolatæ, & non solito eas exequi, vel etiam à viro probo, & non solito delinquere; sed aliqua excandescentia, vel iræ impetu minante: nam tales minæ, & similes non sufficerent, nisi ad inquisitionem formandam.

8 *Tertium* indicium est inimicitia, quæ nullatenus mea sententia ad torturam, sed ad solam informationem, vel inquisitionem specialiter instituendã est sufficiẽs: dũmodo fuerit inimicitia capitalis, & ex capitali causa orta, vel saltem graui: quod arbitrio iudicit erit iudicandum. *Quar-*

9 *Quartò* ſequiſtratio in aliquo loco ſecreto cum puero, vel cum muliere indicium ſimiliter facit, non quidem ad torturam, niſi alia adſint adminicula, ſed ſolum ad inquiſitionem inſtituendam ſimiliter ſpecialem ex munere: & eo magis, quo vel fores fuerint obſeratæ ita, vt deforis aperiri nequeant, vel fuerit locus obſcurus, vel nocturno tempore, & ſimilia.

10 Et ſecundum circumſtantias maiores, vel minores concurrentes, vel inquiſitiones inſtituendæ, vel correctiones, & prohibitiones faciendæ, ad vitanda ſuſpecta conſortia iuxta cuiuſcumq; approbatæ Religionis inſtituta.

11 *Quintò* indicium facit ad inquiſitionem, & non ad torturam pactum cum accuſatore, vt ab accuſatione deſiſtat.

12 Et ſimiliter variatio, titubatio, & inconſtantia rei aliquam prẹſumptionem faciunt maiorem contra reum; vt inquit Clar. *loco citato*; non autem ſufficiunt ad torturam.

13 De mendacio verò non ità vniuerſaliter ſentio cum Claro; ſed diſtinguendum eſt de mendacio; ſicut de fuga; nam, ſi mendacium opponitur vt delictum; & probetur, puniendum eſt pœna falſi iuxta delicti menſuram.

14 Si vero opponitur, vt indicium, poterit ſufficere ad torturam, vel ad ſolam ſuſpicionem augendam iuxta mendacij grauitatem, vel perniciem, iudicis arbitrio diiudicandam.

15 Denique exclamatio puellæ, vel pueri, vel cuiuſcumque alterius cum fuga illius, contra quem acclamatur; vel cum eiuſdem pallore, ac tremore, & ſimilibus accidentibus indicium facit vel ad ſc'_m inquiſitionem inſtituendam, vel etiam ad tortu-

torturam, secundum diuersam delicti speciem, & grauitatem, & concurrentes circumstantias iudicis arbitrio ponderandas, & diiudicandas, *vt ex superioribus elici potest.*

Excludo autem ab indicijs proprie sumptis dictum socij criminis, vel corrupti, & solicitati. 16

Nam tales reducuntur ad testes; & purgata eorum infamia cum tortura testes efficiuntur idonei, & integri, seruatis seruandis, *vt superius expressum est.* 17

Et similiter excludo confessionem extraiudicialem, quia reducitur ad confessionem, de qua supra: quæ potest esse tam de indicijs, quam de delicto; & ideo ab indicijs propriè dictis est condistincta, vt determinaui: & hæc de determinatis indicijs, ex quibus cætera distingui, ac diiudicari poterunt. 18

De Indiciorum probationibus. CAP. VI.

SVMMARIVM.

1 *Indicia probanda sunt per duos testes contestes.*

2 *Vnicus verò semiplenam tantum facit probationem.*

3 *Duo testes deponentes, alter de delicto, alter de indicio graui plenam faciunt probationem.*

4 *At indicia in se probari debent per duos testes contestes.*

5 *Et in omnibus probari debent indicia, sicut delicta in se.*

6 *Hinc testes, quomodocumque singulares, non coniunguntur ad perficiendum vnicum indicium.*

7 *Nec similia indicia sufficiunt ad torturam per singulares testes tantum probata.*

8 *Neque confundenda probatio indiciorum cum eorum sufficientia ad torturam,*

9 *Indicia quantumcumque ex se sufficientia ad torturam non tamen sufficiunt, nisi sint perfecta, id est plene probata.*

10 *Secus in indicijs valdè connexis, & sic ad torturam sufficientibus.*

11 *Indicia verò non connexa nunquam ad torturam sufficient per solos testes singulares probata.*

1 EAdem penitùs doctrina, quæ tradita est circa probationes delictorum in se, applicanda est probationibus indiciorum; itaque ad plenam probationem cuiuscunq; indicij duo requiruntur; testes, & contestes omni exceptione maiores.

2 Vnicus verò, & singularis semiplenam tātùm facit probationem: & ita singularis testis necessariò distinguitur ab indicijs propriè sumptis.

3 Clarius itaque, ac distinctiùs notādum, quod, si adsint duo testes omni exceptione maiores deponentes de visu, quorum vnus deponat de delicto in se, videlicet se vidisse Petrum vulnerantem Antonium, & alius deponat de indicio distincto, & non de crimine, dicendo, se vidisse Petrum eadem hora egredientem de loco, vbi Antonius extitit vulneratus, & præfatum Petrū habentem gladium sanguine recēti respersum, certum est, quòd primus testis deponit de delicto, & secundus de indicio tantùm, *vt constat ex superiùs traditis*: isti tamen plenam probationem facient, & ad condemnationem Rei sufficientem, licet vnus deponat de delicto, & alius de indicio; quia est indicium violentissimum, & maximū, & delicto propinquissimum, & idem semper est dicendum de similibus testibus, quorum vnus probet de delicto, & alius de indicio adeo connexo, vt contestes dici possint ex loco, tempore, & circumstantijs adeo inseperabiliter connexis. Hoc autem obiter sit dictum.

4 Hic enim non loquimur de probatione, quam faciunt indicia respectu delicti, & ad conuincendum

dum reum; sed solum de probatione indiciorum in se, ita, vt quando indicia non sunt euidentia, & nota, debent probari saltem per duos testes, & contestes ad hoc, vt sint certa, & indubitata, & luce meridiana clariora, vt requiritur.

Nam (vt sæpius dixi, & repeto) nil magis, vel 5
minus valent probationes indiciorum, quam delictorum in se: ita, vt, si vnus testis singularis omni exceptione maior facit semiplenam probationem tantum respectu delicti, facit etiã semiplenã respectu indicij: & si duo faciunt plenam delicti; similiter duo faciunt plenam indicij probationem; & si testis singularis probat tantum semiplene famam de delicto, similiter & de indicio, sic in omnibus currunt pari passu; & ea seruanda omninò circa testes de auditu, & circa probationem famæ, *quæ suprà ob seruanda diximus in delictis*: quare patet valdè allucinari aliquos in hac doctrina, nec intelligere Bossium, Clarum, & Carrerium, quos adducunt, cum expresse asserant nobiscum requiri duos testes ad plene probandum indicia, sicut, & delictum: & hæc est communis opinio, & indubitata in iure conclusio.

Ex quo Bossius *tit. de indicijs* clarius ait: quod 6
duo testes deponentes de duobus indicijs remotis, non coniunguntur ad perficiendum vnicum indicium, & similiter duo testes singulares de auditu non coniunguntur ad plenam probationem famæ, vel alicuius indicij, vt dictum est.

Et Carrerius *in practica fol. 39. num. 4.* opti- 7
mè aduertit, quod si vnus testis deponit de fama, & alius de inimicitia, & alius de fuga, & sic

de ſimilibus, non coniunguntur ad plenè probandum vnum indicium, quod poſtea ſit ſufficiens ad torturam, ad quam eſſet ſufficiens ex genere ſuo aliquod illorum indiciorum, ſi eſſet plenè probatum.

8 Quod etiam nō intelligunt quidā confundendo probationem indiciorum cum ſufficiētia indicij ad torturam, quem in errorem non incidiſſent, ſi perpendiſſent, quod tūc perfectum in genere ſuo dicitur indicium, quando eſt plene probatum, veruntamen, ſi ex genere ſuo ſic perfectū non eſt ſufficiens ad torturam, nunquam per eū, quamuis pleniſſime probatum, ad torturam deueniri poterit: ſed tantum ſecundum eius ſufficientiam procedendum *iuxta tradita in ſuperioribus capitibus*.

9 Nec obſtat regula illa; ſingula, quę non poſſunt, ſimul iuncta coadiuuant: quoniam (vt peroptimè aduertit Carrerius) locum habet regula, quādo illa ſunt perfecta in genere ſuo, vt tradit Bald. *in l. 1. C. de confeſſ.* & Alex. *conſ.* 201. *col.* 4. indicia verò nunquam ſunt perfecta in genere ſuo, niſi ſint plene probata, vt dictum eſt; nec habet difficultatem iuxta ſuperius traditam doctrinā Carrerij, & Fulgoſi *in l. fin. C. familia*: quod teſtes ſingulares deponentes de pluribus indicijs, quorum quodlibet eſt ſufficiens ad torturam, poſſint mouere mentem iudicis ad torquendum reum, niſi velimus recedere à ſuperiori doctrina: quia nullum præfatorum indiciorum per teſtes ſingulares eſt plene probatū; ideo nec ſimul cumulata plura plene ſufficiunt ad torturam: ideo magno cum moderamine hac in re procedendum.

Verum

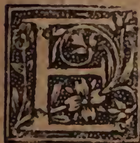
Verum est tamen, quod quando testes singulares deponunt de indicijs adeo connexis, quod vnicum integrant indicium perfectum sufficiens ad torturam deueniri ad illam poterit, non ex vi singularium testium: sed ex connexione indiciorum, vt in exemplo de dicto vulnerati, & de duobus alijs dicentibus vidisse vulnerantem fugientem, & cum ense sanguinolento, & sic militat doctrina Carrerij, & Fulgosi. 10

Ex quibus constat, quod testes singulares de indicijs remotis, & leuibus, vel de indicijs, quamuis grauibus, & non connexis, nec se inuicē complectentibus, nil probant, caute itaque procedant iudices arbitrando, & recedendo à communibus iuris regulis in huiusmodi indicijs dignoscendis, & pro sufficientibus ad torturam approbandis. 11

DE REIS.

Tractatus Nonus.

PRÆAMBVLVM.

EXPLETIS superiorib. tractatibus, cum suis adiunctis; in isto nono de reo agendum occurrit, *quatuor*, porrò *comprehendit*, videlicet *citationem, interrogationem, carcerationem*, & *torturam*.

De Citatione Reorum. CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Nunquam Reus citatur nisi expleto iam processu informatiuo.*

2 *Citandus autem prauia saltē semiplena probatione, priusquam aliud intentetur.*

3 *Carcerandus autem omissa citatione, quando rationabiliter timetur de fuga.*

4 *Citatio, cùm sit de iure diuino, nequit omitti, sed benè solemnitates iuris.*

1 PRimum certum est reum citari non debere, dum formatur processus, siue formetur per viam inquisitionis, & ex munere, siue per viam denunciationis iuridicæ, siue per viam accusationis, & ad instantiam partis; sed solum citari debet reus expleto iam processu, quoad testium, vel indiciorum sufficientem examinationem, & probationem; & huiusmodi consuetudo nedum valida est; sed (vt tradit Innoc. Bald. Ananias, & Iulian. Clarus, quos citat, & sequitut Roderic. *quæst.* 18. *artic.* 3.) eam seruat totus mundus.

2 Examinatis igitur testibus, vel indicijs citandus est reus, si adsit contra eum probatio, saltem semiplena, vel aliquod aliud indicium æquiualens, nec enim citari potest sine tali præuia semiplena probatione, citandus est autem, antequam aliquid aliud intentetur contra eum, quod minimum detrimentum illi afferre possit, vt esset incarceratio, vel tortura, & huiusmodi, præsertim cum sint damna irreparabilia; & secus faciens Prælatus peccaret mortaliter, & omnia tentata essent nulla, vt docet cum communi Nauar. *cap.* 25. *nu.* 13.

3 Excipitur tamen vnicus casus; quando nempè ex probabilibus coniecturis iudicis arbitrio ponderandis timeretur fuga ipsius Rei, si citaretur quia tunc sine præcedenti citatione repente, & inopinato incarcerandus est, non quidem formali carcere, vnde oriatur aliqua priuatio, sed veluti

veluti in custodia solùm ad impediendam ipsius fugam, vt securus retineatur, quousque vltimũ proferatur iudicium, & definitiua sententia, ne ex illius fuga periclitaretur iustitia.

Cæterum, his obseruatis, citatio est de iure diuino, & naturali; nec prætermitti vnquam potest: sed benè prætermitti possunt iuxta indultum Bonifacij Octaui, & Religionis probatissimam, & receptissimam consuetudinem: quæ pertinent ad Apicem, vel solemnitatem iuris positiui, ciuilis, & canonici; vt sunt citationum interualla, dilationes, & cætera huiusmodi, quæ non sunt essentialia, nec in vsu apud nos; sed citandus est Reus ea forma, qua in sequenti capitulo statim dicetur. 4

Quomodo, & qua forma citandus est Reus.

CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Citatio debet ferri iuxta probatam cuiuscunq; Religionis consuetudinem.*

2 *In Religione Auctoris soli Prouinciales, & eorum superiores citandi facultatem habent.*

3 *Qua forma citandi sit in vsu in eadem Religione.*

4 *Strictiorem formam citandi cuperet Auctor, & qua per epistolam.*

5 *Et qua forma per internuncium.*

ARgumento eorum, quæ in sacris canonibus *cap. si Romanorum. 19. quæst. 1. cap. Damnamus. de sum. Trinit.* ex D. Ambrosio notãtur, Citatio Reorum debet fieri iuxta antiquissimum stilum, & veterem cuiuslibet Religionis consuetudinem: nam illam per tot secula probatam à Sancta Romana Ecclesia nullus relinquitur ambigendi locus. 1

2 In nostra porrò Religione cum solum Prælati prouinciales,&eorum superiores, vel horum delegati,& nullus alius in causis grauibus processus formare,& in scriptis procedere possit, constat, quòd solum præfati reos citare possunt.

3 Quæ citationes regulariter sub quadam bona fide fiũt,ita,vt ego vidi vt plurimum obseruari, quod Prouinciales per simplices epistolas reos prætensos euocent, nulla indicta, vel intimata causa specialiter contenta in processu contra eos, sed solum per obedientiam illis præcipiunt ad suam præsentiam venire rationabilibus de causis pertractandis,& similibus vtuntur formis; Vel,si rei prȩsentes reperiantur in eodem conuentu per quemlibet fratrem indifferenter regulariter euocantur ad præfatorum Prælatorum præsentiam,& residentiam, vt inde interrogati respondeant *prout de iure*.

4 Et licet iuxta indultum Bonifacij Octaui modus citandi præfatus, vel alius non vitiet processum,cum sola citatio sit essentiale iudicij, nõ autem modus citandi: veruntamen ad tollendas omnes tergiuersationes, & perniciosas dilationes ego cuperem strictiorem formam citandi reos in nostra Religione obseruari:nempè,vt in processu adnotaretur diligenter citatio cum termino præfixo ad comparendum ipsi reo opportunè, & cætera omnia de exequutione, vel contumacia ipsius citati in actis redigerentur; & citaretur Reus,si fuerit absens, per Epistolam solito Prælati sigillo munitam, & propria eius manu subscriptam,& inde transmitteretur fideliter, & in proprias manus coram testib. reo prætenso præsentaretur, vt si elapso termino ei præfixo non com-

compareret: possetbis, vel ter citari, & inde in contumaciam condemnari,*prout de iure.*

Si vero in eodem conuentu fuerit, vellem ci- 5
tari per internuncium similiter bis, vel ter coram testibus ad præfixam, & determinatam horam diei, & similiter notari in processu citatio cum debito interuallo ad comparendum, vt similiter possit procedi,*prout de iure*, si citatus venire contempserit;& propterea,vt, omni remota tergiuersatione,vel temporis dilatione quieti, & tranquillitati Religionis quam citius consulatur,huiusmodi causis criminalibus quam citius expeditis : hic autem secundus citandi modus cum per internuncios sæpius repeti possit, arbitrio iudicis erit,vel coram testibus, vel aliter illum prosequi,prout opportunius iudicauerit secundum qualitatem personãrum,loca, tempora, & alias circumstantias.

An Generalis posit priuare Prouinciales,vel Commissarios,& Visitatores suis officijs ob aliquam grauem causam,sine citatione præcedente.

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Quicunq; Prælati delegati possunt à suis delegantibus remoueri nulla praeuia citatione.*

2 *Prælati verò canonicè instituti,vel electi, nequaquã contra secus opinantes.*

3 *Soluuntur contrariæ rationes.*

4 *In canonicè institutis officialibus nunquam citatio omittenda,cum sit de iure diuino.*

5 *In alijs etiam officialibus non temerariè, sed cautè procedendum.*

1 Citatio de iure communi non requiritur cũ eo, qui non poteſt contradicere, *vt l. prima ff. de fidei commiſ. liber. & l. recuſare ff. ad reb.* & tradit Curt. Iunior *conſil.* 175. *num.* 13. *& conſil.* 498. *ad finem*: modo, ſi loquamur de Commiſſarijs, & Viſitatoribus delegatis tam à Generalibus, quam à Prouincialibus Prælatis, certum eſt ipſos delegatos non poſſe contradicere, ſi delegantes velint eos ab officijs remouere, & priuare, *vt in cap. ad Monaſterium. §. talis. de ſtatu Monac.* & Abbas *ibid.* probat id procedere etiam, ſi Prælatus delegans promiſerit non reuocare; Verba enim citati iuris hæc ſunt: *Sed cum opportuerit amouere ſine contradictione aliqua reuocetur*; &c. In talibus: itaque nulla requiritur præcedens citatio de iure.

2 At ſi loquamur de officialibus canonicè inſtitutis, & electis, vt ſunt Abbates, Priores, Guardiani, & Prouinciales Miniſtri, & etiam Confeſſarij Monialium in Diffinitorio inſtituti, & electi, & ſimiles; hos nullatenus amoueri poſſe abſq; præuia citatione arbitror quidquid varie tradat Roder. *q.* 18. *art.* 1.

3 Nec obſtant abſurda ab eo adducta videlicet, quod monachi poſſent tunc contradicere, & litigare contra ſententiam Innocentij *in c. cum olim.* &c. & ſic voluntati Prælati ſe opponere, & ceſſaret obedientia, & ſuprema Prælati poteſtas: nam hæc omnia locum habent in monachis, & fratribus priuatis, vel in officialibus ſola auctoritate Prælatorum inſtitutis abſq; electione, vt ſunt inter nos præfati commiſſarij, & præſidentes locorum in Guardianorum defectu, & Confeſſarij monialiũ per modũ prouiſionis abſq; Diffinito-

rio

rio instituti,& similes: tales enim,& ceteri omnes priuati & subditi reclamare non possunt neque contradicere; nec litigare, nec voluntati Prælatorum se opponere obedientiæ voto renunciando contra supremam Prælatorum potestatem. Nam secus facientes absurda præfata sequerentur.

Cæterum canonicè instituti, & electi officiales, (*vt superius dictum est*) nequaquam possunt sic ad libitum Prælatorum amoueri, & reuocari sine præuia citatione, cum sit de iure naturali, & diuino ad defensionem inuenta, & instituta: modo reuocatio, vel priuatio talium est contra illorum famam, & honorem, ad cuius defensionem, vel tenentur, etsi mortui mundo, vel saltem cogi non possunt ad renunciandum ei, si noluerint, & propria electione ob maiorẽ sui mortificationẽ. 4

Præterea in alijs officialibus sola Prælatorum auctoritate institutis, vel in monachis, & fratribus priuatis cautè etiam procedendum, etsi enim contradicere non possint; verumtamen non sine rationabili de causa remouendi sunt leuiter ab officijs, vel leuiter amouendi, & transferendi de conuentu in conuentum, vt pro viribus euitẽtur nimiæ fratrũ vagationes, & animorũ inquietudines, & perturbationes in ordine; & cætera similia. 5

An aliquo in casu possint amoueri officiales quicumque indifferenter nulla præuia citatione, vel nulla data eis defensione. CAP. IV.

SVMMARIVM.

1 *Opinio dicentium in nonnullis citationem omitti posse.*
2 *Quam sententiam, vt erroneam, & perniciosam, reijcit Auctor.*
3 *Vnicum concedit casum Auctor, in quo citatio possit omitti.*

4 *Inta-*

4 *In tali casu non pœna ordinaria, sed mitiori extraordinaria puniendi Rei, valdeque commendat exilij pœnam.*

1 RODer. ibid. asserit, quod possunt inauditi, & indefensi quicumque amoueri officiales, quando certum est, nullam parti competere defensionem; quam in sententiam adducit Parisium, Paulum, & Leazarum, Ant. de Butrio, Innoc. Hostiens. Io. Andr. Oldrad. & alios relatos à Grammatico, dicentes, quod in præfato casu cessat ius diuinum, & naturale, prohibentia, ne aliquis puniatur non citatus; dummodo ista concurrant, quod parti nulla competat defensio; vel quia delicta commissa sint notoria, vel ex eius litteris missiuis probentur.

2 Quam opinionem erroneam, & perniciosam prorsus arbitror, siue intelligatur de amotione officialium per electionem institutorum, vel per solam auctoritatem Prælati, vel de aliorum fratrum priuatorum condemnatione, & priuatione: nam in omnibus præfatis casibus citationem requiri de iure diuino, & naturali regulariter semper teneo, etiam in notorijs criminibus; etiam vbi adsunt litteræ missiuæ, & cætera huiusmodi, sicut idem Roder. *vbi sup.* dicit sentire iuxta quandam Glossam, Innoc. Specul. & alios, quos referunt, & sequuntur Felinus, & Aretinus, & (vltra eos) Quinctil. Mandosius, & Bald. & communiter Doct. ita sentiunt: & hanc sententiam omnino tenendam arbitror; nec leuiter, vel passim cõtra ius diuinum, & naturale veniendum, nec leuiter, vel prohibito limitandum, vel interpretandum, vt concludit Roder.

3 Vnicum tamen casum ego excipio; & in quo cum

cum alia opinione ſentirem, videlicet quando vltra notorietatem delicti,& vltra id, quod conſtiterit pluſquam probabiliter nullum eſſe defenſioni locum;multi præterea eſſent complices magni nominis,& famæ,ſiue in Religione, vbi ſunt viri eminentes,ex quorum caſu penitus denigraretur ordo,ſiue extra Religionem,vt ſunt aliquæ familiæ honeſtæ, vel nobiles, in his, & ſimilibus ad euitanda maxima ſcandala,& detrimenta,ſiue dictarum familiarum,ſiue ordinis,citationem omittendam libentius concederem;vbi verò nulli tales ſunt complices delicti, nullum alium poſſe dari caſum arbitror,in quo citatio tuta conſcientia omitti poſſit;nam ea non poteſt obſcurare notorietatem facti,nec aliquod impedimentum afferre iuſtitiæ: ſicut è contra poſſet contingere nõ citata parte, nec data ei ſe defendendi facultate, prout de iure diuino, & naturali; in ſolo itaque præfatorum complicum caſu citationem alijs cõcurrentibus præfatis limitationibus omitti poſſe arbitror.

Sed tunc non eſſent rei pœna ordinaria puniendi;ſed ad Epicheiam recurrendum,& aliqua pœna extraordinaria mulctandi; inter alias vero mihi ſemper valdè placuit,& placet exilium, vel à loco,vel à Prouincia,ad purgandam prouinciã, vel locum: nam tunc euitantur prædicta damna, & detrimenta ſiuè familiarum honeſtarum, ſiuè ordinis, quando in delicto tales exiſtunt complices, & quorum vexatione talia damna oriri poſſent, ſi reus citaretur, & cauſa diſcuteretur; præterea exilium non eſt adeo magna, nec intolerabilis pœna, præſertim reſpectu fratrum, & mo- 4

nacho-

nachorum, qui nullum locum, vel patriam, sibi appropriare possunt, nec debent, cum sint mortui mundo, & his renunciauerint ex voto; & ideo præfatam extraordinariam pœnam exilij, sæpè vidi laudabiliter practicari, nè dum in hoc ordine, vbi tolerabilior videtur ob adductam rationem; sed etiam in sæculo, vbi re vera multo grauior, & intolerabilior extat: concurrentibus itaque prædictis conditionibus ego arbitror exilium, etiam concurrente cum eo priuatione aliqua officij, remedium optimum, & salutare in ordine, atque mitius, & tolerabilius.

Quomodo, & quando Rei sint interrogandi.

CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Reus interrogari nequit, nisi prauia semiplena probatione.*
2 *De occultis interrogari non possunt.*
3 *Per solam famam quantumcumque probatam Reus nec citari, nec examinari potest, sed solum inquisitio institui specialis.*
4 *Si ex inquisitione nil resultat vltra famam, ibi sistendum.*
5 *Iudices peccant interrogando non seruato iuris ordine.*
6 *Benignè, & charitatiuè interrogandi sunt Rei, non asperius, & seuerius.*
7 *A generalibus ordienda interrogationes descendendo ad particularia.*
8 *Solertia vti debet iudex indagando rimulas, & circumstantias facti.*
9 *Cauere tamen debet à cauillosis, & suggestiuis interrogationibus.*
10 *Conuictus de vno crimine de nullo alio nequit interrogari, nisi adsint probationes sufficientes.*
11 *Potest interrogari tamen de delictis, in quibus solitus est delinquere.*
12 *Cum iuridicè interrogatur, semper à Reo exigendum est iuramentum.*

13 *Quod*

13 *Quod iuramentum semper iniustè, & cum culpa exigetur à iudice, nisi ordo seruetur iuris.*

14 *Vniuersaliter quæ sufficiunt ad interrogationem, sufficiunt ad iuramentum, & sic practicatur.*

15 *Negatit interrogari Reus vinculis obstrictus, & in carceribus, sed solutus, & liber.*

16 *Quæ omnia in actis notari debent.*

IVdex nullatenus Reũ interrogare potest, nisi adsit vltra accusationem, vel denunciationem, vel inquisitionem vnus testis oculatus omni exceptione maior, vel indicia illi æquiualentia, vt sentit Bart. *in l. fi. nu. 7. ff. de quæst.* & D. Thom. 2. 2. *q. 69. art. 1. & 2.* & Caiet. *ibid.* & Nauarr. *cap. 25. num. 56.* contra id quod sentit Greg. Lopex adductus à Roder. *q. 19. art. 3.* 1

Qui tamen verum dicit in eo, quod iudices de occultis criminibus reos interrogare nunquam possunt, cum hoc esset contra iuris ordinẽ, Deumque optimum maximum offenderent, propriasque damnarent animas. 2

Sola porrò fama, etiam probata, nunquam est sufficiens ad citandum, & examinandum Reum quidquid adstruat Salsedo, & alij; namque fama (*vt superius ritè demonstrauimus*) ad nil aliud valet, nisi ad aperiendam viam iudici ad inquisitionem etiam specialem formandam. 3

Si autem inquirendo nullum aliud probetur indicium, vel adminiculum conformiter ad famam ipsa sola nunquam erit sufficiens, quin mea sententia penitus inualidabitur fama, nisi inueniantur indicia, vel delicta, de quibus ista fama erat vulgata, vt cõstat, quibus omninò deficiẽtibus constat, famam fuisse merã infamiam: & nullo innixam veritatis fundamẽto, quæ ratio me cõuincit, vt nunquã sola fama orta à quibuscumq; sufficiat 4

ciat ad citandum, & interrogandum prætensum reum, contra quem est fama quantumcumque probata.

5 Iudex autem, qui reum interrogat, non seruato hoc iuris ordine mortaliter peccat, vt docet Nauarr. *cap.* 18. *n.* 49. Tunc verò iuris ordo seruabitur, si vltra famam adsit saltem semiplena probatio, vel aliquid æquiualens, vt dictum est.

6 Hisce suppositis, quando locus est interrogationi, benigne, & charitatiue interrogandi sunt rei non seuere, nec iniuriose, nec de vanis, & inutilibus; sed de ipsis criminibus, vel indicijs; & adiacentibus, prout opportunius videbitur, nec enim certa regula præscribi potest.

7 Regulariter autem à generalibus incipiendæ sunt interrogationes, deinde ad particularia descendendum, & ad crimen ipsum particulare cum adiunctis, & indicijs, vt reus intelligat ex interrogationibus iam detectum esse crimen.

8 Solertiam quoque, ac diligentiam adhibere debet iudex ad inuestigandam veritatem, præsertim in valdè occultis, & difficilis probationis, exemplo Salomonis, qui gladium afferri iussit, ac si puerum diuidere vellet, & sic veritatem inuestigauit: sic omnes circumstantiæ, atque coniecturæ tam rei interrogati, quam facti diligenter ponderandæ, ne pereat veritas, & iudicium.

9 Cauere tamen debet iudex à nimis cauillosis, & suggestiuis, & dolosis interrogationibus, sed regia incedere debet inter iustitiam, & charitatem: quę omnia docebit prudentia, inter has (charitatem videlicet & iustitiam) incedens.

10 Nec potest reus conuictus de vno crimine intorrogari de quocunque alio, nisi similiter adsint semi-

semiplenæ probationes, vel indicia æquiualen *vt suprà dictum est*; ita Soto *lib. 5. de iust. & iur. qu. 6. art. 1. & de teg. secr. memb. 2. qu. 7. concl. 3.* & Nauar. *c. 25. n. 36.* & alij omnes, quos viderim.

Posset tamen interrogari iuxta doctrinam 11
Nauar. *in rub. de iudiijs cap. 1. num. 61.* de alijs eiusdem speciei delictis, an alias commiserit, dũmodo saltem præcesserit infamia probata, reum solitum esse delinquere, vel alias commisisse eiusdem speciei delicta.

Vlterius, seruato iuris ordine, vt supra, & sup- 12
posita semiplena probatione, vel indicijs æquiualentibus (vt dictum est) reo semper dandum est iuramentum ad extorquendam veritatem, vt ex D. Thoma 2. 2. *q. 69.* docet Bern. Diaz *in sua pract. crim. cap. 118.* & quidquid dicat variè, ac prolixè Roder. *q. 19. a. 11.*

Resolutè dicendum iuramentum esse iniustũ, 13
& homicidio perniciosius, vt asserit Cardinalis *in Clement. vnita. de iureiur.* Nec vllatenus exigẽdum à Reo, quando non adsunt semiplenæ probationes, vel sufficientia indicia ex leuioribus enim coniecturis, vel indicijs, nequaquam iuramentum exigendum: caueant itaque Prælati, ac diligenter ponderent, ne iuramentum temere exigant; nam licet subditi non peccent, veritatẽ negando cum iuramento, *vt infrà dicetur*, grauissimè tamen peccant Prælati, qui illud exigunt, sine rationabili, ac sufficienti causa, & non seruato iuris ordine, vel enim nullum erit periurium, *vt infrà constabit*, vel solum ex parte iudicis iniustè iuramentum extorquentis, Reo interim suum ius tuta conscientia defendente.

Vniuersaliter autem, quæ sufficiunt ad inter-

P rogan

,andum Reum , eadem sufficiunt & ad iuramentum prestandum; & ideo semper in Religione nostra practicari vidi, vt Rei semper iurati, & nunquam sine iuramento interrogentur, licèt aliqui contrarium dicant, & nescio, quo fundamento, cum constet ex Bart. *l. 1. n. 6. C. de iuram.* & ex Baldo *ibid. num.* 8. & ex Marian. *in cap. qualiter, & quando. num.* 227. *q.* 84. stilum totius Italiæ esse dandi iuramentum Reo, & sic inter nos minores obseruantes.

15 Denique Reus interrogari non potest vinculis constrictus, aut carcere inclusus, sed eductus carcere, vinculisque solutus, quando fortè contigerit illum ante interrogationem aliqua rationabili de causa carcere inclusum, vel vinculis constrictum, *de quo inferius agetur*, omnem enim vim, atque metum à Reorum confessione abesse debere omnia iura decernunt.

16 Itaque omnia superiùs dicta scriptis demandari debent à secretario causæ, & in processu ita describi; Frater talis carcere eductus, vinculisque solutus, & liber vocatus, & medio iuramento interrogatus, &c. Respondit.

Quomodo, & quando Reus interrogatus respondere debeat. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Reus iuridicè interrogatus absque dilatione respondere debet.*

2 *Non tamen tenetur statim aperire veritatem, sed certior fieri debet de statu causæ.*

Norma traditur interrogandi ordinate.

Qua forma Reo sit causæ status adaperiendus.

Reus

REus iuridicè interrogatus semper tenetur 1
respondere, nulloque modo petere potest dilationem, vel tempus ad deliberandũ; ita Bald. & Conrad. & Paul. de Castro, & Augustinus ad Angelum, qui dicit hanc esse communẽ sententiam; & Salicet. qui addit, hanc esse totius orbis consuetudinem receptam, vt notat ex citatis Doct. Roder. *q.* 19. *art.* 2.

Reus verò sic iuridicè interrogatus responde- 2
re quidem tenetur, sed veritatem nulla ex parte aperire, donec certior sit factus, & monitus per iudicem, in quo statu sua reperiatur causa, & ex eo dignoscat, an veritatem aperire teneatur, & respondere possit secundum causæ statum.

Modus itaque seruandus est talis, vt prius ab- 3
solutè Reus iuratus interrogetur absque aliqua causæ manifestatione, quod, si in negatione perstiterit, tunc ei status causæ aperiendus, vt dignoscat, an teneatur ad veritatem fatendam, etsi enim ex iuramento sibi præstito conijcere possit, se iuridice interrogari, aliàs iniustè ab illo exigeretur iuramentum: multas tamen ob rationes inferiùs aperiendas, cum se, suaque tueri pro viribus teneatur, non sufficit coniectura talis, vt obligetur ad veritatem dicẽdam: sed requiritur expressè, vt ei status causæ aperiatur, vt docet vterque Thom. 2. 2. *q.* 69. *art.* 1. *&* 2. & alij.

Qua in re multos errare iudices vidi; nec ob- 4
stant quæ prolixè in cõtrariam sententiã adducit Roder. *vbi sup.* verum est enim, quod reus interrogari debet cum iuramento ante datas defensiones, & indiciorum copiam, vt docent Foll. *in sua practica fol.* 165. *num.* 9. & Clar. *q.* 43. & alij: sed hic non loquor de huiusmodi defensionibus,

& copijs indiciorum: sed alia forma Reo debet causæ status manifestari, nempe sub vniuersalibus terminis nullo expresso nedum nomine, sed neque etiam dicto testium; nulloque detecto particulari determinato indicio: sed vtendum aliqua certa verborũ forma, vt quod contra Reum sunt semiplenæ probationes, vel indicia æquiualentia; & ideo aduertat, quod respondere tenetur cum talis causæ status id requirat, & similia dicere potest iudex: Reus autem sic interrogatus monitus, & certior factus in vniuersali de statu suæ causæ respondere prorsus tenetur; qua vero forma, in cap. seq. dicetur.

An Reus, contra quem sunt semiplenæ probationes, monitus, & iuratus veritatem fateri teneatur post manifestatum ei suæ causæ statum.

Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Opinio communis est reum teneri ad confitendum delictum semiplenè probatum.*
2 *Aliorum sententia.*
3 *Auctoris sententia.*
4 *Si Reus damnum existimet notabile posse persistere in negatione.*
5 *Nec ex hoc incurritur aliqua culpa, vel pœna spiritualis.*
6 *Semper integrum est Reo non plenè conuicto pro viribus se defendere.*
7 *Nec obstat, quod iudex iustè, ac iuridicè interroget.*
8 *Hinc viri eminentes nunquam se prodere debent, nisi sint plenè conuicti, sed torturam viriliter subire.*
9 *Nec obstat, quod mendacium sit intrinsecè malum; nam hic nullum est mendacium.*
10 *In rebus leuibus negari veritas posse nonnulli sentiunt, dummodo absit iuramentum.*
11 *Contrarium sentit auctor.*
12 *Iuramentum non nisi pro re graui exigi potest.*

13 Con-

13 *Concludit certam regulam esse veritatem semper negari posse à non plenè conuicto.*
14 *Quod vbi non licuerit, nec verbis dolosis, vel amphibologicis vti licebit.*
15 *Vterque autem suo vtitur iure, iudex interrogando, & reus sic negando.*
16 *Reus non interrogatus secundum iuris ordinem veritatem negare nedum potest, sed etiam nil penitus respondere.*
17 *Idem si dubitat, an iuridicè interrogetur.*

IAm recipitur vt communis sententia ex doctrina D. Tho. & Caiet. 2. 2. *q.* 69. *art.* 1. & aliorum semper teneri Reum ad confitendum delictum, quod vere commisit, semiplene probatum, si hoc sit ei notificatum: 1

Verumtamen nonnullorũ Antiquorum (quos refert Pet. Nau. *de rest. lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 136. & inde) fuit opinio, quod in aliquibus casibus Reus quicumque, contra quem sunt semiplenæ, probationes tantum, possit omni meliori modo experiri, ac tentare sui damni euasionem, persistendo, & perseuerãdo in negatione, quousque poterit, & subijciendo se torturæ (de qua inferius, ad euacuanda indicia, vel probationes illas semiplenas; quam etiam opinionem in simili tenent Salon *de iustitia, & iure qu.* 59 *ar.* 2. & Nauar. *in cap. humanæ aures* 22. *q.* 5. & Panorm. *in cap.* 2. *de confess.* & Angelus *verb. confessio delicti n.* 1. & Siluest. *eod. verb. quæst.* 1. licet limitent ad pœnas temporales, non autem spirituales euadendas: & Petrus Nau. *l.* 2. *de rest. c.* 4. *n.* 142. *& c.* 5. *p.* 2. *dub.* 2. & Lessius *de iust. & iur. lib.* 2. *c.* 31. *dub.* 3. eandem tuentur sententiã limitãdo vlteriùs nõ ad omnẽ pœnã tẽporalẽ, sed solũ ad pœnã capitalẽ euadendam, sed Rod. *Tom.* 2. *q.* 19. *ar* 4. addit quod vbi timetur grauis dedecoris, & infamiæ labes, posse Reum 2

absque culpa persistere in negatione, quousque spem euadendi habuerit.

3 Verũ enimuero nõ ex eo præcise, quod leuius, vel grauius damnum imminens incurratur ex confessione, licitum est mea sententia negare sic veritatem, si præfata opinio locum habere posset maiorum auctoritate, sed ex eo præcipuè, quod crimen nõ est plenè probatum, & ideo Reo integrum remanet suum naturale ius defendendi se: Dico tamen, quòd non deberet fieri passim, nec leuiter, sed rationabili de causa, & ad euitandum æstimabile damnum, quod cum diuersi diuersimode æstiment, & multi magis famam, quam vitam (licet inordinatè) ob id non potest certa, & infallibilis dari regula circa damna.

4 Sed ego crederem, quod, dummodo non fieret in contemptum, & Reus haberet finem damnum euadendi, quod esset alicuius momenti, semper tuta conscientia posset veritatem negare; si maiorum auctoritate, àd quos spectat, præfata sententia robur, ac firmitatem haberet.

5 Qua stante, siue supposita maiorum firmitate, & auctoritate, nullatenus mihi placet illa distinctio, vt causa euadendi pœnas corporales, non autem spirituales, veritas ita negari posset, spiritualis enim nulla incurritur, vt suppono, sic veritatem negando, iudex vero nullatenus obligare potest ad nouas, vt clarè constat: aliàs contra ius naturæ competẽs Reo illas decerneret: vlteriusque sequeretur, quod etiam occulta obligaretur quis fateri delicta ad pœnas euadendas spirituales contra orbis consetudinem, secundum quam ius Reo se defendẽdi semper competit ad quascumque euadendas pœnas; quin, & mea sententia

multo

multo magis ad ſpirituales euadendas, quam temporales, per tradita ab iiſdem Doctoribus; cum pœnæ ſpirituales longè maiores, & incomparabiliter magis euitandæ ſint, quam quæcumque corporales; vt conſtat.

Semper igitur tueri ſe poſſet Reus non plenè 6
conuictus maiore auctoritate accedente; comparatum enim eſt hominibus à natura, vt ſe defendant, & à mortis faucibus, vel à magno dedecore vitam incolumem ſeruent; hinc leges oriuntur, quibus inuaſorem cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere licet. Ab hac naturali æquitate proficiſcitur ius aliena ſubripiendi, extrema famis neceſſitate ad id compellente, & cætera ſimilia: Fortior itaq; ratio iure naturali radicata ſuadet, vt Reus abſq; criminis nota veritatem, quæ plenè probari non poteſt, pro viribus celare poſſit, vt vitã, vel famam tueatur; deinde ad hoc neruoſa, & vrgentiſſima eſt ratio à ſimili: nam ſi conſanguineus ad teſtimonium ferendum compelli non poteſt, quando ingens aliquod diſpendiũ timetur familiæ ſuæ, *vt dicitur in l. 4. ff. de teſt.* igitur multo magis licebit illi, qui in propria perſona mortem, vel infamiæ labem eſt paſſurus, veritatem occultare.

Nec obſtat, quod iudex iuſtè, ac ſeruato iuris 7
ordine interroget: nam ſimiliter prætenſus Reus iuſtè veritatem celat, & vterque ſuo vtitur iure; quod claro illuſtratur exemplo: iure enim compertum eſt licere iudici præcipere damnato pœnæ capitis, ne fugiat à carcere; ipſe vero obtemperare nõ tenetur: ſimiliter Dominus iuſte iubet, ne ſeruus fugiat; ipſe autẽ (niſi ſpontè ſe vendiderit) fugiẽdo ſe à ſeruitute liberare poteſt; ita in ter-

minis huius doctrinæ tenent Petrus Nauar. *de restit. lib. 2. cap. 4. n. 142.* & Salsedo *in pract. crim. cap. 126.* & Arag. *in 2. 2.* quos citat, & sequitur Rodericus *art. cit.*

8 Ex his maxime notare debent viri eminentes in Religione, & etiam alij secundum grauitatem criminum; ex quibus nedum personæ, sed ordini etiam denigratio, & detrimentum obuenire potest, vt se numquam prodant, cum delicta non sint plenè probata, sed in negatione persistant pro viribus, etiamsi à suis Prçlatis interrogati iuridicè percipiantur dicere veritatem, etiamsi torturæ subijciantur, quam sustinere pro viribus debent, vt vitam, vel famam tueantur suam, vel ordinis respectiuè, nisi secùs à maioribus decretum fuerit.

9 Nec obstat adducere, quod confirmare mendacium iuramento sit intrinsecè malum: nam reuera mendacium non potest dici, cum interrogatus respondet secundum intentionem iudicis ipsum interrogantis, qui præsumitur velle veritatem extorquere, seruato ipsi reo suo iure: est autẽ suum ius (vt superius dictum est) seipsum tueri pro viribus, quo semper quisque vti poterit, si non sit plenè conuictus; & sic nullum est periuriũ; quod tali illustratur exemplo: si quis aliquam ingrediatur domum innocenter, optimoque fine; Prælatus tamen ex confessione talis ingressus, de quo est semiplena probatio, ipsum esset puniturus; tunc poterit cum iuramento absque periurio, & absque peccati labe talem ingressum absolutè negare, ac torturam (si opus fuerit) æquanimiter tolerare; quã doctrinã amplectuntur multi alijs cõsimilib. adducti exẽplis, ex Salone *de iust.*

& iure

& iure q. 59. ar. 2. & ex Nauar. *in c. humanæ aures 22. q. 5.* quare vel vbique militabit eadem ratio, vel nullibi; nec enim pro libito inuertendæ, vel obſcurandæ regulę doctrinales, præſertim vbi agitur de animarum periculo, & ſalute, ſed certè infallibiles, ac perpetuæ ſtabiliendæ, ac firmandæ, quoad fieri poterit; cum igitur aliquo in caſu licuerit veritatem cum iuramento negare ad ſe tuendum, vel ſua, licebit & in omnibus alijs, vbi eadem ratio defenſionis militat, vt conſtat.

Limitant nonnulli, quod in rebus leuioribus veritas negari poteſt, non obſtanté quouis præcepto ſuperioris, niſi addatur iuramentum. 10

Sed ego contrarium ſuprà docui, nempè non poſſe negari veritatem in minimis, quia non ſubeſt ratio euadendi notabile damnum, & ſeipſum iure naturæ tuendi. 11

Et vlterius ego abſolutè credo, quod vbi non habet locum præceptum, multo minus habebit locum iuramentum: quod non niſi pro re graui exigi poteſt, & grauiter peccarent Prælati, qui pro re leui illud exigere tentarent, nec ſubditi illud præſtare tenerentur. 12

At cum non ſit ſubditorum diſtinguere de leuitate, vel grauitate rei, & in his certa, & infallibilis obſeruanda ſit regula (vt dictum eſt) ne cōtingat incautè errare, concludo, vt ſuprà, quod prætenſi rei, vbi non adeſt plena probatio, ſed ſolum ſemiplena, poſſent ſemper abſq; peccati nota, vel periurio, veritatem cum iuramento negare, omnemque torturam, vel ad ſe, vel ſuum ordinem tuendum pro viribus æquanimiter tolerare, niſi maiorum auctoritas obſtaret, vt ſæpiùs dixi. 13

14 Vbi verò non fuerit licitum modo expoſito veritatem negare, quidquid variè dicat Rod. *cit. ar. & art.* 6. eiuſdem quæſt. & alij ante ipſum: nec etiam erit licitum verbis æquiuocis, & amphibologicis, vel quibuſcunque alijs artificijs id efficere: nam Reus iuramento interrogatus obligatur ſub pœna peccati mortalis reſpondere ſecundum iudicis mentem iuridice interrogantis, prout docent D. Tho. 2. 2. *q.* 87. *art.* 7. & Caiet. *ib.* & Soto *l.* 5. *de iuſt. & iur. q.* 1. *art.* 7. & alij.

15 Dixi autem & iterum dico iudicis mentē ſemper ſupponi eſſe (quia ſic debet) vt Reo ſuum ius vbique, ac ſemper conſeruetur, ſicut & iudici ſuū, ita, vt ſuo iure vterque licitè vtatur, nempe iudex iuridice & cum iuramento interrogando, & Reus abſq; periurio, & culpa (vbi non adeſt plena probatio) veritatem negando, & ſic vidi practicari per totum orbem ab omnibus Reis, & in omnibus iudicijs, tam eccleſiaſticis regularibus, quam ſæcularibus; quod nunquam ſic vniuerſaliter permitti deberet nulla adhibita maiori cautione, ad eximendas ab hoc ſcrupulo Reorum mentes, quidquid alij propria doceant auctoritate, contra quorum opinionem adductæ rationes, ac totius orbis conſuetudo me conuincunt.

16 Denique compertum eſt apud omnes, nemine penitùs diſcrepante, *ex ca. qualiter, & quando, &c. cum oportet. ext. de accuſ.* quod vbi iudex iuridicè non interrogat, nec ſeruato iuris ordine, peccat mortaliter, & multo magis exigendo iuramentū, & Reus in tali caſu nedum celare poterit veritatem abſq; culpa; ſed poterit etiam nil penitus reſpondere.

17 Idem penitùs dicendum, quando Reus dubitat, an

tat, an iuridicè interrogetur, vt docent Caiet. 2.2. q. 69. art 1. Sotus *de secr. m. 3. q. 2. concl. 2.* Adrian. *quodl. 2.* & alij; quin addit Nau. *cap. 18. n. 57.* Reum peccare mortaliter, si delictum fateatur, non interrogatus iuridicè.

Rationes aliorum contra determinata in superiori capite soluuntur. CAP. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Rationes aduersantes superiori sententiæ dissoluuntur.*

2 *Cum infamia sola quantumcunque probata non sufficiat ad citandum, & interrogandum Reum, multò minus tenetur veritatem aperire.*

3 *Iudex præuia semiplena probatione semper iuridicè interrogat.*

4 *Veruntamen Reus etiam iustè negat.*

5 *Opinio dicentium id implicare contradictionem, vt probant ex multis.*

6 *Refellitur superior opinio ex eorundem opinantium doctrina.*

7 *Soluuntur quæ in contrariam adducuntur sententiam superiùs.*

MVlti probare nitūtur, quod Reus præce- 1
dentibus indicijs sufficientibus, vel semiplena probatione, vel sola infamia interrogatus, tenetur sub peccato mortali dicere veritatem, etiamsi ex tali confessione certo sciat in mortē esse rapiēdum, & à confessione non posse absolui nisi delictum negatum proponat confiteri: primo probant ex eo, quod iudex iusta præcipit mandando sibi manifestari veritatem in iudicio, præcedentibus iam indicijs, vel semiplena probatione, vel infamia.

Ad hanc rationem dissoluendam primo nego 2
illa absolute quoad tertium membrum: nempe

quo ad infamiam;nam ſuperiùs probatum eſt ex ſimplici infamia,ſi nullum aliud adſit indicium, non poſſe imponi obligationem fatendi peccatum,& merito,quia infamia ſola non facit ſemiplenam probationem; ſed ſolum ſupplet vicem accuſatoris,vt dictum eſt ſuprà, lateque probatum,quod nedum infamia ſola quantumcunque probata,non eſt ſufficiens ad cogendum reum,vt veritatem fateatur ſub mortali,vel ad illum torquendum, ſed neque eſt ſufficiens ad iuramentum præſtandum,neque ad interrogandum, neque ad citandum:ſed ſolum ad viam aperiendam inquiſitioni,per quam inueſtigetur, an famæ ſit aliqua vera origo, vel aliquod indicium, quo penitus deficiente, etiam deficit, ac euaneſcit fama.

3 Quo verò ad alia duo membra rationis adducta, videlicet quoad ſemiplenam probationem, & ad indicia ęquiualentia libentius concedimus, quod iudex iuſtiſſimè præcipit veritatem ſibi aperiri ſub iuramento,illis indicijs,vel ſemiplena probatione præcedentibus.

4 Veruntamen cum Petro,Nauarro, & Roderico,& alijs in ſuperiori cap. adductis dico iterũ, quod Reus poſſet non obedire illi præcepto tuta conſcientia,niſi maiores,ad quos pertinet, ſecus decernant,& vterque ſuo iure vtitur,iudex legitimè præcipiendo, & Reus iuſte veritatem negando,vt dictum eſt.

5 Quod reſponſum nullum eſſe dicunt nonnulli,primo quia ſemper eſt implicatio in adiecto, quod detur bellũ iuſtum ex vtraque parte,quod contingeret,ſi Prælato iuridicè, ac legitimè interrogante de crimine poſſet Reus illud licitè celare

lare eo vel maximè, quod ex iure, quod superiores habent ad aliquid præcipiendum, euidenter colligitur obligatio, quam habent subditi ad obediendum; nec potest fieri, quod subditus habeat ius ad non obediēdum, & quod illud habeat superior ad præcipiendum; cum hæc sint correlatiua, mutuoque se consequantur, probantque intentum ex illo Pauli *ad Rom.* 13. *qui resistit Potestati, Dei ordinationi resistit*, &c. & ex illo *Luc.* 10. *Qui vos spernit, me spernit*, &c. & ex primo *Reg. c.* 8. *Non te abiecerunt, sed me.*

Sed non possunt hæc sustinere, qui ex communi Dd. sent. docent, quod non tenetur quis denunciare, vel testificari contra eum, qui non laborat infamia etiam iudice inquirente iuridicè, & præcipiente, & vrgente, indeque concedentes dari speciem quandam belli vtrinque iusti, dum iudex iuste testem vrget, & testis iuste negat cum iuramento interrogatus: igitur, si per eos testis iuste vrgetur cum iuramento, vt veritatem aperiat, veruntamen idem testis iuste potest veritatem celare, & negare, & datur ibi vtrimque bellum iustum, vbi de alterius fama tantum agitur, multo magis Reus poterit veritatem non plene probatam negare, ac celare ad propriā suam defendendam famam, vel ad proprium euadendū damnum, cum iure naturali, cæteris paribus, vnusquisque sibi magis, quam proximo teneatur: non est igitur contradictio in adiecto bellum dari vtrinque iustum, nam contradictio ex terminis, vt patet vnicuique mediocriter philosophāti, semper est eadem, & vbique repugnat æqualiter, vt fusiùs docet Scotus millies. Præterea docent, quod testis iuratus potest celare veritatem 6

aliquo

aliquo in casu, & nullum committit mendaciũ, nec postea deprehensa veritate à iudice putari potest periurus, nec potest pœna falsi plecti, etiã quod testis legitimè, & secundũ iura interrogetur, & quod tunc testis legitimè, & secundũ ordinẽ iuris dicitur interrogari, quando iudex est cõpetens; & quando contra illũ contra quẽ interrogatur, adest infamia: docent etiam ex Nauar. & Soto, quod testis interrogatus de occulto crimine, quod ipse solus nouit, potest absolutè respondere nescio; quia iure intelligitur, nescio vt dicã, aut nescio eo modo, quo iure debeam dicere: & asserunt, hoc verum esse, etiam, quod Prælatus interroget sub pœna excõmunicationis, vel sub quacunque alia pœna: nec incurritur in foro cõscientiæ excommunicatio: in quibus licèt habeant fundamentum dissimilitudinis, quia in vltimo adductis Prælatus non interrogat iuridicè, nec iuste præcipit: veruntamen tradita doctrina facit ad rem nostram, pro quanto veritatem certam, & sibi manifestam potest quis absque mendacio, vel periurio negare, & absque eo, quod aliquam censuram incurrat rationabili de causa; puta, quia iniustè interrogatur: porrò huiusmodi causa formaliter, & immediatè est de iure positiuo, vt constat, licet consequenter, & virtualiter includat ius diuinum, de non reuelando peccata occulta proximi contra charitatem; sed ratio se defendendi est formaliter, & immediatè de iure diuino, & naturali; quare magis licitum erit ex doctrina eorum veritatem negare, etiam, quãdo quis iustè, ac seruato iuris ordine interrogatur, ad se defendendum, præterea docent etiam, quod Reus non tenetur respondere ad mentẽ iudicis

dicis quando quærit de facto absque lethali culpa commisso, vt quando quis occidit inuadenté cum iusto moderamine, etiam, quod de hoc sparsa sit fama: & similiter nó tenetur quis fateri circumstàntias, in quibus oriretur suspicio illum esse auctorem criminis, vt v.g. poterit negare húc esse suum pugionem, vel in tali loco fuisse tali tempore, si ex hoc præsumptio falsi criminis cótra eum oriretur, ex quibus cóstat, quod licitum est veritatem in iudicio negare ex præfatorum doctrina ad solam præsumptionem, vel indiciú euadendum criminis falsi, non obstante quouis præcepto, & sub quauis pœna facto, ergo multò magis licebit veritatem negare commissi criminis ad se defendendú, vbi nó sola suspicio, vel solum indiciú oriretur falsi criminis, sed vbi certum, & euidens damnum incurreretur, nam vis negandi non cósistit in consequenti crimine falso, sed in immediata, & formali negatione veri: vt non fuisse in tali loco, vel non esse suum pugiónem, & similia. Quare, si æquiualens ratio, vel potior adsit negandi, semper, & in omnibus casibus militabit, nec pro libito (vt superiùs dixi) accommodandæ sunt regulæ doctrinales, vel rationes, sed eadem ratio idem semper efficere debet, & quando potior, & efficaciór, potiori, & efficaciori modo, vt ostensum est.

Reuertendo igitur ad ea, quæ adducunt in cótrarium dico, quòd in præfatis casibus, & similibus multoties datur bellum vtrinque iustum, nec vlla est implicatio in adiecto, nam iudex ad purgandam rempublicá, & ad corrigédos mores, ad malos coercendos, ad bonos in officio cótinédos inquirere debet ex munere, procedere, citare, 7

exami-

examinare, iuramenta præſtare, & opportuna tormenta adhibere. Et hæc prætermittens, cùm ius, vel munus exquiſierit, peccaret mortaliter: hæc enim ſunt ſui iuris, & muneris, quidquid ſit, vel ſequatur de teſtibus, & de reis, qui omnes, & ſinguli habent diſtinctiſſimum ius, vel non prodendi ſe, vel proximos, vel ſe defendendi pro viribus: contra quæ iura iudex rectus, & eruditus venire nunquam debet: quare loca adducta Pauli 13. *& Luc.* 10. *& primi Reg.* 8. nullatenus ſunt ad propoſitum, quia militant, & intelliguntur ſemper de pręcepto iuſto, contra quod ſubditus non habet oppoſitum ius euadendi, & non obediendi; vt in propoſito, & vt conſtat manifeſtiſſimè in adductis exemplis.

Aliæ rationes aduerſantium ſoluuntur. Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Aliæ ſoluuntur ſuperioris ſententiæ rationes.*

2 *Punitio in Republica obiter eſt ordinata, ſed finis princeps eſt vita felix, & beata.*

3 *Iterum ex doctrina opinãtium refellitur eorum ſententia, & comprobatur ſententia Auctoris.*

4 *Prælati multa iuſtè præcipiunt, quæ ſubditi non ſeruantes non peccant.*

5 *Rei negando iuſtè veritatem in iudicio non faciunt iniuriam iuſtitiæ.*

6 *Diſtinguuntur, & declarantur eorum exempla, & doctrina.*

7 *Rei tenentur patibulum ſubire, ſiue torturam, non tamen veritatem non probatam aperire.*

8 *Nullum eſt peccatum ſeruare, quæ ſunt de iure naturæ, niſi alia obſtent.*

9 *Excepto periculo vitæ regulares magis famam, quam corpus æſtimant iuſtè.*

10 *Hinc*

10 *Hinc iustè negant crimen semiplenè probatum ad famam tuendam.*

11 *Alia soluuntur postrema obiectiones.*

VRgent vlteriùs ex illo arguendi modo, quo 1 colligunt Doct. necessitatem confessionis sacramentalis per illud Ioan. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*, &c. sed toto aberrant cælo: nam quoad illud *Io.* 20. certum est sacerdotibus non competere ius absoluendi à cōmissis peccatis in confessione; nisi peccatores illa confiterentur, & sic frustratorium esset Christi præceptum, vel ius illud absoluendi: & ideo optimus est ibi ille arguendi modus, at in casu nostro etiam quod rei, vel testes non fateantur peccata, vel delicta, integrum, & plenum remanet ius Prę-lato, & iuris, & muneris exercitium inquirendi, & præcipiendi, & cætera præstandi, nec vllatenus remanet frustratorium: nam valet ad ea omnia, quæ superius diximus, & intentum habet finem coercendi, & corrigendi, timorem cæteris incutiendi, & cætera omnia præstandi, quæ ad iudicis munus pertinent, etiam quod rei, vel testes veritatem non plenè probatam negent, & propterea pœnitentes confitendo peccata sacramentaliter nedum non incurrunt detrimētum aliquod, sed summam sibi conquirunt salutem, confitentibus vero in iudicio totū oppositum euenit, vt cōstat.

Nam omnes Theologi, & Canonistæ, quin & 2 Philosophi in suis Politicis, dicunt pęnam quamcumque in repub. obiter, & per accidens esse, ab eaque pro viribus abstinendum, sed finem præcipuum, & peroptimum legis cuiuscunque esse vitam quietam, tranquillam, pacificam, & beatam, quem finem consequitur iudex, quæ

ſui ſunt muneris præſtando, vt ſupra; quidquid ſit de reis,& teſtibus.

3 Ex his dictis conſtat, quod validiſſima ſunt exempla, quæ pro ſe adducũt aduerſantes ad probandam meam ſententiam, vt quod condẽnatus ad mortem, cui poteſt iudex legitimè præcipere,ac iuſte,ne ex carcere fugiat,poteſt iuſtè, ac ſine peccato fugere: & ſimiliter abſens, cui præcipitur,vt compareat,poteſt non comparere: Et ſimiliter ſeruus, qui ſe ſponte non vendidit contra præceptũ Domini,fugere poteſt:nam(inquiunt) præfata præcepta non obligant, quia inclinatio, quam habent homines ad tuendam propriam vitam, atque libertatem,eſt valdè naturalis, atque vehemens, & ideo non habent poteſtatem iudices præcipiendi, vt condemnatus ad mortem nõ fugiat, vel quod abſen s compareat; eſſent enim huiuſmodi præcepta valde rigida, & iùre gentiũ nulla, quare, dum damnati fugiunt, nec faciunt iniuriam miniſtris iuſtitiæ,nec illis reſiſtunt, aut violentiam inferunt,ſed tantum cauſam ſuam fugientes deſerunt de illa, præſentiamq; ſuã negãt, quam(vti ſupponimus)ex iure gentium exhibere non tenentur ad mortem,quam inde ſibi vidẽt imminere: & eadem ratio eſt de ſeruo, quantum ad recuperationem propriæ libertatis: Hæc inquam omnia nedum æqualiter, ſed multo magis militant in caſu noſtro,vt ſupra oſtenſum eſt.

4 Falſum verò dicunt in eo, quod iudices non habeant poteſtatem pręfata præcipiendi. Namq; omni iure Prę latus poteſt abſentẽ citare ſub quauis pęna ſecundũ opportunitatem, & mirum eſt, quod hoc negẽt, cũ latè omnes cõcedant hoc poſſe,quin & debere iudices, & idem dicendum eſt de præ-

de præcepto, ne præſentes, vel in carceribus detenti aufugiant. Præceptum itaque iuſtum eſt, & ſubditi non parendo non peccant ob prælibatas rationes, ad quid ergo valent ſimilia præcepta? multum quidem per omnem modum; primo namquam Prælati ſuo munere funguntur, vti debent, deinde integrum eſt ſubditis obedire non obſtante quacumque imminente pœna, quam ſic ſubire voluntarie ex obedientia maximi eſt meriti, maximæque ſalutis.

Vlterius Reus negans veritatem nō plenè probatam in iudicio nullam facit iniuriam iuſtitiæ, quidquid alij dicant, cum permaneat in ſimplici veritatis negatione modo ſuperius expoſito, & ad finem ſe defendendi pluries dictum. 5

Secus, ſi violentiam faceret, vt perperam ſupponunt aliqui, vel, ſi fugeret (vt illi aiunt) reſiſtendo, quæ in caſu noſtro non eueniunt, & receptiſſimum eſt, quod qui ſuo iure vtitur, nulli facit iniuriam, teſte Nau. *c.* 17. *n.* 250. 6

Et exemplum quod adducunt de iuſſo aſcendere patibulum, vel collum gladio exhibere, non eſt ad propoſitum: nam tales iam conuicti ſunt, vel confeſſi: & ideo nullum ſupereſt eis ius ſe amplius defendendi, & obedire omnino tenentur, ſicut & ego ſimiliter concedo, quod ille, contra quem eſt ſemiplena probatio, vel æquiualens indicium, torturam ſubire tenetur, & æquanimiter illam tolerare, niſi alias iuſte ſe defenderit: & per hæc patet vlterius, quod argumentum Petri Nauar. *ex l.* 4. *ff. de teſt.* adductum ſuperius validiſſimū eſt, & ridicula eſt exceptio aliorū; inquiūt enim, quod ibi loquitur textus de expreſſis perſonis generi, & ſoceri, hic aūt vagamur in incerto; 7

quo quid absurdius dici potest? si enim omni iure valeant argumenta à simili, & multo magis à minori ad maius affirmatiuè, certè non est bona exceptio dicere, quod ibi certæ designantur personæ, hic autem incertæ, cum nedum æquiualens, sed multo potior, & fortior m..itet hic ratio, quam ibi, nam ibi de proximi fama solum agitur: hic autem de propria, & de proprio, & personali damno euadendo; ad quod cæteris paribus (vt superiùs dictum est) quisque magis tenetur.

8 Et denique communi sententia concludam, quod nullum est ius naturæ contra auctorem naturæ: sed ius defendendi se est ius naturæ; ergo nullum peccatum mortale incurret quis iustè se defendendo, neque corpus diliget plus, quam animam; sed ordinate animam suam prius, deinde corpus, denique famam inter nos regulares, qui cætera omnia nil curamus.

9 Quin excepto periculo vitæ, multo magis famam, quam corpus æstimamus ordinatè, vt constat, nam illud flagellis, disciplinis, vigilijs, ieiunijsque sæpiùs affligimus, etiam ex præcepto regulæ, vel superiorum, famam vero, & honorem nullum vidi vmquam hoc spernere, nec regula id præcipit, nec vllus Prælatus vmquam hoc præcipere tentabit, vel audebit.

10 Poterit igitur quicumque regularis ad suam famam tuendam crimen semiplene probatum in iudicio cum iuramento negare tuta, tranquillaque conscientia, quousque per maiores, vt dixi, secus decernatur, & qui aliter propria docent auctoritate, ignoro, an opere compleant.

11 Non enim me latet hæresim esse damnatam asserere,

ſerere, quod licitum ſit mentiri pro vita hominis ſaluanda, aut pro magno beneficio homini impendendo: ſcio etiam inter notas ad internoſcendos Huſſitas à Martino Quinto in Concilio Conſtantienſi additas quarto loco proponi debere, vtrum credat, quod periurium ſcienter commiſſum, ex quacumque cauſa, vel occaſione, pro conſeruatione vitæ corporalis propriæ, vel alterius, etiam in fauorem fidei ſit peccatum mortale, &c. quod negans pro Huſſita reputandus erat: Namque primo dico hic in caſu noſtro nullum admitti mendacium, nullumque periurium, vt ſuperiùs oſtendi, aliud enim eſt falſum dicere, & mentiri, aliud eſt verum occultare, rationabili, & iuſta de cauſa; primum nullatenus concedo; ſecundum admitto: nec pro veritate ſic celanda committitur mendacium, nec periurium, aliàs Chriſtus mentitus fuiſſet, cum ait, nec filium hominis ſcîſſe de die, & hora vniuerſalis iudicij: Martinus porrò V. in Huſſitas inuehebatur, ſicut olim D. Auguſtinus in Priſcillianiſtas, qui, vt ille ait *Hæreſ.* 70. illo execrando elogio ſuas hæreſes decernebant, ideſt; Iura periura ſecretum prodere noli: quare D. Auguſtinus hinc motus contra mẽdacium librum illum compoſuit: quare optime fecerunt D. Auguſtinus, & Martinus V. ita damnando mendacium, & periurium; hinc canonicæ illæ antiquæ canonum ſacrorum optimè ſancitæ pœnæ contra peierantes; at in noſtro caſu, nullum hæc habent locum: nam tam Priſcillianiſtæ; quam Huſſitæ ad contegendas, & conſouendas per quam pernicioſas Hæreſes periuria admitti præcipiebant: abſit autem à corde meo, & à mente mea, vt aliquid tale, vel ſomniando

concipiam, vel vt mendacium, vel vt periurium quomodocumq; admittam, ſed in ea verſor ſententia (paratus corrigi ſemper, & vbique) vt peccatum occultum celare, nec ſit peccatum, nec mendacium, nec periurium, ſi cum iuramento id celetur: hanc tamen doctrinam, ſicut & cætera mea omnia, Sanctæ Matris Eccleſiæ, quin & doctiorum iudicio, & cenſuræ penitus ſubmitto, & humiliter, quatenus opus fuerit corrigi expeto.

An Reus iuridicè interrogatus non reſpondendo habeatur pro confeſſo. Cap. X.

SVMMARIVM.

1 *Reus iuridicè interrogatus compelli poteſt ad reſpondendum.*
2 *Si noluerit reſpondere pro confeſſo habetur, & ita practicatur.*
3 *Nec poteſt Reus dilationem petere.*
4 *Nec poteſt petere copiam proceſſus.*
5 *Sed ſufficit in vniuerſali ſibi manifeſtetur cauſa ſtatus.*
6 *Secus ſi iudex rationabili de cauſa ſit ſuſpectus, præſertim in re graui, vel cum viro graui.*
7 *Cautè in hoc procedant iudices, & Rei, qui reſpondere tenentur ſecundùm Regularium practicam.*

1 INquit Roder. quod Reus legitimè interrogatus, nolens reſpondere, poteſt ad id compelli à iudice competente.

2 Quod ſi pertinax fuerit non reſpondendo, pro confeſſo iudicatur, quàm in ſententiam adducit Suarez dicentem, ita in Hiſpania in cauſa ſatis graui fuiſſe iudicatum: & Iul. Clar. *l.* 5. *receptarum ſententiarum.* §. *fi. q.* 4. *verſ. ſed pone.* dicit ita fuiſſe practicatum.

3 Et quod Reus ita reſpondere tenetur, vt non poſſit

possit à iudice dilationem petere ad deliberandũ: & ita firmat Salsedo, *vbi suprà eod. cap. nu.* 126.

Nec sentio cum Roderico, quod Reus possit 4
petere copiam processus, vt videat, si obligetur ad respondendum.

Sed sufficit (vt superius dixi) quod iudex in v- 5
niuersali manifestet ipsi Reo statum causæ: nam ex eo ad responsionem se teneri dignoscet.

Verum est tamen, quod si iudex pro suspecto 6
haberetur rationabili de causa, & non ad libitum Rei, & dubitaretur, vtrum legitimè inquiratur, & interrogetur, debet iudicari in fauorẽ Rei, quod videlicet non legitimè interrogetur; quod specialiter procedit in crimine graui, vel cum viro graui, & eminente: iniustum enim esset reo tunc imponi pœnam grauem, vel viro eminenti pœnã leuem in casu dubio propter eius reticentiam, vt aduertit doctissimus Soto *de teg. secret. memb.* 2. *q.* 8. *concl.* 1.

Cautè itaque procedant iudices manifestan- 7
do statum causæ cum oportuerit, & magis cautè Rei non abs re, nec leuiter iudices allegantes pro suspectis, sed respondere statim se præparent, cum in nostra Religione præsertim practica, & consuetudo obtinuerit, vt nunquam detur copia processus ante interrogationem Rei.

An Reus post latã sentẽtiam definitiuam teneatur confiteri delictum prius negatum. CAP. XI.

SVMMARIVM.

1 *Opinio dicentium Reum post sententiam patefacere non debere veritatem.*

2 *Consentit Auctor.*

3 *Si verò perperam negauit ante sententiam tenetur post eam veritatem patefacere.*

4 *Præsertim quando ex tali negatione iniuria infertur iudici.*

5 *Contra verò si nulla iudici inferatur iniuria.*
6 *Infallibiliter autem, quando Reus non peccauit negando veritatem, nunquam illam patefacere tenetur post quamcumque sententiam.*
7 *Quod idem dicendum etiam, quod parti damnum inferatur contra secus opinantes.*
8 *Ponderandum tamen est damnum, quod parti infertur cum alijs circumstantijs, & iuxta illas decernendum.*

1 RODer. *ead. qu. art.* 9. dicit; quod etsi Reus negando delictum à se commissum peccauerit mortaliter, cum iuridicè fuerit interrogatus; non tamen est obligatus post condemnationem veritatem patefacere, nisi ex negatione graue damnum alicui parti resultet.

2 Conuenio cum ipso in eo, quod ait Reum non esse obligatum post condemnationem fateri delictum, quod tuta conscientia negauit, immò à tali condemnatione appellari poterit, præsertim si grauis pœna per sententiam inferatur, vel grauis ex ea infamia oriatur.

3 Quod, si peccasset mortaliter, negando veritatem ante condemnationem, saltem post condemnationem illam fateri teneretur contra id, quod Roder. & alij docent impugnando Medinam.

4 Hoc enim verum esset saltem in casu, quo militaret ratio Medinæ, videlicet, quando non confitendo delictum inferretur iniuria, vel infamia iudici arguendo ipsum de iniustitia, quasi innocentem condemnauerit.

5 Si vero nulla ex eo inferatur iudici iniuria, vera est sententia Rod. qui latius ostendit Reum nõ teneri ad veritatem dicendam post latã sententiã, cum iudiciũ iam sit finitũ, & iudex munere suo sit functus, & iã desierit esse iudex ex D. Ant. 3. *par. tit.* 9.

tit. 9. c. 16. §. 8. & Siluest. *verb. iudicium*, & alijs, eo semper saluo (vt dictum est) quod iudici nulla inferatur iniuria, vel infamia Nauar. *capit. 25. n. 38. & sequ.* quidquid nullo solido fundamento arguant in contrarium alij distinguendo de doctis, & indoctis; nam tam ij, quam illi dubitare poterunt, an iudex rectè iudicauerit secundum allegata, & probata.

Cæterum Nauar. *cap. 25. n. 38.* & alij dicunt optimè, quod quando non peccauit Reus, negãdo veritatem ante condemnationem, nec post condemnationem illam fateri tenetur. 6

Et idem dicendum est de limitatione, quam addit Rodericus ibid. nempe, quod Reus tenetur confiteri veritatem post condemnationem, quãdo ex negatione graue damnum alicui parti resultet: nam tam in hoc, quam in omnibus alijs similibus, & possibilibus casibus, vel Reus tenetur ante ipsam condemnationem fateri delictum, dũ obstrictus iuramento interrogatur, vel nũquam tenetur etiam post condemnationem, damnum enim partis, & quodlibet tale ex prima negatione tamquam ex radice primaria, & primario fonte procedit; quare tunc diligenter ponderandum, an ob damnum parti obueniens, vel aliquid tale illicita sit negatio cum iuramento, nam, si tunc licita fuerit, semper licebit illam defendere, ac sustentare, *vt dictum est*. 7

Concedendum est tamen, quod, si damnum imminens tertio non fuit præcognitum, quando negata fuit veritas, & postea præcognoscatur: tũc non ex ratione semiplenæ probationis, sed ratione dãni illati Reus veritatẽ fateri tenebitur, dũmodo nõ fuerit expositus maiori, vel æquiualenti 8

3 Tertius casus est, quandocumque crimina sunt in publicam perniciem; vt sunt latrones, falsificatores monetæ, Hæretici, lamiæ, & similes; nam in his omnibus casibus interrogandi sunt rei de complicibus, vt hæc perniciosorum hominum turba iudici manifestetur ad purgandam, & liberandam remp. tali peste.

4 Quin resoluit Nauarrus *in cap. inter verba. cor. 6. & in Man. cap. 18. n. 58.* & alij, quod tenentur cõfessarij exhortari Reos, & monere, vt præfatos complices declarent: quod, si nolint obediri, tamquam impœnitentes minime sunt absoluendi.

5 Non tenentur autem amplius complices reuelare, quos iam cognouerint correptos, & emendatos, vel si probabiliter cognoscant illos correptos, & emendatos ire per solã fraternam correptioné.

6 Aduertendum etiam cum Roderico *loc. cit.* quod non potest iudex interrogare particulariter, & nominatim de tali, vel tali complice etiam in talibus casibus atrocibus & perniciosis, nisi de illo adessent indicia, vel infamia, vt dictum est, sed in vniuersali tãtum, an in præfatis criminib. habuerint complices, & quot, & qui, & quales fuerint ita, vt ab ipsis rite interrogatis propalentur, exprimantur, & nominentur complices.

7 Quartus, & vltimus casus generaliter est, quando crimen tenderet in euidens, & notabile damnum alicuius particularis personæ, vt, si multi conspirassent in vitam, vel notabilem infamiam, & calumniam alicuius personæ, vel aliquod simile sibi notabile damnum, & vnus tantum de conspiratoribus confessus, vel conuictus, interrogandus omnino foret de consocijs ad euitandum futurum imminens damnum.

Sie-

Si enim iam esset præteritum, & iam patratum 8
crimen, & ex consequenti nullum euitaretur dãnum, vel non esset reparabile, nullatenus interrogandi sunt Rei de socijs exceptis præfatis quatuor casibus, nisi adsint infamia, vel indicia sufficientia, vt superiùs dictum est.

Cæterum, quod Reus conuictus de vno cri- 9
mine de alijs criminibus occultis nequaquam interrogari vnquam possit, dictum est latius in superioribus.

DE CARCERE REORVM.

De triplici carceris genere. CAP. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Triplex genus carceris primum in criminis pœnam remissiuè.*

2 *Secundum est ad custodiam, nec potest adhiberi nisi in suspectis de fuga.*

3 *Mortaliter peccant secus facientes Prælati.*

4 *Et famam lædentes ad restitutionem tenentur.*

5 *Tertium genus est ad arctationem.*

6 *Nec sufficit ad id leuis causæ cognitio.*

7 *Et id genus non adhibendum, nisi prius datis defensionibus.*

8 *Secus practicatur in ordine, & est error.*

9 *Nec certa datur regula, sed iudicis arbitrio standum.*

PRimum se offert ponderandum hic, quod 1
triplex est carceris genus, primum est in pœnam criminis, & id nunquam adhibetur, nisi per diffinitiuam sententiam præuijs probationibus, & defensionibus, & alijs seruatis de iure seruandis: *de quo inferiùs.*

De secundo & tertio est hic sermo, secundus 2
ergo carcer est, qui propriè non est carcer, sed custodiæ domus, & disciplinæ appellatur, ad quẽ licet

licet non requiratur plena informatio delicti, nunquam tamẽ adhiberi poteſt, niſi Reus fuerit de ſuga valde ſuſpectus, vel alias fugitiuus, & ſolitus delinquere, vel apoſtatare, vt colligitur *ex c. vt famæ. ext. de excom.* & tradit Clar. *ex communi q. 28. verſ. Quæro nunquid.*

3 Qua in re grauiter errant qui Religioſos nullatenus de fuga ſuſpectos, antequam ſumpſerint ſufficientem informationem, in carceris conijciunt, taleſque iudices mortifere peccare docet Nauar. *rub. de indicijs, nu.* 51.

4 Maximamque iniuriam, & ignominiam inurere carceratis, & denique ad reſtitutionem famę ſic læſæ omnino teneri *ex cap. fin. de iniur. l. qui occidit. ff. ad legem Aquil.* quam Nauarræ, doctrinam mature perpendere, exacteque obſeruare cuperem omnes Iudices Regulares attentis omnibus circumſtantijs qualitatis delicti, & perſonæ prætenſæ delinquentis, quod in omni carcerationis genere ſeruandum.

5 Tertium denique carceris genus eſt ad afflictionem, ſiue ad arctationem, vt loquuntur noſtra ſtatuta, & eſt quædam torturæ ſpecies, taliſque carcer adhiberi non debet niſi pro graui crimine, & non niſi maturo conſilio, nec ſine cauſæ ſufficienti cognitione, cum magnum præiudiciũ inferatur taliter incarceratis, & aliquam ſemper honoris, & famæ iacturam ſortiantur, vt ſuperiùs dictum eſt, & notant vlterius Bald. *in l. 1. C. de in integr. reſtit.* & Ioan. Andr. *in 6. de ſent. excom. c. ſi clericus.* nec

6 [redacted] verò leuis cauſæ cognitio ſufficit ad regulares carceribus mancipandos: nam (vt experientia docet) ſola relaxatio, & liberatio à carceribus

ribus nō plenè restituit famæ integritatem quoad publicam, & communem existimationem; quia, vt plurimum homines potius in carceratis culpam, quam in iudice leuitatem adesse existimant; ex liberatione vero, seu relaxatione è contra non Reorum innocentiam, sed potiùs iudicis desidiam, & remissionem ob potentum preces, vel ob munerum largitionem, seu similem aliam causam autumant.

Non igitur conijciendi sic Religiosi in carcerem per modum arctationis, nisi adsit semiplena probatio, vel indicia æquiualentia, & vlterius ego sum, & fui semper huius sententiæ, vt talibus ita carcerandis prius darentur defensiones cum suis terminis, nisi persona, contra quam procederetur, esset admodum vilis, & crimen satis ex indicijs, & probationibus euidens, ita, vt etiam ad vlteriora tormenta procedendum de iure esse facile existimaretur. 7

Vniuersaliter autem in ordine nostro secus practicari vidi, omnesque prætensos Reos (sicut refertur) arctandos in carcerem conijci pœnitus indefensos: qua in re grauiter errare Prælatos ex Nauarro, Baldo, & alijs suprà citatis, existimaui semper. 8

Et licet certa in tali forma incarcerandi regula tradi nequeat, sed in his iudicis arbitrio plurimum deferendum, veruntamen mitiorem partem, & regularibus institutis magis consonam eligere semper deberent, & nullum indefensum carceribus mancipare, nisi persona esset valde vilis, vel delictum satis clarum, & cætera huiusmodi concurrant, *vt superius dixi*. 9

De quâ

De qualitate carceris. Cap. XV.

SVMMARIVM.

1 *Carcer ad custodiam sit mitis, & perquam humanus.*
2 *Errant Prælati secus facientes, & ad famæ læsæ restitutionem tenentur.*
3 *Carcer ad arctationem plus minusúe seuerior sit, iudicis arbitrio.*
4 *Sed hæc non adhibenda, nisi de Patrum consilio.*
5 *Nunquam tamen sit carcer intolerabilis.*
6 *Iustè prohibentur carcerati, ne cum alijs loquantur.*

1 Carcer ad solam custodiam semper mitis, & humanus esse debet, & veluti senatorius, & omni religiosa cōmoditate præditus, dummodo sit securus; nam ad solam custodiam adhibetur.

2 Qua in re etiam grauissime errare vidi nonnullos Prælatos, qui ad solam custodiam carcerātes obscuriores, & atrociores in Prouincia carceres exquirunt, manicisque ferreis, vel compedibus miseros constringunt Reos, vt appareant iusti, & seueri, carnificis potiùs, quam iudicis, vel pastoris munus exequentes; quos ad famæ læsæ restitutionem, Deoque optimo maximo strictissimam reddendam rationem teneri ex superiùs traditis nullatenus dubito: nam (vt ait Parisius *cons.* 2. *nu.* 148. & Balduinus *in com. adl.* 12. *tabul. l.* 46. huiusmodi) carcer debet esse, vt custodiantur, & non, vt pereant in carcerati: sic prudentissimus ille Constantinus Imp. *l. prima C. de custodia Reorum.* decreuit huiusmodi carceres tales esse debere, vt, præter custodiam, nil habeant: pudeat itaque Prælatos regulares vinci, & superari à sæculari iudice in pietate, & humanitate.

3 Cæterùm, si carcer sit ad afflictionem, vel torturam,

turam, debet adhiberi pro modo criminis, & personæ delinquentis, ritè perpensis, & ponderatis omnibus perpendendis, & ponderandis circũstantijs, nam iudicis arbitrio maxime necessario hic deferendum, vt dicunt Puteus de syndicatu *ver. carcer*, & Foler. *pract. crimin. vers. vel incarceratus. num* 8. & Bald. *in l.* 2. *in fi. C. de exim. Reis*: & Tiraquell. *de pœnis caus.* 31. *nu.* 11. & aliquando magis atrox, magis obscurus adhiberi poterit carcer, vinculis etiam adhibitis, & manicis ferreis, vel compedibus, vel etiam flagellis, & verberibus ponderatis ponderãdis, vt dictum est.

Sed nullum talem carcerem adeo rigorosum adhiberi vellem à iudicibus regularibus, nisi cõsulto diffinitorio, vel alijs Prouinciæ Patribus grauibus, & expertis, & apprimè doctis. 4

In omnibus autem consimilibus causis considerent Prælati regulares doctrinam Cardinalis *in Clement. prima q.* 7. *de pœnit.* qui ait, Prælatos irregulares, & homicidas reddi, si tetro carcere claudant clericum, quem sequutus est Folerius *in pract. crim. ver. vel incarceratus, nu.* 2. *&* 3. Addens carceratos pati non debere intimas tenebras, & Corn. *cons.* 325. *nu.* 4. *lib.* 4. ait, carcerem subterraneum esse non debere: sed resolutio (vt dixi) est, vt iuxta excessus mensuram, & personæ qualitatẽ, aliasq; circumstantias adhibeatur carcer ad iudicis rectũ, simulq; iustum, & pium arbitrium. 5

Solent etiam Prælati Regulares iustè prohibere, ne carcerati cum alio loquantur, si rationabilis adsit causa, & ita practicari testatur per iudices peritos, & expertos Antonius Gomez *cap.* 9. *dist.* 6. *in fin.* & Clar. in pract. crim. q. 46. in princ. & sic passim practicatur in ordine. 6

De modo incarcerandi. CAP. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Rei carceres adire solent per sanctam obedientiam.*
2 *Errant Prælati statim ad brachium sæculare recurrentes.*
3 *Inobedientes per trinam monitionem præcipiendi.*

1 Modus incarcerandi Reos iuxta sanctorum Patrum traditiones, & instituta inter Regulares fuit semper talis, vt per sanctam obedientiam prætensi Rei carceres adeãt, & subeant, sola infirmarij, vel alterius, qui carceratorum curam habeat, associatione.

2 Qua in re grauissimè errare vidi nonnullos Prælatos, qui statim ad brachium recurrunt sæculare maximo cum scandalo, vt religiosos in carceres conijciant: & licet excommunicationem non incurrant *cap. si clericos. ext. de sent. excom. in 6.* verumtamen à graui culpa excusari nequeunt, si absque graui necessitate id efficiant.

3 Potiùs igitur regularibus institutis innitendum, trinaque admonitio cum debitis interuallis adhibenda, singulas per vices illis præcipiendo, vt carceres adeant, & denique laici nostri professi, si opus fuerit, contumaces vi in carcerem conijciunt, & omne aliud regulare remedium (priusquam ad brachium sæculare recurrant) adhibendum more maiorum.

De fuga Reorum. CAP. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Secundum ius commune carcerati iustè fugere possunt.*
2 *Nequaquam Regulares per obedientiæ vetum.*
3 *Secus quando iniustè carcerantur cum notabili detrimento.*
4 *Dummodo fugiens rectà properet ad superiorem ordinatè.*
5 *Etsi iniustitia sit certa, & nota possunt alij iuuare carceratos ad fugam.*

6 Dum-

6 Dummodo non sint custodes carcerum, quia tales nulla ratione id possunt.

NOnnulli sequentes communem sententiam Doct. & præsertim Couar. *li. 1. var. cap. 2. num.* 11. dicunt indistinctè Reum ante sententiam fugere posse, nisi iurauerit se permansurum: etsi ex tali fuga damnum aliquod oriretur carceris custodi. 1

Quæ sententia communis verissima est, si intelligatur de laicis, & clericis non regularibus, sed loquendo inter nos regulares, falsissima est, vt animaduertit Roder. 2. *to. q.* 23. *art.* 6. Nam Religiosus regularis in carcerem coniectus à suo Prælato nullatenus licitè fugere potest, etiam ante condemnationem, nedum enim non potest exire à cercere iustè, & sine Apostasiæ nota; sed neque à monasterio, neque ab ea parte monasterij, in qua eum Prælatus iustè manere præcepit, nisi prius iustè petita, & impetrata licentia; multò igitur magis tenetur Religiosus manere in carcere sibi quomodocumque à superiori iustè assignato *argum. cap. quorumdam, & cap. si Religiosus. de elect. in 6.* 2

Secus verò sentio, quando Religiosus iniustè in carcerem coniectus esset maxima cum sui honoris, & famæ iactura, & cum graui corporis afflictione, vel vitæ periculo iniuste perpesso: tunc enim absolute illum fugere posse arbitror absque vlla Apostasiæ nota, etiam vim inferendo custodibus, etiam rumpendo vincula, & limãdo compedes, & effringendo carcerem, etsi custodibus per accidens damnum aliquod euenturum esset: sicut in simili docet Caiet. *in* 2. 2. *q.* 69. *a.* 4. 3

Dũmodo Regularis ita fugiens recta properet 4 ad Præ-

ad Prælatum superiorem illo, qui eum iniustè in carcerem coniecerat, vt v. g. si fugiat à Prouinciali ad Generalem, & à Generali, ad Protectorē, & à protectore ad summum Pōtificem ordinate, sicut in appellatione, & recursu nostra disponunt statuta: talis enim fuga recursus potius est appellanda, quam fuga.

5 Et in tali casu firmiter sentio vlterius posse alios fratres, vel monachos opera, & consilio iuuare ita coniectos in carcerem ad fugiendum, etiam præbendo instrumenta ad id opportuna, & efficacia, etiam, quod superiores secus præceperint sub quauis pœna, esset enim pręceptum iniustum, sicut & incarceratio: ex quo constat, quod iniustitia debet esse notoria, & manifesta ad hoc, quod possint alij Regulares liberi præfatam fugam consulere, vel iuuare modo præfato.

6 Limito tamen dummodo non sint custodes, quorum est carceratos custodire ex munere, & obedientia sibi imposita, quod, si iniustitiam fieri dignoscant, officium potius renuere tenentur, munerique custodis renunciare, quam sub tali munere, & obedientia carceratos iuuare: fidem enim frangerent suo superiori, & obedientiam sibi impositam, & acceptam maximo cum scandalo aliorum, sub hoc enim prætextu fortè auderent omnes custodes etiam in carcerem iustè coniectos liberare.

DE REORVM TORTVRA.

Quid sit tortura, & quare introducta.

CAP. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Tortura quid, & quare introducta.*

2 *Salutarisque est reipub. ad continendos in iustitia improbos.*

TOrtura (vt conijcio ex communi doctrina) est subsidium quoddam in defectum probationis criminis, supplens quod ad plenam probationem deficit: ex qua descriptione cõstat, torturã esse introductã non in pœnã criminis, sed in criminis probationẽ, quando crimen nõ est adeo probatũ, vt ad punitionẽ deueniri possit, tũc enim per torturam Reus confitendo veritatem supplet, quod ad plenam criminis probationem deficiebat, vt docent ex communi Clar. *q.* 64. *n.* 6. & Couar. *l. pract. qq. q.* 23. 1

Conformiter porrò iure naturali, & gentium huiusmodi torturæ subsidium introductum est: Nam, cum non possint improbi iustè puniri, vbi crimen non sit plene probatum; nisi torturæ subsidium introductum esset, improbi omnes improbiores euaderent, & audaciores, & magis effrænati ad delinquendum in omni scelerum genere, arbitrantes enim non posse plene conuinci, vel testibus, vel indicijs, impune se delinquere certo scirent: at, introducto torturæ subsidio, iam vident, etsi non plene probentur crimina, obnoxios tamen se futuros varijs tormentorum generibus, vel ex vnico teste, vel ex indicijs æquiualentibus, & sufficientibus, quod maximum est improbis frænum, ne tam licenter, & insolenter in scelera prolabantur in Reipubl. grauissimum damnum; iure itaque optimo introducta est tortura nedum in sæculo, sed etiam in Religionibus. 2

Quotuplex sit tortura. CAP. IX.

SVMMARIVM.

1 *Tormentorum non sunt certa, & determinata genera.*

2 *Estque barbarum exquisita excogitare tormenta.*
3 *Arbitrarium est iudici, sed à consuetis non recedat.*
4 *Tormenta in ordine consueta quæ sint.*
5 *Inter omnia tortura chordæ laudatur, & probatur.*
6 *Sed non nisi ab expertis adhibenda.*

1 NOn est equidem iure cautum, quotnam sint tormentorũ genera, non tamen defuerunt, qui plura excogitauerunt; nã Marsil. *in l. 2. ff. de quæst.* quatuordecim excogitauit, & addidit alia se inuenisse, & inter cętera somni subtractionem, quam laudat Paulus Ghirlandus *lib. de quæst. q. 2.* sic alij alia inuenerunt.

2 Sed, vt ingenuè fatear cum pijs, pariterque doctissimis viris, nouorum tormentorum excogitatio carnificium potius est, & crudelium, & barbarorum iudicum, quam I. C. ac Theologorum, & aliena prorsus ab omni scientia, & pietate: Vnde Clar. *q. 64. versic. item debet.* valdè criminatur iudices, qui Reos torqueri faciunt modis exquisitis, & non consuetis.

3 Etsi enim secundum ius commune arbitraria sint tormenta, possitq; iudex id tormenti genus adhibere, quod sibi ad veritatem eliciendã commodius videatur, non tamen excogitare debet insolita tormentorum genera, sed iuxta qualitatem personarum, indiciorũ, & criminum, & iuxta vsum prudentium iudicantium in Prouincia, in qua ius dicit, receptum, applicare debet tormentorum genera, vt pulchrè notant Clar. *vbi suprà*, & Ant. Gomez *lib. 3. var. c. 13. n. 5.*

4 Apud nos itaque in leuioribus criminib. Reos flagellis cędere sanctorum Patrum instituta consueuerunt, & sic decernunt Ordinis nostri statuta: sed in grauioribus criminibus manus post ter-

gum,

gum, vel in manicis ferreis conijciuntur, vel arctissima ligatura stringuntur: diuque sic permanere coguntur secũdum criminis, & indiciorum exigentiam per tempus iudicis arbitrio prætaxandum, vel etiam sic manibus post terga coniectis, parumper à terra suspenduntur ad paxillum, vel clauum, similiter per aliquod temporis spacium ad arbitrium iudicis.

In grauissimis verò criminibus tormentorum Regina (vt omnes asserunt criminalistæ, nemine discrepante) & minus periculosa, & magis ad extorquendam Reis veritatem est funis, quæ vulgò dicitur corda, & à qua (mea sententia) nullatenus est recedendum, si criminis excessus, & indiciorum grauitas id exposcat. 5

Sed nõ nisi ab expertis est exercẽda huiusmodi tortura, quod, si non adsint in religionibus tales, sicut re vera nõ adsunt vocandi sunt ministri sæculares experti qui huiusmodi tormenti genus adhibeant, ne si ab incautis, & inexpertis adhiberetur aliquod graue incommodum, vt membrorum extorsio, vel obliquatio, vel confractio, vel aliquid tale, Reis tortis eueniret: sicut ego contingere vidi ex incautorum Prælatorum asperitate, & incuria, ne dicam, crudelitate, & furore. 6

Quæ debeant de iure præcedere Torturam. CAP. XX.

SVMMARIVM.

1 *Nunquam adhibenda tortura, nisi necessitas vrgeat.*
2 *Secus facientes grauiter errant, & puniri debent.*
3 *Ad eam requiritur semiplena probatio, vel æquiualentia indicia.*
4 *Quæ indicia semper debent esse plenè probata.*

REgula est vniuersalissima, & ab omnibus cõmuniter recepta, quod, si delictum aliter 1

quam per torturam probari potest, ad torturam nunquam est deueniendum, nam tortura in defectum probationis est introducta, & est subsidiū quoddam extremum ad inueniendam veritatem, vt superius dictum est.

2 Quare grauiter errant omnes Iudices, & præsertim Regulares, qui mitiores cæteris esse debēt, qui statim ad torturam recurrunt, vel vbi delictum aliter probatur, vel vbi sufficientia ad torturam non habentur indicia, quos redarguunt Angel. *in l. fin.* 4. *C. de quæst.* & Boerius *decis.* 163. *nu.* 1. & Marsil. *in l. prima in fran.* 7. *ff. de quæst.* & Panormit. *in cap. cum incontempt. q.* 2. *reg. iur.* & Nauar. *cap.* 18. *nu.* 59. & Clar. *q.* 64. *n.* 8. & hi omnes concludunt præfatam esse communem opinionem, contra quam venientes grauiter errant, & punitione sunt digni.

3 In delictis igitur non claris, nec plenè probatis deueniendum est ad torturam, modo præcedat semiplena probatio, vel indicia æquiualentia, & sufficientia; sic tradit Clar. *q.* 64. *vers. dixi quoque,* qui etiam dicit. hanc esse communem opinioné: sic Nauar. & vterque Thomas, & omnes Theologi, & canonistæ.

4 Et indicia, quæ sufficiunt ad torturam, plenè probata esse debent, saltem per duos testes, sicut docent, vltra Clarum, Marsil. *in pract. criminali.* §. *diligen.* & Bartol. *in l. fin. n.* 7. *ff. de quæst.* sicut etiam est communissima, & receptissima doctrina indicia semper plene probata esse debere ad hoc, vt aliquid efficiant siue ad torturā, siue ad condemnationem, vt suprà latiùs ostensum est.

Qua-

Quænam indicia sufficiant ad torturam.
Cap. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Non adest regula certa, quæ indicia sufficiant.*
2 *In qua adhibenda consulendi essent Patres.*
3 *Sola variatio, vel vacillatio non sufficit.*
4 *Sic nec mendacium, nec pallor, nec cætera huiusmodi.*
5 *Nisi quando mendacium, & variatio essent circa substantialia.*
6 *Sola fama non sufficit ad torturam.*
7 *Indicia vehementia sufficiunt ad torturam.*
8 *Sufficit, si cum fama concurrat fuga.*
9 *Non sufficit dictum socij criminis.*
10 *Sed ponderandæ sunt circumstantiæ.*

SEmiplenam probationem, vel indicia illi æquiualentia requiri ad torturam plenè determinatum est: quæ autem indicia æquiualentia sint semiplenæ probationis, nō potest certa tradi regula, sed iudicis arbitrio in hoc standum, qui (vt cautè animaduertit Nauar. *in cap.* 18. *nu.* 49.) cauere debet, nè iniustè, & præter iuris ordinem Reum torturæ subijciat, grauiter enim peccaret, & punitione dignus esset pro modo culpæ. 1

Inter nos igitur Regulares omnimodè seruari vellem, quod ad torturam nunquam deueniri possit, nisi consulto diffinitorio, adhibitis etiam (si opus fuerit) alijs grauibus & alias expertis, & doctis Patribus, qui maturè deliberent, an indicia, quæ habentur, sufficiant ad torturam, necne. 2

Nonnullas tamen Regulas ex Rod. *to.* 2. *q.* 2[illegible] *art.* 3. hic adnectere libet, sed breuius, cum ex his, quæ hic ponentur, cæteræ innotescant. Prima est, quod sola variatio, seu vacillatio non facit 3

indicium ad torturam, teste Carrerio *in pract. crim. n. 119. verſ. 5. mendacium.*

4 Similiter nec mendacium, nec pallor, nec turbatio, nec trepidatio, & cætera huiuſmodi, quæ ſolum quandam ſuſpicionem inducunt, & indicium remotum, & non ſufficiens ad torturam faciunt, ſic tenent Marſil. *in pract. crim.* §. *diligenter*, & Grammat. *deciſ* 34. & eſt communis teſte Carrerio *vbi ſuprà.*

5 Sed requiritur, vt variatio, vel mendacium ſit circa ſubſtantiam delicti, vt tradit Puteus *de ſynd. verbo tortura*, & Carrerius *vbi ſuprà*, & Clar. § *fi. q.* 21 *verſ. mendacium*, & Penna in Director. inquiſitorum 3. *p. coment.* 90. variatio verò, & mendaciũ circa alias circumſtantias extrinſecas, & remotas non ſunt indicium ad torturam, & hanc ſententiam ſic explicatam dicit communem Puteus *in repet. cap. ſi quando. nu.* 886.

6 Secunda Regula: (quidquid prolixiùs, & variè dicat Roder. *vbi ſuprà*) Sola fama nunquam ſufficit ad torturam, niſi adſint alia indicia, & hęc cómunis eſt ſententia, vt docent Grammat. *conſil.* 57. *n.* 8 & Carrerius *nu.* 111. *verſ. ſecundum indicium*, & Clar. *q.* 21. *ver. ſola ſama.*

7 Tertia Regula: Vehementia, & violenta indicia ſufficiunt ad torturam nulla præcedente infamia, quia & vnicum tantum indicium vehemens, & violentum: propinquum tamen, & cum crimine coniunctum ſufficiens eſt ad torturam, vt docet Bart. *in l. fin. n.* 6. *ff. de quæſt.* & hanc dicit eſſe communem ſententiam.

8 Quarta Regula: Quando ſimul cũ fama concurrat fuga delinquentis, id ſufficere ad torturá reſoluunt poſt alios Ant. Gomez *lib.* 3. *var. c.* 3. *n.* 10. & Carrer. *n.* 112. Quin-

Quinta Regula: Dictum socij criminis non facere indicium ad torturam tenent Boerius *decis.* 319 & Grammat. *decis.* 38. sed duos socios criminis sufficere docet Boerius *vbi suprà*, & Clar. *q.* 21. *ver. sed pone.* sed ego practicari vidi dictum socij criminis, quando per torturam sustinetur, & purgatur, acceptari pro sufficienti indicio ad torquendum consocium. 9

Sed re vera maximè ponderandæ essent circumstantiæ, vel vnius, vel duorum sociorum deponentium contra tertium, & qualitates, & circumstantiæ illius, contra quem deponunt, & ex his maturè ponderare, an sufficiant ad torturam tertij, quæ, & alia similia inter nos Regulares nollem resolui in consulto diffinitorio, vt superiùs dixi, cum iudicis arbitrium hic requiratur, & vnicus iudex tantum, vel Prouincialis, vel commissarius aliqua passione posset commoueri, ne iustè arbitretur. 10

Quomodo Regulares torquendi sint. CAP. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Regulares mitius torquendi.*
2 *Variæ sententiæ de generibus, & modis adhibendæ torturæ.*
3 *Falsum est torturam infamare, si debitæ adhibeantur cautelæ.*
4 *Opinio dicentium non posse adhiberi sæculares ad torquendos religiosos.*
5 *Talis consuetudo est in Italia.*
6. *Et nunquam etiam adhibendi sæculares, nisi ex vera necessitate.*
7 *Secus facientes grauiter peccant.*
8 *Inter Regulares deueniri potest aliquando ad quæcunque tormentorum genera.*
9 *Sic decernunt nouiter statuta Valli soletana.*

Certis-

1 CErtissimum est, & apud omnes receptissimum Religiosos Regulares, quemadmodũ & Clericos, mitius, & leuius torqueri debere, quam Laicos, cæteris paribus, ita docent cõmuniter Doct. vt Abbas *in c. primo ext. de posit.* & Card. *ibid.* & Boss. *tit. de indicijs n.* 103. & Diaz *in pract. crim. nu.* 117. & alij, & elicitur *ex cap. cum beatus. dist.* 45. *& cap. ne Clerici. de rapto. &* 23. *q.* 5. *cap.* 1. *in fin.*

2 Diuersificãtur verò, quod alij alijs mitius torqueri vellent præfatos Religiosos, nam ferè præcitati omnes Doct. nollent Clericos vnquã subijci equuleis, virgulis, fidiculis, & alijs seuerioribus tormentis, nec præterea quomodolibet torqueri, nisi vnà cum indicijs sint vlterius etiam diffamati, vel infames, vt de quodam Belial dicit Abbas *loc. cit.* Bossius tamen, & Clarus *locis superiùs citatis* inquiunt præfata non seruari, sed Clericos torqueri, sicut & cæteros tam quoad genus tormentorum, quam quoad famam, vel infamiã: & Carrerius *in sua pract. n.* 43. inquit, Clericos nõ debere torqueri, nisi præcedat infamia, quia tortura illos infamat, cum per laicos, vt plurimum torqueri debeant, veluti ea in re expertos, vt superiùs dixi.

3 Sed reverà non militat hęc ratio inter nos Regulares: primum quia nunquam publicè torquẽdi sunt, ita, vt in sæculo publicetur huiusmodi tortura, sed solum per aliquos ministros, quoad fieri posset, magis cautos, & secretos, & numero pauciores, & cum fidei sponsione, vel aliqua alia cautela, vt præfatam torturam non publicent, si quando adhibendi sint ministri sæculares, & denique intra conuentum ipsum torquendi, vt in pro-

proprijs carceribus, vel in Refectorio, vel alio aptiori loco eiusdem conuentus ob prædictum finem, sicut ego aliquando seruaui: cessat verò (vt constat) omnino præfata ratio, si genus torturæ non requirat sæculares ministros in eo expertos, sed per solos eiusdem ordinis Regulares adhiberi possit, vt sæpiùs contingit.

Magis me mouet, quod Rod. *to.* 2.*q.*20.*art.*8. 4
videtur sentire, quod Prælati Regulares per ministros laicos torquere non possint sibi subditos, sed solum per alios Regulares similiter sibi subditos ex priuilegio Alex. VI. & Leon. X. non obstante *cap. vniuersitatis. ext. de sent. excom.* vt elicit ex monumen. ord. concess. 175. *vel* 359. & ex supplem. *ord. concess.* 292. quam in sententiam adducit etiam Nauar. *lib.* 5. *consil. tit. de sent. excom. consil.* 28. quæ sententia verissima est; dũmodo nõ sit consuetudo contraria, vt inter alias limitationes limitat Nauar. *loc. cit.* dicens, quod Prælatũ ordinis minorum excusare potuit ab excommunicatione, & à peccato mortali, si consuetudo est in Italia similis illi, quæ est in Gallia.

Resoluendo igitur dico, quod in Italia est con- 5
suetudo receptissima fere in omni loco torquendi Clericos per laicos, & est communis obseruantia (vt inquit Abbas *in capit. vt fa[...]e ext. de senten. excom. n.* 8. & Diaz. *c.* 117. *vers. Not[...] tamen*, & Clar. *q.* 64. *vers. sed hic quæro*, & Cardin. Alexand. *cap. primo, extr. deposit. q.* 5. & Foller. *fol.* 260. *nu.* 11. & alij) quam vidi etiam seruari inter ipsos Regulares, licet passim id fieri nollem, & non nisi magna vrgente necessitate, sicut ego non nisi semel tantum in toto meo Prouincialatu id perfeci, & mea sententia debitis seruatis cautelis.

Ex qui-

6 Ex quibus constat, quod, nisi magna vrgeat necessitas, minimè sunt adhibendi sæculares ministri ad torquendos Regulares, vt quando genus torturæ tale adhibendum esset, quale regulares ipsi perficere nescirent, & nequirent: & mea sententia sunt applicanda semper tormentorum genera, quæ ab ipsismet regularibus commodè adhiberi possent nulla sæcularium ope, & nullo eorum interuentu, nisi necessitas vrgeat in atrocioribus criminibus aliter faciendi.

7 Et licet secus facientes Prælati ex consuetudine excusarentur ab excommunicatione iuxta Nauar. doctrinam *loc. cit.* non tamen excusarentur à peccato mortali, vt colligitur ex eod. Nauar. *ibid. nu.* 12. quare, ne errare contingat, nunquam adhibendi sæculares tortores, nisi de consilio Diffinitorij, vel Patrum aliàs prudentium, & expertorum.

8 Licet autem (vt dictum est) mitius, & leuius torqueantur Regulares, quam Laici, nullatenus tamen concedendum est non posse deueniri ad quæcunque tormentorum genera in atrocioribus criminibus ritè ponderatis eorum circumstantijs simul cum qualitatibus, & circumstantijs personarum delinquentium.

9 Et licet in antiquis constitutionibus Salaman. *cap.* 7. §. *declaramus*, decernatur, ne torqueantur fratres, nisi virgis, aut coriactis; veruntamen in statutis nouis Vallisol. *de anno Domini* 1593. *fol.* 134. *tit. de tortura siue arctatione*, ignis pœna decernitur pro tortura nefandi criminis: Et inferiùs additur, quod si crimen atrox fuerit, iudex, ad quem cognitio causæ quouis iure pertinet, aliud

liud torturæ genus arbitrio suo iuxta qualitatem delicti excogitare possit,&c. quod statutum piè,ac prudenter sancitū arbitror propter magnam ordinis relaxationem : & ex consequenti longè maiore disciplina, & correctione in ordine opus est,& ad quoduis torturæ genus, seruatis seruandis, *vt suprà*, deueniendum iuxta delictorum,& personarum exigentiam, quidquid secus doceat Roder. *loc. cit.* & alij magis conformiter ad antiquam ordinis obseruantiam, & consuetudinem,quam ad nostri æui relaxationem, & indigentiam.

An tortura possit repeti. Cap. XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Ad arbitrium iudicis fit repetitio torturæ.*
2 *Repetitur autem in leuiter tortis ad sufficientiam.*
3 *Similiter vbi vrgent indicia, & delinquens obstinatur.*
4 *In sufficienter tortis nunquam repeti de iure potest.*
5 *Secus vbi superuenerint indicia vrgentiora.*

COmmunis est doctrina, & obseruantia in arbitrio esse iudicis, quando repetenda sit tortura,necne; ita docent Bald. *l.* 2. C. *quod met. cau.* & Puteus *de syndic. par.* 5. & Marsil. *in l. repet.n.*5.*& in l.q.n.*7. 1

Nonnullæ tamen à Doct. regulæ traduntur pro repetitione torturæ. Prima est,quod, si Reus fuit leuiter tortus, poterit iterum torqueri ad sufficientiam iuxta delicti exigentiam,sed eo casu, quando in prima tortura Reus deponitur, scribendum est in actis illum deponi animo repetendi, quia non sufficienter tortus; ita docent Bossius *tit. de tort. n.* 42. & Clar. *q.* 64. *vers. vlt.* 2

Repeti etiā posse docent Bald. *in l.* 2. C. *quorum* 3

appel.

appell. & Marsil. *vbi suprà*, quando indicia sunt valdè vrgentia, & is, qui torquetur, est admodum constans; quod idem affirmant Curt. Iunior *consil. 60. col. 8.* & Soccinus senior *consil. 54. l. 2.* & Boerius *q. 162. n. 910.* Et ratio est, quod aliquando compertum est tantam esse delinquentium constantiam in tormentis, vt etiam acriter afflicti cruciatibus, nihil tamen fateri omnino velint: exempla sunt apud Valerium Maximum, & Vulpianus *l. 1. §. q. fidem. ff. de q.* dicit plerosque ita tormenta contemnere, vt exprimi ab eis veritas nullo modo possit. In talibus igitur, quamuis de more sufficienter essent torti, concurrentibus tamen indicijs valde vrgentibus ex vna, & eorum obstinatione ex alia in atrocioribus criminib. repetenda est tortura, totum registrando in actis, vt in superiori regula.

4 Tertia regula: Si verò consideratis considerandis iuxta duas superiores Regulas Reus fuerit sufficienter tortus, & nihil confessus, nullatenus poterit tortura repeti: sic Dinus *in l. repetit. ff. de quæst.* & Albericus *in rubric. C. de q. nu. 8.* & Clar. *vbi sup.* & est communis opinio ab omnibus recepta, vt omnes asserunt, & sic vbique seruatur.

5 Quarta Regula est posse tormenta repeti, quãdo noua superuenerint indicia specie à primis distincta in substantia, & primis validiora, & fortiora, nam, si mille superuenirent testes solũ probantes prima indicia iam euacuata per torturam, nullatenus esset repetenda, sic Bossius *tit. de tort. nu. 42.* & Clar. *loc sup. cit.* & similiter si indicia superuenientia essent debiliora primis iam euacuatis, vt docent Gandinus *de malef. tit. de quæst. num. 2.*

n. 2. & Brunus *de indicijs fol.* 126. *n.* 66. & Marsil. *in l. repet. n.* 3. & Menoch. *lib.* 2. *de arbit. conclus.* 3. *char.* 262. & Clarus *vbi sup.* cum alijs, quos citat, & est communissima, & receptissima sententia: quod maximè à Regularibus obseruandum, qui mitiores (vt dixi) cæteris iudicibus debent esse.

An Reo sit danda copia indiciorum ad sui defensionem ante torturam. Cap. XXIV.

SVMMARIVM.

1 *Opinio dicentium Reo dandam defensionem ante torturam.*

2 *Secus docent alij specialiter, vbi agitur cum Reis idiotis.*

3 *Quod seruandum omninò inter regulares.*

4 *Et etiam aperienda semper essent nomina testium, & accusatorum.*

ALiqui Doct. docent cum distinctione, Reo 1
dandam esse copiam indiciorum ante torturam cum termino ad se defendendum, videlicet si Reus petet; sin autem, nequaquam danda est ei, & huius sententiæ sunt Nauar. *lib.* 5. *consil. tit. de accusat. consil.* 8. *n.* 2. & 3. Clar. *q.* 64. *vers. sed quid si ille,* & Bossius *in pract. crim. de indic. nu.* 79. qui etiam dicit hanc esse communem opinionem.

At non esse communem sententiam constat, 2
quia Doct. nó minus docti, nec minores numero contrariam docent apertè, nempè Reo semper dandam esse indiciorum copiam ante torturam, siue petat, siue non: sic Marsil. *in pract. crim.* §. *nunc videndum est*, & Foller. *fol.* 268. *sua practicæ sub rub.* & Bart. *in l.* 1. §. *fin.* 3. *ff. de quæst.* & Carrer. *in prax.* §. *circa secundum, n.* 7. & Hyppol. *in prax.* §. *nunc videndum. in princ.* Addens hoc specialiter

cialiter

cialiter verum esse, quando Reus est idiota, vt pupillus, vel mulier, & similes.

3 Hanc secundam sententiam nulla penitùs admissa distinctione, siue limitatione, vellem semper seruari à iudicibus regularibus, qui semper debent mitiorem, ac tutiorem partem eligere: defensio enim est de iuræ naturę, & ideò nemini deneganda, quin etiam offerenda, quamuis non petatur, inter nos Regulares, cùm tortura sit damnum irreparabile, & inter nos, vt plurimum fratres sint inexperti, & ignorantes in huiusmodi causis criminalibus. Et Prælati debent fungi officio nedum iudicum, sed & Patrum, & aduocatorum cúm suis subditis ex charitate, intra limites iustitiæ quoties, & quandocunque opus fuerit, præsertim, quando de iure communi sic seruandum esset, sicuti vltrà suprà citatos docent Bart. *in l. vnius. §. sui. ff. de quæst.* & Maran. *in prax. p. 6. vers. In duium trifarium*, & Ant. Gomez. *de delict. c. 13. nu. 21.* & Aug. *in addit. ad Angelum verb. fama publica, nu. 37. & 38.* & Carrer. *in prac. §. circa 2. q. 12. fol. 90.* qui ait etiam ita practicari.

4 Dubium verò est inter nos, an sint Reo nomina testium, siue accusatorum danda, & reuelanda, cùm statuta nostra Vallisoletana *de anno* 1593. *tit. de correct. & appellat. §. Ad pacem autem.* disponãt, non danda huiusmodi nomina, nisi vbi & quando Prælatorum iudicio iustitia periclitaretur; sed ego, etsi aliàs illud statutum seruauerim in meo Prouincialatu, & ob id quendam Patrem impunitum dimiserim, vellem tamen in posterum omninò aboleri, & ius commune seruari ad tollendam penitùs è regularium cordibus nequitiam omnem, & omnem malignitatem, & nullus aude-

auderet, vel testificari, vel accusare, nisi ex vera charitate, vel vero iustitiæ zelo, remota penitus omni malignitate, ac passione, & inde non timerent sua manifestari nomina, & sic precluderetur via malignantibus, & viri honesti, & probi, sine honoris præiudicio, & famæ læsione testificari, vel accusare securè auderent, & possent.

Vtrum dictum Rei in tortura, non data priùs copia indiciorum, sit validum, & sufficiat ad eius punitionem. CAP. XXV.

SVMMARIVM.

1 *Dictum negatiuum in tortura constans semper est validum.*
2 *Quare sufficienter tortus non est vlteriùs torquendus.*
3 *Sed confessio in tortura non data priùs defensione non est valida.*
4 *Quin iudex ita torquens est puniendus.*
5 *Talis enim defensio non est iuris apex, sed de eius essentia.*
6 *Nisi in casu; in quo iudex non teneretur, nisi Reo petente.*
7 *Sed Auctor nullum talem dari vellet casum.*

EQuidem si dictum Rei sit constans, & negatiuum delicti, super quo torquetur, validissimum esse nullus dubitauit vnquam, etsi Reo non data fuerit copia indiciorum: nam primum grauamen ipsi facto nullum præiudicium illi afferre debet, nec ex prima iniuria est illi secunda irroganda, grauamen grauamini addendo contra omne ius, & fas, quare dictum negatiuum in tortura semper est validum. 1

Vnde si Reus sit sufficienter tortus, siue data ei, siue nó data indiciorũ copia, nullatenus est amplius torquendus iuxta superiùs tradita, & iuxta 2

communem receptissimam opinionem, sed statim absoluendus, modo, & forma, quæ inferiùs dicetur.

3 Quæstio verò est, si Reus fateatur delictum, non data ei prius copia indiciorum, an tale dictũ sit validum, & sufficiens ad punitionem: quo in casu nedum ad punitionem deueniri de iure non potest; sed tale dictum esse inualidum, & nullum, tenet Angelus *de malef. ver. fama publica. versic. Item aduer. n.* 37. iuxta decretalem c. *qualiter, & quando. de accusat.* & ratio est clara propter claram adductam decretalem: nam quod fit lege resistente, non est quod valeat *l. pacta, quæ contra* C. *de pact. & c. qui contra iura. de reg. iur.*

4 Immò talis iudex torquens Reum non data illi priùs copia indiciorum iuxta delicti mẽsuram, vtique puniendus est, vt docent Bart. *l.* 4. *§. Hoc autem indicium, & §. in eam quidquid. ff. de dam. infect.* & Alex. *ibid.* & Bald. *in rub. de pœn. iudic.* & Hyppol. *in pract. §. expedit. nu.* 87. & alij.

5 Nec possunt se excusare iudices Regulares, adducendo, quòd copiam indiciorum dare ante torturam sit de apicibus iuris, quibus ipsi non tenentur: nam verba præfatæ decretalis *in c. qualiter, & quando,* sunt ista; videlicet: *Et exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, vt facultatem habeat defendendi seipsum,* &c. ex quib. verbis colligitur (vt notat Roder. *tom.* 2. *q.* 20. *art.* 6.) quod negatio indiciorum, & capitulorum est negatio Rei substantialis, & essentialis in iudicio, & non est iuris apex: nam (vltra adductam decretalem) est de iure naturæ, vt constat, cùm de propria defensione agatur, quare etiam iudices regulares omninò ad id tenentur.

Limi-

Limitat tamen Roder. *loc. cit.* quòd in casibus, 6
in quibus iudex non tenetur dare copiam indiciorum, nisi Reo petente, si tunc non petierit, validum est quidquid fit in tortura, & valida est confessio criminis, & sufficiens ad punitionem, dummodo extra torturam ratificetur secundùm ius commune, & communem practicam, quia cõfessio in tormẽtis facta redditur nulla, nisi post tormentum ratificetur, *vt fusiùs dicetur inferiùs.*

Quæ doctrina verissima est, & ab omnibus am- 7
plectenda, quam ego olim practicaui, sed cuperem in posterum (vt superiùs dixi) quòd iudices regulares vbique ac semper darent copiam indiciorum ante torturam, siue Reus petat, siue non, cum hæc sit mitior, & tutior pars, & ab ipsis regularibus omninò eligenda.

An liceat prætenso Reo metu tormentorum crimen de se falsum fateri. CAP. XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Opinio dicentium licitum esse seipsum infamare.*
2 *Quæ sententia non est vera vbi damnum aliquod tertio euenit.*
3 *Similiter neque verificatur in criminibus nefandis, & atrocibus.*
4 *Nec in viris eminentibus, qui sibi, vel sanguini, vel ordini maculam inurunt.*
5 *Idem in viris infima nota, quoties ex tali confessione oriatur scandalum.*
6 *Tutius est nunquam sibi falsum imponere crimen.*

DOctor Angelicus 2. 2. *q.* 129. *ar.* 1. docet 1
quẽlibet seipsum licitè infamare posse absque peccato saltẽ mortali ea ratione, quod quilibet est dominus suæ famæ, quemadmodum pecuniæ, aliarumque externarum rerũ, quã sententiã multis probat Soto *de rat. teg. memb.* 1. *q.* 3.

& inde concludit non peccare mortaliter eum, qui propriam prodigit famam, falsum sibi imponendo crimen ad fugienda tormenta, vel fugiendam mortem.

2 Sed hæc doctrina multis limitationibus est restringẽda: primò enim nullatenus procedit, quotiescunque ex tali famæ amissione non tantum illi confitenti falsum crimen, sed etiam alteri notabile infertur damnum siue in fama, siue in facultatibus, siue in vita, sicut doctissimè explicat Nauar. *in cap. inter verba.* 11. *q.* 3. *concl.* 6. *corol.* 44. & est communis sententia.

3 Similiter (vt aduertit oculatissimus Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 2. *num.* 8.) non verificatur præfata D. Thomæ doctrina quotiescunque quisque sibi ipsi absurdissima, nefandaque flagitia imponit, quæ aures exhorrescunt piæ, tunc enim famæ sic prodigus, nullatenus excusari poterit à mortali crimine: quomodo etiam concedit Soto *lib.* 4. *de iust. & iur. q.* 2. *art. vlt.*

4 Præterea (vt colligitur ex Roderico *quæst. cit. art.* 10.) quotiescumque ex falso crimine confesso sequitur, vel posteritati, vel sanguini notabilis macula, semper est lethale peccatum: & multò fortiùs id verificabitur in Religiosis grauibus optimæ famæ, & magni nominis, & aliàs in ordine eminentibus, quam sententiam ego equis, velisque amplector iuxta tradita à me superius, & ad id concinnum est Roderici adductum exemplum *loc. citat.* de lectissimo viro Eleazaro 2. *lib. Machab. c.* 6. qui cùm compelleretur carnem porcinam commanducare contra diuinam legem, & à proprijs amicis ad id hortaretur, vt se à morte liberaret, respondit, se potiùs velle mori: non enim

nim (inquit) ætati noſtræ dignum eſt fingere, vt multi adoleſcentes arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum, & ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hanc meæ ſenectuti maculam, atque execrationem conquiram, &c. quod maximè notent viri in ordine clari, atque conſpicui, qui nedum ſibi ipſis, ſed etiam ordini maculam inurere poſſunt ex falſa criminis confeſſione propter eorum eminentiam.

Idem omninò ego ſentio in Religioſis non adeò magni nominis, & eminentibus quotieſcunque ex falſa criminis confeſſione oritur ſcandalum, vel in ſæculo, vel in eadem Religione, vel quomodocunque aliter, nam prodigalitas iuxta communem, & receptam ſententiam tunc eſt veniale peccatum, quando ipſi ſoli prodigo obeſt, & nõ alijs, quo in ſenſu locutos arbitror D. Thomam, & Soto, vt colligitur etiam ex eorum doctrina *locis cit.* & alibi. 5

In his igitur omnibus caſibus, & conſimilibus ſemper mortaliter peccat, qui falſum crimen ſibi imponit quacunque vi, ſeu metu tormentorum, ſicuti docent Arch. *in cap. non eſt.* 21. *diſt.* & Abbas *in cap. ex parte. de ſepul.* & Silueſt. *verb. detract. quæſt.* 2. & Caiet. *in ſum. eod. verb. & 2. 2. q.* 73. *art.* 2. & alij quam plurimi; quare, cùm vix falſum crimen ſibi imponere quis poſſit ſine aliquo, vel ſcandalo, vel alterius detrimento, & conſimilibus, tutiùs erit ſemper nunquam de ſe falſum crimen fateri. 6

DE TERMINO, ET VLTIMO definitiuo fine iudicialis correctionis.

Tractatus Decimi Pars prima.

PRÆAMBVLVM.

Xpletis per Dei gratiam nouem tractatibus cum eorum annexis, & adiunctis, superest nunc decimus, & vltimus: in quo agetur de vltimo finali definitiuo termino correctionis Regulariũ: qui quatuor continet principales partes, primò videlicet *Absolutionem*, Secundò *Defensionem*, Tertiò *Condemnationem*, & Quartò *Appellationem*.

De absolutione in processu ex munere. CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitus ex munere absoluendus, si nil contra ipsum probetur.*
2 *Forma absoluendi coincidit cum aliis, vt infrà.*
3 *Errant Prælati tales non absoluentes.*
4 *Et ad famæ restitutionem tenentur.*

1 CVm ex superiùs determinatis sæpiùs contingat tam in visitatione generali, quàm in inquisitione speciali ex munere inquirere contra aliquem iuridicè, si facta inquisitione, seruatis de iure seruãdis, nil probetur contra inquisitum, absque dubio per sententiam definitiuam absoluendus est modo, & forma sibi competenti.

2 Forma verò absoluendi coincidit cum ea, quę inferiùs tradetur in absolutione inquisiti ad instantiam partis, solùm variatis terminis de modo procedendi, nempè, vt exprimatur, quòd facta visitatione generali, vel speciali inquisitione ex mune-

munere, &c. cùm nihil ſit probatum contra talem, &c. eum abſoluimus, vel alia forma, *vt inferiùs dicetur.*

Qua in re ferè omnes ordinis Prælatos, vel errare, vel conniuere vidi, qui per viſitationes generales, vel ſpeciales inquiſitiones exponunt aliquem Religioſum aliàs bonæ famæ, & moribus, & vita probatum detractorum linguis, non terminantes per ſententiam abſolutoriam formatum proceſſum, *prout de iure tenentur.* 3

Qua in re ſi Religioſi inquiſiti fama læſa remanent ex tali proceſſu, Prælatos ad famæ reſtitutionem teneri nullatenus ambigẽdum, quã, ſi non reſtituant per præfatam ſententiam abſolutoriam, ſub lethalis culpæ reatu permanere, conſtat quouſque præfatæ famæ læſioni non ſatisfaciant. 4

De Abſolutione in proceſſu ad inſtantiam partis.

CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Non vnica ſeruanda forma in ſententijs.*
2 *Non enim hoc eſt de apice, ſed eſſentiale iuris.*
3 *Nec eſt integra iuſtitia, niſi pars puniatur.*
4 *Secus, quando Reus non abſoluitur ex capite innocentiæ.*
5 *Errant igitur non ſeruantes debitam abſolutionis formam.*

VNiuerſaliter vidi in proceſſibus formatis ad inſtantiam partis Prælatos noſtros in aliud labi extremum, nempè vnica, & eadem forma omnes abſoluere prætenſos Reos, & omnes pariter innocentes declarare, cum de neceſſitate varianda ſit forma ſecundùm meritorum, & probationum exigentiam. 1

Hoc enim non de apice iuris, ſed eſſentiale 2

 quod-

quoddam iudicij eſſe conſtat, ſi enim prætenſus Reus innocens omninò reperiatur, & pars nil probet, de neceſſitate erit condemnanda, præſertim in accuſationibus, *vt inferiùs latiùs dicetur.*

3 Qua in re ſimiliter omnes fere errare vidi Prælatos, arbitrantes iuſtitiæ omni ex parte ſe ſatisfeciſſe, cum abſoluerint reum prętenſum quãtumcunque innocentem repertum, dimittentes calumniatores pœnitus impunitos in maximum religionis, & iuſtitiæ detrimentum.

4 Multoties verò accidit, quod prætenſus Reus non omninò innocens reperiatur, ſed ſolùm adſint indicia aliqualiter, & non plenè euacuata, vel ex hactenus deductis non eſt aliquid probatum ad Reorum punitionem ſufficiens, & tunc non ſunt abſoluendi Rei, vt innocentes, nec tales declarandi, nec pars venit punienda, nec condemnanda.

5 Perperam igitur agunt Prælati ea re in paſſim delinquentes, nec debitam formam, nec debitũ modum competentem, & diſtinctum in ſententijs, abſolutorijs adhibentes, *prout de iure*: quare tali, ac tanto errori omninò occurrendum.

De forma ſententiæ abſolutoriæ ex capite innocentiæ in primo gradu. Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *Primus Innocentiæ gradus eſt, quando quis nequit iuridicè citari, & examinari.*
2 *Quo in gradu pluries abſolutus fuit Auctor.*
3 *Formulæ ſubnectentur ad aliorum exemplar.*

1 IN duplici gradu contingit abſoluere aliquem abſolutoria ſententia ex capite innocentiæ. Primùm quando necdum nõ eſt aliquid probatum

batum in processibus contra eum, sed nec adsunt indicia, quibus iuridicè possit citari, vocari, seu examinari iuxta superiùs tradita, & hic primus, & eminentissimus gradus est illæsæ famæ, atque illibatæ innocentiæ inquisiti, seu calumniati, cùm videlicet innocentia est adeò eminens, & conspicua, vt ne quidem adsint indicia, quibus citari, & examinari possitis, contra quem formatus est processus quacunque via, siue ex munere, siue ad instantiam partis.

Quo in gradu ego indignus Christi seruus per eiusdem Christi Dei, & Domini nostri gratiam à diuersis ordinis Prælatis ad instantiam partis procedentibus, ferè in eodem anno ter innocens ferè super ijsdem rebus sum declaratus: Nec vnquam, vel vocatus, vel interrogatus, nec per vmbram quidem aliquo in articulo, siue magni, siue minimi momenti diuina meam innocentiam protegente gratia. 2

Quare, vt formulæ præfatarũ sententiarũ sint in exemplar iudicibus Regularibus, eas secundùm temporis ordinem, quo prolatę fuerunt, inferiùs statim subnectam. 3

Sententia absolutoria primi gradus innocentia exemplar primum. Cap. IV.

SVMMARIVM.

1 *Sententia in primo gradu innocentia exemplar primum.*

CVm nos Frater Vincẽtius de Sartheano ordinis Minorum regularis obseruantię Prouinciæ Thusciæ Minister pluries exquisitam, atq; perdiligentẽ perfecerimus visitationẽ in monasterio nostrarũ monialium S. Honofrij 1

Floren-

Florentiæ vulgò dicti Fulginei, omnesque ac singulas præfati monasterij moniales monitas, & iuratas perquàm diligenter interrogauerimus, tum ad instantiam partium, tùm ex munere, quo fungimur, tùm vniuersaliter, tùm specialiter de actionibus, vita, & moribus admodum Reuer. Patris Fratris Octauiani Spatharij de Incisa eiusdem ordinis, & Prouinciæ diffinitoris generalis ob duas epistolas à Fratre Bernardino Topio eiusdem ordinis, & Prouinciæ Sacerdote ad Illustriss. Cardinales directas vnam videlicet ad Illustriss. Card. Saulum *sub datum Pisis die* 20. *Iunij* 1607. aliam verò ad Illustriss. Card. Gallum *sub datum Pisis die* 28. *Nouemb.* 1610. quarum copias exhibuit præfatus admodum Reuer. Pater Frater Octauianus, prout in processu à nobis cepto *sub die* 4. *Ianuarij* 1611. perfecto verò sub die 6. eiusdem mensis. Ad quem, &c. In præfatis omnibus visitationibus, tum paternis, tum iudicialiter, & formiter à nobis peractis, tàm ex munere, quàm ad instantiam partium, nil prorsus aliqua animaduersione, vel etiam paterna admonitione dignum contra prçfatum Patrem Fratrem Octauianum inuenimus; quin ex testibus probatioribus, omnique exceptione maioribus tàm fratribus, qùam monialibus illum moribus, & vita spectatissimum reperimus, repertumq; declaramus, ac summa honestate præditum, necnó vigilantissima cura, tùm in componendis prædictarum monialium, sicut & aliorum monasteriorum Florentiæ controuersijs, tùm in componenda, & conseruanda inter eas pace, & concordia, necnon in subleuandis earum indigentijs valdè solicitum, prudentissimum, & vigilantissimum:

ſimum: quare ex motu proprio nos impellente zelo veritatis, & charitatis erga præfatas moniales, ipſum Patrem Fratrem Octauianum Commiſſarium noſtrũ confirmamus pleniſſimè, prout in alijs noſtris litteris inſtituimus *ſub datum Florentiæ die* 3. *Iulij* 1609. quarum tenorem cum omnibus clauſulis, ac ſi de verbo ad verbum hic inſertum confirmamus, hiſque noſtris confirmatum toto noſtri officij tempore ſtabilimus. In quorum fidem, &c.

Dat. Florentiæ in Conuentu noſtro S. Seruatoris, Die 7. Ianuarij 1611.

Locus ſigilli maioris.

Idem F. Vnice. qui ſup. manu propria.

Sententiæ abſolutoriæ primi gradus innocentiæ exemplar ſecundum. CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Sententia in primo gradu innocentiæ exemplar ſecundum.*

CVm nobis ex debito officij noſtri, quod ſuſtinemus (licèt immeritò) fungẽtibus viſitationis munere in hoc loco noſtro omniũ Sanctorum Florentiæ facta fuerit inſtantia, vt diligenter inueſtigaremus, qua facultate, & vbi admodum Reuer. Pater F. Octauianus ab Inciſa in hoc loco commorans, nocte exierit, & pernoctauerit extra Conuentum, id quidem non ſegniter, ſed accuratè coram duobus teſtibus videlicet admodum Reu. P. F. Ireneo Braſauola Prouinciæ Bononiæ Miniſtro, & Ordinis Patre, & P. F. Ioan. Baptiſta à Cilento Commiſſario eiuſdẽ Prouinciæ, ac miniſtro Prouinciæ Principatus, examinatis multis teſtibus curauimus ſcire, & ab ijſdem 1

ijſdem teſtibus accepimus (iuramento præſtito) eundem P.F. Octauianum per aliquas noctes ab hoc locò excîſſe, & pernoctaſſe in honeſtiſſima domo ſuæ ſororis ſæcularis, ſed non ſine licentia petita,& obtenta à Patre Guardiano Conuentus id fecilſe,iuſta,& rationabili de cauſa, & nõ aliò perexiſſe; quare decreuimus eundẽ Patrem nulla animaduerſione dignũ eſſe,neq; pro hac, neque pro alia cauſa corã nobis legitimè probata, quin in omnibus innocẽtem repertum, nec citauimus quidem,nec vllatenus interrogauimus,ſed abſolutum, vt plenè innocentem harum ſerie declaramus, ac pro tali declaratum pronunciamus. Datum Florentiæ die 12. Octobris 1612.

Locus ſigilli.

F. Paulus Sulmonenſis Commiß.
Gener. manu propria.

Sententiæ abſolutoriæ primi gradus innocentiæ exemplar tertium. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Sententia in primo gradu innocentiæ exemplar tertium.*

IN NOMINE DOMINI AMEN.

1 DE vultu tuo iudicium meum prodeat:& oculi tui videant æquitatem,&c. Nos Frater Chriſtophorus de Arena Miniſter Prouinciæ Thuſciæ ordinis minorũ regularis obſeruãtiæ ſex ad hinc ferè menſibus:cum Sereniſs. Magnus Ætruriæ Dux nobis ſignificarit, quaſdã ſibi eſſe delatas ſcripturas à Reu. admodum P.F. Vincẽtio à Sartheano olim Prouinciæ Miniſtro,quæ præſeferebant defenſionum Generalium titulũ, quæ plura aduerſus Reu. admodũ P.F. Octauianũ de Inciſa ordinis Patrẽ, Prouinciȩ olim Miniſtrũ,in prȩſentia meritò Cuſtodẽ,& dicti Sereniſ.
Magni

Magni Ducis Cōfessariū Theologū, ac ecclesiastē continebāt, ad nos trāsmisit ad effectū, vt prædictū suū confessariū immunē, vel è contra ab huiusmodi in dictis scripturis cōtētis, ex animo verè, & sincerè declararemus: nos ad hoc ēt moniti, & ab Illust. & Reuer. Vice protectore Card. Verallo præcepti, eiusdemq; præcepto annuentes, & parentes, his omnib. maturè inspectis, & cōsideratis (Deū præ oculis habentes) de consilio, & assensu Patrū Diffinitorū dicimus, & declaramus, quòd ipse prędictus P. F. Octauianus in omnib. & singulis, quæ cōtra ipsum antedictis defensionib. datis, & præsentatis (ad quæ nostra se extendit facultas declarandi) sit iure optimo innocens, atq; immunis dicendus, cū nobis ne vtiq; contrarium constet, cū nec conuictus, nec confessus sit, & idcirco, sicut minimè super his dictum Patrem Octauianum examinauimus, nec constituimus, æquè innocentem, præsentes has visuris, quantum ex alto nobis conceditur, declaramus, & ita dicimus hoc, & omni meliori modo, &c.

Datum in Conuentu nostro omnium Sanctorum Florentiæ die 25. Septemb. 1613.

Ita est F. Christophorus de Arena Minister Prouinciæ.

Ego F. Ioānes Priorius Lucē. diffinitor cōfirmo.

Ego F. Ioānes de Pōte ad Seuē diffinitor cōfirmo.

Ego F. Nicolaus Spinellus diffinitor confirmo.

Locus sigilli.

Errores in tribus præfatis exemplaribus contenti.

CAP. VII.

SVMMARIVM.

1 *Errores contenti in tribus exemplis.*

2 *Notantur errores ad aliorum cautelam.*

3 *Error*

3 *Error in primo exemplari.*
4 *Secundi exemplaris èrrores.*
5 *Error secundi exemplaris, non ex imperitia, sed ex mole negotiorum.*
6 *Errores in tertio exemplari.*
7 *Ex ijs Auctor recursum habuit ad Illustrissimum Card. Verallum, cuius laudes breuiter innuit.*
8 *Exemplar sententiæ præfati Illustriss. vt vera norma in primo gradu innocentiæ sententiandi.*
9 *Et etiam, vt sit exemplar in gradu reclamationis, & recursus.*

1 IN tribus præfatis exemplaribus, licèt ex imperitia, vel incuria iudicum non sit exactè obseruata forma sententiæ absolutoriæ eminentis innocentiæ in primo gradu, constat tamen eo in gradu latas esse præfatas sententias, tùm quia ego (vt dixi) nec citatus, nec vocatus, nec interrogatus, nec examinatus in præfatis formatis processibus vnquam fui, sicuti nec in tota vita mea, tùm quia ex vi verborum, & contextu sermonis præfatorum exemplarium, & ex contentis in eis clarè apparet, atque conspicuè mea innocentia, in primo eminenti gradu, per solam Dei optimi maximi gratiam.

2 Defectus autem in præfata exemplaria illapsi breuiter hic adnotabo, quo cæteri iudices eos in consimilibus casibus præcauere possint.

3 In primo exemplari, licèt satis, superque sit virtualiter declarata mea innocentia in primo gradu, vt ex eo patet; veruntamen non est formaliter positus terminus innocentiæ, sicut debebat poni, dicendo præfatum Patrem innocentem declaramus, pronunciamus, &c.

4 In secundo exemplari licèt sit formaliter declarata innocentia, est alius valdè magis intole-

rabilis

rabilis defectus, scilicet quod cùm me declarauerit innocentem in primo gradu, vt patet intuenti illud exemplar, & cum nil penitus, vel contra legem, vel præter legem patrauerim, & ex consequenti delator puniri debebat ex dictis superiùs, nedum iudex illum nó puniuit, sed omninò subticuit nomen: hinc dubio procul arripuerunt ansam calumniatores me iterum vexandi, falsis, & infamatorijs delationibus videntes, se in tuto positos, & nedum à punitione immunes, sed ab omni prorsus mentione: nec obstat, quòd fortè denunciauerint solùm, & ideò sic occultaretur; quia nec seruauerunt ordinem euangelicum, vel canonicum me prius fraternè corrigendo, contra superiùs tradita, & quod caput est, nullus erat correctioni, nedum denunciationi locus, nam egressus ille nec fuit furtiuus omninò, nec frequẽs, sed patens, liber, cum honestis religionis socijs, de licentia expressa Prælati per duas tantùm, vel tres noctes rationabilissima de causa, & magno cum comitatu Patrum de more, vsq; ad ianuam conuentus, quare puniendus erat delator.

Hic autem error in tantum virum aliàs probatissimum, & doctissimum, non nisi ex incuria irrepsisse arbitror ex mole negotiorum, quibus præmebatur tunc temporis Reuerendissimus Pater, qui illam tulit sententiam. 5

In tertio deniq; exemplari, licèt formaliter me innocentẽ declaret in primo gradu, veruntamen addũt particulas includentes contradictione, dicentes illis non constare cõtrarium, & quòd non sim conuictus, nec confessus: quæ formula, vt dixi, & inferiùs demonstrabo, statim repugnat immediatè formæ absolutoriæ in primo gradu innocentiæ: 6

nocentiæ:& prætereà est in prçfato exẽplari alius error, quòd delatorẽ perperã defẽdere volũt honestãdo eius delationes titulo defensionũ generaliũ, vt eũ à quauis nota, & culpa, & pœna iniustè liberarẽt: & deniq; addũt particulã illã molestissimã, scilicet ad quæ nostra se extẽdit facultas declarandi; in qua magnus latebat anguis viridi, ac florenti inuolutus herba.

7 Quibus de causis iustè motus recursum habui ad Illustrissimum, & Reuerendissimum Dominum Cardinalem Verallum ordinis nostri tunc temporis gerentem Protectoris vicem, peritissimum, doctissimum, integerrimum, & incorruptibilissimum iudicem, alijsq; dotibus vrbi, & orbi notissimũ, & nunquã pro meritis satis laudatũ.

8 Cuius sententiæ exemplar hic apponere libet de verbo ad verbum fidelissimè, vt sit norma, & regula cæteris iudicibus quando in primo gradu innocentiæ sententiam aliquam in scriptis ferre illis contigerit.

9 Ex quo exemplari etiam addiscere poterunt formulam sententiandi per viam reclamationis, & recursus, cùm sit vndequaque perfectum, & completum exemplar, & dignum Illustriss. & eminentissimo iudice, & signaturæ iustitiæ totius vrbis, & orbis dignissimo præfecto.

Sententiæ absolutoriæ primi gradus innocentiæ exemplar quartum lectißimum, & probatißimum. Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Illustrissimi Domini Card. Veralli exemplar quartum in primo gradu innocentiæ.*

1 CHristi nomine inuocato, pro Tribunali sedentes, solumque Deum præ oculis habentes:

ies: per hanc nostram diffinitiuam sententiam, quam etiam de iurisperitorum consilio in his scriptis ferimus in causa, & causis, quæ primo, & in prima coram Reu. Patre, Fratre Christophoro de Arena ordinis minorum S. Francisci de obseruãtia Ministro in Prouincia Thusciæ, ac RR. fratribus, Ioanne Priorio, Ioanne de Ponte ad seuem, & Nicolao Spinello, eiusdem Religionis diffinitoribus in dicta Prouincia inter Fratrem Vincentium de Sartheano ex vna, & Reu. Patrem Octauianum de Ancisa in vim quarundam scripturarum per ipsum Fratrem Vincentium Serenissimo Magno Duci Ætruriæ porrectarum cõtra dictum Fratrem Octauianum de, & super nonnullis, & diuersis excessibus, & delictis per eum, vt dicebatur, perpetratis, ac commissis, & signanter super eo, quòd ipse Frater Octauianus allocutionem habuerit cum Dæmone, &c. rebusque alijs in actis causæ, & causarum huiusmodi latiùs deductis partibus ex altera, & deinde secũdo, & in secũda, seu alia corã nobis in gradu recursus, & reclamationis interpositæ, & petitæ per præfatum Fratrem Octauianum in parte, & partibus aduersus sententiam latã per præfatos RR. Fratres, Ministrum, & diffinitores versæ fuerunt, & vertuntur instantia, dicimus, pronunciamus, decernimus, declaramus, & diffinitiuè sententiamus: & primò quoad caput prætensæ allocutionis cũ Dęmone, nihil in processibus factis tã à diffinitorio, quã à Fratre Thoma à Massa Cõmissario à nobis deputato, extitisse, nec extare, quod ipsũ grauet, & successiuè ab omnibus & singulis alijs cap. t. vti innocẽtẽ denuò absoluimus, & liberamus, & pro absoluto, & penitùs liberato vbiq;, ac om-

ac omni loco,& tempore haberi volumus,& mādamus, & quatenus etiam opus ſit, ad priſtinum ſtatum,gradum, prærogatiuas honoris, ac famæ, dignitates,& officia in omnibus,& per omnia reſtituimus,reponimus,reintegramus, & pro reſtituto, repoſito,reintegrato vbiq; ac in omni loco, ſtatu, tempore, ac occaſione pro tali ab omnibus retineri, & reputari, ac haberi volumus, & mandamus beneq; fuiſſe, & eſſe pro parte ipſius Fratris Octauiani ad nos recurſum habitum,necnon eundem Fratrem Vincentium vti tranſgreſſorem conſtitutionum Religionis, & detractorem per hanc noſtram definitiuam ſententiam declaramus,& vti talem, in pœnam exilij à dicta Prouincia ad arbitrium Illuſtriſ. D. Protectoris cōdemnandum fuiſſe,& eſſe,prout condēnamus, & pro condemnato haberi volumus,& mandamus: remittentes cauſam pro delictis, quæ contra ipſum prætenduntur ad Reuerendiſs. P. Commiſſarium Generalē, qui pro ſua prudētia, & iuſtitia causā,& cauſas expediat,& ita dicimus, pronunciamus,& ſentētiamus nō ſolùm modo, & forma prædictis,ſed etiā omni alio meliori modo, &c.

Ita pronunciaui ego F. Card. Verallus Vice protect. &c. Die 11. Martij 1614. Publicata fuit ſupraſcripta ſententia pręſentibus D. Alexandro q. Hieronymi Biffi Florentino,& Saluatore Benadu q. Iacobi Lucen.

Locus ſigilli maioris.

Ph. Santinus Secret.

De ſententia abſolutoria in ſecundo gradu innocentiæ. CAP. IX.

SVMMARIVM.

1 *In ſecundo gradu innocentia abſolutio.*

2 *Semper*

2 *Semperque in tali gradu innocentiæ absoluitur Reus, si ad torturam non peruentum fuerit.*

3 *Fit præiudicium Reo non absoluendo illum ex causa innocentiæ formiter, si illam probauit, & quare.*

4 *Quod omninò seruandum inter Regulares, quidquid sit de consuetudine in aliqua Prouincia.*

SEcundus gradus absoluendi ex capite innocentiæ, & primo iam exposito inferior est, 1 quando licèt prætensus Reus ex sufficientibus indicijs fuerit citatus, & iuridicè cum iuramento examinatus, vel quacunque ex causa, vel occasione captus, & similia, veruntamen probat, & plenè constat, nullatenus commisisse crimen, quod illi imputabatur; tunc enim dubio procul ex capite innocentiæ est absoluendus, vt elicitur ex Claro *in pract. crim.* §. *fin. quæst.* 57. cum multis Doct. quos ibi citat, & sequitur, *& q.* 62. *nu.* 1. *&* 2.

Quandocunque enim Reus probat innocentiam 2 suam aliter, quàm per torturam, absoluitur definitiuè tamquam innocens, quidquid in processu aliàs præcesserit, vt docet Clar. *ibid.* & hanc dicit esse communem opinionem ex Iasone *in l. non est nouum. C. de edendo*, quem refert Villalob. *in sua collecta communionum opinionum littera A. num.* 47.

Et aduertant maximè iudices Regulares, quòd 3 non paruum facerent præiudicium prætẽso Reo, si illum ex causa innocentiæ non absoluerent, quando eam probauit, illam formiter in sententia definitiua declarando: nam (vt docet Clar. *quæst. cit.* 57. *nu.* 3.) in dubio sententia absolutoria in causa criminali censetur lata ex eo, quod nõ fuerit probatum, & non ex causa innocentiæ si non exprimatur, & ita communiter teneri asserit

Aug. ad Angel. *de malef. ver. & ad querelam. post numerum* 88. *ver. An autem.* vbi etiam Hieronymus in Apost. attestatur hanc esse communem opinionem Villalpan. *super l.* 22. *cap.* 50. *num.* 5.

4 Et licèt idem Clar. ibid. dicat id non seruari in Ducatu Mediolanensi, sed potius è contra, videlicet si absolutè, ac definitiuè Reus absoluitur, intelligitur absolutus ex causa innocentiæ: quando verò absoluitur, quia nō probatum, additur particula hoc declarans: veruntamen inter Regulares, quorum famæ, eiusque illæsioni consulendum est, maximè propter ordinis decorem, & cætera consequentia, communis opinio præfata est omninò seruanda, & innocentia exprimenda, & declaranda in sententijs definitiuis, quando à prætenso Reo probatur.

De absolutione ex hactenus deductis. CAP. X.

SVMMARIVM.

1 *Actore non probante Reus est absoluendus ex hactenus deductis.*

2 *Idem quando non probatur innocentia, nisi per torturam.*

3 *Idem quando indicia (etsi leuiora) non sunt plenè euacuata.*

4 *Et in tali forma absoluendi semper apponitur clausula, ex hactenus deductis.*

1 MVltoties contingit Reum non probare suam innocentiam: veruntamen si nō fuerit contra eum delictum probatum, saltē semiplenè, debet omninò absolui, vt docet Clar. *q.* 62. *nu.* 1. & hanc dicit esse veram iuris conclusionem: quòd etiam in causis criminalibus actore, siue accusatore non probante Reus absoluitur, & est communis opinio, vt dicit Iason, & Villalob. *locis citatis.*

Simili-

Similiter si Reus non probat suam innocentiam, nisi per torturam, non absoluitur diffinitiuè, neque ex causa innocentiæ, sed stantibus rebus, pro vt stant, vt docet Clarus *ibi. n.* 2. sed semper est absoluendus sufficienter tortus: aliàs nimium grauaretur, vt dicunt omnes. 2

Similiter absoluitur, si nō sit semiplenè probatū contra Reum, vel nō adsint indicia sufficiētia ad torturam, vel ad imponendā aliquā pœnam extraordinariam, quæ indicia non sint tamen plenè euacuata, & ex consequenti non sit probata innocentia, vt elicitur ex Claro *ibid.* 3

Et in omnibus superioribus, & consimilibus casibus, quando Reus absoluitur rebus stantibus, prout stant, vel ex hactenus deductis, vel quia nō est probatum, forma, & stylus absoluēdi debet esse, vt semper apponatur illa clausula scilicet *rebus stantibus, prout stant*, vel illi æquiualens, prout docet expresse Clarus *q.* 57. *nu.* 3. & est communis practica vbique seruata. 4

An semel absolutus ex causa innocentiæ poßit iterum conueniri, vel accusari. CAP. XI.

SVMMARIVM.

1 *Nunquam per aliquam viam potest iterum conueniri, semel absolutus ex causa innocentiæ.*

2 *Errasset Pater à Sulmona, si Auctoris nosset absolutionem ex causa innocentiæ iterum contra eum inquirendo.*

3 *Perquàm turpiter errauit Prouincialis quidam Auctorem iterum deferendo ex causa innocentiæ absolutum.*

4 *Qui spontè iterum discuti fecit suam innocentiam.*

5 *Quæ recenset Auctor in sui nominis defensionem, & ad aliorum iudicum exemplum.*

EST cōmunis opinio, & cōmuniter ab omnibus approbata, & recepta tàm legistis, quàm 1

canoniſtis, quod quando quis eſt abſolutus ex cauſa innocentiæ eo, quia crimen non commiſit, nullatenus poteſt contra eum vlteriùs procedi, nec ex munere, nec ad inſtantiam partis, nec per viam accuſationis, vel denunciationis neque aliquo aliò modo, quibuſcunque nouis ſuperuenientibus indicijs, & eſt textus clarus *in cap. de his. de accuſatio. & in cap. ſi cui §. ijſdem. ff. de accuſ.* & ita docent communiter omnes Doct. vt Conrad. *in pract. fol.* 227. *n.* 11. & Angelus *de malef. in verb. & ad querelam. nu.* 90. & Mantua *conſil.* 251. *lib.* 1. & Ioannes de Amic. *conſil.* 37. *regul.* 1. & Foller. *in pract. fol.* 302. *n.* 3. & Cinus *l. vnica in* 3. *q. C. quãdo ciuil.* & Socin. *in l. qui agnatis poſt num.* 3. *ff. de excep.* & Boſſius *tit. de ſent. nu.* 77.

2 Ex ijs dictis perquàm grauiter erraſſet Reuerendiſſimus Pater à Sulmona iterum inquirendo contra me iudicialiter in Monaſterio Fulginei Florentiæ, cum iam ex capite Innocentiæ fuerim abſolutus à Prouinciali illius temporis, vt patet in primo exemplari ſuperiùs poſito: ſed venia dignus eſt prȩſatus Reuerendiſſimus, quia non manifeſtaui illi præfatam meam abſolutionem, quã ex ea cauſa illi celaui, vt clariùs mea appareret apud illum innocentia, & ne ſuſpicaretur me abſolutum à Præfato Prouinciali amicitiæ fœdere, vel alia ſimili ex cauſa, & non ex meritis innocentiæ; quæ eidem Reuerendiſſimo ex ſuamet iudiciali, & rigoroſa viſitatione in præfato Monaſterio Fulginei illi ſatis ſuperque innotuit, vt ipſe pluries teſtatus eſt ſcriptis, & verbis etiam apud Illuſtriſſimum, & Reuerendiſſimum Cardinalem Verallum, vt ſuæ faceret ſatis conſcientiæ, & integritati, perſpecta iam per ſeipſum verita-

veritate, & mea cognita, & explorata innocentia. 3

Indignissimus porrò venia, & omni excusatione præfatus ille Prouincialis, qui cùm semel, ac bis me absolutum *ex cap. innoc.* præsciret, & (quod pessimum est) ipsemet me talē reperisset per suas repetitas iudiciales, & rigorosas visitationes, vt patet in primo exemplari superiùs posito, veruntamē ad id nequitiæ, vel demētiæ peruenit, vt me iterum accusaret, vel deferret apud Serenissimū Magnū Ætruriæ Ducem, vnicū Dominum meum, vt ex tertio exemplari apparet.

Et licèt ex superiùs dictis nullatenus potuisset 4 contra me vlteriùs inquiri, vel procedi; veruntamen ad maiorem præfati Serenissimi Domini mei ædificationem, & meæ innocentiæ apud suā celsitudinem clariorem ostensionem iterū subire volui iudicium, licèt astringi de iure non possem, & meam agitari, & discuti innocentiam ferè per annum, nec potui quiescere per illam sententiam diffinitorij suprà in tertio exemplari positam propter defectus in illam notatos, sed volui per potentissimum, eminentissimum, incorruptibilissimum, integerrimumque Præfectum signaturæ iustitiæ, Illustris. Dominum Cardinalem Verallum vrbi, & orbi meam declarari innocentiam, quod per Dei gratiam, & præfati Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini, & per eius summam integritatem obtinui, vt patet in quarto exemplari superiùs posito.

Hæc omnia (fateor) ob mei nominis defensio- 5 nem recensui: At non tantùm, sed vt cæteri iudices præ oculis habeant Regulas, & normas, quas imitentur, & sequantur, & lapsus, & errores, quos euitent, & caueant.

An absolutus ex alia causa, quàm innocentiæ, poßit iterum conueniri. CAP. XII.

SVMMARIVM.

1 *Absolutus ex alia causa, quàm innocentiæ, poterit iterum conueniri.*

2 *Et nunquam absoluitur, quantumcunque sufficienter tortus ex causa innocentiæ.*

3 *De iure communi poterit quis iterum accusari ab ignorante primam accusationem.*

4 *Sed inter Regulares nullatenus debet admitti.*

5 *Iterum poterit quis accusari, quando primus accusator præuaricatus est.*

6 *Idem in absoluto per transactionem cum primo accusatore.*

1 CONtra verò quando quis absoluitur quacunque ex suprà citatis causis non diffinitiuè, & ex causa innocentiæ, sed rebus stantibus, prout stant, vel ex hactenus deductis, si deinde noua superuenerint indicia, poterit iterum procedi contra eum, non obstante tali sententia: sic docet Clar. *q.62.nu.2.* & dicit, quòd hæc practica obseruatur in Hispania, vt refert Didacus *lib.1. resol. cap. 1.post. n.8.* & idem etiam in Gallia obseruari testatur Igneus *in repet. §. aliàs post. nu.* 180. & Rebuf. *in proæ. consti. franc. gloss. 5. num.* 118.

2 Et licèt addat Clarus, quòd de iure qui purgauit per torturam omnia indicia, forte esset definitiuè absoluendus tanquam innocens: veruntamen tandem consuetudo obtinuit, vt absoluatur tantummodo rebus sic stantibus, & ita practicari attestatur Iodoc. *in pract. suæ, fol.* 119. *num.* 2. & re vera hæc practica est seruanda, quam seruat orbis ad distinguendos verè innocentes

centes ab aliqualiter suspectis, quidquid secus dicant alij, etiam quantumcunque Reus fuerit sufficienter tortus, delictumque se commisisse negauerit, æquanimiter tolerando torturam, namque ex eo solo, quòd torturę sit iuridicè subiectus, vacillat eius innocentia, nec potest ex eius causa vnquam absolui, vt dictum est ex Claro, & alijs, sed tantum ex hactenus deductis.

Poterit etiam quis iterum accusari secundùm ius commune, quando est absolutus, rebus sic 3 stantibus, ab eo, qui primam accusationem ignorauit, dummodo suam vel suorum iniuriam prosequatur, & est textus *in l. si cui. §. ijsdem. ff. de accus.* & ita tenet glos. *vnica in c. de his. de accusat.* quam dicit esse communiter receptam. Didac. *libr.* 2. *resolut. cap.* 10. post *num.* 1. *versic.* 3. *admitten.* limitat Clar. *quæst.* 27. *num.* 4. ex ijsdem Doct. & alijs, quòd talis iterum accusans debet per proprium iuramentum suam ignorantiam probare, & vlteriùs, quod debet esse ex se probabilis, & verisimilis, & denique quod, debet subesse aliqua magna causa ad hoc, vt iterum procedi possit, vt apertè colligit ex textu *in d. §. ijsdem. ibi magna causa*; & ideò subdit non esse audiendos huiusmodi de nouo accusare volentes, nisi in criminibus magnis, & atrocioribus præstita fideiussione de omnibus impensis, & damnis in casu, quo delictum non probetur.

Ex quibus constat, quòd inter nos regulares 4 vix locum habere potest huiusmodi casus; tum quia regulariter innotescunt accusationes ferè vniuersæ Prouinciæ, tum quia ferè nullæ currunt

impen-

impensæ, nullumque damnum, nisi læsio famæ: tum, quia ego sentio munus esse iudicis Regularis, vt statim moneat iterum accusare volentem de absolutione illius, quem iterum prætendit accusare, cùm hæc pietas, & charitas omninò in regularibus vigere debeat, & denique accusationem respuere: quare concludo, in hoc recedendum à iure communi inter nos, & non posse, nec deberi iterum accusari semel absolutos, rebus sic stantibus, nisi noua superuenerint indicia, *vt dictum est suprà*, & in magnis criminibus, vt limitat Clarus.

5 Iterum poterit etiam quis accusari, quando est absolutus, quia primus accusator præuaricatus fuit, vt dicit Glos. prædicta *in d. c. de his.* & est communis opinio, vt ait Didacus *vbi suprà. ver. 2. tunc demum.* quem citat, & sequitur Clarus *loc. præalleg. nu. 5.* addens rationem, quod non debet obesse dolus primi accusatoris secundo accusare volenti, pro quo stat fauor publicus, ne delicta remaneant impunita.

6 Idem dicendum, quando quis est absolutus virtute transactionis initæ cum primo accusatore, & est communis opinio, vt ait Felin. *in cap. de his nu. 3. de accusat.* & Curt. iunior *in l. transigere, nu. 34* & Marant. *in suo specul. fol.* 84. pòst *nu. 61.* & Didacus *vbi suprà* pòst *n. 5. vers. 9.* Idem & Anton. de Padil. *in d. l. transigere n. 51.* quos citat, & sequitur Clarus *quæst. 58. nu. 3.* limitando hoc tantùm procedere in criminibus, in quibus nouo accusatori competat ius accusandi, vel quia crimen sit publicum, vel quia prosequatur suam, vel suorum iniuriam: aliàs secus.

De ab-

De absolutis per aliam viam, quàm accusationis. Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Militant omninò Regulæ superiores in processu per viam inquisitionis.*
2 *Idem omninò in processu per viam denunciationis.*
3 *Absolutus tantum in foro pœnitentiali semper conueniri potest.*
4 *Non autem absolutus iuridicè per viam dispensationis.*
5 *Apud nos non est in vsu, & tantùm Generales id possunt.*
6 *Cuperet Auctor nunquam iterum conueniri posse semel absolutum.*

OMmnia supradicta dicta æquè militant in iudicio formato per viam inquisitionis ex munere, sicut per viã accusationis, ita, vt non possit quis denuò accusari, nisi in casibus superiùs expositis, & est communis opinio, vt dicit Berous *in d. c. de his. n.* 20. quem citat, & sequitur Clar. *q. cit. nu.* 7. nam inquisitio habetur loco accusationis, & ita seruandum est tàm de iure ciuili, quàm canonico, vt concludit Clar. *ead. quæst. num.* 8. 1

Idemque omninò dicendum, si Reus absolutus fuerit in iudicio agitato per viam denunciationis, & ita dicunt Doct. teste Card. Alex. *d. cap. de accus. col.* 69. *ver. quæro an absolutoria.* 2. *q.* 8. quem citat, & sequitur Clarus *vbi suprà*, quia re vera iudicium, quod fit per viam denunciationis, non differt à iudicio inquisitionis, vt docet *ibid.* & *suprà q.* 7. *circa princip.* 2

Quando autem quis absolutus fuit in foro pœnitentiali, nil omninò ei prodest, quò minus cõueniri possit, vt docet Clarus *cit. q. nu.* 10. secundum 3

dum præallegatam glossam *in d.c.de his.* quam omnes approbant, vt dicit Aug. ad Angel. *de malef. in verb. & ad querelam*, & ait Didacus *in d.c.10. nu.3.* quod illa glossa est communiter recepta; idem dicit Card. Alex. *in c. habet. col.fin. ver. Ideò etiam.2.q.5.* Simanc. *de hæret.c.8.nu.4.* aliàs enim quis de facili habita absolutione à Confessore posset euadere pœnam delictorum; quod esset nedum ridiculum, vt ait Clarus *ibid.* sed valdè Reip. perniciosum: quæ doctrina verissima est, & seruanda, quamuis fuerit quis punitus in dicto foro pœnitentiali pœna quantumcunq; magna, vt docet Glossa *in cap. Gaudemus. in gloss. fin. de diuor.* quam omnes Doct. sequuntur, teste Ant. Gom. *c.1. delictorum post. nu. 40. vers. sit prima.* & deniq; ista cóclusio nullibi habet difficultatem.

4 Nullus porrò conueniri poterit secundum ius commune, postquam absolutus fuerit per viam dispensationis; vt docet Glossa *præallegata in d. cap. de his.* quam sequuntur communiter Doct. vt ait Decius *cons. 136. circa princip.* limitat Clar. *d.q.n.9.* dummodo dispensatio processerit ab eo, qui habet potestatem dispensandi, vt ait Glossa *ibid.* subdens quòd crimina semel dimissa iterum in vltionẽ venire diuina clementia non patitur.

5 Hæc porrò absolutio inter nos regulares vix est in vsu, & arbitror eam non posse impertiri, nisi à Prælatis Generalibus, vel ab eorum delegatis cum plenitudine potestatis, & ego semel, & iterum illam impetraui pro nonnullis etiam inferioris notæ fratribus, eorum precib. comotus ex charitate: sed cuperem in frequentiorem vsum venire, quotiescunq; occasio se obtulerit, ob maius bonum, quod Prælatorum recto iudicio est dimittendum.

De-

Denique nollem regulariter quenquam semel 6
absolutum quacunque ex causa, siue innocentiæ, siue ex hactenus deductis iterum accusari, vel cōueniri vnquam posse, nisi vbi apertè appareret iniquitas iudicis, & cōstaret de eius iniustitia, vel damnum aliquod illatum esset parti, vel Reipub. vel aliqua consimilis, & grauis causa occurreret seruatis cæteris seruandis, *vt suprà.*

DE REORVM DEFENSIONIBVS.

Tractatus decimi Pars Secunda.

PRÆAMBVLVM.

VM rei, siue confessi spontè, siue confessi in tortura, siue conuicti, condemnandi sint, vt inferiùs dicetur, sed ante eorum condemnationem defensiones illis omninò dandæ, quod essentialissimum est iuris: ideò modi procedendi ordine seruato prius de defensionibus agendum, & de hinc de condemnationibus.

De Reorum defensionibus in genere. CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Nullus omnino condemnari debet indefensus, per quamcunque viam procedatur.*
2 *Etiam spontè confesso terminus defensionis dandus.*
3 *Quod regulares magis quam alij seruare debent.*
4 *Docereque Reos idiotas, & illis procuratorem assignare.*
5 *Vix eligitur sæcularis, & tunc secretus, & cautus.*
6 *Cui procuratori danda est copia processus, & cætera, prout de iure.*
7 *Quæ omnia Prælati regulares concedant, & seruent.*

Est

1 Est certa iuris conclusio ab omnibus communiter recepta,& practicata, quòd in criminalibus nemo debet omninò condemnari, nisi prius dato illi termino ad faciendum suas defensiones cũ copia processus formati per quãcunque viam, seruatis seruandis, vt inferiùs dicetur, siue Reus sit conuictus per legitimas probationes, siue sit confessus in tortura, siue etiã spontè;& hanc practicam seruat totus mundus, vt elicitur ex Claro *q.49.nu.13.& q.65.nu.1.*& sic dicit Sal.*l.2.post nu.7.C.de custo.Reor.*& Angel. *de malef. verb. quiiudex.* quem refert practica Conradi *fol.307. nu.* 3. & Marianus *in repet.c. qualiter, & quando post nu.* 232. *de accus.*& Puteus de Syn.*fol.* 459.*c.6.*& pract. Carrerij *fol.538.n.* 45.& Bossius *tit.de sentent.nu.1.*& Gram. *consil.*16.& Ant.Gomez *cap.12.delict.nu.3.*

2 Et licèt Bossius *tit.de confess. nu.* 2. dicat, quod non est dandus terminus defensionis Reo confesso spontè, nisi illum petat: nihilominus, vt dicit Clarus *loc. praallegatis*, practica generalis contrarium seruat, scilicet, vt etiam confesso, & dilationem non petẽti detur defensionis terminus, quia sic(inquit Clarus)non errabitur.

3 Quòd si Clarus, tam clarus,& insignis Doctor, vult ab omnibus de iure communi seruari, nè contingat errare: quantò magis ad id tenentur iudices regulares, qui tutiorem, ac mitiorem partem eligere semper debent, & insuper facillimè errare possunt, cum vt plurimum in hac materia sint imperiti,& inexperti?

4 Et vlteriùs cùm fratres, de quibus ferendum est iudicium, vt plurimum sint simplices,& idiotæ, præsertim in hac materia tenentur iudices regulares

gulares nedum offerre,& dare illis terminum defensionis seruatis seruandis, etsi non petant, sed vlteriùs debent illis assignare procuratorem, siue consiliarium expertum,& peritum intra ordiné, quoad fieri potest;sin autem,extra ordinem:nam nullatenus prætermittendæ sunt defensiones, cùm sint de iure naturæ.

Cautè tamen, non nisi cogente necessitate extra ordinem recurrendum, & tunc vir probus, discretus,& secretus,& bonæ famæ, & ordinis deuotus est eligendus, ne imperfectiones ordinis vllatenus extra ipsum reuelentur, vel saltem quò minus fieri poterit. 5

Qui etiam Procurator debet habere copiam processus, & debitas dilationes, producére testes examinandos pro Reo, & omnia alia facere in eius defensionem, *prout de iure*, &c. 6

Et similiter Prælati ipsi, & iudices regulares omnia præfata concedere, & admittere debent, atque acceptare,prout de iure seruatis seruandis, & discussis discutiendis, vt in sequentibus latiùs dicetur. 7

An aliquo in casu omitti poßint Reorum Defensiones. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *Nullus iudex potest de iure defensiones tollere.*
2 *Grauius peccant inferiores Prelati illas negando.*
3 *Neque cuicunque Reo sunt negandæ,etiam in flagranti.*
4 *Limitatur de iure communi,sed non inter regulares.*
5 *Nec Reus ipse defensionibus renunciare potest, vbi agitur de pœna corporis afflictiua.*
6 *Idem si oriatur læsio famæ cum scandalo.*
7 *Tamen spontè confessus potest renunciare.*
8 *At caueant,ne Reos ad id inducant.*
9 *Sed potiùs iuuent Reos salua iustitia.*

1 PRimum dico cum Claro *q. 49. nu.* 14. quòd ex parte iudicis nec etiam Princeps poteſt, etiam de plenitudine poteſtatis, tollere in criminalibus ſuas defenſiones Reo, & idem dico de Reuerendiſs. P. Generali ordinis, & Illuſtriſs. D. Protectore, qui videntur ſummi noſtri Principes: ita tenet *Bal. in l.* 3. *§. ſi is, pro quo. ver. in eadem. ff. quod quiſque iuris*, & hanc doctrinam omnes Doct. tenent, vt dicit Soc. *conſil.* 286. *poſt. nu.* 46. *verſ. tertius caſus lib.* 2. & Marſil. *in pract. crim. §. expedita. nu.* 76. & alij.

2 Videant ergò Prælati inferiores, quàm grauiter delinquant quacunque ex cauſa tollẽtes, vel negantes defenſiones Reis, cùm id nec ſummis Prælatis, nec ſummis Principibus liceat.

3 Secundo dico ex parte Reorum, quod nec etiam Reo capto, vel comprehenſo in flagranti crimine negandæ ſunt defenſiones inter nos regulares, cùm id conſulat Clar. de iure communi. *q.* 8. *nu.* 3. cùm nos tutiùs, & mitiùs procedere debeamus, vt ſæpiùs dixi, quidquid ſecus doceat Bal. *in l. vt vim. n.* 2. *ff. de iuſt. & iur.* & Foll. *in pract. cri. fol.* 167. *col.* 1. & alij, à quib. recedit Clar. *vbi ſup.*

4 Limitat veruntamen, niſi vltra talem deprehẽſionem per teſtes idoneos de ipſo delicto Reus manifeſtè, conuictus, vel cõfeſſus eſſet: limitat etiam, niſi eſſet periculum maioris ſcãdali, vel quia delictum eſſet atrox, & populus magnis clamoribus non vanis poſtularet non differri ſupplicium, vel quia eſſet concitata ſeditio, nec poſſet de facili ſedari, & cætera huiuſmodi, quę omnia cùm inter nos nullatenus, vel vix contingere poſſint, nõ videntur habere locum prædictæ limitationes: & præterea cùm ipſi ad tutiorem, & mitiorem partẽ ex Re-

ex Religionis professione teneamur, & dando defensionis terminum, nullũ detrimentũ nullumúe damnum oriri possit; sic autem secus faciendo, semper omninò defensionis terminum dari vellem.

Dico tertiò ex parte ipsius Rei, quòd nec ipse in causis criminalibus suis defensionibus renunciare potest, quando agitur de imponenda pœna corporis afflictiua, ita sentit Glossa *in l. pactum inter hæredes. verb. liceat. ff. de pactis*, quæ communiter approbatur à Doct. & est ab omnibus recepta, vt ait Duendas *reg.* 190. *limit.* 4. & Didacus *super quarto decret. fol.* 202. *nu.* 16. & Ant. Gom. *cap.* 1. *delict. post. n.* 66. 5

Idem dico, quando ageretur de magna læsione famæ vniuersaliter, quotiscunque posset oriri scandalũ siue in ipsomet ordine, siue extra ipsũ. 6

Addit tamen Clar. *q.* 46. *nu.* 16. quod si Reus esset spontè confessus delictum, & iudex illi statuisset defensionis terminum, & Reus illi renunciaret, posset iudex statim illum morti tradere, & ita practicari dicit Bald. *in l. si accusatoribus. nu.* 11. C. *de accus.* & Didacus *loc. præalleg.* sed debent iudices (vt inquit Clar. *ibid.*) in actis apponi facere clausulam talem, scilicet, quod Reus scit nullam se habere defensionem, vt elicitur ex Bald. *in l. Raptores. vers.* 4. *de episc. & Cleric.* & sic semper se practicasse dicit Angel. *de malef. verb. qui iudex. num.* 8. *& in l. sed si quis. §. quæsitum. post. n.* 3. *ff. si quis caution.* & August. ad Angel. *ibid. n.* 14. dicunt, quòd hac practica hodiè vtuntur assessores; & in tali casu re vera credo, quod etiam iudices regulares eadem practica tuta conscientia vti possent in imponendis respectiuè pœnis. 7

8 Aduertere tamen debent quàm maximè ex consilio eiusdem Clari *ibid.* quòd nullo modo debent inducere Reos ad renunciãdum suis defensionibus, præsertim cauillosè, vel dolosè, vel iniquè, ne super eos, vel super eorum charos descendat ira Dei, vt dicit Angelus *in d. §. quæsitum.*

9 Sed potiùs, vt decet Religiosos iudices, doceant, moneant, iuuentque Reos, absque tamen iustitiæ læsione, vt se pro viribus defendant.

De defensione ex nullitate processus, & præscriptione. Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *Si processus sit nullus, non potest per illum puniri Reus.*
2 *Secundo ex præscriptione criminis commissi.*
3 *Idem in processu per viam inquisitionis.*
4 *Præscriptio currit à die commissi delicti, & non à die scientiæ ipsius.*
5 *Aliquando currit præscriptio spacio quinque annorum.*
6 *In statutis nostris præscribitur per visitationes.*
7 *Quod statutum cupit Auctor omninò seruari.*
8 *Ad tollendas omnes cauillationes in omni crimine, quinquennij spacio præscribi cuperet Auctor.*
9 *In syndicatu verò præscribitur expletis officijs.*
10 *Quod verum est in criminibus officij, non autem in alijs.*
11 *De criminibus præscriptis quando potest inquiri.*

1 NVllitas processus potest oriri, vel iudicis incompetentis defectu, vel ex defectu alicuius consimilis requisiti ad substantiam iudicij, de quorum singulis dictum est suprà, & ideò breuitatis causa hic repetere omitto: quicunque igitur talis defectus alicuius substantialis ad substantiam, & essentiam iudicij necessariò requisiti interuenerit, processus est nullus, & ex eo poterit sufficienter se defendere Reus, vt nullatenus

nus puniatur, nec vlteriùs contra eum procedatur in tali processu.

Poterit secundò se defendere Reus ex præscriptione temporis elapsi à die commissi criminis, quæ præscriptio locum habet post decursos viginti annos, quo temporis spacio præscribitur omnis actio criminalis: *l. querelam. C. de falsis.* & ita tenent communiter Doctor. vt dicit Abbas *in cap. cum haberet. n.* 4. & Card. Alex. *cap. de accus. col.* 48. *versic. item opponi.* 2. *q.* 8. & Boerius *decis.* 26. *n.* 6. & Villalob. *in collec. commun. opin. littera D. n.* 55. & Vilius *lib. commun. opin. in verb. accusatio falsi.* & Ant. Gomez. *super l.* 76. *Tauri num.* 5. Marsil. *consil.* 117. *n.* 40. & ita iudicatum pluries fuisse refert Clarus *q.* 51. *n.* 1. 2

Idem seruandum omninò in processu per viã inquisitionis (quidquid dicat quædam Glossa) contra quam tenet Iason *l.* 1. *n.* 8. *ff. de iurisd. omnium iudic.* Baldus *de præscript. in* 4. *q.* 4. *q.* 2. *n.* 3. & Conrad. *fol.* 257. *n.* 36. Bossius *tit. quomodo procedatur per actionem nu.* 17. & alij, quos citat, & sequitur Clarus *q. præalleg. nu.* 2. 3

Notandum autem, quòd in huiusmodi præscriptionibus computandum est à die vltimi cõmissi delicti, vt dicit Glossa *in l. si mariti. §. sex mensium. in verb. commissi criminis. ff. de adult.* & est communis opinio, vt ait Angel. de Castro *in consilijs criminalibus diuersorum lib.* 1. *consi.* 93. *nu.* 10. & non à die scientiæ ipsius, quam etiam communẽ opinionẽ dicit esse Alex. quẽ refert Rui. *cons.* 27. *post. n.* 6. *ver.* 2. *istud. l.* 4. Marsil. *in pract. cri. §. Constante. n.* 85. *& cons.* 87. *nu.* 15. & sic dicit Clar. *loc. præalleg. n.* 5. *& alibi*, quòd regulariter omnis præscriptio currit etiã ignoranti, & re vera, si hoc 4

non ſeruaretur, poſſet procedi contra quemcunque plenè correctum, & emendatum ſpontè poſt innumeros annos, quod eſſet abſurdiſſimum, & Reipub. pernicioſiſſimum.

5 Quin vlteriùs in multis caſibus præſcribitur multò minori ſpatio temporis, quam viginti annorum, vt de adulterio dicit Clar. *l.* 5. *§. Adulterium. verſ. vnum tamen, & præfata q. num.* 5. quod quinquennij ſpatio præſcribitur ſecundùm diſpoſitionem iuris communis.

6 At vniuerſaliter præſcriptio currit in qualibet Religione, & reipublica ex diſpoſitione ſtatutorum, vt ibid aduertit idem Clar. & in noſtris ſtatutis Valliſol. *tit. de Fratrum defectibus opportunè detegendis. §. vnico. fol.* 150. præfixus videtur terminus in qualibet viſitatione cuiuſcũq; Prælati, ſiue Generalis, ſiue Prouincialis, poſtquam non poteſt quis audiri in iudicio contra quemlibet, ſed potiùs puniri debet, vt publicæ tranquillitatis, & pacis perturbator, & alienæ famæ inſidiator, & vt infamis, vt *ibid.* diſponitur.

7 Quod ſaluberrimum ſtatutum in viridiori vellem eſſe obſeruantia propter commune tranquillitatis, & pacis bonum, vt ibidem innuitur, cùm videri tamen illud à multis Prælatis pro nihilo duci, & omninò paruipendi.

8 Sed cùm multoties ſe excuſent Fratres, quòd crimina viſitationis tempore ignorauerint, & ideò non malitioſe, & callidè in aliud tempus manifeſtanda, vel accuſanda diſtulerint, ſed ob eorum ignorantiam; ideò iuxta ſuperiùs tradita decerni vellem, vt non omninò præſcriptiò curreret à die commiſſi delicti ſecundùm tempus à iure communi præfixum, nec omninò à die

ſcien-

ſcientiæ delicti, nec omninò in prima viſitatione poſt commiſſum, ſed, vt prorſus præcluderetur via malignantibus, & Reipublicæ perturbatoribus, & alienæ famæ inſidiatoribus, & ignorantiæ excuſationes pretendentibus, & ſimilibus, vellem præfigi tempus quinquennij ad præſcribendum quodlibet delictum, computando omninò (nulla habita ratione ſcientiæ, vel ignorantiæ) à die commiſſi delicti, quia eo temporis ſpatio ſaltem duæ, & regulariter plures occurrunt viſitationes diuerſorum Prælatorum, & impoſſibile videtur, quòd, vbi tot frequentes fiunt inquiſitiones, & viſitationes, in eis non manifeſtentur delicta, ſi quæ extant, & ideò, ſi illis peractis nunquam apparuit crimen, irrationabile prorſus, & abſurdum videtur, vt poſtea quacunque ex cauſa manifeſtari debeat: igitur quinquennij ſpatio omne delictum à die, quo eſt commiſſum, omninò in Religionibus præſcribi deberet.

Eſt autem ſpecialis præſcriptio in ſyndicatu, 9
videtur enim, quòd nullus Prouincialis, vel alius officialis moleſtari omninò poſſit poſt ſuum expletum ſyndicatum, qui regulariter expletur reſpectiuè in congregationib. vel capitulis prouincialibus, vel generalibus ſecundùm diuerſitatem, vel gradum Prælatorum, qui ſyndicantur expletis eorum officijs, & hanc eſſe communem opinionem dicunt Ferrar. *caut.* 14. *ver. & circaiſtam,* & Boſſius *tit. de offic. corrup. pecu. n.* 32. & Puteus de Synd. *fol.* 142. *poſt nu.* 7. & Ant Gomez. *c.* 1. *delic. nu.* 23.

Limitandú eſt tamen mea ſententia, & diſtin- 10
guendum de criminibus, nam de criminibus

præcisè spectantibus ad munus, & officium, verà est præfata conclusio,& omninò seruanda in Religionibus iuxta iuris communis dispositionem, sed loquendo de criminib. personalibus,quę cōmittuntur à Prælatis,vt personæ priuatæ,& non ratione officij, vt sunt adulteria, & sacrilegia, & similia,esset prorsus contra ius,& fas,vt sub pallio syndicatus euadere vellent, & se contegere, cùm omninò in similibus criminibus eādem pręscriptionis legem subire debent, sicut cæteri Fratrum,quin etiam indispensabilius, cùm ad maiorem vitæ perfectioné teneantur tanquā Prælati.

11 Denique notandum ex Claro *q. cit. nu.* 7. quòd crimina iam pręscripta,de quibus non potest amplius cognosci, possunt aliqualiter inquiri ad aggrauandum alia maleficia, de quibus cognosci potest, & hanc esse communem opinionem dicūt Nellus de Bannitis 2. *p. q. 6.* & Iason *l. fin. ff. de iurisd. omnium iud.* & Vilalp. *irrep. lib.* 22. *cap.* 8. *post nu.* 4. sed (cùm idem Nellus dicat, quod id iure fieri non potest,& inter nos regulares mitior pars eligenda sit, vt dixi millies) nollem passim hoc fieri,& nunquam ad aggrauandas pœnas, sed solùm in facinorosis insignibus, & in ijsdem generibus delictorum ad ignoscendum, si aliàs deliquerint,vt inde grauati indicijs, & criminibus ex consuetudine, & incorrigibilitate seueriùs secūdùm legis rigorem irremissibiliter puniantur.

De defensione ex perempta instantia, & ex causa mortis. Cap. IV.

SVMMARIVM.

1 *Ex perempta instantia defensio.*
2 *Quæ defensio seruanda est inter Regulares.*
3 *Mors verò accusatoris inter Regulares non prodest Reo.*

4 Quod

4 *Quod etiam seruatur, cùm vt plurimum procedatur per viam inquisitionis.*
5 *Poterit etiam alius quis accusationem prosequi.*
6 *Et quacunq; ex causa desistat accusator, poterit iudex accusationem prosequi.*
7 *Nec requiritur, quòd iudex potuisset ex officio procedere, sed sufficit iam eum esse motum.*
8 *Mortuo autem Reo aboleri debet processus.*
9 *Excipiuntur tamen aliqui casus.*

DOcet Clarus *q.* 51. *nu.* 8. quòd potest Reus se defendere excipiendo peremptam esse instantiam causæ, & eo casu debet absolui, & accusator post peremptam instantiam non est vlteriùs audiendus, & ita communiter dici attestatur Salic. *in l.qui de crimine.* post *n.*8. *C. de accus.* quem refert Capic.*decis.*266. *n.* 4. & hoc procedere, tàm de iure canonico, quàm ciuili, & in hoc omnes concordant, vt dicit Anan. *in cap. qualiter, & quando.*§.*licet autem n.*6.*de accusat.* 1

Et licèt idem Clarus *loc.cit.* dicat, quod in Ducatu Mediolanensi nulla seruatur instantia in causis criminalibus cuiuscunque iuris, & ita practicari docet ex Bossio: inter nos tamen Regulares, in quibus debet vigere maximè pietas, locum habere huiusmodi defensionem secundum ius commune nullatenus est ambigendum, & ita prorsus est practicandum; & secus facientes iudices mea sententia grauiter peccarent, essentq; puniendi. 2

Contra verò, licèt nonnulli opinentur, quòd mortuo accusatore extinctum, & abolitum sit accusationis iudicium, veruntamen inter nos Regulares, vbi iam plusquam sufficienter excitatus est iudex, nullatenus debet habere locum, sed iudex ex officio accusationem prosequi, & proces- 3

ſum perficere debet, & ita communiter teneri, atque ſeruari docet Bartol.*l. libellorum. §. fin. nu. 5. ff. de accuſ.* & Corſet. *in repet. ab A verb. Abolitio*, & Ana. *in cap. crimin. poſt n. 5. verſ. His autem permiſsis*, & Boſſ. *tit. de inquiſ. n. 89.*

4 Quam quidem concluſionem nullam habere difficultatem hodiernis temporibus dicit Clarus *loc. cit. & alibi*, quia iam ex generali conſuetudine in omni caſu proceditur per inquiſitionem, ſiue eſſet accuſator, ſiue non, & idem ſeruari debet inter nos ſeruatis tamen ſeruandis in inquiſitionibus, *vt ſuprà dictum eſt.*

5 Et licèt ex dictis conſtet non requiri, vt accuſatore mortuo, aliquis alius accuſationem proſequatur, veruntamen, ſi iudex dormitaret, & ex eo delicta impunita remanerent in Reipub. detrimentum poterit quilibet alius accuſationem proſequi, vel de nouo accuſare intra tẽpus à lege accuſationi præfixum, vt declarat Bart. *l. libellorum. §. fin. nu. 6 ff. de accuſat.* & eſt communis opinio, vt dicit Antonius Gom. *lib. de delict. cap. 1. nu. 36.*

6 Et ſimiliter quacunque ex cauſa accuſator deſiſtat poterit iudex ipſe proſequi proceſſum, & finire, ſi Reipub. expedire videat, nec eo caſu locum habet defenſio ex iſto capite, vt ſentit Bart. *loc. cit. n. 5.* & eſt communis opinio, vt dicit Gandin. *tit. de tranſact.* quem refert pract. Carrer. *fol. 505. num.* 379. Aret. *cap. licet. num.* 22. *de accuſ.* quos citat, & ſequitur Clarus *q. præalleg. (numer.* 11.

7 Et licèt ipſe limitet hoc procedere tantùm in illis caſibus, in quibus iudex ab initio potuiſſet ex officio procedere, aliàs ſecus; mea ſententia non eſt

non est admittenda huiusmodi limitatio, nisi accusator ex iusta causa desisteret: putà, quia ex falsa causa accusasset, & indè accusatum innocentem reperisset, & similia. Cæterum si absq; causa desistat, & iudex iam sufficienter est motus, poterit procedere, licèt ab initio non potuisset ex officio iuxta superiùs tradita.

Contra verò impijssimum esset prosequi pro- 8
cessum etiam instante parte, delinquente iam mortuo, nam crimen, & pœna per mortem extinguuntur. *l. defuncto. ff. de pub. iudic.* & est communis conclusio, vt dicit Cagnol. Plazza, & alij, quos citat, & sequitur Clarus *ead. q. n.* 12.

Excipit tamen *nu.* 13. sequenti aliqua crimina, 9
in quibus etiam post mortem delinquentis procedi posse asserit, vt est crimen hæresis, & læsæ maiestatis, & homicidij suiipsius, & similibus: ita communiter teneri à Doct. dicit Ant. Gom. *c.* 1. *delictorum nu.* 80. Et inter nos idem est seruandum in illis criminibus, circa quæ ita decernunt nostra statuta, vt in proprietarijs, & similibus quoad pœnas in illas taxatas.

De defensione ex habitus susceptione.

CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Susceptio Baptismi post commissum crimen Reum liberat.*
2 *Tenebitur tamen ad restitutionem, ad quam prius tenebatur.*
3 *Idem ex susceptione habitus, cum ijsdem limitationibus.*
4 *Exceptis casibus à iure cautis.*
5 *In quibus rei priuandi habitu, & foro sæculari tradendi.*
6 *In reliquis omnino liberandi Rei per habitus susceptionem.*

Docet

1 DOcet Clar.*q.præalleg.nu.*19.pro vtraq; parte disputando, & adducendo Doct. iuxta Glossam *in cap.quod autem. verb.pœnitentes.* 32.*q*.1.quod Iudæus, qui post commissum delictum suscepit sacrũ baptisma, & factus est Christianus,nullatenus est puniendus pro eo delicto, & dicit Ferrar.*caut.*24. *post num.* 4. quòd hæc est communis opinio Theolog. quem refert Viuius *lib.commun.opin.verb.accusari potest*,&c.& hanc sequitur Clarus opinionem,quia æquior, & Religioni nostræ magis consona,& magis attrahit Iudæos ad conuersionem: limitat,dummodo baptismus in fraudem non sit susceptus.

2 Et vlteriùs licèt verè baptizatus liberetur à pœna temporali,& possit se per susceptionem Baptismi defendere, tenebitur tamen ad restitutionem damni, ad quam tenebatur ante susceptum baptismum,quod esse verissimum, & ab omnib. approbatum dicit Ruin.*cons.* 13.*nu.*2.

3 A simili dico ego posse quemq́ue se defendere ex habitus ad ordinem susceptione, cum ijsdem limitationibus nempè,quòd non sit suspectus in fraudem,& quod damnum illatum restituat pro viribus.

4 Excipi debent casus,in quibus summi Pontifices, vel statuta ordinis declarant susceptionem habitus, vel professionem nullam propter delicta in sæculo commissa.

5 Quibus in casibus tales delinquentes habitu Religionis priuandi sunt, & foro sæculari tradendi, seruatis seruandis iuxta superiùs tradita.

6 In Reliquis omnibus locum semper habere vidi præfatam defensionem, & sic practicari,& seruari

seruari semper, & vbique, & valdè rationabiliter, quia verè pœnitentes, & habitum suscipientes non in fraudem nullatenus sunt molestandi ob delicta in sæculo commissa, quin potiùs nutriendi, & fouendi in via pœnitentiæ, & Religionis, quam ingressi sunt, vt eam perficere possint ad plenam vitæ correctionem, & emendationem.

De defensione ex euidentia Rei, & ex negatiua probata. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Rei euidentia Reum absolutè liberat.*
2 *Idem ex demonstrata rei impossibilitate.*
3 *Quibus in casibus Reus absoluitur, vt innocens.*
4 *Probatio negatiua in vniuersali non est sufficiens defensio.*
5 *Sed requiritur negatiua probata, coarctata loco, & tempore.*
6 *Sufficit etiam negatiua probata per solum dictum offensi.*
7 *Secus tamen si res euidenter constaret.*
8 *Et in hoc iudicis arbitrium, & pietas exigitur.*

PLenè potest tueri se Reus, probando delictum non esse commissum per euidentiam rei, & hoc multis modis, v.g. si qui diceba- 1
tur occisus, exhibeatur viuus, vt in causa D. Athanasij contigit; si domus, quæ asserebatur combusta, reperiatur integra, & illæsa, & qui dicebatur vulneratus, reperiatur sanus, & integer, vt in facto contigisse dicit Baldus *l. si quos testibus in fin.* C. *de testib.* nempè quod semel fuit exhumatum corpus illius, qui dicebatur vulneratus, quo reperto illæso, fuit Reus absolutus, licèt contra eum plenè probatum fuisset: quod idem refert Angelus *de malef. verb. comparent. nu.* 33. & pract. Carrerij *fol.* 558. *n.* 96.

Eadem

Eadem omninò defensio locum habet, si deli-
2 ctum, quod commissum fuisse dicitur, ex rerum natura ostendatur impossibile, & ex isto capite absolutum fuisse quendam Ioann. Antonium Zannetum Cauponem die 2. Decemb. 1559. P.N. per curiam Papiæ dicit Clarus *q. 52. nu.* 1. & ego ipse in quodam grauissimo articulo, inter cæteros à delatore, de quo suprà, contra me obiecto, ex istomet capite me defendi sine scriptis oretenus, & sola viua voce apud Illustrissimum, & Reuerendissimum Dominum Cardinalem Verallum, cognoscente illo integerrimo, & prudentissimo Principe ob suum purgatissimũ, clarissimumq; iudicium impossibilitatem rei ex mea sola vocali relatione.

3 Quotiescunq; igitur ex quocunque consimili capite apparet impossibilitas rei absq; vlla cunctatione, vel mora Reus est absoluendus ex capite innocentiæ, sicut ego absolutus fui.

Valida est etiam illa defensio, qua quis probat
4 negatiuam, sed non simplicem, & indeterminatam, vt cum probatur, quod Reus non commisit crimen absolutè, & indeterminatè, quia talis negatiua est improbabilis (vt dicit Glossa *in cap. bona memoriæ. verb. per rerum naturam, de elect.*) quam dicunt esse communiter approbatam Paris. *c. quoniam contra. n. 8. de probat.* Hercula. *de probat. neg. n. 125.*

5 Sed ad hoc, vt negatiua plenè defendat, debet esse coarctata loco, & tempore, & æque probari, sicut affirmatiua: puta, quod testes deponant Reum prætensum fuisse in loco diuerso, & distãti eadem hora à loco commissi delicti, vel quod ipsi fuerunt præsentes in eodem loco, & tempore, &

re, & quod attendebant, & quod delictum committi non potuisset, quin ipsi vidissent, & sciuissent, sic dicit Glossa. *§. si verò adsunt. verb. & vidisse. in auth. de hæret. & falcid. con. prima*, & ait Fel. *cap. in nostra. nu.* 8. *de testib.* & Aretinus dicebat illam practicam esse communem, quem refert Ruin. *cons.* 96. *lib.* 4. & hanc esse receptam dicit Simanc. *de hæret. c.* 26. *n.* 4.

Eadem negatiua probari potest per confessionem, vel dictum ipsiusmet offensi: nam (vt dicit Clarus *q.* 42. *n.* 4.) licèt assertio vulnerati contra aliquem non probet, nec faciat indicium ad torturam, tamen è conuerso dictum defuncti exculpantis imputatum de homicidio tollit omnia indicia, quæ sunt contra ipsum, vt ex eis non possit torqueri: ita dicit Bald. *l.* 1. *nu.* 33. *C. communia de leg.* est communis opinio, vt dicit Plotus *in consil. crim. diuersorum consil.* 110. *n.* 1. *l.* 1. 6

Quæ tamen defensio (*vt dicit Clarus ibid.*) habet locum, quando res est dubia: sed si appareret de veritate in contrarium, vel essent contra Reum indicia valdè vrgentia, & proxima delicto, non esset standum huiusmodi assertioni, saltem ad euitandam torturam, & ita practicari dicit Blanc, *in pract. crim. nu.* 101. 7

Quare (*vt optimè aduertit Clarus ibid.*) in hoc maximè præualet iudicis arbitrium, qui inspecta qualitate facti, & personarum consideret, an talis exculpatio sit verisimilis, & ei standum; & mitiorem, & tutiorem partem semper eligat iudex, præsertim Regularis. 8

(***)

De de-

De defensione ex testibus. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Defensio est sufficiens, si probetur testium inhabilitas.*
2 *Nec sufficit in vniuersali, sed specialiter probanda inhabilitas.*
3 *Quod si opponentes non probent, puniendi sunt.*
4 *Defensio ex testibus non legitimè receptis.*
5 *Item ex varijs, vacillantibus, falsis, &c.*
6 *Quare nomina testium Reo aperienda.*
7 *Standum est validioribus, & in dubio pro Reo.*
8 *Idem quando vnicus testis integer probat.*

1 PRimo defendere se potest quis opponendo, quod testes contra eum examinati sunt inhabiles, quia inimici, vel quia infames, & cæteras adducendo inhabilitates, *de quibus dictum est suprà.*

2 Aduertendum tamen ex Claro *q.* 54. *n.* 2. *&* 3. quod non sufficit opponere generaliter, quod sint inhabiles, vel infames, sed oportet specificare inhabilitatem illam cum circumstantijs loci, temporis, & similia, & est communis opinio, vt dicit Boerius *decis.* 321. *n.* 2.

3 Et, si illi, qui opponunt crimina contra testes, non probant ipsa, tenentur actione iniuriarum, & sunt puniendi: & hæc est communis opinio, vt dicit Bossius *tit. de iniur. n.* 21. & licet addat Clarus ex Boerio *consil.* 4. *n.* 49. quod in Regno Frãciæ, qui opponit excipiendo contra testes, non tenetur, etiamsi non probet: & idem seruari ait Clarus in Ducatu Mediolanensi: tamen inter nos Regulares practicanda est opinio communis, & puniendi sunt opponentes crimina, si non probent illa, licèt excipiendo opponant, vt ait Boerius *d. cons.* 4. *nu.* 87. Nam sic præcluditur via malignantibus, & frænum imponitur finem non habentibus

bentibus in calumnijs proximorum, & pacis, & quietis perturbatoribus. Quare omninò hæc practica seruanda in Religionibus; opponentes verò falsa peccãt mortaliter, & ad restitutionem tenentur, & est communis opinio.

Repelluntur etiam testes, quando non sunt re- 4
cepti, & examinati legitimè, vel sine iuramento deposuerunt, vel sine alijs necessario requisitis, *de quibus supra.*

Vlterius excipiuntur testes, quando sunt falsi, 5
vel contrarij, vel vacillantes, vel varij, vel singulares, quæ omnes defensiones accipiendæ, & ponderandæ sunt seruatis seruandis iuxta superius tradita *in tract. de testib.*

Ex quibus constat, quod si reus aliter se defen- 6
dere non potest, reuelanda sunt ei, & aperienda omnia testium nomina iuxta superius tradita, & determinata, vt docet etiam Panor. *in c. olim. ext. de accus.* & Hostiens. *tit. eo. c. qualiter, & quando.*

Denique ponderandum in exceptione negati- 7
uæ probatæ, quod semper standum est pro reo, & non pro accusatore, vt dictum est superius, & patet *ex cap. in nostra. ext. de test.* & ibi Glossa, & Doct. & docet Bossius *de defensionibus reorum. nu.* 7. immo dicunt etiam Glossa *in c. Clerici. dist.* 81. & Abbas *c. ex litteris. & c. ad nostram ex. de proba.* & Bossius *loc. cit. num.* 8. *&* 9. quod etiam, quod præualeant testes actoris, adhuc tamen standum est pro reo; limitat tamen Bossius, & bene, quod arbitrium iudicis hic præualeat, qui debet exprimere causam maioris credulitatis, ponderatis omnibus circunstantijs delicti, accusatoris, accusati, & testium.

Similiter, si reus fateretur, si aliquid cõmisisse, 8

ſed iuſte, & recte id facere potuiſſe, vel id feciſſe ſine culpa, & dolo, & id per vnum teſtem integrum probaret, abſoluendus eſſet: quamuis ex alia parte prætenſum delictum fuiſſe commiſſum plene probaretur; ſic Bar. *l. admonendi ff. de iureiur.* Iaſon *ibid.* cum alijs, quos citat, & ſequitur Boſſius *tit. de conuict. n.* 62. & alibi.

De defenſione contra propriam confeßionem ſpontaneam. CAP. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Defenſio ex confeſſione extraiudiciali.*
2 *Idem de confeſſione facta coram iudice incompetente.*
3 *Quod verum eſt, etiamſi pars ſit præſens.*
4 *Defenſio ex confeſſione facta cum promiſſione impunitatis.*
5 *Poteſt enim iudex talem promiſſionem facere.*
6 *Nec reum poteſt conndemnare ſtante tali promiſſione.*
7 *Inter nos Generalis id poteſt, de Prouincialibus declarandum, vel ſe abſtineant.*
8 *Qua in re turpiter errauit quidam Prouincialis.*
9 *Promittentes enim omnino tenentur, & non ſeruantes peccant.*
10 *Quæ promiſſio vniuerſaliter eſt illicita.*
11 *Solum ob maius Reipublicæ bonum eſt licita.*
12 *Defenſio ſi corpus delicti non exiſtat.*
13 *In delicto, cuius remaneat corpus, vel veſtigium.*
14 *Defenſio ſuper proceſſu nullo.*

1 POterit ſe defendere Reus, ſi confeſſio facta fuerit extraiudicialiter; nam confeſſio extraiudicialis ad plenam probationem delicti nō ſufficit, nec ad cōdemnationem. Puteus de Synd. *fol.* 439. *cap.* 3. & eſt communis opinio, vt dicit Alba. *l. quoniam n.* 1. *ff. de infamibus*; ſed talis confeſſio ſufficit tantum ad torturam, vt dictum eſt ſupra, vt docet Clar. *q.* 55. *nu.* 1. & quæſt. 21. *ver. confeßio extraiudicialis.* cum Doct. quos ibi citat.

Simili-

Similiter dicendum, si confessio facta fuerit in 2
iudicio, sed coram iudice incompetenti, Aret. *consil.* 26. Alex. *l. seruus n.* 3. *ff. de iureiur. & l. Magistratib. ff. de iurisd. omnium iud. c. decis. nu.* 1.

Limitat tamen Clarus *q. cit. n.* 3. quod si præ- 3
fata confessio extraiudicialis, vel coram iudice incompetenti facta fuerit parte præsente, & acceptante, facit plenam probationem, & fidem cōtra confitentem; Abbas *c. At si clerici. post num.* 16. *ver. si vero confessio.* & est communis opinio, vt ait Berous *eod. cap. nu.* 142. Contra quam tamen dicit Clarus *loc. præalleg.* quod in practica vidit obseruari, quod tales confessiones nunquam præiudicant confitentibus ad plenam probationem, si deinde illas reuocant, sed solum ad torturam, nisi concurrerent tot alia argumenta, & adminicula, quod simul omnibus vinctis crimen plene probaretur, & hæc practica, vt magis pia, & tutior, seruanda est inter regulares.

Defendet se etiam Reus, nec poterit condem- 4
nari, si confessio fuit extorta à iudice cum promissione impunitatis, vel cū dolo, & fallacia, nam talis confessio sufficeret tantum ad torturam: ita iudicatum fuisse ait Clarus *q. cit. nu.* 6. in Ducatu Mediolanensi cum quadam Catharina Candolia; quæ cum probasset coram Prætore præcedentem confessionem blandis verbis nimis extortam, fuit tātummodo torturæ subiecta, & cum perstitisset in negatiua, fuit absoluta 27. *Iulij* 1458. *P. L.*

Ex quo casu patet, quod iudex potest talem 5
promissionem impunitatis reo facere: & hæc est communis opinio, vt dicit Apost. ad Dec. *l. ea est natura nu.* 7. *ff. de regul. iur.* quem refert Plac. *lib.* 1. *de uictorum c.* 37. *n.* 2.

6 Et vlterius ex eo constat, quod iudex, stantè præfata promissione, nunquam iuste post reum condemnare. Imola *consil.* 109. & hanc dicit essè communem opinionem Cagnol. *d. l. ea est natura. n.* 18. & Remig. *de immun. eccl. fol.* 185. *fallen.* 26. & licet Cinus cum multis alijs contrariam sequantur sententiam, vt aduertit Clar. *ead. q. nu.* 8. verumtamen dicit; quod æquior est sententia promissionem impunitatis obseruare: turpe enim est fidem fallere, & dicit Bossius *titu. de conf.* per torturam, quod ita semper vidit seruari, & addit Clarus ibid. quod in sua prouincia idem fuit semper seruatum, & quotidie obseruabatur: ex quibus ego concludo, quod iudex, & Prælatus Regularis datam fidem, & promissionem impunitatis omnino seruare debet, cum turpius esset illi, & longe magis indecorum fidem fallere, & promissis non stare, quam iudici sæculari: quem tamen teneri vult Clarus cum alijs adductis.

7 Dubium vero est inter nos, an solus Generalus Minister possit id promittere; nam Clarus dicit ibid. quòd solus Princeps potest id facere, qui potest de delicto gratiam facere, vel ab eo habens talem auctoritatẽ: inter nos vero solus Generalis est summus noster Princeps. Prouinciales itaque à Generalib. talem facultatem obtineãt, vel ab huiusmodi promissis se abstineant, quousque per statuta secus decernatur.

8 Qua in re turpissimè vidi quendam Prouincialem pluries fidem frangere, & promissis non stare, sæpius miseros reos falsis promissis decipiẽdo, & dolis, ac fallacijs confessiones extorquendo, vel enim facultatem promittendi impunitatem nullam habebat, vel si habebat, omnino seruare debue-

debuerat, quod cum non fecerit, dolose nimium egit, & non sine graui culpa, & dedecore.

Quod si Clarus *loc. citat.* consulit sæcularibus iudicibus, vt prorsus à dolis, & fallacijs se abstineant, & ab huiusmodi promissionibus, sed iustioribus modis delictorum veritatem studeant inuenire, quanto magis id prorsus seruandum à iudicibus Regularibus? & secus facientes ego re vera nullatenus à lethali culpa excusari posse arbitror, & ad impunitatem promissam omnino teneri. 9

Et vlterius (mea sententia) veritatem sic indagare cum promissione impunitatis vniuersaliter est illicitum; ad quid enim delicta tam subtiliter inuestigare, vt impunita dimittantur? & forte non sine scandalo piorum, qui huiusmodi promissum ignorant, vel illicitum arbitrantur? 10

Solum aliquo in casu id concedi vellem, vt quādo sunt plures complices, & aliqui minus deliquerint, nec aliter veritas haberi poterit, & Reipubl. expedit eam propalari, nam tunc promittenda esset impunitas, minus delinquentibus, illisque seruanda, vt magis, ac turpius delinquentes inde puniri possent. Nam duplex bonum Reipublicæ inde oriri conijcio. Primum, quod improbi magis arcerentur, videntes per hanc viam socios delicti posse puniri, & sic delicta minus dilatarentur, & secundo respub. magis purgata à malis existeret, criminibus in ea impunitis non remanentibus. 11

Valida est contra propriam confessionem defensio, si non appareat corpus delicti, sed contrarium reperiatur, vt docet Clar. *præalleg. q. nu.* 9. ex Marsil. *in pract. crim.* §. *postquam. num.* 48. & 12

Ponzin. de Cam. post *n.* 70. quam refert Gram. *consil crim.* 16. *post. n.* 5.

13 Distinguendum est autem cum Claro *ead. q. n.* 10. quod delictum, vel solo animo perfici potest, vt est hæresis, vel similia, & tunc non oportet, vt constet de corpore delicti, quia nullum adest, sed sufficit sola confessio, si sit verisimilis, aut est delictum facti externi: & hoc dupliciter, vel facti transeuntis, cuius nullum remaneat vestigium, vt adulterium, & similia, & de hoc idem dicendum, quod de peccato mentali, teste Bossio *vbi supra loc. præalleg. n.* 19. Aut est delictum facti permanentis, cuius remanent vestigia, vt est homicidium, incendium, & similia, & de his vera est præfata conclusio, non posse videlicet Reum cõdẽnari, nisi constet de corpore delicti, & hæc est cõmunis practica; Puteus de synd. *fol.* 207. *n.* 6. Bossius *loc. præalleg. post. nu.* 15. & sufficit constare ipsum delictum, vel aliquod certum ipsius vestigium, vt docet Clar. *ibid.* cum multis Doct. quos citat, & sequitur.

14 Denique validissima est defensio contra confessionem spontaneam, quando facta est super processu nullo quacunque ex causa nullitatis, quidquid secus doceant, & limitent alij Doctor. quamplurimi relati à Claro *q.* 55 *n.* 12. quod prefata exceptio locum habeat solũ in processu nullo ex defectu iurisdictionis, nam (vt subdit Clar. *ibid.* contra Doctor. à se, ipso superius adductos, quando confessio emanat sponte super processu nullo quacunq; ex causa tutior est via, quod reus absoluatur ab obseruatione iudicij, & de nouo procedatur: Ang. *consil.* 178. *circa fin. & cons.* 293. & Aug. ad Ang. *de malef. in verb. comparuerunt*

post.

post. nu. 5. & ita faciens iudex non erraret: & licet communis opinio contraria ſit recepta, & canonizata in iudicijs, & in ſcholis, vt ſubdit ib. Clar. & ſeruari poteſt à iudicibus ſæcularibus; verumtamen inter nos regulares, qui tutiorem partem ſemper eligere debemus, vel iudex abſoluat ab obſeruatione iudicij, cum reiteratione proceſſus; vel talis confeſſio non ſufficiat, niſi ad torturam, vt in ſimili dictum eſt ſupra.

De Defenſione contra propriam confeßionem factam in tormentis CAP. IX.

SVMMARIVM.

1 *Defenſio contra defenſionem in tortura ex defectu indiciorum.*
2 *Etiam quod poſt eam legitima ſuperuenerint indicia.*
3 *Defenſio ex confeſſione conditionata.*
4 *Dummodo talis conditio probetur.*
5 *Conditio tamen aliqualiter probata mitigat pœnam.*
6 *Quare conditionem apponere optima ſemper eſt cautela.*
7 *Nam probata conditione defenditur abſolute reus.*
8 *Defenſio eſt optima ſi probetur confeſſione erroneam fuiſſe, & falſam.*

IN præced. cap. dictum eſt de defenſione contra ſpontaneam confeſſionem, nunc de defenſione contra confeſſionem factam in tormentis, primo dico cum Claro *loc. cit. n.* 13. quod, ſi legitima indicia non præceſſerint, & non fuerit ſeruatus iuris ordo, talis confeſſio eſt ipſo iure nulla, nec poteſt confeſſus ex ea condemnari, etiam quod in illa perſeuerauit. Glo. *vnica in l. quæſtionis hab. ff. de quæſt.* quam ſequũtur communiter Doct. Foll. *in pract. crim. fol.* 307. *n.* 1. Marſil. *conſil.* 95. *nu.* 10. Alex. *in l. qui in aliena. §. Celſus. n.* 12. *ff. de acquir. hæred.* Iaſ. *d. §. Celſus. poſt nu.* 38. 1

conſil.

consil. 188. *n.* 2. *lib.* 2. Conrad. *in pract. fol.* 285. *limitat.* 21. Brunus *de indi. & tortura. fol.* 134. *nu.* 3. Beltran. *consil.* 226. *n.* 5. *lib.* 2. *in* 2. *par.* Marsil. *lib.* 1. *nu.* 24. *ff. de quæst.* Anton. Gomez. *cap.* 15. *delictorum. n.* 25. & est textus expressus *in l. penul. ff. de quæst.* & alij, quos citat, & sequitur Clarus ibid.

2 Et addit, quod procedit præfata conclusio, quamuis post huiusmodi confessionem extortã tormentorum vi, & indicijs legitimis non procedentibus postea legitima superuenerint indicia: nam per ea talis confessio non validatur Bart. *in l. Maritus n.* 2. *ff. de quæst.* Clar. *q.* 64. *vers. dixi etiam.* cum multis Doctoribus, quos citat, & sequitur ibi.

3 Contra vtramque confessionem spontaneam videlicet, & in tormentis, poterit quis defendi, si confessio non fuerit absoluta, & pura, sed cum aliqua limitatione, vel conditione v. g. si quis diceret, feci homicidium, sed iuste ob meam defensionem, & cum moderamine inculpatæ tutelæ: quo in casu non posset, nec deberet pro parte acceptari, & pro parte respui talis confessio; & est communis doctrina Bart. *in l. Aurelius.* §. *idem q. n.* 2. *ff. de liber. lega.*

4 Limitat Clar. *q. cit. n.* 14. & bene, quod præfata doctrina locum habet, vbi confessio non habeat contratriam præsumptionem: quia eo casu posset pro parte acceptari, & pro parte respui Bartol. *ibid.* vbi dicit, quod confessus hominem se occidisse ad sui defensionem habetur pro confesso simpliciter sine illa conditione, nisi illam concludenter probet: & potest ex tali confessione condemnari: & est communis, & ap-

& approbata decisio Bart. *ibid.* Iason. *in l. vt vim n. 13. ff. de iust. & iur.* Boss. *in tit. de Confes. post nu.* 19. Menchiaca *lib. 3. de testa. §. 23. nu.* 23. Ferrar. *cau. 5. col. prima, & 2.* Petrus Calefatus *consil. crim.* 88. *nu. 2. lib. 2.* Carrer. *pract. fol. 413. n.* 163. Boerius *decis.* 146. *post nu.* 10. Alcia. *in l. prima §. si qui simpliciter nu. 76. ff. de verb. obl.* Berous *in cap. at si Clerici. num.* 73. Simanc. *de hæret. c. 63. num.* 23. Blanc. *prac. crim. fol. 149. nu.* 35. & alij, quos citat, & sequitur Clarus ibid.

Veruntamen per hanc exceptionem, etsi non plene probatam debet Reus puniri mitiori pœna; Clarus *ead. q. num.* 15. Abbas *in c. auditis nu. 32. de præscrip.* Boss. *tit. de confes. nu.* 20. Carrer. *loc. cit. nu.* 167. Gram. *cons.* 69. dicens, quod ita semper fuit in practica obseruatum; limitat tamen Clarus *ibid.* dupliciter; primo quod non sit aliquod legitimum indicium contra ita confessum; secundo quod eodem contextu verborum reus apponat illam conditionem, quia, si prius simpliciter confessus fuisset, & deinde vellet illam conditionem apponere, nil prodesset, nisi illam plene probaret, vt dictum est, & ita concludunt, & declarant communiter Doct. vt dicit Boerius *in d. decis. 164. nu. 11. in fin. & nu. 14. in fin.* 5

Docet igitur Clar. *ead. q. nu.* 16. quod reus, qui alium ad sui defensionem interfecit, neget homicidium commisisse subijciendo, quod, si fecit, fecit ad suam defensionem, & hanc dicit esse puram negatiuam iuxta communem opinionem, teste Bossio tit. *de confes. nu.* 36. vel sufficit, quod docet Gram. *super constit. regni. fol. 13. nu.* 9. quod in eodem contextu confiteatur cum illa conditione, videlicet se iuste fecisse, & mea sententia ista con- 6

fessio debet fieri, quando factum est certum, nec potest cælari: primus vero modus positus à Claro seruari debet, quando non plene constat de facto.

7 Si enim probet reus se iuste fecisse, vt v. g. quādo sæcularis occidit furem, vel banditum, non poterit condemnari, & sic in omnibus casibus, vbi quis probauerit, se iuste fecisse: immo addit Clarus *q. 56. n. 3.* quod ad euitandam condemnationem ita, quod pro delicto quis puniri non possit, sufficit probare aliquid, ex quo appareat illud ex aliqua causa potuisse licite fieri, licet punctualiter id non probaretur, Bart. *in l. non solum §. sed, vt probari. nu. 1. ff. de no. ope. nunc.* cum quo communiter sentiunt Doct. Alex. *d. §. cum. §. sciendum. nu. 4* Gram. *consil. 57. post nu. 8.* Iason. *d. §. sciendum post num. 7.* Aug. ad Angel. *de malef. ver. de anno præsenti post nu. 5.* & ait Decius *cap. in præsentia num. 52. de probat.* quod totus mundus hāc doctrinam sequitur, & alij plurimi, quos citat, & sequitur Clarus, addens ex ijsdem optimam rationem, videlicet quod vbicunque aliquid est prohibitum, & punibile, certo, & limitato loco, vel certo, & limitato tempore, oportet, quod accusator præcise probet reum illud fecisse in illo tempore, vel loco prohibito, alias præsumitur factum loco, & tempore licito, vt concludunt præfati Doct. locis præallegatis.

8 Deniq; validissima est defensio contrà vtramq; positā confessionē, si reus plene probet confessionem illam fuisse erroneam, & falsam, probando eius errorem, & falsitatem, & hæc est cōmunis, & recepta opinio Aretini *in c. cum delicti de accusat.* Bossius *tit. de confess. post num. 60. & tit. de defen-*

defensi. reor. num. 4. & alij,quos citat,& sequitur Clarus *ead.q.nu.*17.

De defensione ex re iudicata. Cap. X.

SVMMARIVM.

1 *Optima est defensio ex re iudicata.*
2 *Distinguendum tamen de absolutione.*
3 *Punitus vero nunquam potuit iterum conueniri.*
4 *Etiam quod punitus fuerit minori pœna.*
5 *Secus si punitio cum dolo minor fuerit.*
6 *Et ab eodem iudice, & ab alio poterit Reus iterum conueniri.*

VAlida est defensio quandocunque reus in iudicio criminali probat,quod alias de eodem crimine absolutus fuerit, aut etiam condemnatus:nam eo casu non potest vlterius contra eum procedi, & ita tenent communiter Doct. *vt dicit practica. Conradi fol.* 227. *n.* 11. 1

Distinguendum est tamen iuxta superius tradita quoad absolutionem, quando quis est absolutus,vel ex causa innocentiæ, vel ex hactenus adductis,& iuxta ea,quæ dicta sunt supra, competit reo huiusmodi exceptio rei iudicatæ quoad absolutionem. 2

Quo verò ad punitionem, si reus fuit punitus ea pœna,quam requirebat qualitas delicti, nulla est difficultas,quod non potest amplius procedi. Bald. *consil.* 31. *lib.* 4. *& consil.* 202. *& consil.* 124. Paulus de Castro *consil.*118. *lib.* 1. & ita declarasse Senatum in quadam causa cuiusdam *Andreæ Marzæ.* 23 *Nouemb.*159. dicit Clar. *q.*57.*nu.*12. 3

Si autē fuit punitus Reus minori pœna,quā criminis qualitas requireret, si hoc rationabili de causa fuerit factum,non potest iterū puniri,& ita quotidie practicari dicit Clar. *loc. cit.* ex Bald. 4

cons. 34.

*conſ.*34.*l.*1.& militat ratio generalis, quod de eodem delicto ſæpius non eſt quærendum.

5 Si tamen appareat, quem punitum minori pœna, quam criminis qualitas requirebat, ſine rationabili cauſa, & in magno exceſſu, & ex parte iudicis interceſſerit fraus, vel colluſio imponendo leuem pœnam pro delicto graui cum ſcandalo aliorum, & in Reipub. perniciem poterit Reus iterum conueniri, & puniri, & ita iudicatũ fuiſſe denuo contra quendam Gaſparem Cononem dicit Clarus *loc. prꝫalleg.* & ita conſuluit in alia cauſa Paulus de Caſtro *conſil.*148.*lib.*1.

6 Quo in caſu ſimiliter poterit contra reum iterum inquiri, & procedi, & denuo condemnari, nedum ab eodem Prælato, puta à Prouinciali, ſed etiam à ſuperioribus Commiſſarijs, vel Generalibus ordinis conformiter ad ea, quæ docet Clarus *ead. q. n.*13. & 14. & 15. cum multis Doct. quos ibi citat, & ſequitur.

De defenſione ex gratia. Cap. XI.

SVMMARIVM.

1 *Defenditur etiam Reus in gratia recepta.*

2 *Quam facultatem vellet etiam reſidere apud diffinitorium Auctor.*

3 *Et ſeruari opportunè vellet.*

4 *Et idem ſeruari vellet de remiſſione iniuriarum, & de illatis damnis.*

5 *At in ſupplicatione circumſtantiæ exprimi debent.*

6 *In gratia generali non comprehenduntur delicta poſt illam emanatam commiſſa, vel etiam ante ſub ſpecie impunitatis.*

7 *Nec in ea comprehenduntur crimina atrocia, vt crimen falſi, &c.*

8 *Cætera omnia comprehenduntur crimina.*

Eſt

EST quædam alia defensio, qua reus probat delictum, sibi à Principe remissum per gratiam, quæ quidem est in vsu apud iudices sæculares, apud quos potest supremus, Princeps omnes pœnas delictorum delinquentib. remittere, & indulgere Gloss. *in l. 2. verb. concedi. C. de ind. ius. vocan.* quæ est communiter ab omnib. approbata, vt dicit Paris. *consil. 1. n. 1. lib. 4.* Apud nos vero regulares, apud quos magis abundare deberet pietas, & indulgentia, vix auditur, nec est in practica: ego quidem semel, & iterum obtinui, tam pro vniuersa mea Prouincia vsque ad certum præfinitum tempus, quam pro particularib. fratribus delinquentibus. Supremus vero Princeps apud nos, qui hoc absolute potest, absq; dubio est quicunq; Prælatus Generalis. 1

Sed ego vellem eandem auctoritatem cum plenitudine potestatis residere apud Prælatos Prouinciales non solos, neque cum solo Diffinitorio actuali, sed cum omnibus Prouinciæ Patribus: quorum duæ partes ex trib. hanc facultatem remittendi, & indulgendi prefatas delictorum pœnas haberent. 2

Et iuxta ea, quæ docet Clar. *de summo Principe ead. q. n. 2. cum multis Doct. quos citat, & sequitur,* eandem practicam vellem seruari à præfatis Generalibus, & Prouinciæ Patribus in omnib. pœnis, etiam per sententiam, & condemnationem inflictis, etiam si talis sententia in rem iudicatam pertransierit, quandocunque illis expedire videbitur. 3

Et similiter iuxta ea, quæ docet Clar. *ead. q. n. 3.* vellem præfatos Generales, vel Prouinciæ Patres pro bono pacis posse absolute remittere 4

quas-

quascunque iniurias, & damna quæcunque singularium personarum pro bono pacis, & Religionis absque aliquo partium consensu, si aliter fieri nequierit: nam cum hæc sit communis conclusio, à qua nullus discrepat quoad sæculares (vt dicit Clarus *ibid.*) quanto magis debet habere locum inter nos regulares, qui maiorem vitæ perfectiorem profitemur, & ex votis, præsertim ex voto obedientiæ, renunciauimus omnibus, quæ non sunt contra Regulam, & animam nostram?

5 Aduertere autem debent, qui huiusmodi gratiam impetrare volunt ex doctrina eiusdẽ Clari *ead. q. n. 8.* vt in supplicatione, vel notificatione suæ causæ omnia exprimant, quæ verisimiliter potuissent animum Prælatorum retrahere à petitæ gratiæ concessione, si ea resciuissent, ad hoc, vt gratia valida sit, vt docent quãplurimi Doct. quos citat, & sequitur Clar. *ibid.*

6 Denique notandum iuxta ea, quæ docet Clar. *ibid. n.* 10. & inde cum multis Doctorum allegationibus, quod, si aliquando contingat generalem fieri indulgẽtiam delictorum per statutum, vel decretum in aliqua vna Prouincia; nullatenus debet intelligi de futuris delictis, & in posterum committendis post publicationem dicti decreti, vel statuti. Nec debet prodesse illi, qui sub spe impunitatis eiusdem decreti ante eius publicationem aliquod crimen commiserit.

7 Neque comprehendi vnquam debent atrocia, crimina, & specialiter crimen falsi, vt docet Clarus *ibid.* secundum ius commune, & communem obseruantiam, nisi specialiter exprimantur.

8 Cætera vero crimina totaliter abolita, & extincta esse per huiusmodi generales, vel etiã particula-

ticulares indulgentias iuxta communissimam, & receptissimam doctrinam, tradit Clarus cum multis Doctoribus in locis præallegatis: quam seruari vellem, & practicari in Religionibus pro eorum pace, ac tranquillitate, & quiete, & Religionis perfectione, quas ob causas, & non aliter similes indulgentiæ concedendæ.

De defensione contra iudicem. Cap. XII.

SVMMARIVM.

1 *Defenditur Reus opponendo iudicis inimicitiam.*
2 *Et sufficit probare inimicitiam, licet iudex amicum se assereret.*
3 *Idem si iudex affinis, vel consanguineus sit querelantis.*
4 *Idem si iudex sit excommunicatus.*

PRima defensio aduersus iudicem est, si sit inimicus capitalis ob aliquam causam de superius allegatis in tractatu de testibus & est text. clarus *c. veniens. de iureiur.* Fel. *in c. repellantur. de accus. n. 6.* 1

Et licet iudex callide se amicum fingeret, vt sub hoc prætextu posset vlcisci contra inimicum reum, sufficit reo iustam causam inimicitiæ allegare, & probare ad sui defensionem Felin. *in c. cum oportet. de accusat. num.* 14. Iason. *in l. Apertissimum. C. de iudicijs nu.* 7. Marsil. *in l.* 1. *§. Præterea. de quæst. nu.* 3. 2

Secunda defensio est, si iudex sit affinis, vel consanguineus querelantis 4. *q.* 8. *c.* absens, & inter nos regulares æquiualeret maxima, & notissima inter iudicem, & querelantem amicitia, vel notum interesse. 3

Tertia defensio est, si iudex esset excõmunicatus *c. ad probandum, de sent. & re iud. & c. delicti filij.* 4
de ex-

de except. & *c. si vero. de sent. excom.* & *cap. cum speciali. de appellat.* nam eo casu non potest iudex aliquem actũ iuridice exercere, vt constat ex communi, & ex præfatis textibus.

De defensione ex causa innocentiæ. Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Innocentiæ probatio optima est defensio.*
2 *Quæ locum habet etiam post latam sententiam.*
3 *Et probari potest domesticis testibus.*
4 *Probatur etiam ex coniecturis diuersimode.*

1 INnocentiæ magnam esse vim omnes vbique norunt, & fatentur, & ideo illam adducens in sui defensionem prorsus est audiendus, & ad illam ostendendam semper admitti debent probationes. *l. si non defendantur. ff. de pœnis.* Iason. *consil. 175. lib. 2.*

2 Adeo, vt etiam post latam sententiam illa nullatenus debet exequi, si, postquam lata fuerit, cõstiterit de innocentia: Innoc. *in c. significantibus. de purgat. vulg.* Bald. *in l. 1. §. si filius. ff. ne quis eum, qui in ius.*

3 Habet præterea hoc priuilegium innocentia, quod probari potest testibus domesticis, & quomodocunq; coniunctis *c. tam litteris.* & *c. veniens. de test.* & *l. 5. §. ad q.*

4 Sunt vlterius multæ coniecturæ aliqualiter probantes innocentiam, plus minusúe iuxta earum numerum, & qualitatem Menoch. *de præsumpt. li. 5. præsumpt. 49. nu. 7.* Prima coniectura est, si Reus facile fugere potuit, & non fugit. Alciat. *respons. 453. n. 5.* Bart. *in l. si quis fugitiuus. §. 1. ff. de edil. edic.* secunda coniectura est, si reus iudici spon-

dici spontè se præsentet. Cepol. *consil. crim.* 31. *n.* 8. Blanc. *pract. crim.* 1. *par. nu.* 121. Marsil. *pract. crim.* § *diligenter. n.* 204. Tertia est, cum accusatus sponte carcerem ingreditur Gram. *consil. crimin.* 29. *n.* 32. Vel quando sponte torturæ se subijcit. Lucas de Penna. *l.* 3. *vers.* 107. Quarta est, si socius criminis moriturus exculpet prætensum consocium, quãuis eum prius accusauerit Marsil. *loc. cit.* §. *restat.* & Blanc. *ibid. n.* 136. Quinta est, si iam suspẽso, vel gladio percusso Reo, qui se prius innocentem protestatus fuerat, mori non potuit, vel fracto laqueo, vel alia causa hominibus occulta, quia videtur miraculum ad comprobationem innocentię. Luc. de Penna, *in l.* 1. *col.* 7. *vers. sed pone. C. de desert. l.* 12. Puteus de synd. *in verb. pœna c. an si iudex.* Decius *l. fauorabiliores. ff. de reg. iur.* & alij. limitat tamen Bald. *in cap. venerabili. de test.* dummodo non clare constet de delicto morte puniendo: quia tunc non præsumitur miraculum; sed incantationes, & præstigia reputari possunt.

De Defensione, quæ totaliter excusat à delicto commisso. CAP. XIV.

SVMMARIVM.

1 *A delicto commisso totaliter excusant furor, & insania.*
2 *Etiamsi post commissum delictum superuenerint.*
3 *Etiamsi superuenerint post latam sententiam.*
4 *Idem omninò de delicto in somnis commisso cum limitationibus.*
5 *Ignorantia, etiam iuris inuincibilis totaliter excusat.*
6 *Excusat etiam superioris mandatum.*
7 *Excusat etiam vis, & metus cadens in constantem virum.*
8 *Excusat etiam iusta credulitas cum iusta causa.*

1 POst defensiones, quæ sufficiunt ad liberandum reum, agendum est breuiter de illis, quæ totaliter excusant à delictis iam commissis, & primo loco est furor, & insania; si enim delinquens tempore commissi criminis erat furiosus, vel amens, non potest propter illud puniri *l. infans. ff. ad leg. Corn. de sicar.* & est approbata sententia, vt dicit Piazza. *lib. 1. delictorum cap. 20. n. 1.* ita seruatum esse pluries in senatu Mediolanensi docet Clar. *q. 60. n. 4.*

2 Quæ conclusio locum habet, etiamsi delinquens tempore commissi delicti erat sanę mentis, & postea effectus est furiosus, vel amens Bald. *in l. furiosum. C. qui testam. fac. pos.* & est communis opinio, vt attestatur Iason. *d. l. nu. 8.* & plurimi alij Doct. quos adducit, & sequitur Clar. *loc. cit.*

3 Quæ etiam conclusio militat, vt docet Clar. *ad. q. n. 5.* si delinquens perseuerauerit sanę mentis vsque ad sententiam inclusiuè, & deinde post condemnationem fuerit effectus furiosus, vel amens, quia contra talem non potest fieri exequutio. Et hæc est verissima, quoad nos regulares, quibus non competunt pœnæ confiscationis bonorum, de quibus tantum limitat Clarus, & præfata conclusio est communis, vt dicit Menchiaca *controuer. Illustr. cap. 96. post. n. 9.* & alij.

4 Secundo loco totaliter excusata delicto, quod aliquis dormiendo commisit: non enim est mentis compos dormiens plusquam furiosus, vel amens: limitat tamen Clarus, & bene *ead. q. n. 10.* hoc verum esse, quando similia commisso delicto euenire solent in somnis delinquenti, vt de multis auditur, quod surgunt de lecto, euaginant ensem, & similia faciunt: limitat etiam ibid. quod

præca-

præcauere debet adhibendo debitas diligentias talis naturæ suæ proprietatis conscius. v. g. claudendo ostium, commonendo socios, vel alios de sua familia, remouendo arma è suo cubili, & similia, si enim debitas non adhiberet diligentias, esset in culpa, & puniretur saltem pœnâ extraordinaria Bart. *in l. pœni. ad l. g. Pomp. de parri.* & est communis opinio, vt ait Didacus *in repet. c. si furiosus fol.* 310. *n.* 6 & alij.

Ignorantia etiam inuincibilis iuris excusat ad 5
omnem pœnam euitandam, & est communis opinio Cepol. *consil. crim.* 18. *nu.* 5. Gratus *consil.* 49. *n.* 35. *lib.* 2. & alij, at ignorantia statuti contra delictum, quod est punibile, & prohibitum etiam secundum ius commune, non excusat debentem scire, sicut nec etiam in iudice non excusat ignorantia iuris, cum ex munere scire teneatur Puteus de synd. *fol.* 300. *n.* 1. & alij.

Itē excusat mandatū superioris, si quod fit, nō 6
sit de genere prohibitorū, & de sui natura delictū: Clar. ad hāc *q. n.* 12. cū multis Doct. quos refert; limitat etiā ibid. quod pręfata cōclusio militat in delictis leuibus, non autē in atrocibus, in quibus non excusat in totum, sed, vt mitius puniantur.

Similiter excusat, quando quis metu cadente in 7
constantem virum, vel vi aliquod committit delictū, & est cōmunis opinio, vt ait Dec. *in l. vt vim n.* 2. *ff. de iust. & iur.* Car. *fol.* 421. *n.* 173. & alij.

Denique excusat omnis iusta credulitas, & est 8
communis opinio, vt dicit Curtius Iunior. *consil.* 132. *num.* 1. Villalob. *collect. communium opi. littera* C. *nu.* 23. & similiter quælibet iusta causa, Glos. *in l. Plagi. in verb. iuxta. C. de Plag.* quā dicūt esse cōmuniter approb. multi Doct. quos refert, & seq.

8 Octauo sufficit ad minuendam pœnam iustus dolor,& quælibet consimilis causa aliqualiter iusta ad id faciendum,quod imponitur.

9 Nono mitius punitur, qui clam,& cum cautela,& circumspectione delinquit,quam qui apertè,& effrenatè,si delicta sint ex sui natura illicita: secus,si alias essent licita, sed ex aliqua circumstātia redderentur illicita: vt sunt, contractus tutoris cum pupillo, & similia,quia tunc magis punitur,qui ea clam committit,quia præsumitur eum non ignorare illud illicitum fuisse, quod ignorare præsumeretur,si manifestè fecisset.

10 Decimo , Pœnitentia voluntaria semper minuit pœnam,vt colligitur ex Claro *q.* 60. *nu.* 17. quidquid alij prolixe dicant: non tamen liberat ab accusatione, nec à totali pœna , vt dictum est supra,nisi in crimine hæresis ; non autem eos,qui fallò de hæresi accusassent;vt docet Clar. *ibid.*

11 Vndecimo, minuit pœnam bona vox , qualitas, & fama delinquentis, & similiter aliqua virtutis,vel nobilitatis, vel dignitatis, vel gradus eminentia , vel etiam artis alicuius magna peritia, & excellentia, vel meritorum probatio in remp. vel apud nos in Generalem vel in Protectorem, vel in summum Pontificem.

12 Duodecimo , valida est etiam defensio ad minuendam pœnam,si delictum probetur commissum sine dolo.

13 Tertiodecimo , magis valida est etiam defensio,si magna sit multitudo delinquentium , præsertim,si inter eos essent viri eminentes,ex quorū punitione magnū oriretur scandalū , & inde maius esset detrimentū Reip. punire,quā indulgere: nā eo casu nedū minuenda esset pœna , sed etiam

ali-

aliquando remittenda totaliter, & silentium imponendum iudicis arbitrio.

Quartodecimo; sufficit ad minuendam pœnã antiquitas delicti intra præscriptionẽ: nam extra præscriptionẽ absolute, ac totaliter indulgetur, nisi criminis atrocitas constaret, *vt dictum est sup.* 14

Quintodecimo; Amicitia cum iudice supremo, puta, apud nos cum Generali, vel cum Protectore, vel cum summo Pontifice, sufficiens est causa ad minuendam pœnam, si ipsi velint: sed iudices inferiores, vt Prouinciales, & similes nequaquam id possunt. 15

Denique spontanea confessio validissima est defensio ad minuendam pœnam, & apud nos est valde in vsu, & continuò practicatur: & est antiqua ordinis constitutio, & Patrum traditio, & videtur conformis Regulæ, ac beatissimi Patris nostri Francisci sanctissimæ intentioni *in cap. 7. Regulæ*, vbi dicit: si qui fratrum mortaliter peccauerint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit, vt recurratur ad solos Ministros Prouinciales, teneantur prædicti Fratres ad illos recurrere. Ministri verò, si presbyteri sunt, cum misericordia iniungant illis pœnitentiam, si verò presbyteri non sunt, iniungi faciant per alios Sacerdotes ordinis, sicut eis secundum Deum melius videbitur expedire, &c. Quod vtinam in Religione seruaretur: vtillimum namque ordini esset, maximèque salutare, & in maximum Reip. bonum vergeret, nec omnia tractanda essent iuridice, & criminaliter maxima cũ inquiete, ac perturbatione fratrum, & Reipublicæ, & Ordinis pernicie, ac detrimento maximo. 16

Qua in re grauissimè errant Prælati, qui nedũ 17

8 Octauo sufficit ad minuendam pœnam iustus dolor, & quælibet consimilis causa aliqualiter iusta ad id faciendum, quod imponitur.

9 Nono mitius punitur, qui clam, & cum cautela, & circumspectione delinquit, quam qui apertè, & effrenatè, si delicta sint ex sui natura illicita: secus, si alias essent licita, sed ex aliqua circumstátia redderentur illicita: vt sunt, contractus tutoris cum pupillo, & similia, quia tunc magis punitur, qui ea clam committit, quia præsumitur eum non ignorare illud illicitum fuisse, quod ignorare præsumeretur, si manifestè fecisset.

10 Decimo, Pœnitentia voluntaria semper minuit pœnam, vt colligitur ex Claro *q.* 60. *nu.* 17. quidquid alij prolixe dicant: non tamen liberat ab accusatione, nec à totali pœna, vt dictum est supra, nisi in crimine hæresis; non autem eos, qui falsò de hæresi accusassent; vt docet Clar. *ibid.*

11 Vndecimo, minuit pœnam bona vox, qualitas, & fama delinquentis, & similiter aliqua virtutis, vel nobilitatis, vel dignitatis, vel gradus eminentia, vel etiam artis alicuius magna peritia, & excellentia, vel meritorum probatio in remp. vel apud nos in Generalem vel in Protectorem, vel in summum Pontificem.

12 Duodecimo, valida est etiam defensio ad minuendam pœnam, si delictum probetur commissum sine dolo.

13 Tertiodecimo, magis valida est etiam defensio, si magna sit multitudo delinquentium, præsertim, si inter eos essent viri eminentes, ex quorũ punitione magnũ oriretur scandalũ, & inde maius esset detrimentũ Reip. punire, quã indulgere: nã eo casu nedũ minuenda esset pœna, sed etiam

ali-

aliquando remittenda totaliter, & silentium imponendum iudicis arbitrio.

Quartodecimo; sufficit ad minuendam pœnã antiquitas delicti intra præscriptionẽ: nam extra præscriptionẽ absolute, ac totaliter indulgetur, nisi criminis atrocitas constaret, *vt dictum est sup.* 14

Quintodecimo; Amicitia cum iudice supremo, puta, apud nos cum Generali, vel cum Protectore, vel cum summo Pontifice, sufficiens est causa ad minuendam pœnam, si ipsi velint: sed iudices inferiores, vt Prouinciales, & similes nequaquam id possunt. 15

Denique spontanea confessio validissima est defensio ad minuendam pœnam, & apud nos est valde in vsu, & continuò practicatur: & est antiqua ordinis constitutio, & Patrum traditio, & videtur conformis Regulæ, ac beatissimi Patris nostri Francisci sanctissimæ intentioni *in cap. 7. Regulæ*, vbi dicit: si qui fratrum mortaliter peccauerint, prò illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit, vt recurratur ad solos Ministros Prouinciales, teneantur prædicti Fratres ad illos recurrere. Ministri verò, si presbyteri sunt, cum misericordia iniungant illis pœnitentiam, si verò presbyteri non sunt, iniungi faciant per alios Sacerdotes ordinis, sicut eis secundum Deum melius videbitur expedire, &c. Quod vtinam in Religione seruaretur: vtillimum namque ordini esset, maximèque salutare, & in maximum Reip. bonum vergeret, nec omnia tractanda essent iuridice, & criminaliter maxima cũ inquiete, ac perturbatione fratrum, & Reipublicæ, & Ordinis pernicie, ac detrimento maximo. 16

Qua in re grauissimè errant Prælati, qui nedũ 17

8 Octauo sufficit ad minuendam pœnam iustus dolor,& quælibet consimilis causa aliqualiter iusta ad id faciendum,quod imponitur.

9 Nono mitius punitur, qui clam,& cum cautela,& circumspectione delinquit,quam qui apertè,& effrenatè,si delicta sint ex sui natura illicita: secus,si alias essent licita, sed ex aliqua circumstātia redderentur illicita: vt sunt, contractus tutoris cum pupillo, & similia,quia tunc magis punitur,qui ea clam committit,quia præsumitur eum non ignorare illud illicitum fuisse, quod ignorare præsumeretur,si manifestè fecisset.

10 Decimo, Pœnitentia voluntaria semper minuit pœnam,vt colligitur ex Claro *q. 60. nu.* 17. quidquid alij prolixe dicant: non tamen liberat ab accusatione, nec à totali pœna, vt dictum est supra,nisi in crimine hæresis; non autem eos,qui fallò de hæresi accusassent; vt docet Clar. *ibid.*

11 Vndecimo, minuit pœnam bona vox, qualitas, & fama delinquentis, & similiter aliqua virtutis, vel nobilitatis, vel dignitatis, vel gradus eminentia, vel etiam artis alicuius magna peritia, & excellentia, vel meritorum probatio in remp. vel apud nos in Generalem vel in Protectorem, vel in summum Pōntificem.

12 Duodecimo, valida est etiam defensio ad minuendam pœnam,si delictum probetur commissum sine dolo.

13 Tertiodecimo, magis valida est etiam defensio,si magna sit multitudo delinquentium, præsertim,si inter eos essent viri eminentes,ex quorū punitione magnū oriretur scandalū, & inde maius esset detrimentū Reip. punire,quā indulgere: nā eo casu nedū minuenda esset pœna, sed etiam

ali-

aliquando remittenda totaliter, & silentium imponendum iudicis arbitrio.

Quartodecimo; sufficit ad minuendam pœnã antiquitas delicti intra præscriptionẽ: nam extra præscriptionẽ absolute, ac totaliter indulgetur, nisi criminis atrocitas constaret, *vt dictum est sup.* 14

Quintodecimo; Amicitia cum iudice supremo, puta, apud nos cum Generali, vel cum Protectore, vel cum summo Pontifice, sufficiens est causa ad minuendam pœnam, si ipsi velint: sed iudices inferiores, vt Prouinciales, & similes nequaquam id possunt. 15

Denique spontanea confessio validissima est defensio ad minuendam pœnam, & apud nos est valde in vsu, & continuò practicatur: & est antiqua ordinis constitutio, & Patrum traditio, & videtur conformis Regulæ, ac beatissimi Patris nostri Francisci sanctissimæ intentioni *in cap. 7. Regulæ*, vbi dicit: si qui fratrum mortaliter peccauerint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit, vt recurratur ad solos Ministros Prouinciales, teneantur prædicti Fratres ad illos recurrere. Ministri verò, si presbyteri sunt, cum misericordia iniungant illis pœnitentiam, si verò presbyteri non sunt, iniungi faciant per alios Sacerdotes ordinis, sicut eis secundum Deum melius videbitur expedire, &c. Quod vtinam in Religione seruaretur: vtillimum namque ordini esset, maximèque salutare, & in maximum Reip. bonum vergeret, nec omnia tractanda essent iuridice, & criminaliter maxima cũ inquiete, ac perturbatione fratrum, & Reipublicæ, & Ordinis pernicie, ac detrimento maximo. 16

17 Qua in re grauissimè errant Prælati, qui nedũ

8 Octauo sufficit ad minuendam pœnam iustus dolor, & quælibet consimilis causa aliqualiter iusta ad id faciendum, quod imponitur.

9 Nono mitius punitur, qui clam, & cum cautela, & circumspectione delinquit, quam qui apertè, & effrenatè, si delicta sint ex sui natura illicita: secus, si alias essent licita, sed ex aliqua circumstātia redderentur illicita: vt sunt, contractus tutoris cum pupillo, & similia, quia tunc magis punitur, qui ea clam committit, quia præsumitur eum non ignorare illud illicitum fuisse, quod ignorare præsumeretur, si manifestè fecisset.

10 Decimo, Pœnitentia voluntaria semper minuit pœnam, vt colligitur ex Claro *q.* 60. *nu.* 17. quidquid alij prolixe dicant: non tamen liberat ab accusatione, nec à totali pœna, vt dictum est supra, nisi in crimine hæresis; non autem eos, qui fallò de hæresi accusassent; vt docet Clar. *ibid.*

11 Vndecimo, minuit pœnam bona vox, qualitas, & fama delinquentis, & similiter aliqua virtutis, vel nobilitatis, vel dignitatis, vel gradus eminentia, vel etiam artis alicuius magna peritia, & excellentia, vel meritorum probatio in remp. vel apud nos in Generalem vel in Protectorem, vel in summum Pontificem.

12 Duodecimo, valida est etiam defensio ad minuendam pœnam, si delictum probetur commissum sine dolo.

13 Tertiodecimo, magis valida est etiam defensio, si magna sit multitudo delinquentium, præsertim, si inter eos essent viri eminentes, ex quorū punitione magnū oriretur scandalū, & inde maius esset detrimentū Reip. punire, quā indulgere: nā eo casu nedū minuenda esset pœna, sed etiam

ali-

aliquando remittenda totaliter, & silentium imponendum iudicis arbitrio.

Quartodecimo; sufficit ad minuendam pœnã antiquitas delicti intra præscriptionẽ: nam extra præscriptionẽ absolute, ac totaliter indulgetur, nisi criminis atrocitas constaret, *vt dictum est sup.* 14

Quintodecimo; Amicitia cum iudice supremo, puta, apud nos cum Generali, vel cum Protectore, vel cum summo Pontifice, sufficiens est causa ad minuendam pœnam, si ipsi velint: sed iudices inferiores, vt Prouinciales, & similes nequaquam id possunt. 15

Denique spontanea confessio validissima est defensio ad minuendam pœnam, & apud nos est valde in vsu, & continuò practicatur: & est antiqua ordinis constitutio, & Patrum traditio, & videtur conformis Regulæ, ac beatissimi Patris nostri Francisci sanctissimæ intentioni *in cap. 7. Regulæ*, vbi dicit: si qui fratrum mortaliter peccauerint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit, vt recurratur ad solos Ministros Prouinciales, teneantur prædicti Fratres ad illos recurrere. Ministri verò, si presbyteri sunt, cum misericordia iniungant illis pœnitentiam, si verò presbyteri non sunt, iniungi faciant per alios Sacerdotes ordinis, sicut eis secundum Deum melius videbitur expedire, &c. Quod vtinam in Religione seruaretur: vtillimum namque ordini esset, maximèque salutare, & in maximum Reip. bonum vergeret, nec omnia tractanda essent iuridice, & criminaliter maxima cũ inquiete, ac perturbatione fratrum, & Reipublicæ, & Ordinis pernicie, ac detrimento maximo. 16

Qua in re grauissimè errant Prælati, qui nedũ 17

 seuerè,

1 POst defensiones, quæ sufficiunt ad liberandum reum, agendum est breuiter de illis, quæ totaliter excusant à delictis iam commissis, & primo loco est furor, & insania; si enim delinquens tempore commissi criminis erat furiosus, vel amens, non potest propter illud puniri *l. infans. ff. ad leg Corn. de sicar.* & est approbata sententia, vt dicit Piazza. *lib. 1. delictorum cap. 20. n.* 1. ita seruatum esse pluries in senatu Mediolanensi docet Clar. *q. 60. n. 4.*

2 Quæ conclusio locum habet, etiamsi delinquens tempore commissi delicti erat sanę mentis, & postea effectus est furiosus, vel amens Bald. *in l. furiosum. C. qui testam. fac. pos.* & est communis opinio, vt attestatur Iason. *d. l. nu. 8.* & plurimi alij Doct. quos adducit, & sequitur Clar. *loc. cit.*

3 Quæ etiam conclusio militat, vt docet Clar. *ad. q. n. 5.* si delinquens perseuerauerit sanę mentis vsque ad sententiam inclusiuè, & deinde post condemnationem fuerit effectus furiosus, vel amens, quia contra talem non potest fieri exequutio. Et hæc est verissima, quoad nos regulares, quibus non competunt pœnæ confiscationis bonorum, de quibus tantum limitat Clarus, & præfata conclusio est communis, vt dicit Menchiaca *controuer. Illustr. cap. 96. post. n. 9.* & alij.

4 Secundo loco totaliter excusata delicto, quod aliquis dormiendo commisit: non enim est mentis compos dormiens plusquam furiosus, vel amens: limitat tamen Clarus, & bene *ead. q. n.* 10. hoc verum esse, quando similia commisso delicto euenire solent in somnis delinquenti, vt de multis auditur, quod surgunt de lecto, euaginant ensem, & similia faciunt: limitat etiam ibid. quod præca-

præcauere debet adhibendo debitas diligentias talis naturæ suæ proprietatis conscius. v. g. claudendo ostium, commonendo socios, vel alios de sua familia, remouendo arma è suo cubili, & similia, si enim debitas non adhiberet diligentias, esset in culpa, & puniretur saltem pœnâ extraordinaria Bart. *in l. pœni. ad leg. Pomp. de parri.* & est communis opinio, vt ait Didacus *in repet. c. si furiosus fol.* 310. *n.* 6. & alij.

Ignorantia etiam inuincibilis iuris excusat ad omnem pœnam euitandam, & est communis opinio Cepol. *consil. crim.* 18. *nu.* 5. Gratus *consil.* 49. *n.* 35. *lib.* 2. & alij, at ignorantia statuti contra delictum, quod est punibile, & prohibitum etiam secundum ius commune, non excusat debentem scire, sicut nec etiam in iudice non excusat ignorantia iuris, cum ex munere scire teneatur Puteus de synd. *fol.* 300. *n.* 1. & alij. 5

Itē excusat mandatū superioris, si quod fit, nō sit de genere prohibitorū, & de sui natura delictū: Clar. ad hāc *q. n.* 12. cū multis Doct. quos refert; limitat etiā ibid. quod pręfata cōclusio militat in delictis leuibus, non autē in atrocibus, in quibus non excusat in totum, sed, vt mitius puniantur. 6

Similiter excusat, quando quis metu cadente in constantem virum, vel vi aliquod committit delictū, & est cōmunis opinio, vt ait Dec. *in l. vt vim n.* 2. *ff. de iust. & iur.* Car. *fol.* 421. *n.* 173. & alij. 7

Denique excusat omnis iusta credulitas, & est communis opinio, vt dicit Curtius Iunior. *consil.* 132. *num.* 1. Villalob. *collect. communium opi. littera* C. *nu.* 23. & similiter quælibet iusta causa, Glos. *in l. Plagi. in verb. iuxta. C. de Plag.* quā dicūt esse cōmuniter approb. multi Doct. quos refert, & seq. 8

Clarus *ead. q. n.* 18. Cæterum, si ea sit iniusta secundum eumdem Clarum ibid. non excusat, licet præfata Glos. cum ijsdem Doct. contrarium sentiat: sed mea sententia cum Claro sentiendum sine alia distinctione, licet ipse subtilius distinguat, sed non conformiter ad obseruantiam regularem secundum meam sententiam. Vide ibi.

De defensione ad minuendam pœnam. CAP. XV.

SVMMARIVM.

1 *Minuit pœnam si delinquens fuerit minoris ætatis.*
2 *Item senectus minuit pœnam.*
3 *Item ira ex iusta causa.*
4 *Item amor nimius, & inordinatus.*
5 *Item prodigalitas in delictis omissionis.*
6 *Item ebrietas, quæ etiam aliquando totaliter liberat.*
7 *Item prouocatio aduersarij.*
8 *Item iustus dolor, & qualibet consimilis causa.*
9 *Item si clam, & c[illegible]è commissum est delictum.*
10 *Item pœnitentia voluntaria.*
11 *Item bona fama, & aliqua eminentia status, vel virtutis.*
12 *Item si commissum delictum fuerit absque dolo.*
13 *Item magna delinquentium multitudo.*
14 *Item antiquitas delicti.*
15 *Item amicitia, vel coniunctio cum supremo iudice.*
16 *Item spontanea confessio ante iudicis inquisitionem.*
17 *Errant Prælati barbari tales repellentes.*
18 *Hinc ferè penitus extinctus, & abolitus recursus.*
19 *Etiam in leuioribus causis.*
20 *Quæ ex crudelitate Prælatorum ortum habent.*

1 CONgerit Clarus *sent. lib. 5. §. fin. prac. crim. q.* 60. multos, & graues Doctores cum allegationibus locorũ, ex quibus colligit multa, quæ ad minuendas delictorum pœnas proficiunt quem sequens breuitati studens à citatione Doctor. prorsus abstinebo, & defensiones ad minuẽdas pœnas ab eo ibid. collectas breuiter explicabo,

cabo, quarum prima est, si delinquens fuerit minor quatuordecim annorum, & cum inter nos regulares nullus possit esse professus minor sexdecim annis, vix, vel parum habet locum prædicta defensio, præsertim cum apud nos non sit in vsu: tamen vsque ad annum 24. inclusiue videntur posse delinquentes mitius puniri iuxta tradita à Claro *ibid.* in alijs vero Religionibus, vbi nouitij sunt minores quatuordecim annis, tanto mitius puniendi sunt, quanto minus fuerit ætas, vel omnino liberandi; saltem quoad pœnas graues, & per sententias in scriptis imponendas, nisi sint atrocia delicta.

Secunda defensio ad minuendam pœnam est 2 senectus, & quo prouectior, eo mitior sit pœna.

Ira etiam, quæ breuis est furor, & ideo sufficit 3 ad minuendam pœnam, si tamen ira proueniat ex iusta causa, secus autem si ex iniusta, qua in re iudicis arbitrium præualet.

Quarta defensio est, si delictum fuit commis- 4 sum ex nimio amore, qui est etiam quædam furoris species, nisi atrocitas criminis id non permitteret, vt, si quis poneret scalas ad monasterium sanctimonialium, & similia.

Quinta defensio est, si delinquens fuit prodi- 5 gus, & delinquat omittendo, non autem committendo, quia tunc punitur sicut & cæteri.

Sexto minuitur pœna delinquenti ex ebrieta- 6 te, etsi ebrietas contigisset absque delinquentis culpa, vt, si consocij sal in vinum coniecissent ipso delinquente inscio, excusaretur etiam à toto, & liberandus esset secundum Clarum loc. cit.

Septimo prouocatus mitius est puniendus, 7 quia præsumitur facere id, quod facit, causa se defendendi.

Octa-

8 Octauo sufficit ad minuendam pœnam iustus dolor,& quælibet consimilis causa aliqualiter iusta ad id faciendum,quod imponitur.

9 Nono mitius punitur, qui clam,& cum cautela,& circumspectione delinquit,quam qui apertè,& effrenatè,si delicta sint ex sui natura illicita: secus,si alias essent licita, sed ex aliqua circumstātia redderentur illicita: vt sunt, contractus tutoris cum pupillo, & similia,quia tunc magis punitur,qui ea clam committit,quia præsumitur eum non ignorare illud illicitum fuisse, quod ignorare præsumeretur,si manifestè fecisset.

10 Decimo, Pœnitentia voluntaria semper minuit pœnam, vt colligitur ex Claro *q.* 60. *nu.* 17. quidquid alij prolixe dicant: non tamen liberat ab accusatione, nec à totali pœna, vt dictum est supra,nisi in crimine hæresis; non autem eos,qui fallò de hæresi accusassent; vt docet Clar. *ibid.*

11 Vndecimo, minuit pœnam bona vox, qualitas, & fama delinquentis, & similiter aliqua virtutis,vel nobilitatis, vel dignitatis, vel gradus eminentia, vel etiam artis alicuius magna peritia, & excellentia, vel meritorum probatio in remp. vel apud nos in Generalem vel in Protectorem, vel in summum Pontificem.

12 Duodecimo, valida est etiam defensio ad minuendam pœnam,si delictum probetur commissum sine dolo.

13 Tertiodecimo, magis valida est etiam defensio,si magna sit multitudo delinquentium, præsertim,si inter eos essent viri eminentes,ex quorū punitione magnū oriretur scandalū, & inde maius esset detrimentū Reip. punire,quā indulgere: nā eo casu nedū minuenda esset pœna, sed etiam

ali-

aliquando remittenda totaliter, & silentium imponendum iudicis arbitrio.

Quartodecimo; sufficit ad minuendam pœnã antiquitas delicti intra præscriptionẽ: nam extra præscriptionẽ absolute, ac totaliter indulgetur, nisi criminis atrocitas constaret, *vt dictum est sup.* 14

Quintodecimo; Amicitia cũ iudice supremo, puta, apud nos cum Generali, vel cum Protectore, vel cum summo Pontifice, sufficiens est causa ad minuendam pœnam, si ipsi velint: sed iudices inferiores, vt Prouinciales, & similes nequaquam id possunt. 15

Denique spontanea confessio validissima est defensio ad minuendam pœnam, & apud nos est valde in vsu, & continuò practicatur: & est antiqua ordinis constitutio, & Patrum traditio, & videtur conformis Regulæ, ac beatissimi Patris nostri Francisci sanctissimæ intentioni *in cap. 7. Regulæ*, vbi dicit: si qui fratrum mortaliter peccauerint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit, vt recurratur ad solos Ministros Prouinciales, teneantur prædicti Fratres ad illos recurrere. Ministri verò, si presbyteri sunt, cum misericordia iniungant illis pœnitentiam, si verò presbyteri non sunt, iniungi faciant per alios Sacerdotes ordinis, sicut eis secundum Deum melius videbitur expedire, &c. Quod vtinam in Religione seruaretur: vtillimum namque ordini esset, maximèque salutare, & in maximum Reip. bonum vergeret, nec omnia tractanda essent iuridice, & criminaliter maxima cũ inquiete, ac perturbatione fratrum, & Reipublicæ, & Ordinis pernicie, ac detrimento maximo. 16

Qua in re grauissimè errant Prælati, qui nedũ 17

 seuerè,

seuerè, sed potius barbarè subditos repellunt, omnique expoliant confidentia, seipsos prius charitate spoliantes.

18 Inde sensibus vsurpamus, manu tangimus, & quotidiana experientia discimus totaliter abolitum, & penitus extinctum inter nos huiusmodi salutarem, ac sanctum recursum religiosa, & religiosis digna mortificatione plenissimum, & paci, tranquillitati, quieti, & regulari obseruantiæ maximè condecentem.

19 Quin vix reperitur nostro æuo frater quantumuis infimi gradus, & infimæ notæ, qui nolit magno supercilio iuridice, magnoque cum strepitu suas defendere causas, etiã in rebus minimis in totalem Reipub. ac Religionis euersionem.

20 Quæ omnia ex nimia Prælatorum crudelitate, illorumque barbarie ortum habuisse, & eum excessus gradum obtinuisse nullatenus est ambigendum: & ego maximo cum dolore vidi semel Prçlatum Prouincialem repulisse crudeliter quédam fratrem, qui recursum ad præfatum Prouincialem habuit, pœnitere volens, & suum sponte confiteri delictum: quod, cum non obtinuisset, magna inde sequuta fuêre scandala, maximique strepitus, fratrum agitationes, & euagationes, processuum formationes, carcerationes, & priuationes, & mille talia inconuenientia, quæ forte sequuta non fuissent, si peccatum confiteri volentis audisset Prælatus, & pœnitentiam imposuisset salutarem, salutariaque inde adhibuisset, ac opportuna remedia.

DE

DE REORVM DAMNATIONE.

Tractatus decimi Pars Tertia.

PRÆAMBVLVM.

Cvm in hoc Tractatu agatur de definitiua sentẽtia, & vltimo cuiuscũq; iudicij termino, qui vel in absolutionẽ ex adductis, & probatis defensionibus, vel in condemnationem reorum, illis non probatis desinere debet, & cum præterea de absolutionibus dictum sit superius suo loco, & denique cum nequaquam possit ad sententiam condemnatiuam procedi, nisi prius datis defensionibus: ideò, postquam de illis actũ est, de reorum damnationibus est consequenter agendum.

De conuictis. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Distinctio damnandorum.*
2 *Damnari debet conuictus etiam non confessus.*
3 *Nec requiritur confessio, nec adhiberi debet tortura.*
4 *Si tamen adhibita esset, minuenda est pœna.*
5 *Probationes verò debent luce meridiana clariores esse.*
6 *Et nunquam potest damnari Reus ex priuata iudicis scientia.*
7 *Nec Regularis iudex damnet innocentem contra communem.*
8 *Sed Prouinciales certiores facient Prælatos Generales de certa sua scientia.*
9 *Generales vero Reos prætensos absoluant opportunè.*
10 *Vel aliter prouideant.*
11 *Quæ vero, & quales sint probationes, dictum est suprà.*

 Omnes

1 OMnes damnandi, vel conuicti sunt per legitimas probationes, vel confessi in tortura, vel confessi sponte; de quibus ordinate dicendum:& primò de conuictis.

2 Si reus itaq; de crimine sit legitime conuictus, & defensiones ab illo adductæ nequaquam euacuent, vel infirment contrarias probationes, debet illum iudex omnino condemnare, etiá, quod neget delictum, & in negatiua perseueret: ita Bossius *tit. de Conuict. n. 3. & 4. & Clar. q. 66. n. 1.*

3 Nec enim requiritur, confessio vbi constat de delicto: nec requiritur tortura, quin esset maximus error illam applicare, vt latè superius ostensum est: nihilominus enim, etsi in tortura persisteret in negatiua reus, damnandus esset, si legitimæ adessét probationes, quare fieret ei maxima iniuria, maximumque grauamen addendo afflictionem afflicto, & applicando torturam absque aliquo fructu Dec. *in c. at si Clerici not. 1. ext. de indicijs.* Bossius, & Clar. *locis præalleg.*

4 Veruntamen, si esset iudex adeo insipiens, & ineruditus, vt ad legitimas, & plenas probationes torturam adderet, quia videret reum persistere in negatiua, vel alia ex futili causa, dubio procul minuenda esset reo pœna quoad fieri posset, iudicis arbitrio, computando illi in pœná, vel partem pœnæ debitæ perpessam torturam.

5 Quæ autem sint legitimæ probationes, & quæ plenè sufficiant ad conuincendum reum, dictum est suprà: in vniuersali autem probationes quæcunque in suo genere debent esse in criminalibus luce meridiana clariores. *l. sciant cuncti, C. de probat.* Boss. *tit. de conuic. n. 9. & nu. 25.* Clar. *q. 66. n. 3.* & alibi, & plurimi Doct. quos supra citaui.

Simili-

Similiter (vt ſuperius dixi) nunquam debet 6
iudex procedere ad condemnationem ſecũdum ſuam opinionem, vel credulitatem; ſed ſecundum probationes factas in proceſſu, & ſecundum legitimè acta, & probata, nec aliter condemnare poteſt reum, etiam, quod videret proprijs oculis reum commiſiſſe delictum, ſuper quo fertur iudicium. Didac. *l.1. reſolutio. cap.1. poſt n.6.* Clar. *q.66.n.2.* & alij.

Contra verò, ſi iudex ſciat certa ſcientia reum 7
nullatenus eſſe culpabilem ſuper delicto, de quo ferendum eſſe iudicium, nunquam debet reum condemnare, quantumcunque contra eum in proceſſu extent legitimæ probationes, & quamuis communis opinio contrarium doceat cum Claro, & quamplurimis Doct. ab eo adductis *quæſt. cit. n.3.* Veruntamen ipſemet Clar. ibi contra eandem communem dicit, quod iudex eo caſu inſtare debet apud Principem, vel ſuperiorem, vt ipſe exoneretur ab huiuſmodi iudicio, & cauſa alteri delegetur, vel ipſemet cauſam alteri delegare debet: & licet addat, quod non debet protinus abſtinere à munere iudicandi; verumtamen ego ſentio cum Abbate, & Imola *in Clement. Paſtoralis. §. quia vero. num. 49. de officio deleg. c.1. poſt num.13. verſ. ſi autem timeret*, quod iudex regularis, qui mitiorem partem, ac magis piam ſemper amplecti debet, prorſus à conſimilibus iudicijs abſtineat, quidquid dicat Clar. cum communi contra præfatos, Imolam, & Abbatem.

Cautè tamen, & cũ diſtinctione gradus proce- 8
dant mea ſentẽtia Regulares: nempe, ſi ſint Prouinciales tantum, vel miniſtri, vel Commiſſarij, certio-

certiores faciant Prælatos Generales de propria ſcientia; quam habent contra aſſertas legitimas probationes,& eo iudicio prorſus abſtineant, remittentes illud totum, ac totaliter præfatis Prælatis Generalibus qui de opportuno prouideant remedio pro eorum zelo, prudentia, & ſcientia, & ſic Prouinciales Prælati immunes omnino ſe conſeruent, vel ab inferendis iniurijs, & grauaminibus proximo, & à reddenda de his Deo optimo Maximo ratione.

9 Prælati vero Generales, ſi propriam habeant ſcientiam de reorum innocẽtia contra legitimas adductas probationes; nunquam illos dãnare debent mea ſententia iuxta præfata, ſed illos dimittere, & liberare, vel ex gratia, vel ex diſpenſatione, vel ex plenitudine poteſtatis, vel aliquo alio ex capite; nunquam tamen ex capite innocentiæ, cum contrarium probetur in proceſſu.

10 Si vero præfati Prælati Generales nequaquam id cognoſcant ex propria, & certa eorum ſciẽtia, ſed ſolum ex relationibus Prouincialium Prælatorum modo ſupra expoſito, mea ſententia ponderare deberẽt qualitates omnes, & circũſtantias tum reorum, tum probationum, & ſuper omnia ipſorum Prælatorum Prouincialium, an videlicet plena fide ſint digni, & pro talibus reputentur ab omnibus, & ſecundum horum diuerſitatem, vel omnino liberare rebs forma ſuperius expreſſa, vel ſaltem illos mitiori pœna punire.

11 Cæterum, quę ſint plenæ probationes, quæ ſint ſemiplenę, quid operẽtur indicia, quid pręſumptiones, & de eorũ ſingulis late dictũ eſt ſupra, & ſecundũ eorũ qualitates condemnandus eſt Reus pœna maiori vel minori iuxta præfata, & iuxta inferiùs dicenda de pœnis. *De*

De confeßis in tortura. CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Confessus in tortura, si ratificet, condemnandus.*
2 *Requiri autem ratificationem post torturam communis est opinio.*
3 *Nec sufficit tacita, sed requiritur expressa ratificatio.*
4 *Nec statim ratificatio à tortis exigenda, sed saltem post vnum naturalem diem.*
5 *Nec debet fieri in loco tormenti, vel vbi sint parata instrumenta*
6 *Et omnino danda sunt Reo defensiones, etiam post ratificationem in tortura.*
7 *Si non ratificet Reus, debet iterum torqueri.*

SI Reus in tortura legitime adhibita confessus fuerit delictum, & post torturam debito interuallo illam ratificet, debet condemnari, datis tamen prius illi defensionibus, vt superius dictum est: & est communis Doct. sententia, vt dicit Bald. *l.11.nu.3. de C. Custod.reor.* quem refert Afflict. *super 1.p.constit.regni.rub.27.nu.33.* 1

Non esse autem standum confessioni factæ in tortura, nisi Reus in illa perseueret, & eam ratificet extra tormenta iuridicè, est communis opinio. Boer. *decis.163.nu.* 18. Brunus *de indic. & tortur. fol.134.n.3. & fol.146.n.* 21. Abbas *in cap. cum contemplatione nu.7. de reg. iur.* Bart. *in l.1.ff. de custod. reor.* Marian. *de petit. c. qualiter, & quando. nu.* 233. Prac. Miller. *fol.63.n.16.* 2

Nec sufficit, quod tortus tacite perseueret in confessione non reuocando illam, sed opus est, quod illam expresse ratificet apud acta; & hæc est communis practica, & consuetudo, vt dicit Ant. de Couar. *de quæst. memb.5.n.* 9. & alij cum Claro *q.64.nu.39.* 3

Nec debet statim ratificatio fieri, quia tunc 4 præsu-

præſumeretur adhuc durare metus tormentorum: ſed eſſe expectandum, & quieſcendum per ſpatium vnius diei, eſt communis doctrina, & pract. huius articuli. Ant. Gomez. *cap.* 13. *de lic. nu.* 34. Cæpol. *conſil. crim.* 40. *verſ. & quod in occaſu.* Angel. *in l.* 2. *nu.* 1. *C. de Custod. reor.* qui etiam dicunt, quod iudices, qui ſtatim ducunt reos tortos ad ratificandum, peſſimè faciunt. Neq; inter nos Regulares habet locum arbitrium, vt apud iudices ſæculares, vt dicunt multi Doct. relati per Clarum *q. cit. nu.* 40. ſed mitiorem partem, ac tutiorem ſequi ſemper debemus, & ſemper ſaltem per vnum diem quieſcere poſt illatam torturam, vt dictum eſt.

5 Debet etiã ratificatio fieri non in carcere, neque in loco, vbi reus tormenta, vel inſtrumenta ad torquendum parata videat; quia tunc duraret metus tormentorum, ſed ſolutus debet eſſe, & ab omni tormentorum metu liber, quando ratificat. Bart. *in l.* 1. *§. D. ſiue res nu.* 3. *ff. de quæſt.* Bald. *lib.* 1. *conſil. in fin.* Ioan. Andr. *in cap. cum in contempl. de reg. iur.* Aug. *ad Angel. de malef. verſic. fama publica. poſt nu.* 117. Talis autem ratificatio (quidquid ſit de iudicibus ſæcularibus) apud nos debet fieri apud Iudicem competentem cum ſolitis aſſeſſoribus, & cum iuramento, vt eſt omnium Prouinciarum conſuetudo.

6 Quod vero poſt ratificationem reo debeat dari terminus ad ſe defendendum, & eſt communis opinio, & obſeruantia, vt dicit Maranta *in ſuo ſpeculo*, & Clar. *q. præalleg. nu.* 43. valde criminatur, & damnat officiales parum doctos, qui talem practicam non obſeruant; quia tunc damnaretur Reus indefenſus, & addit, quod in facti contin-

gentia

gentia fuit absolutus quidam, qui suam confessionem factam prius in tormentis, postea ratificauerat, quia probauit errorem suę confessionis, vt refert Gram. *super Constit. regni Neapolit. fol. 23. num. 23.*

Denique, si Reus, facto debito interuallo, non 7
ratificet suam confessionem, debet iterum torqueri, vt est communis practica, & dictum est suprà: & dictum est etiam quoties, & qualiter debeat repeti, & adhiberi tortura, quando sit valida, nec ne.

De spontè confessis. CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Spontè confessus damnari debet.*
2 *Dandæ sunt tamen ei prius defensiones, quæ, si nō probent; damnandus est reus.*
3 *Quæ confessio spontanea non debet repeti, nec ratificari.*
4 *Diuersa remissiuè.*

VBi Reus delictum spontè confessus fuerit, 1
cum talis confessio contra eum plene probet, poterit ex illa condemnari, & est cōmunis opinio, vt attestatur Bart. *in tract. de quæst.* vel Gandin. cuius asseritur ille tractatus, & alij, quos citat Clar. *q. 65. nu. 1.*

Aduertendum tamen cum eodem ibidē, quod 2
spontè confessus non debet statim condemnari; sed ei dandæ sunt suæ defensiones cum termino ad allegandum, quidquid voluerit, vt liberetur: quo elapso termino, si nihil probet, condemnari debet: & hæc est communis practica, quam seruat totus Mundus. Salic. *in l. 2. nu. 7. C. de custod. reor.* Bossius *tit. de confess. nu. 2.* Ant. Gom. *c. 12 delic. nu. 3.* & alij, vt dictum est sup.

Cōfessio porrò huiusmodi spōtanea, & iudicia- 3
lis, de qua hic agimus, non debet repeti, nec ratificari:

ficari: sed vnica tantum confeſſio talis ſufficit ad condemnandum: & hæc eſt communiſſima opinio: Brunus *de ind. & tort. fol. 146. nu. 21.* Foller. *in prac. crim. fol. 222. num. 39.* Dynus. *l. 2. ff. de custod. reor.* Gambin. *in loc. prælleg.* & alij, quos refert, & ſequitur Clar. *q. prælleg. nu. 2.*

4 Cætera de confeſ. extraiud. & de adducendis pro confeſſione facta in iudicio ſiue per torturam, ſiue ſpontanea, latius tradita ſunt ſuperius.

Ad quos iudices ſpectet ſententiare reos.

CAP. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Quando Prælati Regulares ſoli poſſunt proceſſus per definitiuam ſententiam terminare.*
2 *In ſententijs condemnatiuis, non niſi cum aſſenſu definitorij.*
3 *Generales de conſenſu Patrum Ordinis graues ſententias ferre debent.*
4 *Et in prouincijs de conſenſu Diffinitorij, & ſimiliter Prouinciales.*
5 *Secus lata ſententia nulla erit.*
6 *Sed erit valida, vbi Diffinitores votum tantum conſultiuum habent, licet iniuſta.*
7 *Diffinitores liberè ſententiam ſuam proferre tenentur.*
8 *Quare tacentes ob humanos reſpectus duplicem incurrunt culpam.*
9 *Quicquid ſecus Prælati affirmarent.*
10 *Præſertim in condemnatiuis ſententijs.*
11 *Et ita ipſi, quod ſuum eſt, adimplent, quicquid indeſequatur.*

1 LIcet ex dictis ſuperius, vbi actum eſt de iudice competenti, conſtet, quia, vel ad Generales, vel Prouinciales Prælatos pertinet ſuos ſententiare ſubditos, qui etiam forte vbi agitur

gitur de sola reorum iustificatione, & absolutione sine damno, & præiudicio tertij, vel partis, soli poterunt per sententias definitiuas quoscunque terminare processus per eosdem respectiuè actitatos.

Veruntamen vbi agitur de sententia condemnatiua, & de graui pœna Reo imponenda, nunquam vidi in ordine practicari, quòd prefati Prelati soli absque consilio, & assensu Patrum ordinis, vel Prouinciæ respectiuè sententient: quin secus facientes contra antiquam Patrum traditionem, & contra probatam ordinis consuetudinem, & contra Regularia instituta dubio procul agerent. 2

Generales itaque Prælati in capitulis, vel congregationibus generalibus, & vbicunque commodè haberi poterit sufficiens numerus Diffinitorum Generalium, & Patrum ordinis, semper de eorum consilio, & assensu graues quascunque sententias ferre debent, sicut per statuta generalia tam antiqua, quam moderna cautum est: vt constat per statuta Vallisoletana *de anno* 1593. *fol.* 206. *tit. de Patribus ordinis.* §. *qui etiam in omnibus. fol.* 207. *tit. de Patribus vnius, vel alterius familiæ*, vbi decernitur, præfatos Diffinitores Generales, & Patres ordinis habere votum consultiuum, & decisiuum, & vltra electiuum. 3

In Prouincijs verò quibuscunque prefati omnes Prælati tàm Generales, quàm Prouinciales nullam grauem sententiam ferre possunt absque consilio, & consensu Diffinitorum Generalium, si qui in Prouincijs respectiuè fuerint, & Diffinitorum Prouincialium eius Prouinciæ, in qua sententia ferenda fuerit: nam præfati omnes votum 4

consultiuum, & decisiuum habent vltra electiuũ, vt patet per citata statuta, & per eadẽ *fol.* 210. *tit. de his, qui à Diffinitorio vocandi sunt §. vltimo.*

5 Quare cùm non possint præfati superiores aliquam grauem sententiam contra delinquentes ferre sine consilio, & consensu maioris partis eorum, qui habent votum consultiuum, & decisiuum in Religionibus, vti sunt præfati omnes, cõsequens fit, vt secus lata sententia nullius extet valoris, & momenti, & prorsus nulla reputanda, vt docet Roder. *q.* 45. *a.* 2. ex iure communi, & ex Priuilegio quodã collato à Pio v. Priori Generali ordinis D. Hieronymi, vt patet in compendio Priuilegiorum illius ordinis *verb. condemnare,* vbi summus Pontifex concedit Priori Generali, vt possit eijcere ab ordine delinquentes; at non nisi de consilio seniorum; seniores autem in quacunque probata Religione dubio procul sunt illi, qui votum consultiuum, & decisiuum habent, quorum consilium, & consensus nisi petatur, (*inquit Roder. ibid.*) sententia omninò erit nulla, arg. eorum, quæ docent quidam I.C. *l. non aliter. ff. de vsu, & habit. l. Nepos Proculo. ff. de verb. sig.* & annotauit Scala de consilio sapien. *lib.* 1. *cap.* 27. *& de contrac. & vlt. volunt. cap.* 11. & Bursatus *consil.* 90. & hoc videtur conforme iuri communi episcoporum: nam in Conc. Carthag. *cap. nullus episcopus* 11. *q.* 7. decernitur, quòd nullus episcopus vllam causam audiat sine suorum Clericorum præsentia, alioquin sententia fit irrita; id ipsum stabilitum videtur in quadam decretali *cap.* 1. *de excessib. Prælat.* vbi statuitur, nè episcopus aliquam sententiam grauem ferat sine iudicio capitali Glos. *in d. cap.* 1. Felin. *c. irrefragabili cap.* 2. *de offic.*

de offic. Ant. de Butrio, Abbas, & Dominicus *in cap.* 1 *de hære. lib.* 6. Oltradus *consil.* 251. & Decretal. *in c. quæsiui. de his, quæ fiunt à maiori parte:* quem refert, & sequitur Glos. *superiùs citata.*

Optimè etiam distinguit Roder. *ibid.* quòd in Religionibus, vbi Diffinitores votum consultiuum tantum habent, & non decisiuum sententia lata sine eorum consilio erit proculdubio iniusta, sed iure irrita nón erit, aliud est enim sentẽtiam esse nullam, aliud iniustam, vt traditur ab omnibus Doct. tam legistis, quam canonistis. 6

Præfati porrò Diffinitores non sine graui eorum culpa silere possunt, vel in gratiam Prælatorum, vel partis, vel ob quemcunque alium respectum, quin pro sua conscientia clarè, & sincerè sententiam suam in medium proferant: ad quod adeò tenentur ex munere, vt etiam contradicentibus præfatis superioribus, vel silentium imponentibus, adhuc suam sententiam (cum debita tamen reuerentia) suis loco, & tempore, opportûnis liberè, & sincerè omninò proferre debent: nã tunc non æstimandi tanquam subditi, sed tanquã Senatores & consiliarij, & quidquid eis contra præfatum eorum munus iniuste præcipitur, est contra eorum animam, & conscientiam, quare nullatenus obedire tenentur, nec debent iuxta doctrinam D. Tho. receptam 2. 2. *q.* 104. *a.* 1. 7

Quin elicit Roder. *q. cit. a.* 4. quòd quãdo res est talis, quòd eã Diffinitores pro sua cõsciẽtia nõ probẽt, si taceãt, & assurgãt cũ capitis inclinatione, duplicẽ includũt vno actu deformitatẽ; alterã omissionis, alteram cõmissionis iuxta doctrinam D. Tho. *p.* 2. *q.* 72. *ar.* 3. *& qu.* 79. *a.* 3. & D. Aug. 8

cap. quisquis. 11. *q.* 3. & D. Chrisost. *ibid. c. Nolite timere.* vbi ait D. Aug. vterque est reus, & qui veritatem occultat,& qui mendacium dicit:quia ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat: præfati autem Diffinitores primum reatum incurrunt tacentes,& secundum surgentes,& caput inclinantes, quin quicunque vocati ad diffinitorium,vt consentiant, vel contradicant, si præsentes sint,& taceant,etiam quòd nullo actu exteriori id probent, habentur pro expresè consentientibus, & inuoluuntur eodem peccato, & pœna, cum ex debito officij teneantur liberè suum ferre suffragium: Innoc. & Abbas *in cap.* 1. *nu.* 13. *de his,quæ fiunt à maio.* Iason *in l. quia, num.* 89. *ff. solu. mat.* Abbas *ibid.* Gondisaluus. *q.* 5. *nu.* 15. & est communis,& recepta sententia.

9 Quæ doctrina vera est etiam,quòd Prælati affirmarent se habere iustas, & validas causas aliquid faciendi,vel non faciendi;nam,si loquamur de sententia absolutoria, dictum est suprà, quòd soli Prelati Generales poterunt pro sua conscientia reos absoluere ponderatis ponderandis,vt ibidem notatum est: & eo casu diffinitores saluo semper meliori iudicio conscientiam propriam exonerare possunt suprà Prælatorum scientia, & conscientia.

10 Si verò loquamur de sententia condemnatoria,vel aliqua alia graui causa,in qua notabile detrimentum, vel Reip. vel tertio, vel parti sequatur,Diffinitores numquam suam sentẽtiam proferre poterunt, nisi secundùm propriam scientiam, & conscientiam, & secundùm allegata, & probata, quidquid secus asserant Generales, vel Prouinciales Prælati;& contradicere tenentur,vt superiùs edictum est. Etiam

Etiam, quod præcognoſceret certo, quòd eorũ 11
ſententia non obſtante prefati prelati ſecus deciſuri, & determinaturi eſſent: nam iuxta doctrinã D. Tho. *par. 2. q. 14. art. 2.* quando aſſumitur aliquis ad aliquod munus, ad media tantum adhibenda tenetur, quæ ſunt propria illius muneris, & quæ ab eo præſtari poſſunt, quidquid ſit de fine aſſequendo, qui aliunde pendet, & ita Nicolaus Papa *epiſt. 9. ad Michaelem Imperat.* ait: Debet *ſedes Apoſtolica* facere, quod ſuum eſt, neque faſtidire laborem; Deo autem, cuius eſt benè cœpta perficere, laboris effectum relinquere. Diffinitores igitur ſimiliter tenentur, quod ſuum eſt preſtare, & quod ſui muneris eſt omninò perficere: nec illud ſine graui culpa, & aliorum ſcandalo omittere poſſunt, & ſic ab omni culpa ſunt liberi, & immunes, quicquid poſtea ſecus decernant, vel determinent Prælati, etiam quod proteruiores, & crudeliores ex contrario Diffinitorum voto euaderent; nam totum ex propria eorum malitia oriretur, Diffinitoribus tuta, & ſerena conſcientia integrè remanentibus.

Quibus Regulis debeat ferri ſententia.

CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Non tenentur Regulares ad ſolemnitates iuris.*
2 *Similiter non requiritur, quod pars ſit præſens, nec obſtat nox, vel feria.*
3 *Nec eſt neceſſarium exprimi cauſam condemnationis.*
4 *Adhortatio ad Prælatos.*
5 *Veritatem nec iota vnum vnquam deſerant, cætera moderari poſſunt.*
6 *Veritati innixi media incedant via.*
7 *Et ſi in alterum contingat labi extremum, ad miſericordiam deflectant.*

8 *Ne sit autem indulgentia nimia, ne vitia nutriat.*

9 *Duæ autem dantur ad hoc regulæ.*

1 CVm Regulares iuxta indultum Bonifacij VIII. sæpiùs citatum, non teneantur ad solemnitates iuris in sententijs ferẽdis, primò non requiritur, quòd ore proprio sententiã proferant; & quod pro tribunali sedeant. *c. fin. extra de sent. & re iudic. in 6.* sed sufficit, quòd per secretarium Prouinciæ, vel alium Patrem eius vicem supplentem Reo prouincietur, & publicetur.

2 Nec requiritur, quod pars sit præsens, vel citetur. Nec obstat, si feratur de nocte, vel diebus feriatis: quæ omnia, & similia apud Regulares nunquam in aliqua fuerunt obseruantia.

3 Nec requiritur in sententia exprimi causam condemnationis, licèt Albericus *in l. properandũ. §. illo n. 34. C. de iudic. (perperam à nonnullis citatus)* contrarium sentiat, dicens, quòd continuè seruatur de facto, quod in sententijs inferatur causa, quem refert Aug. *ad Angelum de malef. in verb. & quia nobis. n. 4.* subdens, quod si ista sunt in obseruantia, non debemus ab ipsa recedere; & certè inter nos ita practicari semper obseruaui; & nullam vnquam vidi ferri sententiam, nisi distinctè expressa causa. Clarus autem *q. 93. n. 2.* dicit talem practicam non seruari in sua Prouincia, nisi quãdo rei in contumaciam condemnantur; sed quando sunt præsentes, non dicitur, nisi viso processu, condemnamus, vel absoluimus, & sententia valet, & tenet. Poterit itaque exprimi causa iuxta communem practicam, sed non est necessarium.

4 Quod verò omninò seruare debent, est, quod grauiter, & seriò animaduertant, & ponderent,

quod

quod actus iustitiæ, auctoritasq́ue iudicandi est quædam potestas à Deo delegata hominibus, vt sacri canones proclamant, *cap. non solùm*, & *cap. qui malus.* 21. *q.* 4. & eorum iudicium de vultu Dei prodire censetur. *c. vt nostrum. de appellat.* Quare prudentes, & iusti iudices Deum imitari, & illum præ oculis habere semper debent: & secundùm iustitiam, & veritatem, & sacros Canones in ipsa fundatos suas ferre sententias, *cap. cum Paulus.* 1. *q.* 1.

Veritatem igitur, vt fundamentum totius ædificij iudiciorum quilibet iudex exactissimè necessariò custodire, & subsequi tenetur, & ab ea, nec vnguem quidem discedere: ipsa enim in omnibus primatum tenet, estque iustitiæ, misericordiæ, & pacis vera, & vnica mater, & nutrix, & sine qua nulla earum recta consistere potest, & cum qua omnia rectificantur; in misericordia enim, & iustitia, ex quibus pax oritur Reipùbl. & priuatorum, poterit iudex secundùm exigentiam circunstãtiarum, delictorum, & personarum magis restringi, vel dilatari, vt inferiùs dicetur; sed à veritate, nec iota vnum, vel apicem deflecti vnquam licebit Bal. *in c. quoniam contra de probat. & can. quæritur.* 24. *q.* 8. Isid. *de sum. bo.* & Christus ipse *Ioan.* 4. *ego sum via, veritas, & vita.* 5

Hoc iacto, & inconcusse constabilito veritatis fundamento poterunt iudices pro eorum prudẽtia in criminum animaduersione misericordiã, & iustitiam cõtemperare, vt inde perpetua Reip. oriatur pax, & tranquillitas; quæ est præcipuus iustitiæ finis prçcinente, & proclamante Propheta *psal.* 84. *Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi: iustitia, & pax osculatæ sunt.* Caueant itaque 6

Prælati, ne inanis gloriæ cupidi, vt iusti appareant, nimia seueritate vtantur: & inde carnifices potius, quam iudices euadant: neç è contra, impia misericordia commoti, leuiorem pœnam, quam ipsa delicta exposcunt, & quam Reipub. fuerit expediens, infligant, sed regia incedant via super veritatis fundamento ædificando, & conglutinando misericordiam cum iustitia, vt nec rigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta, vt ait D. Greg. *lib.* 19. *moral. c.* 23. sed iustam in manu stateram gestent, & æquo liberamine misericordiã cum iustitia pensent, & contemperent.

7 Quod si in alterum extremum labi contigerit, cum Prælati Regulares potius Patres, & Pastores, quam iudices more maiorum appellentur, & verè appellari posse desiderare debent, & quærere, potius vt ad misericordiam latam, quam ad rigorosam iustitiam deflectant, cum iuxta sacros canones, Clericorum & Monachorum correctio magis verbis, quam verberibus fieri debeat. *cap. plerique dist.* 6. & Prælati, qui potius verberibus timeri volunt, quam verbis corrigere subditos, ab officio sunt deponendi *dist*. 45. *c.* 1. *& seq. & c. episcopis*. 3. *p. lect*. 4. *nu*. 25.

8 Verumtamen nè sit nimia indulgentia, nè detur occasio flagitia iterum committendi; neque enim est misericors, qui vitijs nutriendis, & fouendis paret, vt sancti docuerunt Patres *c. qui vitijs & cap. de his lo.* 23. *lect*. 6. *&* D. Greg. *in expos. psal. Lætabitur iustus &c.* Pestẽ Reip. ait esse, reos cum rigore nõ corrigere. Æquitas igitur non ex iudicis imaginatione, sed ab aliqua rationabili causa iuribus regulata procedere debet. Bald. *in rub. de const. pec.* Rom. *cons.* 149. Mol. *in consuet. Pari. tit.* 11. *de mat. feud.* §. 41. *n.* 46. Vti-

Vt igitur nullatenus contingat errare, regulas 9
duas inuenio à maioribus practicatas, & seruatas, & posteris demandatas. *Prima* est, vt misericordia eatenus seruetur, quatenus iustitia nullũ patiatur detrimentum, præsertim cum aliorum scandalo, & relaxatione. *Secunda* est infallibilis, quod nunquam iudices ad punitionem, & vltionem, & vindictam principaliter intendere debent, quia ea sunt in Rep. penitus per accidens, vt aduertunt omnes Theologi, Philosophi, & Iurisperiti: sed præcipua, & principalis iudicum intentio debet esse omninò malorum correctio, & emenda, vt Respub. vitijs, & vitiorum patratoribus expurgata, quieta, pacifica, & tranquilla degat, & incedat. Hic finis præcipuus, huc omnia dirigenda media, hic totis incumbendum viribus ab omni iusto, & recto iudice, & in eo gradu iustitia, vel misericordia seruanda, quæ prædictum finem, & scopum attingere, posse recto, & iusto iudicio videatur.

De pœnis iuxta leges imponendis.
Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Iudices non secundùm rigorem legum, sed conformiter ad eas procedant.*
2 *Præsertim verò statutis Regul. se conforment.*
3 *Deficientibus ijs ad sacros recurrant canones.*
4 *Si canones desint, ad ius imperatorium recurrant proportionatè ad statum regularem.*

EX superiùs dictis constat nunquam summũ
rigorem iuris obseruari debere à iudicibus, 1
veruntamen iuribus, & statutis regularibus conformare se debent in ferendis sententijs; qua-

re hæc omnia in primis callere debent, quæ, ſi ignorent, videant ipſi quomodo iudicis munus exequi poſſunt.

2 Primò itaque ſtatutis regularibus; quæ pia, & mitiora vt plurimum ſunt, in infligendis pœnis ſe omnino conforment, & iuxta eorum ſancita ſententias proferant, & pœnas infligant.

3 Vbi illa deficiunt, ad ſacros recurrant Canones in corrigendis Religioſorum prauis, & corruptis moribus, vt in ſacroſancto Concil. Trid. *ſeſſ.14. in prœmio de reform.* decernitur, & *ſeſſ. 6.c. 6.de reform.* quæ enim ibi de epiſcopis ſtatuuntur (exceptis his, quæ ſtatui regularium coaptari nequeunt) Prælatis regularibus omnino congruũt, cum ipſi ex munere ſibi commiſſo eandem habeant circa ſuos ſubditos Apoſtolicæ ſolicitudinis commiſſionem: quare, vt aduertit Roderr. *q.22. art.* 2. quemadmodum epiſcopi iurant ſeruare canones, etſi eos ex contemptu tranſgrediuntur, periuri reputantur. Panorm. *cap. cum nõ liceat col.1. de reſcrip.* Felin. *in cap. ego de iureiur.* ita Prælati Regulares, etſi non iurent ſeruare canones, tamen ratione aſſumptę iuriſdictionis, illam ſecundum ſacros canones exercere debent, & ſi illis contemptis alia non iuridica gradiantur via, à culpa mortali minime ſunt immunes.

4 Vbi verò ſacri defecerint Canones, & Religionum ſtatuta, debent ad ius ciuile Romanorũ Imperatorum recurrere, potius quam propriam ſequi capitis opinionem; ius enim ciuile, & canonicum mutua ſubuentione ſibi inuicem ſuffragari conſueuerunt *in c. ſuſceptis, & in c. ſi adiutorium diſt.*10. nõ rigoroſè tamen illud ius obſeruando, ſed proportionatè ad regularia inſtituta illi ſe confor-

conformando: nam iudices Regulares nõ debent per legem ciuilem regi, quia lex ita decernit, sed quia ratio, qua lex vtitur, sic requirit, Bald. *in l. iudices C. de sen.* Cumanus *consil.* 14. Decius *in l. senium. de his, qui test. sacer. poss.*

De Pœnis arbitrarijs. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Deficiente omni iure ad consuetudines arbitrando pœnas recurrant.*

2 *Etiam iuribus conformare se debent similia ex similibus eliciendo.*

3 *Praterea omnes, & singula circumstantia ponderanda.*

4 *Et potest arbitraria pœna se ad mortem extendere.*

5 *Mitiorem tamen pœnam eligere debet iudex intra terminos iustitia.*

6 *Pœnam expulsionis ab ordine practicari vellet Auctor.*

7 *Iudex excedens pœnam solitam tenetur ad syndicatu, & ad restitutionem.*

VBi denique omnia deficerent iura, & nulla esset pro aliquo delicto pœna decreta, sed arbitrio iudicis relicta, primo loco debet iudex iuxta legitimas, & probatas ordinis cõsuetudines pœnas infligere Imola, & Abbas, & Decius *in ca. de causis. de offic. deleg.* & Tiraq. *in tract. de pœn. in præfa. n.* 14. Caueãt tamen Prælati à prauis consuetudinibus, quæ potius corruptelæ, & abusus dici debent, & ne fallantur sub specie pietatis, impietatem amplectentes: de his enim omnibus strictam Deo debent reddere rationem. 1

Quare vlteriùs quãdo à iure non est pœna statuta, cõformari tamen se debet iudex in arbitrãdis pœnis legibus, & iuribus eliciendo ex similibus similia Bald. *in rubr. C. de constit. pecul.* 2

Roma-

Romanus *Consil*.149. *tit*. 1. §. 24. *nu*. 86. Concil. Trid. *sess*.13.*cap*.1.*de reform*. Innocen. *cap*. *qualiter*, & *quando vers*.*Item denota*. Anton. Gomez. *lib*.3. *variar*.*cap*.6.*nu*.7.

3 Præterea oculatè aduertit Diaz *in sua pract*. *cap*.147.*n*.2. quod in arbitrandis pœnis, iudex omnes,& singulas ponderare debet circumstantias, videlicet delinquentis conditionem, gradum,& statum: an sit solitus delinquere in eodẽ genere,an casu acciderit,an prouocatus, lacessitus,vel coactus,an volens,& lubens, an delictum fuerit cum scandalo: similiter circumstantiæ loci,& temporis discutiendæ,& diuturnitas,& grauitas, vel atrocitas delicti; & an sit damnũ tertio, vel Reipub.& si aliqua sit persona offensa, & cuius gradus,& dignitatis existat,& similiter offensæ,vel damni magnitudo,& omnes aliæ consimiles circumstantiæ ponderandæ, & iuxta eas pœnæ infligendæ.

4 Denique notandum iuxta Marant. 2.*par*. 4. *par*.*princ*. *n*. 59. & seq. quod pœna arbitraria extendere se potest vsque ad pœnam mortis inclusiuè.

5 Veruntamen iuxta doctrinam Bal.*in l*. *quicunq*. *col*.4.C.*de seruis fugit*. iudex in arbitrandis pœnis mitiorem semper debet eligere pœnam, *sic in l*. *præses*,& *in l*.*de interpretat*.*ff*.*de pœnis*. quod procul dubio semper locum habet inter Regulares, vti sæpiùs dictum est, intra tamen iustitiæ terminos.

6 Inter quos notat Rod.*q*.23.*artic*.1.quod pœna sanguinis, & mortis correspondet pœna expulsionis à Religione,& priuationis habitus Regularis:& hæc mea sententia,vt infrà latiùs dicetur, debe-

deberet in vsu poni, & practicari potius, quam ad aliquam aliam consimilem recurrere, quæ crudelior, & atrocior apud viros perfectissimæ lenitatis apparere posset: dummodo maiores, ad quos pertinet, id consentiant, vel permittant.

Aduertendum tamen, quod vbi pro delictis 7
non potest imponi pœna priuationis habitus, sed minor secundùm consuetudinem, vel statuta, vel iura, tunc iudex excedendo pœnam solitam, vel delicto competentem, grauaret partem, & teneretur ad restitutionem, & de syndicatu iuxta ea, quæ tradunt Bald. *in l. quæcunq;. com. 4. ver. scias tantum. de seruis fugit.* Felin. *cap. de causis. col. 1. de offic. deleg.* Abbas *in cap. Inquisitio. col. fi. de accusat.* Diaz *in pract. crim. cap. 23.* & communis, & recepta opinio.

De Pœnis complicibus varijs imponendis.
Cap. VIII.
SVMMARIVM.

1 *Potens prohibere, & non prohibens, non est puniendus, nisi quatuor concurrant.*

2 *Discrimen inter non defendere, & consentire, & auxiliari, & solum tertium est punibile.*

3 *Nec sola scientia delicti est punibilis, sicut neq; consensus, nisi casibus lege expressis, vel atrocibus.*

4 *In alijs nullus est puniendus, nisi præsumatur auxilium.*

5 *Ratificans delictum eâdem pœna punitur.*

6 *Similiter consilians, ex cuius consilio delictum sequatur.*

7 *Mandans pari pœna cum delinquente puniendus.*

8 *Quare mandans vulnerari tantum tenetur de homicidio, si sequatur, omissa protestatione.*

9 *Contrà mandans percuti leuiter cum protestatione expressa ne occidatur.*

10 *Et simili pœna puniendus mandans, si nullus sequatur effectus.*

11 *Reuocans vero mandatum cum requisitis non est puniendus, quidquid sequatur.*
12 *Auxilians vero post commissum delictum tantum, quomodo puniendus.*
13 *Similiter tractatus, & conatus, non sequuto effectu, vel nullatenus, vel mitius puniendi.*
14 *Exceptis casibus à iure expressis.*

1 IN sententijs ferendis condẽnatiuis sæpius cõtingit, vt pro eodem crimine multi veniant condemnandi pœnis diuersis, quia diuerse cõcurrerunt in patratum crimen. Primo itaque potens prohibere, ne committatur delictum, & non prohibens non potest puniri in foro fori; nisi quatuor concurrant iuxta doctrinam Nauar. *in Manual. cap.* 24. *nu.* 19. scilicet, potestas impediendi, obligatio id faciendi, commoditas eiusdem, & notorietas delicti: hoc est, cũ delictũ illud manifeste committatur; his enim concurrentibus non solum præsumitur consensus, qui non est puniendus in foro fori; sed etiam auxilium per caput *quantæ. de sent. excom.* per quod quis puniri debet.

2 Quare notandum ex eodem Nauar. *ibid.* quod multum interest inter non defendere solum, & consentire, & iterũ inter consentire, & auxilium præbere; quia primũ, & secundũ tantũ sunt peccata contra charitatẽ, Sotus *de iust. & iur. lib.* 4. *q.* 7. *art.* 3. Tertiũ verò contra iustitiam: & hinc illa non obligant ad restituendũ; tertium vero sic; & denique illa non sunt punienda in foro fori, tertium verò sic; communis enim opinio, quam tenet Panormitan. *in cap. primo de restit. spol.* & quam dicit esse communem Decius *in cap. primo de offic. delegat. & in l. culpa caret. ff. de regul. iuris*, & Iason *in l. vt vim. ff. de iustit. & iure.* docet, quod

quod qui ſolum non defendit, iniuriæ conſentire præſumitur, non tamen præſumitur auxiliari iniuriam ferenti, & nullo iure neque ciuili, neq; canonico puniri debet in foro exteriori, qui autem præſumitur auxiliari, vtroque iure puniendus eſt in exteriori foro, vt omnes docent *in capit*. 1. *de offic. delegat*.

Ex quib. conſtat, quod ſola ſcientia delicti cómiſſi multo minus eſt punibilis in foro fori; cum non ſit punibilis non prohibitio, vel conſenſus, niſi ſimul præſumatur auxilium, exceptis caſibus læſæ Maieſtatis, vt inter nos conſpirationes, & tractatus contra perſonam Generalis, vel contra ſtatum ordinis, & ſimilia, vel vbi leges apertè decernunt, quod ſciens, & non reuelans, vel non prohibens, ſi poteſt, vel conſentiens, pari pœna punietur cum patratoribus delicti, vel paulo minori iuxta delicti circumſtantias ad arbitrium iudicis, vel iuxta leges id decernentes. 3

In cæteris omnibus (quidquid dicant alij) nullus nec Prælatus, nec ſubditus eſt puniendus in foro fori, niſi quatuor illis concurrentibus circũſtantijs ſuperiùs poſitis, ex quibus auxilium præſumitur iuxta Nauar. doctrinam; cui ego lubens, volenſque ſubſcribo. 4

Ratificans etiam delictum ſuo nomine commiſſum puniri debet eadem pœna cum delicti patratore. Aret. *conſil*. 163. *n*. 3. 5

Item conſilium dans, ex quo ſequatur delictũ, quod delinquens non erat commiſſurus abſque tali conſilio, pari pœna cum delinquente eſt puniendus: ſi vero etiã ceſſante illo conſilio peccatũ patraſſet delinqués, tũc mitiori pœna puniendus eſt 6

dus eſt conſulens,& eſt communis recepta ſententia Doct. *in capit.* 1. *de offic. deleg.* & ſpecialiter Imola *nu.*9.& Felin.*nu.*8. & Dec. *nu.*9.& alij;quos citat,& ſequitur Clarus *q.* 88. *nu.* 1. & idem omninò docet de exhortante,& perſuadente , qui parificantur cum conſulente *ibid. nu.*2.

7 Idem mandans,ſi ſequatur delictum, puniendus pari cum delinquente pœna Bart. *in l. non ſolum* §.*ſi manda.nu.*19.*ff. de iniur.* nec eſt diſtinguendum mea ſententia inter nos Regulares,an ſtatutum aliquod cadat in delictum,vel in perſonam; quia hoc eſt de apice iuris:ad expurgationem autem Religionis perfectã omnes mandantes quomodocunq; ex quorum mandato ſequatur delictum,ſiue mediatè , ſiue immediatè pari pœna cum delinquentibus puniendi ſunt Carrer. *in* 2. *p.de homicid.* §.*circa tertium.cum alijs ab eod.relatis ibid.*

8 Mandans autem alicui abſolutè, vt vulneret, non adhibita vrgenti,& expreſſa proteſtatione, vt omnino non occidat, ſi mandatarius occideret, mandans teneretur de homicid. Clar. *q.* 89. *num.* 5.

9 Secus autem ſi mandans præciperet alicui , vt percuteret alapa,vel baculo, vel etiam enſe, ſed ſolum ad deformandam faciem, ſed cum proteſtatione expreſſa,ne omnino occideret, quia tũc, etſi ſequeretur mors,mandans non eſſet puniendus,niſi pœna extraordinaria , & ſic poſſe ſuſtineri videtur opinio, quam dicunt eſſe communem. Decius *conſil.*482.*nu.*16. & *conſil.*622.*circa finem*, & ita conſuluiſſe ait Antonium de Roſellis,Franciſcum de Capitibus liſtæ, & Angelum de Caſtro *inter conſil.criminalia* Cœpollæ *conſil.*35. 36.37.38.

36.37.38. quam etiam cum præfata limitatione sequitur Clar. *loc. cit.* & alij, quos refert *ibid.*

Si vero facto mandato non fuit attẽtatum delictum, nec exequutum, & nihilominus constat de mandato, mandans erit pœna extraordinaria, & arbitraria puniendus Gloss. *in cap. de homicid. in 6.* & Carrer. *vbi supra n.* 26. 10

Si vero mandans ante sequutum, vel attentatum effectum reuocasset mandatum, & reuocationem mandatario notificasset, & eum, qui erat offendendus, præmonuisset, vt præcaueret (nullatenus nominando mandatarium) nulla pœna esset puniendus mandans. Bald. *in. l.* 1. *C. de seruis fugit.* & alibi. Imola *in c. ad audientiam ext. de homicid.* Carrer. *vbi supra n.* 17. cum alijs, quos citat, & sequitur. 11

Vniuersaliter autem auxilium præstans post commissum delictum, vel nulla pœna omnino est puniendus, vel multo mitiori, pensatis circumstantijs præstiti auxilij, & præsertim circumstantia finis, nempe, vt solum sit ad liberandum delinquentem de manibus iustitiæ, vel ad aliquod maius malum euitãdum, vel ex mera charitate in delinquentem, & cætera huiusmodi, vel è contra si circumstantiæ inferrent ratificationem commissi delicti, cum consilio, & consensu præcedentibus, vel si tale auxilium prohibitum esset ex lege, & cætera huiusmodi, & vti dixi vniuersaliter, si solum constet de auxilio, post commissum delictum mitiori punietur pœna quibuscumq; cõcurrentib. circumstantijs: nam sic auxilians non dicitur verè auxiliari Bart. *in l.* 3. *§. si quisquam. ff. ad Syllan.* & est communis opinio. 12

Denique soli tractatus, & discursus de commit- 13

 tendo

tendo delicto, quin etiam soli conatus nullo sequuto actu, vel effectu, vel nulla pœna puniuntur, vel multo mitiori Bart. *in l. & si amicis. §. 1. ff. de adult.* Bald. *in d. l.* Carrer. *vbi supra nu.* 27. & alij quos citat, & sequitur.

14 Exceptis casibus, in quibus leges, vel statuta expresse decernerent præfatos consimiles tractatus, & conatus puniendos esse, quia tunc pœna per leges, vel statuta prætaxata esset infligenda.

De remissione pœnarum. Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Iudices iusta de causa ponderatis ponderandis pœnas moderari possunt.*
2 *Remissionis vero pena an causa exprimenda, varie sentiunt Doctores.*
3 *Auctor semper vellet specificari causam, vel saltem in vniuersali.*
4 *Offensus potest intercedere, vt tota remittatur pœna.*
5 *Item remitti potest ad intercessionem viri eminentis.*
6 *Absque vero iusta causa remittens pœnas infamis efficitur.*
7 *Commutare etiam poterit pœnas iudex ex causa.*
8 *Diminuta pœna sine causa sententia est nulla.*
9 *Pœnas superioris inferior nec remittere potest, neque commutare.*
10 *Superior vero inferioris non sine causa pœnas remittat.*
11 *Gratia vero per falsas causa impetrata recognoscenda.*

1 IVxta ea, quæ tradita sunt in superioribus, nullatenus dubitandum est, iudices regulares posse pœnas per leges quascunque statutas iusta de causa moderari magis, vel minus iuxta qualitatem causæ, quæ ad pœnam minuendam sufficit: quarum causarum plurimæ superius registratæ sunt. Innoc. *cap. qualiter, & quando de accusat. col.* 1. Tiraquel. *in tract. de pœnit. in præfat. num.* 16. Clar.

16. Clar. *q.* 85. *verſ. Vlterius quæro* Menoch. *de arb: iud. lib* 1. *qu.* 96. Salſedo *in pract. crim. c.* 144. *verſ. moderari* Decius *in cap. de cauſis num.* 18. *ext. de offic. delegat* Aretin. *in cap. qualiter, & quando num.* 34. *extra de accuſat.* Couar. *lib.* 2. *reſolut. cap.* 9. *num.* 8.

Quotieſcumque autem præfati iudices regulares ex iuſta cauſa receſſerint à pœnis à iure quocunq; ſtatutis eſt aliquorum Doct. opinio, quod in ſententia debet exprimi cauſa talis moderationis, Luc. de Pęnna *in l.* 1. *col.* 1. *C. de his* &c. Abbas *in c. ſi cum. de re iud. col.* 2. & Felin. *ibid. c.* 9. alij tamen Doctores contrarium ſentiunt, nempe quod non ſit neceſſarium ad ſententiæ validitatem, quod ipſa cauſa exprimatur Bart. *in l. Relegat.* §. *ad tempus. ff. de re iud.* Felin. *in d. c. ſi cum col.* 10. Menoch. *contr. illuſtr. col.* 14. *n.* 5. Clarus *loc. cit.* qui tamen dicunt, quod dato caſu, quod cauſa ſit exprimenda, ſufficit, quod iudex in ipſa ſententia dicat, quod iuſtis, & rationabilibus de cauſis animum ſuum mouentibus id fecerit, & non exprimatur cauſa ipſa ſpecialiter; quam opinionem dicunt eſſe communem præfati Doctores. 2

Ex quibus conijcio, quod inter nos Regulares, qui partem tutiorem ſemper ſequi debemus, & id conſtare debet pro maiori ſubditorum exemplo, & ædificatione: melius eſt, ac tutius in ſententia ipſa exprimere cauſam ſpecialem diminutionis pœnæ, vel ſi dignis rationibus id fieri non expediret, omnino neceſſarium arbitror ſaltem in vniuerſali illam clauſulam apponendam videlicet iuſtis, & rationabilibus de cauſis animum noſtrum mouentibus, &c. 3

Denique poterit iudex commutare pœnam in 7
aliam æquiualentem, quando delinquens non est capax pœnæ impositę à lege, vel statuto pro commisso delicto Baldus *in l. nouerint n. 5. C. intra certum tempus*. Ananias *in cap. 1. num. 2. ext. de calumniat*. Clar. *qu. pracit. versic. vlt.* & tunc iudex regularis mitiorem potius, quam grau[illegible]em infligat pœnã, si in aliud extremum labi contigerit.

Exceptis præfatis causis, si iudex valde excesserit, minorem infligendo pœnam, quam statuta 8
disponant, sententia vitiatur tota, vt ait Ioan. de cane mortuo *inter consilia crim. diuersorum lib. 1. consil. 33. n. 2.* & hanc dicit esse communem opinionem; quidquid sit de hoc, saltem hoc certum est, quid quoad gradum, vel summam, in qua iudex defecit à dispositione statuti, sentẽtia est nulla, & supplenda est pœna, vt docet Clar. *q. 93. ver. quæro si iudex.*

Quod verò ad pœnas impositas decernunt statuta 9
Vallisoletana *fol. 153. tit. de pœnis impositis*, quod eas per superiorem impositas nullus inferior, vel relaxare, vel remittere, vel commutare, vel moderare, vel alterare possit, & si quis contra fecerit, eisdem pœnis subiaceat, vel grauius etiam puniatur superioris arbitratu.

Superiores verò pœnas ab inferioribus impo- 10
sitas non remittant, nisi magna publicæ vtilitatis ratione, aut alia vrgenti, & rationabili de causa; vt etiam per sacram Trident. Syn. *sess. 25. c. 18. de refor.* cautum est: secus enim relaxare pœnas nil aliud est, quam aditum aperire delinquentibus ad leges transgrediendas.

Denique per eadem statuta decernitur §. *vlt.* 11
iuxta eandem Trid. Synod *sess. 12. c. 5.* quod, si

 quis

quis per fictas causas expositas, & falsas, gratiã extorqueat, & veniam impetret ab aliquo superiori Prælato, Prouincialis eius Prouinciæ, cuius deliqués falsis precib. gratiã impetrauerat, vel quoad minutioné pœnæ, vel quoad totalé remissionem causæ, & impetrationem gratiæ summariè per seipsum recognoscat, ipsamq; gratiam postquam per falsi narrationem, aut veri taciturnitaté obtentam esse legitimè constiterit, suspẽdat, quousque superiore admonito, ac de veritate plenius in formato desuper ab eo fuerit prouisum, prout ei magis expedire videbitur in Domino.

De Remissione pœnæ in his, quæ fiunt sine dolo.

CAP. X.

SVMMARIVM.

1 *Difficilè cognoscitur quid fiat sine dolo.*
2 *In delictis absque dolo pœna minuenda.*
3 *Aliqui dicunt non posse puniri corporaliter.*
4 *Nec etiam ad id sufficere latam culpam, & quæ pœna pro lata culpa*
5 *Nec pro sola culpa quis efficitur infamis.*
6 *Dolus absolutè non præsumitur. & multa etiam excusant.*
7 *Coniectura ex quibus præsumitur dolus.*

1 MAgna est difficultas in dignoscendis, & puniendis delictis, quæ sine dolo commissa præsumuntur, vel asseruntur; & ideò hic separatim ab alijs casibus fusius, & distinctius de illis agendum.

2 Primùm itaque regula certissima, & receptissima est, quòd omnino minuenda est pœna in delictis, quæ sine dolo commissa fuerit, vt superiùs prætactum est.

3 Difficultas est etiam, in quo gradu minuenda sit pœna, de quo dicunt aliqui, nunquam posse delinquentem corporaliter puniri, vbi in delictis

ctis non intercesserit dolus Bart. *in l.1.§.1.nu.1. ff.si quis testam.* & hanc dicit esse communem sententiam Cæpolla *cons. crim. 33. col. 2.*

Nec vlteriùs sufficere latam culpam ad puni- 4
tionem corporalem, si dolus absit, dicunt Iason *in l. in actio. n. 23. & 26. ff. de in litem iuram.* Blanc. *pract. crim. fol. 56. nu 137. & seq.* qui dicunt hanc esse communem opinionem cum alijs, quos citat, & sequitur Clar. *q. 84. n. 1.* subdit tamen, quòd aliqui Doct. tenuerunt, quòd etiam pro lata culpa potest quis corporaliter puniri licèt non eâdem pœna, qua posset puniri pro dolo, sed alia leuiori, & hanc opinionem dicit esse communem Maranth. *in suo speculo fol. 46. nu. 59.* quam etiam obseruari se vidisse asserit Clar. *ibid.* sed regulariter id non fieri solere ait, crederem ego tutiùs esse inter nos, vbi dolus non adest clare, à pœna corporali abstinere, & ad alias priuationes, & inhabilitates pro modo latæ culpæ recurrere.

Subdit vlteriùs Clar. *ibid.* quòd eadem, quæ 5
dicta sunt de pœna corporali, locum habent etiam in pœna infamiæ: nam condemnatus propter culpam, non efficitur per talem sententiam infamis Glos. *in d. l. in action.* in verb. *non etiam ob culpam,* & est communis opinio, vt dicit Rom. *ibid. nu 16.* fama enim, & vita æquiparantur quoad hoc secundùm Clar. *ibid. & alibi.*

Quod verò ad ignoscendum dolum regula re- 6
ceptissima est vniuersaliter, & regulariter dolum non præsumi in delictis. *l. Dolum. C. de dolo, & l. si creditor. C. de pigno. actio.* quia quilibet à natura bonus præsumitur *c. 1. ext. de scrut. in ord. facien. & c. Dudum, & c. vlt. ext. de præsumpt.* & multò minus præsumitur dolus, quando eius causa

non apparet Aret. *consil.* 63. vel quando dolus nullum affert lucrum, & commodum Bald. *cons.* 250. Item quando ex dolo resultaret odium, vel damnum Creuecta *consil.* 6. *nu.* 22. item, si dolus deberet commiti aduersus hominem frugi, & beneuolum, vel sanguine coniunctum, idem *consil.* 8. *n.* 29. item cùm rumor, & fama incitauit ad cõmittendum aliquid: idem Creuect. *cons.* 319. *nu.* 4. itẽ ex qualitate personę excusatur dolus, videlicet ex simplicitate, vel ignorãtia Dec. *cons.* 180.

7 Contra verò dolus præsumitur ex coniecturis. *l. dolum.* C. *de dolo*, vel ex præsumptionibus vrgẽtibus, vt concludit Paul. de Cast. *in d. l. Dolũ.* & duas sufficere dicit Decius *cons.* 34. *nu.* 4. *lib.* 3. Coniecturæ porrò multæ sunt. Prima atrocitas delicti, quod committi posse non videtur sine dolo. Secunda graue mẽdacium. Tertia graue promissum frãgere. Quarta sui muneris aliquid graue omittere. Quinta grauis deceptio in cõtractu aliquo in cõtrahentẽ. Sexta inobediẽtia, & multò magis cõtumacia. Septima facere, quòd sibi prodest, & alteri nocet. Octaua malus effectus cõsequutus. Nona nimia cautela, & diligentia, & plusquã solita. Decima clã, & occultè facere, quid palã fieri solet, quas omnes, & multas alias enumerat Menoch. *lib.* 5. *de præsumpt.* cum multis Doct. allegationibus quas breuitati studens, omisi, & ex dictis poterit cordatus iudex alias doli verisimiles coniecturas dignoscere.

De specialibus pœnis. CAP. XI.

SVMMARIVM.

1 *De pœnis ex iure communi.*

2 *Pœnæ leuiores consuetæ imponi, sine scriptis.*

3 *Quæ tamen Patribus eminentibus nequeunt imponi sine consensu, & consilio diffinitorij.*

4 *Inse-*

4 *In secundo genere sunt pœnæ graues, in quibus inscriptis, & seruato iuris ordine procedendum.*

LIcet per statuta ordinis aliqualiter sit prouisum, & cautum circa pœnas per sententias diffinitiuas delinquentib. imponendas: ve- 1
runtamen pro ampliori declaratione nonnulla tùm ex ipsis ordinis statutis, tùm ex iure communi sunt hic annectenda.

In primo genere sunt mortificationes illæ re- 2
gulares, & consuetæ, quæ nedum à superioribus Prælatis, & in scriptis, sed etiam à Prælatis localibus pro regulari obseruantia passim imponi solent, ac debent regulariter omninò sine scriptis, & omni postposita appellatione, cuiusmodi sunt precationes, & orationes quæcunque, disciplinæ, quas Fratres ipsi per seipsos sibi adhibent, ex obedientia tamen Prælati, recitando psalmũ Miserere mei Deus, &c. ieiunia, vel grauiora, vt in pane, & aqua, vel mitiora, vt abstinendo à solo vino, vel ab omnibus alijs cibis, excepto vino, & pane: Similiter comestiones in terra flexis genib. deosculationes in terra, deosculationes pedum Fratrum, & cætera huiusmodi, quæ omnia, & similia ab omnibus Prælatis passim imponuntur, vt dictum est sine sentẽtia in scriptis, sed simpliciter de plano, & per solam obedientiam ad retinendam regularem disciplinam, & ad continendos in officio regulares, & ad corrigendos quoscunque incompositos mores, vel etiam pro sola mortificatione, quæ viros decet religiosos, & de quibus nullatenus appellari licet.

Veruntamen huiusmodi mortificationes, & 3
consimiles nullatenus infligi debent, nec possunt viris in ordine grauibus, & eminentibus incon-

ſulto diffinitorio, & inconſultis his, ad quos de iure ſpectat, & niſi de illorum conſilio, & conſenſu, *vt ſuperiùs dictum eſt c. 4. & etiam per ſtatuta Salmanticentia cap. 8. & Valliſoletana fol. 138. tit. de pœnis. §. quibus Prælati*, &c. in ſimili pie, ac prudenter cautum eſt ad conſeruandam ordinis grauitatem, ac dignitatem, quæ in præfatis viris grauibus, & eminentibus viget, ac reſidet, vt ſunt Patres ordinis, & qui Miniſteriatus officio functi ſunt, & alij conſimiles.

4 In ſecundo genere ſunt pœnæ illæ, quæ nunquam, niſi ſeruato iuris ordine, vel ſummariè, ac de plano, vel ad amuſſim modo ſuperiùs expoſito per ſententiam in ſcriptis ferendam imponũtur, de quib. ordinatè dicendum, primò declarãdo terminos, deinde ſingulis exceſſibus ſingulas applicando pœnas.

De quibuſdam priuationibus in ordine conſuetis.
CAP. XII.

SVMMARIVM.

1 *Priuatio actuum legitimorum quid ſit.*
2 *Priuatio iuris ſuffragiorum quid ſit.*
3 *Officiorum ordinis priuatio quid ſit.*
4 *Quæ omnes non poſſunt infligi, niſi de conſenſu diffinitorij.*
5 *Poſſunt tamen Prouinciales ſoli Guardianos ad tempus ſuſpendere.*
6 *Patres graues nulla notabili confuſione poſſunt affici ſine conſilio, & conſenſu diffinitorij.*

1 IN primo gradu ſunt quædam priuationes in ordine conſuetæ, & ſunt in triplici differentia, videlicet, vel actuum legitimorum, vel iuris ſuffragiorum, vel officiorum priuatio; actuum legitimorum eſt inhabilitatio ad omnia ordi-

ordinis officia, quæcum dignitate, ac superioritate coniuncta sunt, veluti Ministeriatus, Cómissariatus, Diffinitoriatus, Guardianatus, & Discretatus, potest tamen sic priuatus habere votum actiuum in electione Discreti ad Prouinciale capitulum mittendi & similiter potest ad sacros ordines promoueri, & sacras eorum functiones exercere, & similiter quæcunq; officia prædicationis, & lectionis, & confessionis, & potest esse confessarius monialium, & magister nouitiorum, & ferre vota in receptione nouitiorum ad professionem.

Priuatio iuris suffragiorum est inhabilitatio, tam ad ferenda, quam ad consequenda quæcunq; vota, & suffragia in ordine, quib. exceptis potest sic priuatus omnia illa consequi, & exercere, quæ potest priuatus actib. legitimis, vt promoueri ad sacros ordines, & cætera, *vt sup.* 2

Officiorum ordinis priuatio est inhabilitatio ad omnia prædicta, & vlteriùs ad confessionis, prædicationis, lectionis, Paternitatis, & visitationis munera obeunda: & poterit solum sic priuatus ordines recipere, & sacras eorum functiones exercere. 3

Omnes istæ priuationes, & præsertim Guardianorum depositiones non possunt à Prouincialibus infligi sine consilio, & consensu maioris partis diffinitorij, *vt superiùs dictum est, & iterum per eadem statuto fol.* 138. *tit. de pœnis.* §. *quibus Prælati &c. & fol.* 217. *tit. de diffinitorib. Prouincialib.* §. *quòd si Guardianorum quispiam, &c. decernitur.* 4

Concedunt tamen eadẽ statuta Prouincialib. *loc. cit.* vt possint legitima ex causa Guardianos ab officio suspendere propria eorũ auctoritate, donec, 5

nec, & quousque Patribus opportunè congregatis, & consultis diffiniri possit, prout iustitia suaserit.

6 Denique decernunt *ibid.* quod nullus Guardianus, vel Prouincialis, vel Pater ordinis, vel qui aliàs Ministeriatus officio functus fuerit, vel muneris eiusdem Priuilegio gaudeat, possit à Prouinciali Ministro, vel Commissario visitatore officio priuari, vel aliqua notabilis punitio, vel confusio eorum cuiquam inferri, nisi de consilio, & consensu Patrum Prouinciæ, vel maioris partis eorum, aut Prouincialis capituli, *vt sæpius dictum est suprà.*

Priuationes præfatæ quibus competant. Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Actibus legitimis priuantur subornatores, & reuelantes secreta extra ordinem.*
2 *Item recurrentes ad fauores sæculares.*
3 *Item intercipiëtes litteras quomodocumq;, vel impedientes.*
4 *Item procurantes nouitatem in ordine, & non manifestantes opportunè defectus, vel litteras.*
5 *Item abiurati de leui, & qui natalium defectus patiuntur.*
6 *Suffragiorum iure priuantur respondentes in mensa, & conuitiantes*
7 *Item ad triremes, vel carceres iam damnati.*
8 *Item rebellantes Prælatus.*
9 *Ordinis officijs priuantur conspirantes contrà superiores.*
10 *Item appellantes, & confugientes ad tribunalia sæcularia.*
11 *Item recurrentes ad fauores extra ordinem, & Prælati etiam sic tales promouentes.*
12 *Item dantes, & accipientes munera.*

13 *Item*

13 *Item infamia laborantes, & abiurati de graui.*
14 *Item Prouinciales differentes punire delinquentes, & rebellantes Generali, vel Commiſſario ab eo miſſo.*

AD ſingulas præfatas procedendo pœnas 1
gradatim oſtendendo, quibus criminibus applicentur, primò priuationem actuum legitimorum incurrunt ſubornatores, & reuelãtes extra ordinem ſecreta in ipſius detrimentum, & infamiam, qui perpetuò prædictis actib. legitimis priuantur.

Item actibus legitimis priuantur recurrentes 2
ad fauores ſæculares, *prout ſup.* nec reuelari poſſunt, niſi per Generale capitulum proximè futurum.

Item intercipientes litteras Prælatorum, vel 3
Principum, vel Generalium, vel Prouincialium, vel aliarum notabilium perſonarum quomodocunque malitioſè, vel per ſe, vel per alios, & ſimiliter illas deſtruentes, impedientes, retinentes, ne mittantur, aperientes, & ſimiliter qui prædictorum litteras ſibi ipſis miſſas legere, aut aperire malitioſè diſtulerint: nec releuari poſſunt, niſi ab ipſis Generalibus, vel Prouincialibus Prælatis reſpectiuè.

Item Procurantes nouitatem in ordine modo 4
ſuperiùs expoſito, nec reuelari poſſunt, niſi per Generalem, aut Prouincialem Prælatum: item, non manifeſtantes opportunè defectus Fratrum tempore viſitationis Miniſtri, aut Commiſſarij tam Generalis, quam Prouincialis, ſed malitioſè, & callidè in aliud tempus cuicunq; ordinis Prælato manifeſtandos differentes: item qui litteras contra quempiam ſeruauerint, & poſtea in iudicio, ſeu viſitatione deduxerint, produxerintúe; qui om-

qui omnes actibus legitimis priuantur, & infames existunt, nec audiri possunt.

5 Priuantur etiam actib. legitimis, qui sacro, ac venerabili sanctæ Inquisitionis officio delati, de leui abiurati fuerint: & similiter iuxta sacræ Trid. Synodi præscriptum, & sacrorum Canonũ dispositionem, qui natalium patiuntur defectus, vt spurij, & consimiles, de qua re extant Constitutiones Sixti V. & Clem. VIII.

6 Suffragiorum iure biennio priuatur qui Prælato suo in culpa, vel in mensa respondet, facultate prius ab eo non impetrata: item qui alicui Prælato verba improperij, aut conuitij dixerint.

7 Item, qui ad triremes, aut perpetuos carceres aliquando damnati fuerint, & si contingat eos misericorditer liberari, sic liberati omni suffragiorum iure, & actib. legitimis perpetuò priuati existunt, nec ad ea quouis modo ampliùs habilitari possunt.

8 Deniq; rebellantes Prouinciali Ministro, seu Guardiano aut Vicario, omni suffragiorum iure triennio priuantur.

9 Omnibus ordinis officijs priuantur, qui per malitiosam concordiam, seu conspirationem aduersus alium, & maximè superiorem se euexerint, & sic priuati remanent, quousq; per condignam satisfactionem à Generali, vel Prouinciali Ministro releuentur.

10 Itẽ quicunq; ad tribunalia sæcularia appellantes, & ad ea temerè confugientes, priuationẽ officiorum ordinis incurrunt, & inhabilitatis perpetuæ, ad illa, & alia quæcunq; exercenda, vocisq; tam actiuæ, quam passiuę ex constitutione Greg. tertijdecimi, quæ incipit, *Quoniam nostro*, &c.

Item

Item omnib. ordinis officijs priuantur ad fa- 11
uores quarumcunq; personarum extra ordinem existentium pro obtinendis officijs recurrentes, & similiter voce actiua, & passiua ex constitutione Pij quinti, quę incipit, *Pastoralis officij*, & Greg. XIII. quæ incipit, *Consueuit*; quas pœnas incurrũt etiamsi ipsi Fratres pro fauoribus eiusmodi sæculares solicitasse negauerint, & sæculares ipsi affirmauerint ab eisdem fratribus solicitatos non fuisse, dummodo de malitia, & dolo tertij non cõstiterit, videlicet quòd quis alius inuidus malitiosè rogatores subornauerit, vt quoquo noceret promouendis, & similiter priuantur officijs Prælati, qui tales ita recurrentes promouerint, vel promoueri consenserint, vel permiserint, & ad prædicta sua officia, & alia quæcunq; in posterum obtinenda inhabiles existunt.

Itẽ qui pecunias, vel dona quæcunq; dederint, 12
aut promiserint, vt pro se, vel pro alijs gradus, honores, dignitates, vel officia consequantur, vel in prædictorum fauorẽ sententia feratur, & non solum ipsi, sed & qui talia dona receperint, quicunq; fuerint, qui omnes pœnas sacrorum canonum iure contra simoniacos statutas, ac præterea constitutione apostolica de munerib. non dandis omninò incurrunt.

Item quicunq; aliqua notabili infamia labo- 13
rauerint ob crimina, de quibus accusati apud Pręlatum conuicti fuerint, ad ordinis dignitates, & officia (vltra pœnas ob crimina sibi inflictas) perpetuò inhabiles existunt: cui pœnæ subiacent quicunq; infamia laborant, & similiter qui de re graui in sacro inquisitionis officio delatus abiuratus fuerit.

Item

14 Item priuatur officio Generalis arbitrio Prouinciales Ministri, qui delinquentes pro eorum demeritis punire distulerint vsque ad Generalium in Prouincias aduentum, vel alio consimili prætextu, & denique rebellantes quomodocunque Commissario à Generali misso: qui perpetuò priuantur ordinis officijs, & perpetuò inhabiles existunt ad alia quæcunque in ordine exercenda, & voce tam actiua, quam passiua priuantur, ex constitutione Greg. XIII. quæ incipit, *quoniam nostro* &c. quibus etiam, & omnibus singulis subiacent, qui Generali ipsi rebellauerint.

De quibusdam alijs consimilibus pœnis grauibus. Cap. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Amotiones Fratrum à locis inter graues pœnas computari cuperet Auctor.*

2 *Præfatam pœnam incurrunt domos suspectas ingredientes.*

3 *Sed Auctor cuperet potiùs practicari relegationem in Monasterio.*

4 *Diffinitorio priuari grauis est pœna, quam incurrunt reuelantes extra ipsum secreta.*

5 *Grauis est etiam caputium probationis, quam incurrunt prouocantes, minantes, & leuiter percutientes.*

6 *Et suspensio officij grauis est pœna, quam incurrunt Prælati verbis iniuriosis afficientes subditos.*

7 *Et similiter exilium, quòd à Diffinitorijs posse infligi cuperet Auctor.*

8 *Quam incurrunt verba iniuriosa, vel irrisoria proferentes.*

9 *Item procurantes nouitatem in ordine.*

1 LIcèt hoc nostro æuo amotiones Fratrum Prouincialis arbitrio passim fiant leuibus de causis, & sæpiùs cum sæculi scandalo (vt supe-

ſuperiùs tactum eſt) & maxima Fratrum inutili, & damnoſa vagatione: hinc valdè cuperem pro redimenda regulari diſciplina, & ad remouenda præfata ſcandala,& peccata,vt amotiones Fratrũ à locis quando remouentur in pœnam,& non ob alias cauſas extra capitulares congregationes inter graues pœnas computarentur, & non poſſent infligi à Prouincialibus, niſi ſeruatis de iure ſeruandis, vt ſuperiùs de alijs pœnis grauibus infligendis dictum eſt.

Et ita ſtatuta Generalia *fol.* 135. *tit. de pœna contra caſtitatis tranſgreſſores.* §. 1. inter graues pœnas amotionem à locis computare videntur,dum ſtatuunt quòd qui legitimè conuictus fuerit, ſuſpectas domos ingreſſum fuiſſe, ab eo loco amoueatur omninò. 2

Licèt ego magis magiſque probarem aliam pœnam illi æquiualentem, vel potiùs grauiorem, & magis diſciplinæ regulari conſonam, & conducentem ad prædictas euagitationes euitandas, & peccata, quæ in vagationibus occurrunt cauenda: nempè relegationem in eodem Monaſterio, à quo egredi nullatenus poſſet delinquens ſub graui,vel grauiori Apoſtaſiæ pœna, vel alijs grauioribus, & non poſſet prædicta relegatio relaxari, niſi à Diffinitorio, vel Prælatis Generalibus. 3

Grauis etiam pœna eſt Diffinitorio priuari, vel perpetuo,vel ad tempus iuxta delicti menſuram,quam pœnam incurrunt ex præſcripto ſtatutorum, qui extra diffinitorium manifeſtauerint,quæ in eo tractantur: vnde diſſenſiones, & diſcordiæ, aut odia in diffinitorium ipſum, vel diffinitorum quempiã oriantur,aut oriri poſſint. 4

Inter graues etiam pœnas computatur proba- 5

tionis caputium, quam incurrunt, qui verbis, aut factis aliquem grauiter pro[illegible]uerint: nam pro prima vice probationis caputiũ per menſem deferre debent. Et ſimili pœna plectẽdus, qui alicui fratri minabitur in perſona: ſi autem manum leuauerit, vt percutiat, vel aliquid ad percutiendũ acceperit, ei tribus menſibus probationis caputium imponi debet: per annum verò illi, qui leuiter percuſſerit.

6 Grauior etiam omnibus præfatis videtur eſſe ſuſpenſio officij cuiuſcunque: quam pœnam incurrunt ſuperioris arbitratu Prælati omnes, qui vel in ſermonibus ad fratres capitulariter congregatos, vel in reprehendendis eorum criminibus, vel in culpis audiendis, & ſimilibus caſibus verbis vtuntur iniurioſis, vel infamatorijs, & quę turbationum, vel diſſenſionum, & contentionum cauſa eſſe poterunt.

7 Omnium verò præfatarum grauiſſima eſt exilium extra Prouinciam, quod infligi poſſe vellem ad expurgandas Prouincias ab omnibus Prouincialibus non ſolis, ſed ſimul cum ſuis diffinitorijs remittendo exules ad Prælatos Generales, vt aliquam illis Prouinciam aſſignent. Quæ facultas ſaltem tacitè conceſſa videtur per ſtatuta prædictis Prouincialibus, cùm per eadem pro nonnullis criminibus præfata pœna infligenda præfiniatur.

8 Sic præfatam exilij pœnam infligendam decernunt cum priuatione officiorum Ordinis, illis, qui deriſorio, vel iniurioſo, vel improperioſo nomine, vel quod pro tali habeatur à patientibus, quemlibet Fratrem appellet: vel qui ſcientes, vel audiẽtes aliquos talia proferre, ipſos non denuncient ſtatim verbo, aut per litteras.

Eandem

Eandem exilij pœnam incurrunt qui aliquam procurant nouitatem in ordine recurrendo ad Prælatos, Reges, Principes, & Communitates, seu ad aliquam aliam personam extra ordinem existentem. 9

De pœna excommunicationis, suspensionis, & de alijs censuris. CAP. XV.

SVMMARIVM.

1 *De alijs censuris remissiuè, hic de excommunicatione.*

2 *Omnes ordinis Prælati excommunicationem fulminare possunt.*

3 *Quam pœnam, & quamcumque aliam consimilem nullus incurrit post declarationem.*

4 *Excommunicationem incurrunt omnes Apostatæ, & subornatores.*

5 *Item diuulgantes ordinis secreta.*

6 *Item imponentes nomina irrisoria, &c. & similiter audientes, & non denunciantes.*

7 *Item procurantes diuisionem ordinis, & recurrentes ad tribunalia sæcularia, & recurrentes ad fauores sæculares.*

8 *Item falsificantes litteras notabilium personarum, & deponentes falsum, vel reuocantes verè depositum, vel procurantes id fieri ab alijs.*

9 *Item procurantes vnionem, vel diuisionem Prouinciarum, & cætera similia per sæculares.*

10 *Item libellos edentes, & quomodocumque publicantes, & rebellantes Generali, vel Commissario ab eo misso.*

DE quibuscumque censuris cùm nostra statuta parum, vel nil disponant, debent Prælati Regulares circa eas obseruare dispositionem, iuris communis; hic enim breuiter solum ea tangam, quæ nostra statuta decernunt, præsertim de excommunicatione, de qua fusiùs tractant. 1

Decernunt itaque statuta *fol.* 137. *& tit. de ex-*

communicationis pœna; quòd omnes Religionis nostræ superiores videlicet Ministri, & Commissarij tam Generales, quam Prouinciales, & Custodes iurisdictionem habentes, & etiam Guardiani iuxta iuris communis dispositionem, sententiam excommunicationis in sibi subditos fulminare possint, & quod oppositum asserentes, vt errantes, & perturbatores grauiter puniantur superiorum arbitratu. Cætera circa hæc seruanda videantur in statutis loco citatò,

3 Declarant præterea eadem statuta *fol.* 140. *tit. de correct. & appellat.* §. *declaramus item, & fol.* 141. §. *declaramus quoque.* quòd vbicunque in constitutionibus continetur, pœna suspensionis, vel excommunicationis etiam latæ sententiæ, etiam ipso facto incurrenda, tamen præfatam pœnam neminem incurrere omninò, nisi post declarationem factam à Prælato; quod idem etiam decernunt de pœna carceris, & priuationis cuiuscumque ibidem.

4 Excommunicationis ergò pœnam incurrunt primum Apostatæ, *de quib. sup.* & subornatores, qui donis, promissis, minis, aut obsecrationibus importunis aliquem inducunt ad ferenda suffragia, & qui colligationes, & inductiones fecerint ad eundem finem : qui omnes ex constitutione Pij Quinti, quę incipit *Pastoralis officij*, &c. & Gregorij tertij decimi, quæ incipit, *Consueuit*, &c. excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt, à qua absolui non possunt, nisi à Ministro, vel Commissario Generali; si verò Generales ipsi in eadem fuerint damnatione, à solo summo Pontifice absolui possunt.

Item excommunicationem incurrunt, qui diuisio-

uiſiones inter Fratres, Prælatorum depoſitiones, vel priuationes, & alia ordinis ſecreta in eius detrimentum, & infamiam extra ipſum ordinem quomodocumque diuulgauerint.

6 Item qui alium Fratrem noſtri Ordinis malitiosè, irriſoriè, ſeu improperiosè Priuilegiatum, Coletanum, Bulliſtam, Amadeiſtam, Clarenum, de Euangelio, ſeu de Caputio, Bigotum, aut alio quouis nomine etiam de nouo reperto, ſeu fortè in futurum diuiſionum occaſione, vel cauſa reperiendo, & imponendo, ſeu alio quouis deriſorio, iniurioſo, aut improperioſo nomine, vel quid pro improperioſo, aut iniurioſo à patientibus habeatur, appellet ex conſtit. Leonis X. ad quam ſe referunt ſtatuta, quæ extendunt prædictam pœnam ad quoſcunque qui audientes, vel ſcientes proferre talia nomina irriſoria, vel prolata aliquando fuiſſe ſtatim verbo, aut per litteras non denunciauerint ipſos talia proferentes.

7 Item excommunicationem incurrunt procurantes quomodocunque verbo, vel facto diuiſionem ordinis, quæ non niſi à Generali Miniſtro abſolui poteſt: item recurrentes ad tribunalia ſæcularia, & etiam ordinariorum, & ad ea quomodocumque appellantes, & confugientes, & non niſi à Summo Pontifice abſolui poſſunt ex conſt. Gregorij tertij decimi, quæ incipit: *Quoniam non.* item recurrentes ad fauorem perſonarum extra ordinem quomodocumque per ſe, vel per alium, pro ſe, vel pro alio aliquam dignitatem, vel officium, vel etiam collocationem in alio loco, vel etiam non poſſe remoueri procurando.

8 Item falſificantes litteras, aut ſigilla Principũ, vel Prælatorum Generalium, aut Prouincia-

 lium,

lium, aut aliarum notabilium personarum: item falsum, ac scienter in iudicio quidquam deponētes, vel ad id faciendum inducentes, aut reuocantes, vel ad reuocandum procurantes, quod verè depositum fuerat, & ab ista non nisi à Prouinciali absolui possunt: & satisfactione, præmissa prout iuris fuerit.

9 Item suadentes, vel suaderi procurantes per se, vel per quamcunque interpositam personam alicui Prælato, Regi, Principi, Communitati, seu alicui personæ extra ordinem existenti, vt aliquid de statu ordinis eiusdem, vel ordinatione, diuisione, vel vnione alicuius Prouinciæ, vel de Fratribus ab aliquo loco amouendis, vel non amouendis immutetur: nec absolui possunt, nisi per Generalem, aut Prouincialem.

10 Excommunicationem incurrunt, qui tacito nomine, vel sub nomine alieno litteras, siue libellos famosos edunt mittunt, proijciunt, vel quomodolibet exponunt, in alicuius infamiam, & non nisi à Prouinciali absolui possunt, & debita satisfactione præmissa; quòd si in infamiam Generalis, vel Prouincialis præfata edita fuerint, nō nisi per Generalem ipsum, vel per eum, cui ipse specialiter commiserit, absolui possint. Et denique excommunicationem incurrunt, à qua non nisi à Summo Pontifice absolui possunt, qui Cōmissario à Generali misso resistere, opponere, aut contradicere, seu se rebellem exhibere præsumpserint, quam etiam incurrunt, qui Generali ipsi rebellauerint. Cæteræ excommunicationes per statuta sparsæ videantur *ibid*.

De

De pœna carceris. CAP. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Carcer quid sit.*
2 *Nullus Prouinciali inferior potest carcerare, sed solùm in domo custodiæ retinere.*
3 *Formaliter carceratus priuatur statim actibus legitimis.*
4 *Nullus formaliter carcerandus nisi pro graui delicto: secùs faciens, actibus legitimis priuandus.*
5 *Formaliter carcerati quæ seruare debeant, & quam pœnam incurrant fugam quamcumque illis consentiẽtes.*
6 *Ad præfata n n tenentur, qui in domo custodiæ fuerint.*
7 *Nec ius commune suffragari nobis potest, quo ad fugam carceratorum, tenemur enim statutis, & obedientiæ voto omninò.*
8 *Præfatam carceris pœnam incurrunt proprietarij.*
9 *Item fornicationis aliquam speciem patrantes, & peccatum innotabile committentes.*
10 *Item Inobedientes, contumaces, & Apostatæ.*
11 *Item reuelantes sacram confessionem sacramentalem, & prouocantes secunda vice, & proferentes verba obscena, & scandalosa incorrigibiliter.*
12 *Item projicientes aliquid ad percutiendum, & percutere quærentes, & arma offensiua portantes, percutientes, aut vulnerantes.*
13 *Item procurantes ordinis diuisionem, & incorrigibiles & sigilla falsificantes notabilium personarum, & deponentes falsum in Iudicio, vel reuocantes verum, vel id procurantes, & libellos edentes, vel quomodolibet propalantes, & aleis, vel taxillis ludentes.*
14 *Item admittentes crimen, quod in sæculo morte esset plectendum, & Rebellantes Generali, & recursus, vel appellationis ordinem violantes.*
15 *Pro alijs delictis remissiuè ad statuta.*

CArceris pœna (vt est condistincta à domo disciplinæ, vel custodiæ, de qua dictum est suprà) est reclusio alicuius in aliquo obserato loco, sine caputio, & chorda Generalis, vel Prouincialis alicuius Prælati auctoritate facta, vt 1

per ſtatuta Salmanticenſia *cap*. 7. & Valliſoletana *fol*. 132. *titu. de pœna carcer*. §. 1. cautum eſt.

2 Quare nullus prædictis Prælatis inferior poteſt aliquem ſic formaliter carcerare, ſed ſolũ rationabilibus de cauſis, veluti in domo diſciplinæ, vel cuſtodiæ delinquẽtes retinere de cõſilio Diſcretorum, vbi fuerit delictum rei euidentiæ manifeſtũ, quouſque aliquis præfatorum Prælatorũ admoneatur, qui deſuper, prout opportunũ fuerit, prouideat, vt cauetur per eadem ſtatuta *fol*. 134. *§. quod ſi quis*. quod intelligi volunt etiam de Fratribus, qui ſunt alterius familiæ, vel Prouinc.

3 Ex antiquis autem ordinis ſtatutis Salmanticenſibus *c*. 7. & Valliſoletanis vltimis *fol*. 132. *tit. de pœna carceris §. primo*. cautum eſt, quod formaliter carceratus, vt ſupra expreſſum eſt, ſemper cõſequenter eſt priuatus actibus legitimis eo ipſo, quo carceri eſt mancipatus: & quamuis liberetur à carcere, non intelligitur ad actus prædictos reſtitutus; nec reſtitui poteſt, preter quam in prouinciali capitulo, aut Generalis auctoritate.

4 Ex ijſdem ſtatutis Salmaticenſ. *cap*. 7. & Valiſoletanis *eod. tit. fol*. 133. §. *nullus autem*. cauetur, ne quis carceribus ita formaliter mancipetur, niſi pro manifeſto, vel enormi delicto, vel exceſſu, & qui aliter quempiam incarcerauerit, omnibus actibus legitimis ſit priuatus.

5 Ex ijſdem etiam *§. quare, vt atrocia*. cauetur, vt in omnibus prouincijs, & locis ſaltem principalioribus carceres habeantur omninò fortes, humani tamen, & lucidi, vt carcerati diuinum officium perſoluere poſſint, ac pijs lectionibus pro eorũ ſpirituali cõſolatione vacare, & quibus etiá confeſſionis ſacramentum petentibus conceden-

dum

dum est toties, quoties ab eis fuerit expostulatum, & qui perpetuis carceribus mancipati sunt, saltem in sacro Resurrectionis Domini die sacratissimo Eucharistiæ sacramento reficiantur. Ex ijsdem statutis. §. *si quis verò,* cauetur quod liberans quempiam è carceribus, vel consentiens, vel consilium, & auxilium præbens, ex quo incarceratus aufugerit, & etiam custos, si de eorum malitia, & dolo legitimè constiterit, carceribus mancipentur Prouincialis arbitratu. Et si Guardianus ipse de his, aut dolo aut, negligentia legitimè conuictus fuerit, eo ipso Guardianatus officio priuatus sit: vel grauius etiam puniatur superiorum arbitrio pro qualitate delicti: omnes porro formaliter carcerati tam temporarij, quã perpetui, semel saltem singula hebdomada sexta feria coram fratribus capitulariter congregatis disciplinam sibi adhibere debent recitando psalmum: *Miserere mei Deus* &c. & in pane, & aqua humi genuflexi ieiunare, & quo tempore ad carceres dãnati fuerint, semper sine caputio, & chorda vbiq; manere debent, vt per eadem statuta *loc. cit. §. penult. & vlt.* decernitur.

Hi autem, qui in domo disciplinæ, vel custodiæ retinentur, nullis ex præfatis pœnis, & mortificationib. subiacere debent, vt per eadem statuta *ibid.* cauetur. 6

Ex prædictis constat, quod perperam disputant aliqui, & multo peius resoluunt posse reum fugere, & alios illi fugam consulere, auxilium præstare, & instrumenta porrigere quoad nos regulares, quia etsi, quæ docent, sint vera de iure communi: veruntamen apud nos nullatenus locum habere possunt tum ex voto obedientiæ, 7

quo nos obstrinximus obedire Prælatis in omnibus, quæ non sunt contra animam, & regulam nostram, tum ex claris, apertissimisq; statutis nostris nuper adductis, quicquid sit de iure communi (vt dixi) quod nobis nullatenus congruit exceptis casibus superius registratis *in Tract. de carcere reorum*, & inferiùs *cap. de Apostasia*. manifestius apparebit.

8 Explicato iam quid sit pœna carceris, & quomodo adhibenda, nunc quinam eam incurrant, ex ijsdem statutis breuiter annotandum. Primo itaque illam incurrunt proprietarij quicunque, qui etiam in proprietate morientes, ecclesiastica priuantur sepultura.

9 Eandem carceris pœnam per sex menses incurrunt, & omnium suffragiorum iure triennio carent, qui pro prima vice in fornicationis culpā inciderint, vel grauiorem speciem. Pro secunda vice per annum carceribus mancipandi, & omnibus ordinis officijs perpetuò priuantur. Pro tertia vice longiori tempore carceribus mancipandi, & ad omnia ordinis officia perpetuò inhabiles existere debent. De innominabili vero conuictus, nudus omnino cum solis femoralibus coram Fratrib. capitulariter congregatis, & manibus ligatis grauiter est flagellandus, cum recitatione Psalmi. *Miserere mei Deus* &c. & leuiusculis flammis hinc inde circumseptus quodammodo comburi debet, & ad perpetuos carceres irreuocabiliter damnari, vbi pane, & aqua tribus saltem in Hebdomada dieb. ieiunare debet.

10 Eadem carceris pœna puniēdus est inobediēs inobedientia contumaciæ, quæ contumacia incurritur post trinam monitionem eodem die cō-

gruis

gruis interuallis factam: item Apostatæ omnes carceris pœnam incurrunt pro modo culpæ Apostasiæ, vt suprà latiùs ostensum est.

Item reuelantes sacramẽtalem confessionem, cum perpetuo ab audiendis confessionibus debeant suspendi, & actib. legitimis perpetuo priuari, carceri etiam Prouincialis arbitratu sunt mancipandi: item bimestri carceri mancipandi, & actiua, & passiua voce decennio priuandi, qui secunda vice verbis, aut factis aliquem grauiter prouocauerint: & similiter qui improperauerint aliquem de delicto, pro quo iam alias fuit punitus: item superioris arbitratu carcerandis, qui in proferendis obscænis, & turpibus verbis ita vitiosus fuerit, vt incorrigibilis appareat, & scandalo sit cæteris. 11

Semestri verò carceri mancipandus qui lapidẽ, vel baculũ, vel gladiũ, vel cuiuuis alteriùs generis instrumentũ arreptũ proiecerit ad percutiẽdũ, vel alio quocunq; modò percutere nisus fuerit: vel qui arma offensiua portauerit, vel in cella, vel alibi retinuerit: qui verò prædictis instrumentis percusserit, vel Fratrẽ, vel sęcularẽ, carceris vnius anni pœnã luere debet, & omni suffragiorũ iure, & actib. legitimis perpetuo priuari, ac per mensem ter in qualibet hebdomada coram fratrib. capitulariter congregatis genuflexus comedere illismet instrumentis, quibus ferire, aut percutere ausus est, ei de collo pendentibus. 12

Itẽ carceri mancipandus Generalis arbitratu, qui verbo, vel facto diuisionẽ ordinis procurare pręsumpserit: perpetuo vero carceri mancipandi incorrigibiles: tales vero cẽsendi qui ter de eodẽ graui crimine conuicti, & puniti nõ resipiscunt. 13

Ad ar-

Ad arbitrium vero Generalis carceri mancipã-dus,& ad ordinis dignitates, & officia perpetuo inhabilis exiſtere debet,qui per ſe, vel per alium litteras,aut ſigilla Prælatorum, vel Principum Generalium, vel Prouincialium, aut aliarum notabilium perſonarum falſificauerit: ſemeſtri verò carceri mancipandus, & infamis perpetuo exiſtere debet,qui in iudicio quidquam falſo, ac ſcienter depoſuerit, vel ad id faciendum induxerit,aut reuocauerit,vel reuocandum procurauerit,quòd verè depoſitum fuerat; ſuperiorum autem arbitratu carceribus mancipandus qui tacito nomine,vel ſub nomine alieno litteras, ſeu libellos famoſos ediderit,miſerit,proiecerit,vel quomodolibet expoſuerit in alicuius infamiam. Similiter ſuperioris arbitratu carcerandus, & omni ſuffragiorum iure triennio priuandus qui aleis,vel taxillis luſerit.

14 Ad carceres perpetuo damnandi quicunque poſt Religionis ingreſſum aliquod crimen admiſerint, propter quod ſi illud in ſæculo commiſiſſent,morte plectendi eſſent: ſemeſtri verò carceri mancipandus, qui Generali ipſi rebellauerit,vltra aliàs pœnas ſuperiùs notatas, item bimeſtri carceri omnino mancipandus, & omni ſuffragiorum iure triennio priuandus qui recurſus, & appellationis ordinem à ſtatutis præfixum,& decretum temere violauerit.

15 Pro multis alijs delictis præfigitur à ſtatutis carceris pœna, de quibus videatur *ibid.* breuitati enim ſtudens hæc notata ſufficere iudicaui.

De pœ-

De pœna triremium. CAP. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Pœnam triremium antiqui Patres nunquam approbarũt, & eam à Regularib pœnitus aboleri cupit Auctor.*

2 *Iuxta verò ordinis statuta eam incurrunt tertia vice in fornicationem labentes, & sacrilegium patrantes, & innominabile secunda vicè perpetrantes,*

3 *Item interficientes, vel atrociter, & enormiter vulnerantes, aut venenum propinantes alicui, vel talia fieri procurantes, & Prouincialem, vel Generalem leuiter percutientes.*

4 *Item incorrigibiles. & crimen admittentes, pro quo in sæculo mors infligitur.*

GRauissima apud Regulares omnium pœnarum fuit existimata semper triremium pœna siue perpetua, siue temporalis, & quam zelantes Patres antiqui refugere semper, & abhorrere consueuerunt, quin & ipsi Religionũ fundatores numquam talem pœnam approbasse videntur, sed solam eiectionem ab ordine facinorosis, & incorrigibilib. imponere semper visi sunt, vt optime aduertit Nauar. *in c. Nullum 18. q.* 1. & quam omnino aboleri vellem multis de causis à statutis, & institutis regularium, & ab eorum vsu, practica, & consuetudine pœnitus eliminari. 1

Veruntamen cum pro multis criminibus inflicta sit, meum sequendo institutum, ea breuiter annotabo: primo itaque illam incurrunt superiorum arbitratu, qui in aliquam fornicationis speciem tertia vice inciderint; similiter qui vel prima vice sacrilegium admiserit: ad triremes autem perpetuò, qui de vitio nefando secunda vice conuictus fuerit. 2

Ad triremes etiam condemnari debet qui a- 1
lium

lium interfecerit, vel atrociter mutilauerit, vel enormiter vulnerauerit, aut alicui venenum dederit, & qui hæc eadem, vel similia per alium fieri procurauerit, vel ad huiusmodi facienda machinasse legitimè conuictus fuerit: quicunque verò Prælatum localem interfecerit, ad triremes perpetuo damnandus; & si gladio vulnerauerit non sequuta morte, damnandus ad triremes arbitrio superioris, & similiter arbitrio Generalis qui Prouincialem quouis modo etiam leuiter percusserit: si autem gladio, siue mors sequuta fuerit, siue non, ad triremes omnino perpetuo damnandus, & similiter qui Generalem ipsum etiam leuissime percusserit.

4 Ad triremes etiam damnandi incorrigibiles superiorum arbitratu, & similiter ad triremes perpetuo damnandi qui aliquod crimen admisserint post Religionis ingressum, pro quo in sæculo morte plectendi essent superiorum arbitrio.

De Apostasiæ pœna. Cap. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Apostata, qui sint, & quot modis Apostasiam quis incurrat.*
2 *Distinguuntur Apostasiæ gradus: in primo gradu est leuis Apostasia, & quæ sit illa.*
3 *In secundo gradu est grauis Apostasia, & quomodo incurratur.*
4 *Gradus Apostasiæ grauioris quomodo incurratur.*
5 *Quomodo incurratur gradus Apostasiæ grauissimæ.*
6 *Apostasiæ gradus ad arbitrium superioris iudicandus.*
7 *Item grauem Apostasiam quis incurrat.*
8 *Leuem Apostasiam quis incurrat.*
9 *Apostasiæ gradus ad arbitrium superioris.*
10 *Omnis Apostasiæ cuiuscunque gradus pœna communis est excommunicatio, & specialis leuissimæ est carceratio, &c.*

11 *Leuioris Apostasiæ pœna.*
12 *Leuis Apostasiæ pœna.*
13 *Grauis Apostasiæ pœna.*
14 *Grauioris Apostasiæ pœna.*
15 *Grauissimæ Apostasiæ pœna.*
16 *Iudex competens Apostatarum, quicumque Prælatus, & Frater est in casu necessitatis.*
17 *Quomodo recipiendi, & absoluendi Apostatæ, & negligentium exequi pœna,*
18 *Contra contumaces remedium.*

EX antiquis Religionis statutis, & ex concil. Trid. *sess.* 25. *cap.* 4. innouatis, & citatis per statuta Vallisoletana *fol.* 29. *tit. de Apostat.* per totum cauetur expresse, atque pro constanti habetur eos omnes nostri ordinis Fratres, qui cõtra obedientiam, vel sine sui superioris licentia, vel cum habitu, & socio, vel sine vtroque vel sine altero eorum tantum quouis prætextu, aut quæsito colore, etiam ad superiores accedendi, de conuentu recesserint, aut exierint Apostatas esse, & pro Apostatis haberi deberi, & Apostasiæ notam, & pœnam incurrere. 1

Distinguunt vero eadem statuta *ibid.* Apostasiæ gradus, & pœnas. In primo gradu est leuis Apostasia, quando quis sine legitima sui superioris licentia tacita, vel expressa conuentum egreditur: & per diem naturalem extra commoratur. Leuior etiam erit Apostasia, si de superioris licentia quis egreditur, sed sine eiusdem licentia pernoctauerit in altero conuentu, vel nostri, vel alterius ordinis, nisi vrgens necessitas eidem superiori probanda excusauerit: leuissima vero erit Apostasia quando sine licentia tacita, vel expressa quis egreditur de conuentu, sed tamen eodem die reuertitur. 2

In se-

3 In ſecundo gradu eſt grauis Apoſtaſia, quando quis abſque ſuperioris licentia, vel contra eius obediētiam ſuppoſitam exierit etiā ſub prætextu ad ſuperiores accedendi, ſed tamen non acceſſerit, & extra obedientiam per triduum permanſerit, ſi vero ad ſuperiorem recta acceſſerit, de leui Apoſtaſia notetur.

4 In tertio gradu grauior eſt Apoſtaſia, quando quis contra obedientiā ſui ſuperioris expreſſam de conuentu receſſerit, etiam ſub prætextu ad ſuperiorem accedendi, ad quem is non acceſſerit, & extra obedientiam per dies octo commoratus fuerit; ſi autem ſuperiorem infrà dictum tempus adierit, graui Apoſtaſia innodetur.

5 In quarto gradu grauiſſima eſt Apoſtaſia, quādo quis timore Dei poſtpoſito, ac ſuæ ſalutis oblitus, Religionis habitum temere depoſuerit, & extra obedientiam vltra duos menſas permanſerit.

6 Item qui ſuperiorum conceſſu aliquo proficiſcens, aliò vadit, vel per aliam viam, quam ſibi per facultatem liceat, vel qui tempus per facultatem ſibi præſcriptum exceſſerit, & ſine ſocio de loco ad locum proficiſcitur ſine expreſſa licentia. Hi omnes Apoſtaſiæ notam incurrent aut leuem, aut grauem, ſuperioris iudicio, & arbitratu.

7 Item qui ſub prætextu licentiæ à ſuperioribus Prælatis obtentæ, aut conuentus, aut Prouinciæ limites egreditur, non oſtenſa prius reſpectiuè Prouinciali Generalis licentia, vel ipſius Prouincialis Prælato locali, & ab eorum altero recedendi benedictionem non acceperit, grauem Apoſtaſiam incurrat: quod ſi Prouincialem in remotis agere

agere contigerit, ita quod eius præsentia facile haberi non possit, & negotium, pro cuius expeditione profecturus est, vrgeat, & superioris localis iudicio dilationem non patiatur: tunc locali Prælato licentiam Generalis ostendat coram testibus, & Prouincialem ipsum de suo recessu per litteras admoneat: & vt primum in prouinciam redierit, Prouinciali reditum saltem per litteras significet.

Superior præterea localis suos Fratres extra 8
sui conuentus territorium, vel quæstam transmittere, aut licentiare non potest, nisi de speciali superioris facultate; & contrafaciens officio est priuandus, & qui cum sua licentia sic abierit, leuem Apostasiam incurrit.

Item, qui licentiam à Generali obtentam ex- 9
eundi extra Prouinciam infra duos menses exequutioni non demandauerit, sed illis iam transactis, Apostasiæ notam incurrit, grauem, aut grauiorem superioris iudicio de discretorum consilio taxandam excipiuntur, tamen Commissarij, lectores, Concionatores, & consimiles, qui non nisi oportuno tẽpore suas licentias exequi debẽt.

His declaratis Apostatarum omnium pœna 10
est excommunicatio, & vltra eam leuissimæ Apostasiæ pœna pro prima vice est per vnum diem carceratio, & per annum suffragiorum iure priuatio. Pro secunda vice pœna duplicari debet: & sic deinceps.

Leuioris est per biduum carceratio pro prima 11
vice, & per biennium suffragiorum iure priuatio. Pro secunda vice pœna duplicetur, & sic deinceps.

Leuis pro prima vice est carceratio, per triduũ, 12

 & suf-

& ſuffragiorum iure per triennium priuatio. Et pro ſecunda, & tertia pœna duplicetur, & deinceps prout de grauiori, vel de grauiſſima puniatur ſuperiorum arbitratu.

13 Grauis pro prima vice eſt per triduum carceratio, & in pane, & aqua ieiunium, & ſuffragiorũ iure per triennium priuatio. Pro ſecunda vice pœna duplicari debet, & probationis caputium per tres menſes addi, & vltimum locum inter omnes ſui ordinis profeſſores tenere debet talis apoſtata. Et pro tertia vice vltra præfatas pœnas, prout de grauiori Apoſtaſia puniatur, & ſi deinceps in idipſum inciderit, prout de grauiſſima puniendus erit.

14 Pro grauiori autem Apoſtaſia, quis pro prima vice trimeſtri carceri mancipetur, quo tempore ſingulis hebdomadibus pane, & aqua tribus diebus ieiunet, ac præterea ſexta feria coram fratribus capitulariter congregatis diſciplinam ſibi adhibeat recitando pſalmum *Miſerere mei Deus* &c. & humi genuflexus in pane, & aqua ieiunet, & omni ſuffragiorum iure ſexennio priuatus ſit. Pro ſecunda vice pœna duplicetur, & vlterius probationis caputium per annũ integrum deferat; quo tempore inter omnes profeſſos vltimum locum teneat, & lauet vtenſilia. Pro tertia vice omni ſuffragiorum iure perpetuo careat: probationis caputium triennio integro deferat, quo tempore ſingulis ſextis ferijs diſciplinam faciat: & humi genuflexus in pane, & aqua ieiunet in communitate, & vltimum locum inter omnes profeſſos teneat, vtenſilia lauet, & pro carcere conuentũ habeat, à quo egredi non permittatur, niſi publicæ proceſſionis, vel vtilitatis gratia, & ſi quis adeo petu-

petulans fuerit, vt in id ipsum iterum incidat, pœna ei augeatur pro modo culpæ superioris arbitrio, etiam vsque ad triremes inclusiuè.

Pro grauissima vero Apostasia pro prima vice quis trimestri carceri mancipetur, triennio integro probationis caputium deferat, quo tempore singulis sextis ferijs in communitate disciplinam faciat, & humi genuflexus pane, & aqua ieiunet sine caputio, omnium suffragiorum iure decennio careat: quo tempore inter omnes professos vltimum locum teneat, vtensilia lauet, & de conuētu non nisi publicæ vtilitatis causa egrediatur: secunda vice duplicentur præfatæ pœnæ, & pro tertia velut incorrigibilis Religionis habitu perpetuo priuetur, & ad triremes per decennium condemnatus mittatur. Et si in sacris fuerit, & superuixerit, omnium sacrorum ordinum exequutione perpetuo suspensus sit. 15

Pro huiusmodi porro Apostatis ad eos coercēdos eadem statuta sanctè decreuerunt, vt eorum iudex competens latiorem habeat Prouinciam, & terminum, quam cuiuscumque alterius in ordine criminosi, & ideo eodem titulo *de Apostat. fol. 36. §. Declaramus.* decernunt, quod quicunque superiores tam Prouinciales, quam locales ordinariam potestatem habeant excommunicandi, capiendi, & carcerandi omnes Apostatas, etiam aliorum locorum, & aliarum Prouinciarum ad eorum loca, & Prouincias diuertentes, & in casu necessitatis etiam omnes alij Fratres facultatem habeant Apostatas ordinis capiendi iuxta indultum cuiusdam Priuilegij Innocentij IV. 16

Omnes autem Apostatæ cū ad obedientiam, & 17

 pœni-

& pœnitentiam quomodocunque primo redierint in communitate Fratrum ſolemniter abſoluantur genuflexi diſciplinã ſibi adhibentes recitando pſalmum *Miſerere mei Deus* &c. *vt in ſtatutis*: & poſt abſolutionem ſemper genuflexi, ſine caputio humi pane, & aqua ieiunent, & qui pœnas prædictas neglexerit, aut aliter Apoſtatam abſoluerit, officio priuetur, vel grauius puniatur ſuperioris arbitrio.

18 Apoſtatarum vero ſi quis adeo impœnitens, & contumax fuerit, vt pœnas prædictas ſubire recuſet, omnibus iuris, & facti remedijs, etiam per cenſuras, grauiter coerceatur inuocato etiam, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis.

De expulſione ab ordine. CAP. XIX.

SVMMARIVM.

1 *In locum pœnæ triremium cuperet Auctor expulſionem ab ordine.*
2 *Prælatis ordinis conceſſum ex priuilegio Alexandri ſexti expellendi ab ordine incorrigibiles.*
3 *Tria requiſita ex D. Bonauentura ad expulſionem ab ordine.*
4 *Secus expellentes grauiter errare aſſerit, & potius vellet perpetuò carcerari tales mancipari, vel morte puniri.*
5 *Auctor cuperet morte dignos cum ſolita proteſtatione tradi curiæ ſæculari.*
6 *Cæteros autem incorrigibiles expelli.*
7 *Incorrigibiles qui ſint, explicatur.*
8 *Apoſtata poſt trinam punitionem incorrigibilis.*
9 *Pœnam expulſionis nullis facinoroſis infligi vellet Auctor, niſi incorrigibilibus, & morte dignis.*
10 *Idem ſeruari cupit in homicidis, & ſimilibus.*

1 VT vero ſuperius dixi cum pœna triremiũ valde ſit ſcandaloſa, & ordini, & damnatis ipſis per quam pernicioſa, ad huiuſmodi,

modi, & quam plurima alia euitanda inconuenientia vellem omnino à Religionibus penitus aboleri præfatam pœnam, & eius loco vsu introduci, & practicari pœnam priuationis habitus, & eiectionis ab ordine, consultis tamen prius maioribus, quorum interest: illa enim est valde salutaris, & maxime opportuna tum, quia Religio facinorosis hominibus liberatur, & expurgata remanens tranquillitate, ac serenitate Religiosis viris condecenti gaudet, Deo Optimo Maximo liberius, gratius, & salutarius inseruit, & sæculum ipsum (ad quod maxime institutæ sunt Religiones) longe magis, ac magis ædificatur.

Et huiusmodi pœna valde consona est anti- 2
quissimæ sanctorum Patrum institutioni, & Religionum fundatoribus, qui ea, vt plurimum vtebantur contra facinorosos, & incorrigibiles, vt superius dixi ex Nauar. *cap. nullum* 18. *q.* 1. & notatur apud nos in antiquis monumētis ordinum in prima impressione *fol.* 56. *conclus.* 65. priuilegium Alexandri sexti ad hoc infrascripti tenoris. *Alexander sextus fecit facultatem Generalibus ordinis minorum*, vt per semetipsos dumtaxat, & Prouincialibus, vt ipsi cum consensu maioris partis capituli dictos Fratres ordinis, quos incorrigibiles repererint, habitu expoliare valeant, & ab ordine eijcere, atque contra quoscunq; eis auxilium, consilium, fauorem publice, vel occulte, directê, vel indirecte, aut quouis quęsito colore super delatione dicti habitus præstantes etiam cuiuscunque dignitatis gradus, ordinis, aut conditionis fuerint, per censuras ecclesiasticas, ac alia iuris opportuna remedia (appellatione postposita)

 proce-

procedendi: inuocando etiam, si opus fuerit, auxilium brachij sæcularis &c. ex quo patet claram esse facultatem Prælatis elargitã à Summo Pontifice incorrigibiles expellendi ab ordine.

3 Vt vero non contingat errare quoad expulsionem præfatorum incorrigibilium, S. Bonau. *supra Reg. Fratrum Min. q.* 14. pijssime docet tria debere concurrere ad hoc, vt iuste possint Fratres expelli ab ordine: primum, quod eorum delicta sint notoria fratribus, & sæcularibus: secundum, quod Fratres eorum malo exemplo possint infici, & corrumpi, & sæculares scandalizari: tertium, quod sint incorrigibiles, & secus eijcere, his non obseruatis, non iudicat D. Bonauentura esse tutum in conscientia, licet in foro fori Prælati possint ex prædicta Apostolica facultate.

4 Quin addit ibid. D. Bonau. quid cum nec Papa, nec Prælati ordinis possint liberare Fratres ab obligatione voti solemnis in professione emissi, eijciendo tales extra ordinem, vltra scandalum, quod in animis sæcularium potest generari, est exponere illos periculo damnationis æternæ, cũ sic eiecti nequeant seruare regulam, quam promiserunt, sed tales debent perpetuis carceribus mancipari, ac secundum exigentiam delictorum puniri, etiam vltimo supplicio, prout puniri solent Clerici sæculares secundum iura canonica, quibus subijciuntur Religiosi, sicut reliquæ Personæ Ecclesiasticæ. *Hæc D. Bonauentura.*

5 Ad hanc itaque sancti Doct. moderationem respiciendo, & magis eam explicando, & distinguendo, vellẽ pro illis delictis, pro quibus in sæculo mors ordinarie infligitur, delinquẽtes tales

pelli ab ordine, & tradi curiæ sæculari cum solita de non effundendo sanguine protestatione, vt de illis tribunalia sæcularia facerent, quidquid magis expediens, & oportunius iudicassent.

Cæterum alij corrigibiles, qui mortem non merentur, liberos dimitti vellem ab ordine, & iuxta piè, ac sancte decreta ipsius ordinis, semel eiectos numquam ad Religionem amplius admitti: cum id sine maiori detrimento, & aliorũ Fratrum scandalo minime fieri possit, & præterea in ordine incorrigibiles eiusmodi numquam commode corripi, vel puniri queunt: quare omnino absque vlla cunctatione omnes tales à Religione eijci, & expelli vellem in perpetuum, consultis, vt dictum est, prius maioribus, ad quos pertinet de, & super his decernere. 6

Qui nam autem sint incorrigibiles, tactum est supra *cap. de pœna carceris*, & expresse declarant statuta *fol.* 147. *tit. de incorrigibilibus* statuentia, quod incorrigibiles omnino sunt censendi, qui ter de eodem graui crimine conuicti, & puniti non resipiscunt: quæ declaratio optima videtur, & omnino amplectenda: nam est valde conformis antiquis ordinis institutis, nedum nostris, sed Prædicatorum, & Iesuitarum, & aliorum ordinum, quin Parlamentum Parisiense citatum à Roderico *to.* 1. *quæst.* 30. *art.* 15. declarat, quod in criminibus grauibus, in quibus non imponitur pœna mortis, reputatur Clericus incorrigibilis ad effectum, vt degradatus tradi possit brachio sæculari, si bis venia ipsi data fuerit: quam doctrinam, vt iustam, & iuridicam valde approbant in suis practicis criminalibus Clar. *q.* 36. *n.* 24. & Salzedo *cap.* 140. §. *incorrigibilis*. iustissima ergo, 7

à præfata doctrina: eam tamen ego seruari vellem modo, & forma superius tradita, singula singulis applicando in omni crimine, pro quo in sæculo pœna mortis infligenda esset, exceptis casibus, in quibus aliqua circumstantia, vel rationabilis causa iuxta superius tradita *in cap. de remißione pœnarum.* pœnam huiusmodi minuendam esse ostenderet, quia tunc non deberent expelli delinquentes ab ordine, neque curiæ tradi sæculari, sed pœna mitiori puniri secundum qualitatem causæ minuentis pœnam per ter, vt supra.

De Religiosis iam expulsis ab ordine.

Cap. XX.

SVMMARIVM.

1 *Expulsus ab ordine remanet liber ab obseruatione obedientiæ, & paupertatis, non autem castitatis.*

2 *Nec tenentur sic expulsi obedire episcopo magis, quam cæteri ecclesiastici.*

3 *Nec tenentur expulsi aliam ingredi Religionem; possunt tamen.*

4 *Quibus conditionibus recepi possint ad alium ordinem.*

5 *Non possunt autem expellentes iubere expulsis, vt aliam ingrediantur Religionem.*

6 *Nec tenentur quærere, vt iterum ad eundem recipiantur ordinem.*

7 *Nec possunt vi reuocari, nec Prælati possunt cogi ad illos recipiendos iterum.*

8 *Tenentur autem ad persoluendum diuinum officium, & cætera omnia, quæ non sunt eorum statui præsenti incompossibilia.*

9 *Nec possunt confessiones audire, vel prædicare, & docere.*

10 *Et possunt promoueri ad sacros ordines seruatis seruandis.*

SOtus *de iust. & iure cap. 7. q. 1. ar. 1.* ait, quod 1
quilibet Religiosus ab ordine suo expulsus

remanet abſolutus à votis obedientiæ, & paupertatis, non tamen à voto caſtitatis, quod ſolemniter emiſit, nec Prælatus potuit eum ab eo liberare.

2 Nec tenentur ab ordine expulſi epiſcopo alicui obedire ex vi voti iam emiſſi, ſed (vt optime aduertit Nauar. *lib. 5. conſ. tit. de Reg. conſil.* 79.) ſufficit, quod maneant ſub obedientia epiſcopi, & ſub eius iuriſdictione, ſicut cæteri eccleſiaſtici manendo in aliquo loco honeſto ſiue ſolitarie, ſiue inter cognatos, & amicos, quam doctrinam fuſius amplectitur, & ſequitur Molina 2. 2. *tract.* 2. *diſp.* 149. *pa.* 797. debent autem ſe præſentare epiſcopo originis, vt docet Nauarr. *in cap. non dicatis. num.* 42. vel alteri Epiſcopo, in cuius Diœceſi domicilium acquirere, & firmare intendant iuxta doctrinam Roderici *in ead. q. art.* 25.

3 Nec tenentur iuxta eundem Molinam *ibid.* & Nauarr. *in cap. nullum. num.* 46. ingredi aliam Religionem ſiue ſtrictiorem, ſiue laxiorem, etiam quod ſummus Pontifex id illis concederet, quia id non vouerunt: poſſunt tamen abſque licentia ſuperiorum expellentium tranſire ad aliam Religionem, ſiue laxiorem, ſiue ſtrictiorem, ſeu æqualem, ac ſi numquam profeſſi eſſent Religionem, à qua ſunt per iuridicam, & diffinitiuam ſententiam expulſi, & ſoluti, per quam extincta eſt obligatio, qua tenebantur illi Regulæ quia obligatio extincta non poteſt reuiuiſcere, nec impedimentum tolere, vel afferre, *l. qui res. §. Aream. ff. de ſolu.* & docet Nauar. *lib. 8. conſil. tit. de regular. conſil.* 78.

4 Etſi autem videatur huiuſmodi expulſos non poſſe

posse recipi ab alijs Religionibus, quia sunt infames, tales autem recipi prohibentur per constitutionem Sixti quinti prohibentis recipi ad Religionem infames, tamen quia Innocentius IV. (*vt habetur in libr. monumenta ord. in prima impres. fol. 37. & in 2. fol.* 120. *conces.* 162.) concessit, vt eiecti, vel egressi ab ordine minorum possint transire ad alios ordines approbatos, præterquam B. August. Templariorum, Hospitaliorum, & aliorum religiosorum arma portantium: deferendo tamen litteras testimoniales Generalis, vel Prouincialis dicti ordinis, cum ijs conditionibus non video, quin possint recipi inhibuit vero idem Innoc. IV. districte, ne tales Fratres aliter ad alium ordinem transeant, vel aliqui eos recipere, seu retinere præsumant absque licentia speciali sedis Apostolicæ facienti de præsentibus mentionem, ex quibus arbitratur Rod. *ead. quæst. art.* 22. receptionem talium, & professionem aliter factam non valere iuxta Glossam *in Clement.* 1. *verb. inhibentes. de iure patron.* & Felinum *in cap. ex parte col.* 4. *de constit.* communiter receptum.

Non possunt autem Prælati expellentes iubere expulsis; vt ingrediantur aliam Religionem, vt docet Nauar. *lib.* 3. *consil. tit. de Regular. consil.* 77. *nu.* 2 quia iudici extra territorium iudicanti non est parendum iuxta vulgaria iura *l. fin. ff. de Iurisdict. c.* 2. *de constit. lib.* 2. superior autem eijciens habent iurisdictioné in suum Religiosum, quanto tempore subditur illi, at simul, vt priuatur habitu, desinit esse eius subditus, ergo non habet in illum amplius iurisdictionem. 5

Nec tenentur sic expulsi rogare, vel quærere, 6

vt ite-

vt iterum recipiantur in eandem, vel aliam Religionem: sed possunt manere in habitu clericali, vt docet Nauar. *in cap. Non dicatis n. 36.*

7 Nec possunt Prælati ordinis cogi ad iterũ recipiendos tales expulsos: nec ipsi expulsi possunt iterum reuocari ad claustrum iuxta quandam. Glos. *in clem. 1. §. ad hoc. de statu Monac. verb. Claus.* communiter receptam, & quam plurimos canones id suadentes *c. si quis trans. 21. q. 1. & c. quadã. 16 q. 2.* & notat Lapus ad Federici consilium 38.

8 Ait insuper Soto *loc. cit.* non teneri sic expulsos ad persoluendum officium diuinum, nisi fuerint in sacris constituti: neque ieiunijs, & alijs annexis Religioni, si quidem illorum non fecerunt votum expressum, quare ad illa nõ tenebantur, nisi ratione Religionis, à qua iam sunt expulsi: sed contrarium docet Nauar. quoad horas canonicas *de hor. can. c. 7. n. 20.* quoniam culpa non debet eis patrocinari, neq; libertatem conferre iuxta sacros canones *c. 1. de Apostatis*, & alibi, iuxta quod mea sententia contra Sotum sentiendũ in omnibus præfatis, quando ex voto tenentur; nõ enim liberantur, nec liberari possunt à voto solemniter emisso, nisi ab his, quæ non possunt seruare, vel vix, & maxima tum difficultate, vt est obedientia, qua eximit illos Religio, nolens amplius ab eis obediri, & paupertas etiam, quam nõ possunt seruare, cum alimenta quærere teneantur; cætera vero omnia debent explere, quæ possunt: vera tamen est doctrina Soti in expulsis à Religione Prędicatorum, & aliarum Religionũ, si quæ sunt, in quibus professores ad persoluendum officium, & ad ieiunia non teneantur, & ad multa alia ex voto sub pœna peccati mortalis, sicut è

cut è contra tenentur vniuersaliter cæteri Religiosi,& præsertim nostri Minores.

Nec possunt prædicare, vel confessiones audire,vel docere, nisi de licentia sedis Apostolicæ sub excommunicationis pœna. 9

Possunt autem ab episcopis ordinari, & promoueri ad sacros ordines, ad quos in Religione non fuerint promoti,nisi eis aliquod canonicum obstet impedimentũ,quo in casu dispensatio,vel habilitatio est præmittenda, & impedimentum remouendum à facultatem habente. 10

De pœna Talionis. CAP. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Pœnam Talionis in omnibus obseruari præfatis pœnis, & delictis cupit Auctor.*

2 *Sic per statuta illam incurrunt falsum testantes, & falso accusantes,vel de crimine alias punito, vel alias absoluto.*

3 *Et prælati eam infligere negligentes suspendendi, vel priuandi.*

4 *Item pœnam talionis incurrunt infamatores,calumniatores,& falsi testes.*

5 *Item reuelantes delicta, quæ probare nequeunt, alteri quam Prælatis.*

LIcet pœna Talionis sit pœne abolita in vtroque foro tam ecclesiastico, quam sæculari,vt superiùs dictum est: veruntamen apud Regulares ego magnopere cuperem illã vigere, viridiq; semper consistere obseruantia pro religionis pace,quiete,ac tranquillitate ad pœnitus eliminandos malignantes,& ad rixis,contentionibus, & persecũtionibus finem denique aliquando imponendum, ad quæ omnia vnicum videtur esse remedium,& illud efficacissimũ pœnam 1

nam talionis vſu introducere, ac rigoroſe inuiolabiliterq; ſeruare etiam in delictis, quæ expulſionem ab ordine mererentur : ideo poſt dictas omnes pœnas de illa hic tractandũ breuiter duxi.

2 Quare ad id reſpiciendo, ſtatuta noſtri ordinis prudenter, ac ſancte illã ſeruandam omnino pluribus in locis decreuerunt; ſic *fol.* 136. *tit. de pœna talionis.* decernunt, quod pœna talionis puniri debent qui falſum teſtantur, & item accuſatores, qui crimen obiectum legitime, ac ſufficienter non probauerint: item qui ſcienter de crimine alias ſufficiẽter punito quempiam accuſauerint: & ſimiliter qui ex malitia de illis exceſſibus accuſauerint, à quibus aliàs accuſatus iudicialiter, ac rite fuerit abſolutus.

3 Et quia hæc Apoſtolica Sancti Damaſi conſtitutio videbatur in Religione prætermiſſa, & neglecta, ſubdunt ſtatuta ibidem; iccirco, vt ab omnib. ordinis ſuperioribus, & Prę latis exactius, quam antea ſeruetur, magnopere quidem cupimus, atq; adeo mandamus ſub graui ſuſpenſionis pœna, vel priuationis etiam contrafacientibus, aut negligentibus ſubeunda &c.

4 Item *fol.*138.*tit.de pœnis contra infamatores,* &c. ſic ſtatuunt. Pœna in calumniatores, infamatores, & falſos teſtes, præter eam, quæ talionis dicitur, perpetua eſt infamia.

5 Item *fol.*142.*tit.de reuelantib.ſecreta.§.*2. ita decernunt: qui alterius Fratris crimen, quod legitime probare non poteſt, alteri, quam Prælato ſuo, reuelauerit, pœna talionis puniatur. Ex quibus conſtat, qua vigilantia, & quo zelo ſancti antiqui Patres præfatam talionis pœnam obſeruandam curauerint ad præcludẽdam calumnijs,

& im-

& imposturis, ac indebitis vexationibus viam; & ad calumniatores, & impostores pœnitus pro viribus compescendos, & extirpandos.

Quomodo pœna imposita subeunda. CAP. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Nullam præfatarum pœnarum incurrunt, nisi scienter, & ex deliberatione contrarium facientes, & post Prælati declarationem.*

2 *Post quam rei pœnas omnino subire tenentur.*

QVo ad pœnas in statutis nostris decretas 1
eadem sic declarant *fol.* 140. §. *Declaramus. tit. de correct. & appellat.* his verbis *Declaramus* item, quod quando in statutis pœna carceris, excommunicationis, suspensionis, aut priuationis exprimitur, vel taxatur, nolumus ad eam obligari, aut teneri Fratres, nisi *scienter*, & *ex deliberatione* cōtrarium facientes; & etiam vbicunq; taxatur pœna ipso facto incurrenda, decernimus in pœnam eiusmodi neminem incurrere, nisi post declarationem factam à Prælato.

Facta vero declaratione, siue per euidentiā rei, 2
siue quia legitimè de crimine constiterit, ipso facto absq; alia impositione reum taxatā pœnā incurrere debere decernunt ibid. eadem statuta: & superiùs *fol.* 138. *tit. de pœnis contra infamatores*, &c. decernunt generaliter pænis omnibus subiacere, & afficiendos esse quos sanctæ obedientiæ paupertatis, aut castitatis votum quoquomodo violare, aut violasse constiterit, vel aliàs contra generalia, vel prouincialia statuta constitutiones, & decreta facere, aut fecisse, prout ipsis constitutionibus, & decretis specialiter, & expresse cauetur: ex quibus constat, quod pœnas debite impositas debent rei omnino subire absq; alia cunctatione.

De Re-

De Reprehensione, siue obiurgatione in prolatione sententiæ. Cap. XXIII.

SVMMARIVM.

1 *In publicandis reorum sententijs modestis, & religiosis verbis vti debent.*

2 *Concilium Trident. vniuersalem huius rei regulam tradit.*

3 *Increpationes aliquando adhibendæ, quæ aliàs essent contumeliæ.*

4 *Sententia Caietani circa hoc.*

5 *Nauarri Regula, quam sequitur Auctor.*

1 LIcet statuta de hac re non faciant specialem, & expressam mentionem, veruntamen *tit. de verbis indebite prolatis fol.* 144. *§. Præterea vniuersaliter &c.* decernunt, quod Prælati ordinis in reprehendendis criminibus modestis, ac temperatis verbis vti semper debēt, ita vt nullo modo turbationis causa subditis præbeatur, qua modestia, & tēperantia vti debēt semper in publicis exhortationib. & correctionibus, quare, & similiter in publicandis sententijs pœnalibus, & in declarandis, & imponendis pœnis, & qui secus fecerint Prælati, debent ab officio suspendi superioris arbitratu.

2 Cum tamen subditi pro modo culparum sint grauiter arguendi iuxta D. Pauli monitum dicentis. 1. *Timot.* 2. *Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina, &c.* sacrum Concil. Trident. *sess.* 13. *c.* 1. *de refor.* vniuersalem quandam huius rei tradit regulam his verbis: *Illa Apostoli est* ab eis (id est Prælatis) *seruanda præceptio, vt illos* (id est subditos) *arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate, & patientia,* cum sæpe plus erga corrigendos agat beneuolentia, quam austeritas, plus exhortatio,

tatio, quam comminatio plus charitas, quam potestas; si autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit; tunc cum mãsuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate seueritas adhibenda est; vt sine asperitate disciplina populo salutaris, ac necessaria conseruetur, & qui correcti fuerint, emedentur, aut si resipiscere noluerint, cæteri salubri in eos animaduersionis exemplo à vitijs deterreantur; cum sit diligentis, & pij simul Pastoris morbis ouium leuia primum adhibere fomenta: post vbi morbi grauitas ita postulet, ad acriora, & grauiora remedia descendere: sin autem ne ea quidem proficiant illis submouendis, cæteras saltem oues à contagionis periculo liberare: hæc Concilium Tridentinum in vniuersali.

Specialius tamen distinguendo videntur aliquando posse, ac debere descendere ad obiurgationes, & increpationes secundum culparum exigentiam, quæ alias essent contumeliæ, & conuitia: sic Apostolus *ad Galat. c. 3.* ait. *O insensati Galatæ,* &c. & Dominus noster, qui est omnium infallibilis norma *Luc. vlt.* dixit ad discipulos; *ò stulti, & tardi corde ad credendum,* &c. Quæ omnia, & similia in Christo domino, & in Sanctis eius non solum non fuerunt cum peccato, sed potius maximo cum merito: hæc (nec) fuerunt conuitia, nec contumeliæ; sed iustæ obiurgationes, iustæq; punitiones: ita D. Thom. *in 2. 2. q. 72. art. 2. ad secundum* ait. Quod sicut licitum est verberare, vel in rebus damnificare causa disciplinæ: ita etiam, & causa disciplinæ potest aliquis alteri, quẽ debet corrigere, verbum aliquod alias conuitiosum dicere: sic Dominus discipulos vocauit *stultos*: hæc D. Tho. 3

4 Vbi Caietanus aduertit, quod tutius videtur, quod contumeliæ nunquam, nisi Spiritu sancto suggerente, dicantur: quoniam repræsentatur subditis, quod non ex charitate; sed ex passione, procedant, fiuntque deteriores non suscipiendo disciplinam, leuiusque verbera, quam contumeliosa verba suscipiunt: vnde Tullius *lib. 3. de offic.* ait: omnis animaduersio, & castigatio contumelia vacare debet.

5 Denique Nauar. *in Man. nu.* 18. *c.* 10. omnem videtur superare scopulum: ait enim, quod vt obiurgatio, & increpatio, etiam propter correctionem, & disciplinam fiat absque peccato, requiritur, vt solum significetur vitium, cuius correctio prætenditur: & nullum aliud iam punitú, vel emendatum, & hæc videtur mihi optima, & infallibilis regula, & ab omni errore tutissima, & quam adamussim seruatam videmus à Christo Domino, & ab eius Apostolo: Dominus enim discipulos reprehendit, & obiurgat solum, & præcise de culpa, de qua in fragranti eos reperijt dicés: *ô stulti, & tardi corde ad credendum*: similiter Apostolus se gerit cum Galatis: quare Prælati, ne errent, solum vitia reprehendant, & arguant, de quibus legitime constiterit, delinquentes reos esse, & nullo modo de alijs, & sic non ex passione, vel odio, sed ex charitate, & zelo procedere se clare demonstrabunt quod, si ex eo delinquentes deteriores euadant, sibi ipsis, & suæ propriæ malitiæ imputent: in obiurgandis itaque prædictis peccatis Prælati præfatæ Nauar. ac D. Tho. doctrinæ se conforment pro modo, & exigentia culparum, & non ab re fulminent iniurias, & contumelias contra subditos, vt per quam barbare à nonnul-

nonnullis fieri ego sæpius vidi magno animi mei dolore, & aliorum Fratrum scandalo, & murmuratione, & correctorum maiori perditione.

DE APPELLATIONIBVS.

Tractatus decimi Pars Quarta.

De Appellatione iuxta Ordinis Statuta.
CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *A pœnis iuxta leges, & iuridicè inflictis nullatenus appellare licet.*
2 *Appellatio quid sit, & quando admittenda.*
3 *Ordo in appellatione seruandus.*
4 *Item in recursu.*
5 *Appellanti quæ tradenda.*
6 *Quid agendum si appellans de fuga erit suspectus.*
7 *Appellante, siue bene, siue male iudicato, quid agendum.*
8 *Recurrens ante sententiam remittendus vt Apostata ad primum iudicem.*
9 *Ordinem violans recursus quomodo puniendus.*
10 *Adeuntes etiam sic Romanam Curiam remittendi, seueriusque puniendi.*
11 *Quid Iudex appellationis agere debet.*
12 *Quid item Iudex à quo.*
13 *Cui committenda causa in partibus, si contigerit committi.*

STatuta Vallisoletana *fol.* 139. *titu. de correct. & appel.* §. 1. sic decernunt. *A supradictis pœnis appellare cuiquam ne liceat*, quoniam *à legibus appellare non licet*, prout iure cautum est, & specialiter ex constitutione Bonifacij VIII. manifeste constat: hæc statuta. In præfata vero constitutione in calce hæc habentur: *Nec volumus eisdem licere Fratribus* ab eisdem correctionibus, 1

 & pu-

& punitionibus aliquatenus appellare præuia deliberatione,& maturitate debita obſeruatis. Hęc præfata conſtitutio.
2 Quia vero dantur aliqui caſus, in quibus appellatio de iure debet concedi: ideo eadem ſtatuta *fol.* 154. *tit. de appellatio.* ſic decernunt. *Cum appellatio* ſit ab inferiori ad ſuperiorem iudicem legitima prouocatio: iccirco vbi appellationi locus ſit, eam admittendam eſſe decernimus. Porro, quia rei criminum plerumque ad euitandas pœnas,& ſuperiorũ ſubterfugienda iudicia, querelas,& grauamina ſimulant, vt appellationis diffugio iudicis proceſſum impediant, ne remedio ad innocentiæ præſidium inſtituto ad iniquitatis defenſionem abutantur: atque vt huiuſmodi eorum calliditati,& tergiuerſationi occurratur, Sacræ Trident. Synodi Decretis inhærendo *ſeſſ.* 13. *c.* 1. *de reform. & ſeſſ.* 22. *c.* 1. *de ref. & ſeſſ.* 24. *c.* 10. *de refor.* ſtatuimus,& decernimus, vt in cauſis viſitationis,& correctionis; ſiue habilitatis,& inhabilitatis, necnon criminalibus, à Prouinciali ante diffinitiuam ſententiam ab interlocutoria, vel aliquo quocunque grauamine non appelletur: nec Prouincialis; aut eius Vicarius appellationi huiuſmodi, tamquam friuolæ deferre teneatur, ſed ea, ac quacunque inhibitione ab appellationis iudice emanata, necnon omni ſtilo, & conſuetudine contraria non obſtante, ad vlteriora valeat procedere, niſi grauamẽ huiuſmodi per diffinitiuam ſententiã reparari, vel ab ipſa diffinitiua appellari nõ poſſit, quibus caſibus ſacrorũ, & antiquorũ canonũ ſtatuta illibata permaneant.
3 Vbi vero appellationi locus fuerit, à Prouinciali ad Generalem, à Generali ad Protectorem, à

Pro-

Protectore ad sanctissimum Romanum Pontificem, supremum in Ecclesia iudicem appelletur, vt constitutione Apostolica iam cautum est.

Qui ordo etiam seruetur de recursu: ita quod 4
reis ad maiores Prælatos, vel superiores recurrere non liceat, nisi post sententiam ab inferiore datam.

Post quam reo, si appellauerit, Prouincialis co- 5
piam processus infra triginta dies gratis assignare teneatur, clausam, & sigillatam per ipsum ad iudicem appellatum afferendam cum obedientia cum adeundi.

Verum, si reus de fuga videbitur digne suspe- 6
ctus, ire non permittatur, sed in loco detentionis remaneat, & processum iudex à quo mittat ad iudicem appellatum.

Et si reus repertus fuerit indebite iudicatus, 7
vel grauatus, puniatur iudex, à quo fuit appellatum. Si vero recte iudicatus reperiatur, ei pœna iniuncta duplicetur.

Si autem dicta sententia non expectata, supe- 8
riores ipsos adierit, ad iudicem, à quo discessit, remittatur, & eius iudicium expectet, ac Apostasiæ pœnam luat.

Qui autem supradictum recursu, ordinem te- 9
mere violarit, is omni suffragiorũ iure triennio careat, & bimestri carceri omnino mancipetur.

Nam, cum nonnulli vagandi studio, siue dum 10
imminentem admissorum criminum pœnam, & ordinis constitutionibus, aut alias debitam sibi metuunt, falsa, & commentitia grauamina causati, non ad immediatos ordinis superiores, sed ad Romanam curiam; absque licentia sæpius fugiunt, potius quam recurrant, vnde regularis

disciplina relaxatur, ordinaria superioris potestas contemnitur, & ipsi in dies audaciores euadunt, sacræ Regularium congregationi, etiam de mente sanctissimi placuit, vt si quis temere, aut leui ex causa sanctam vrbem, seu curiam absque superioris licentia, & supradicta forma prætermissa in posterum adire præsumpserit, ad suos superiores; seueriori pœna plectendus, omnino remittatur.

11 Iure vero appellans, coram iudice, ad quem appellauit, acta primæ instantiæ omnino producat, & iudex nisi illis visis ad eius absolutionem, aut causæ cognitionem minime procedat, alioquin absolutio, & inde sequuta quæcunque irrita censeantur.

12 Is autem, à quo appellatum fuerit, intra triginta dies acta ipsa postulanti gratis exhibeat, alioquin absque illis causa appellationis huiusmodi, prout iustitia suaserit, terminetur.

13 Quod, si appellationis causam in partibus committi contigerit alicui probatissimo Patri ex vicinoribus Prouincijs committatur, qui nulla sit ratione suspectus.

Quando Prælati appellationem admittere teneantur nec ne. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *Ab interlocutoria, & alio grauamine reparabili non debent Prælati appellationem admittere.*

2 *Similiter nec appellationem à correctionibus debitè inflictis ex Pontificijs indultis.*

3 *Appellationem autem admittere tenentur à grauamine irreparabili, & à pœnis excedentibus correctionis modum.*

4 *Nul-*

4 *Nullus itaque Prælatus Regularis appellationem iustam denegare potest.*
5 *Idem omnino de recursu.*
6 *Secus facientes peccant cum obligatione restituendi.*
7 *Ad quod sufficit, quod sententia credatur iusta, licet non esset.*
8 *Prælati semper tenentur ad remouenda grauamina, quãuis in foro exteriori non tenerentur.*
9 *Tutiorem itaque partem eligant non obstantibus priuilegijs.*
10 *Præfata intelliguntur de pœnis grauibus non de leuibus.*

QVæ sunt clara in nostris statutis à nobis omnino seruanda vltra ius commune; sicuti, & cæteri regulares quicumque seruare debent suorum ordinum statuta. Constat autem ex nostris constitutionibus *superiori capite adductis*, quod Prælati non debent admittere appellationem ab interlocutoria, vel ab alio quocumq; grauamine, quod possit per diffinitiuam sententiam reparari, quando locus est appellandi ab ipsamet diffinitiua sententia; quin possunt ad vlteriora procedere, causasque terminare, non obstante quacumque inhibitione à iudice superiore emanata, & non obstante quocunque stilo, & quacunque contraria consuetudine. 1

Quin iuxta præfata Iulius Secundus, *vt habetur in lib. monumenta ordinum in prima impressio fol.* 125. *& in* 2. *fol.* 220. *conceß.* 499. prohibuit sub excommunicationis pœna Fratribus, & Sororibus Ordinis Prædicatorum, nè appellentur à correctionibus inflictis iuxta consuetudines approbatas, & statuta regularia debita maturitate, & deliberatione præmissa. Et idem habetur in supplemento Ordinis *folio* 121. *concess.* 553. Idem videtur ordinatum fuisse à 2

Cleme͂te Octauo suorum prædecessorum vestigijs inhærendo, paucisq; variatis à superius dictis ordini Cistercienſium, prout notat Roder. *tom.2.q.42.* & idem animaduertunt nostra statuta ex Bonifacio VIII. & ex Concil. Trid. vt superius patet, quare in præfatis casibus Prælati nullatenus appellationem admittere tenentur.

3 Veruntamen quando grauamen quodcunq; per diffinitiuam sententiam reparari non potest, & quando ab ipsa diffinitiua non esset locus appellandi, vel quando per ipsam modus correctionis notabiliter excederetur, possunt grauati appellare, & superiores huiusmodi appellationi deferre omnino tenentur, iuxta qua͂dam glossam *in l. qui res. ff. de re iudicata*, & Panor. *in c. licet de offic. ordin.* & aliam glossam *ibid.* verb. *interclus.* & verb. *appell.* & Bald. *in l. 2. §. ord. de his, qui sunt sui, vel alie. iur.* communiter receptum teste Nauar. *in c. nullum* 18. *q.* 1. *nu.* 50. quæ iura, & consimilia decernunt statuta nostra illibata permanere, vt superiùs patet.

4 Et quidem iure meritò, nam appellatio est de iure naturali, nec tolli potest, quando est ei locus per quemcunq; superiorem: & quando grauatis omnino interclusum esset appellationis refugiu͂, possunt remedio defensionis vti, quam appellatio in se includit: & est de iure naturæ, & nemini prorsus neganda, vt superius ostensum est latius, quicunq; enim Regulares quantacunq; rigorositate, ac sanctitate degant in suis institutis nullatenus possunt derogare his, quæ sunt de iure naturali, & diuino. Panorm. *in cap. cum dile. de appell.* Nauar. *lib. 2. consil. tit. de appell. consil.* 5. *nu.* 6. & iuxta hæc

ta hæc

ta hæc intelligendæ sunt constitutiones Apostolicæ omnes, quæ prohibere videntur appellationem Regularibus.

5 Et idem prorsus obseruandũ de recursu quocunq; per quamcunq; viam facto, si præfata locũ habeant proportionate, sicut in appellatione.

6 Ex quibus constat, quod iudices Regulares iustam appellationem negantes, vel non admittẽtes, vel quomodocunq; impedientes, vel grauamina illata per aliam viam non remouentes, grauissimè peccant cũ obligatione restituendi Nauar. *Man. cap.* 25. & grauiter sunt puniendi *c. de priori appel.*

7 Quòd locum habet etiam, quod sententia non sit iniusta secundũ acta, & probata; sufficit enim, quod credatur esse iniusta, & per nouiter adducenda possit demonstrari esse talis, vt argumento aliquorum iurium tenet Nauar. *vbi suprà.*

8 Et addit Roder. *in primo to. q. 29. art.* 4. quod omnia iura, & priuilegia remouentia appellationem solum procedunt in foro exteriori, nam in interiori, si iudex grauat, peccat, non admittendo appellationem, etiam quod non teneatur in foro exteriori, vel alia via grauamen non remouendo, obligatur enim ad restitutionem Nauar. *vbi sup.* Glos. singularis *in l. qui rest. ff. de rei vend. l. 1. de appell. c. ad nost. eod. tit.*

9 Caueant itaq; Prælati, nè contra propriã scientiam, & conscientiam grauamina inferant, quia semper ad ea remouenda tenentur, siue per appellationem, siue per aliam quamcunq; viam. Et ne fallantur eligere tutiorem semper debent, non obstantibus in contrarium priuilegijs quibuscunque.

10 Præfata deniq; omnia intelliguntur de pœnis grauibus, & per sententias in scriptis latas impositis: nam leuiusculę mortificationes, & regulares disciplinæ appellationem nullatenus admittunt, vt superiùs dictum est, iuxta nostras ordinationes, & videtur etiam de iure communi *c. irrefragabili. de offic. iud. ord. & c. cum speciali. de appell.* & alibi.

Casus in quibus nullatenus appellare licet.

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Reus confessus, & conuictus appellare non potest.*
2 *Nec Reus confessus tantum.*
3 *Sed vtiq; conuictus tantum si verisimilem adducat rationem.*
4 *Confessi, & conuicti appellare quoque possunt ab excessu pœnarum.*
5 *A pœnis autem iuxta leges inflictis nunquam appellare licet.*

1 SVppositis omnibus præfatis, si reus est plene de delicto conuictus, & illud vlteriùs sponte confessus, nullatenus potest appellare *l. 2. C. quorum appellatio*, quod in omnibus delictis habere locum tenet communis opinio. Imola *in l. fi. §. Luxus. num. 8 ff. de appell.* & in tali casu reo appellante, sententia non debet suspendi, sed exequi appellatione non obstante.

2 Similiter, si reus est confessus tantum, & non conuictus, si suam confessionem non reuocauerit, non potest appellare *c. cum speciali §. porro extra de appellat.* Bossius *tit. de appell. num.* 27. cum communi.

3 Conuictus vero tantum, & non confessus poterit appellare *l. legit. C. de appell. & l. addictos. C. de Epis-*

de Episcopali audien. & cap. cum sit Romana ext. de appell. & ibidem Decius, & alij, quod verum est, quando appellans aliquam verisimilem, & probabilem exceptionem educit contra testes, vel contrà alias adductas probationes, vel aliquam aliam appellationis causam sufficientem, temere enim appellans, licet conuictus tantum, nullatenus est audiendus.

Vlterius notandum, quod etiam confessi, & conuicti appellare possunt, quando in infligendis pœnis modus à iure, vel statutis præscriptus exceditur iuxta superiùs tradita. 4

Cæterum à pœnis quibuscunque iuxta leges, & statuta inflictis, & seruato iuris ordine nulla vnquam ratione appellare licet, vt superiùs *c.* 1. *nu.* 1. dictum est. 5

An inferiores iudices teneantur exequi sententiam superioris omni postposita appellatione.

CAP. IV.

SVMMARIVM.

1 *Inferiores Iudices non tenentur sententiam superioris iniustam exequi.*

2 *Quin eo in casu resistere tenentur superioris mandato.*

3 *Et debent appellationem admittere, eamq; Reos idiotas ex charitate docere.*

4 *Appellatio vero ad Iudicem ipsum superiorem transmittenda, vt de super prouideat.*

5 *Si sententia sit iniusta, ex defectu partis, est exequenda de iure communi.*

6 *Si verò à tali fuerit opportunè appellatum, non debet exequi sententia, sed resisti.*

7 *Cupit Auctor apud Regulares non exequi sententiam, quomodocunq; iniustam.*

8 *Quod intelligitur de quocunq; superiori, siue ordinario, siue delegato.*

9 *Si ve-*

9 *Si vero tantum dubitet inferior de iniustitia, sententiam superioris omnino exequi debet.*

1 MAranta post tract. de ord. iudiciali *disp.* 1. *relatus à Roder. to.* 2. *q.* 22. *art.* 8. distinguit, & optimè: nam si sententia lata per superiorem est notoriè iniusta, & contrà legem, & statuta Religionis, vel aliter ipso iure nulla dicunt Abbas, & Felin. *in c. inter cætera. de re iudic.* quod in tali casu nullatenus tenentur inferiores iudices sententiam latam per superiorem exequi, nã sententia nulla non meretur de iure exequutionem; vt docet Dinus *in c. quod quis. de reg. iur in* 6. & Bart. *in l. vt vim col.* 7. *ff. de iust. & iur.*

2 Quin in tali casu iuxta præfatas allegationes debent iudices inferiores omnino resistere superioribus iudicibus, & eorum sententias notoriè iniustas, vel nullas nõ debent exequi, v. g. Guardiañi Prouincialibus, & Prouinciales Commissarijs, & Commissarij Generalibus Prælatis resistere debent, & sic de singulis: & ego semel, cum essem Prouincialis, sententiam cuiusdam superioris, quæ videbatur mihi apertè iniusta, exequi nolui, & constantissimè restiti superioris mandato.

3 Non solum hoc; sed mea sententia iuxta præfatam doctrinam, & iuxta ea, quæ dixi *in tractatu de reorum defensionibus*, si coram ipsis Rei appellationem admittere tenentur, & si quando videant prædicti inferiores iudices miseros reos, vel ignorantia laborare, vel timore oppressos velle tales iniustas sententias subire, debent ex munere illos docere, appellationisq; modum illis ostẽdere, & consequenter appellationem admittere, nõ obstãte quocunq; in contrarium superioris mãdato.

Ad

Ad quem superiorem, & non ad alium appel- 4
lationem prçfatam transmittere debent, illumq; præmonere de prætensa sententiæ iniustitia, vel nullitate, vt maturius considerans causæ meritũ, resipiscat, & sententiam, vel mutet, vel moderetur jntra iustitiæ limites, quod, si facere noluerit, inferiores iudices, vt dixi, debent in sua sententia permanere, superioriq; resistere, & eius sententiam nullatenus exequi iuxta vulgaria iura *l. quoniam iudices C. de appel.* & tenent Innoc. & Abbas, & Felin. *in c. si quando de offic. delegat.*

Si verò sententia non sit notoriè iniusta, vel 5
nulla, sed solum est iniusta contrà ius litigatoris, distinguit Maranta *vbi sup.* quod, si non fuit ab ea appellatum, debet mandari exequutioni, & non potest aliquo modo inferior iudex eo casu resistere superiori, & imputatur ei, qui non appellauit *cap. Pastor. §. quia verò de offic. delegat. & c. significasti, eod. tit.* & Abbas *ibid.*

Si verò à tali sententia fuerit appellatum, tũc 6
pendente appellatione non potest iudex à quo exequi, nec mandare inferiori, vt exequatur suã sententiam: sed inferior debet illi resistere iuxta superius adducta iura, & allegat. Doct. quia post iustam, & legitimam appellationem iudex à quo efficitur incompetens, & causa deuoluitur ad alium superiorem iudicem, & sibi tanquam incõpetenti impune resistitur iuxta etiam alia vulgaria iura *in l. 1 de iurisd. omn. iud. cap. 2. de const. necesse est* Bald. *in l. ad dictos C. de episc. audien.* Oltrad. *consil. 20.*

Sed inter nos regulares, qui mitiorem, ac tu- 7
tiorem partem sequi semper debemus, vt millies dixi, siue fuerit appellatum, siue nõ, etsi nõ fuerit senten-

ſententia notorie iniuſtã, dummodo certo ſciat inferior iudex illam eſſe iniuſtam, vel debet reũ docere, vt appellet, & appellationem admittere modo ſuperiùs expoſito: vel debet inſtare per ſeipsũ precib. apud iudicẽ ſuperiorem, & illum pręmonere de ſententiæ iniuſtitia, & quod illam nõ exequatur: & deniq; omni meliori modo, & via reſiſtere ſuperiori, & omne remedium adhibere, ne alicui iniuſtitia, vel grauamen aliquod inferatur iuxta ea, quæ docet Roder. in ſimili *loco cit.* ſecundum ius commune, & ſecundum quandam decretalem *cap. ſi quando de reſc.* & Innoc. & Abbatem ibid. iuxta quæ multo magis locum habẽt inter nos regulares omnia præfata, vt dixi.

8 Nec enim hic diſtinguendum de iudice delegato, vel ordinario, ſicut diſtinguit *loc. cit.* Rod. nam inter nos regulares præfata doctrina locum habet in quocunq; iudice inferiori reſpectu ſuperioris iudicis, ſiue ordinarij, ſiue delegati propter ſuperiùs adducta.

9 Denique, ſi dubitatur de ſententia ſuperioris, an ſit iuſta, nec ne, tunc obediendum eſt iudici, cuius auctoritati in hoc non poteſt reſiſti, quia habet præſumptionem pro ſe, & ita docet Dinus *in d. cap. quod quis*, & ita procedunt omnia iura, quæ dicunt, eſſe obediendum præcepto ſuperioris ſiue iuſto, ſiue iniuſto; hoc enim verum eſt, dummodo non ſit ipſo iure nullum, vel non cõtineat notoriam iniuſtitiam, vel iniuſtitiam ſaltem notam iudici inferiori, & de qua non dubitet, vt ſuprà expreſſum eſt, omne etenim dubium deponere debet ex mandato ſuperioris, præſertim apud nos, qui obedientiæ voto ad id tenemur.

De eſſe-

De effectibus appellationis. CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio duplex, & quod vtraque sit.*
2 *Appellationis iudicialis effectus multiplex.*
3 *Deuolutiuum effectum qua appellatio operetur.*
4 *Omnis appellatio, exceptis censuris, suspendit sententiam, & effectum.*
5 *Et ita suspēditur suspensio, vel priuatio vocis in capitulis.*
6 *Cuperet Auctor per aliquot dies ante capitulum non posse priuationum sententias ferri.*

APpellatio iuxta Rod. *tom.* 1. *q.* 29 *art.* 1. duplex est, videlicet extraiudicialis, & iudicialis. Prima est à præsenti, aut verisimiliter futuro grauamine ad superiorem prouocatio: & de hac non est hic sermo. Secunda, de qua hic agitur, est prouocatio legitima ad superiorem iudicem, continens iniquæ, vel iniustæ sententiæ quærelam. 1

Et hæc duplicem operatur effectum, s. suspensiuum, & deuolutiuū: suspensiuus iterum est triplex; nam suspendit pronunciatum in sententia: secundo suspendit iurisdictionem iudicis quantum ad illam causam, & transfert eius cognitionem ad superiorem iudicem; & tertio suspendit præsumptionem, quæ erat pro sententia. 2

Deuolutiuū verò effectū operatur appellatio in sententia censuræ ecclesiasticæ: nā propter sequentem appellationem sententia talis non suspenditur; sed talis appellatio solum operatur effectum deuolutiuum ad superiorē iudicem deuoluendo causam Siluest. *tit. excommun.* 2. §. 1. 3

Ex quo patet, quod omnis appellatio, exceptis sententijs censurarum ecclesiasticarū suspendit sententiam, & eius effectum; etiam, si secum trahat exequutionem, *l. furti. de his, qui notant. infamia,* 4

famia,& eſt communis,& recepta ſententia; qua
ſeruat totus mundus: & noſtra etiam ſtatuta,
ſuperius conſtat.

5 Ex quibus elicit, & aduertit Roder. *to*. 1.
29. *ar*. 5. quod appellatio à ſuſpenſione vocis
ctiuæ, & paſſiuæ ſuſpendit, dictam ſuſpenſi
nem, & ita ſuſpenſus à dicta voce actiua,& paſſ
ſiua,ſi poſt appellationem eligat, vel eligatur, v
lida proculdubio erit electio, quod notare deb
Regulares, quando vident aliquos iniuſtè priu
ri, vel ſuſpendi in capitulis, vt ſic ab electionib
excludantur.

6 Sed quo ad id vellem omnino prouideri, v
nullatenus poſſent priuari vocales, vel etiam Fra
tres quicunque congregatis iam capitulis, nec pe
aliquod præcedentes dies ante capitulorum cele
brationem, vel celebrationis indictam diem, vt
vel ſic occurratur paſſionibus, & odijs, tam Præ
latorum, quam ſubditorum: Experientia nam
que cõſtat per quam diuturna,& notiſſima, quod
malignantium agmina tunc temporis maxim
coeunt, & conſpirant, & ſemper aduerſus melio
res, vel optimos Reip. Patres, & nullus eſt diſſi
diorum, malignantium,& calumniarũ,& diſcor
diarum finis. Quare ad hæc omnia eliminanda
præfato ſalutari remedio occurri omnino vel-
lem ad tranquillitatem, & pacem Religionis, e-
iuſque ſalutarem diſciplinam remittendam, per-
petuoque conſeruandam. Quod nobis conce-
dat per ſuam gratiam, qui nos ad Reli-
gionem per ſuam vocauit miſe-
ricordiam. Amen.

(****)

F I N I S.